

อนุสาวรีย์ประติมากรรม นครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคม
วัฒนธรรมลาว

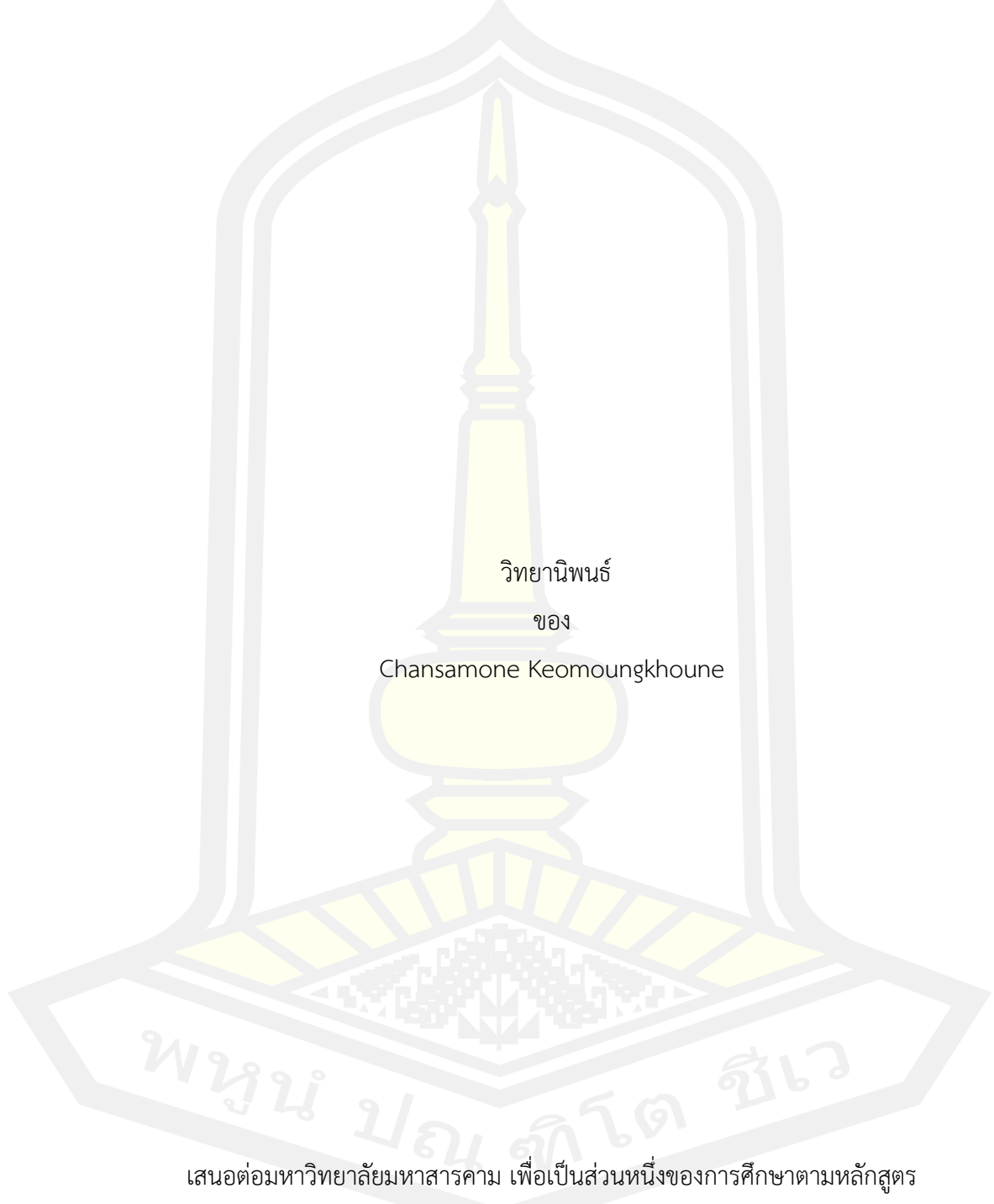
วิทยานิพนธ์
ของ
Chansamone Keomoungkhoun

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์
พฤศจิกายน 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคม

วัฒนธรรมลาว

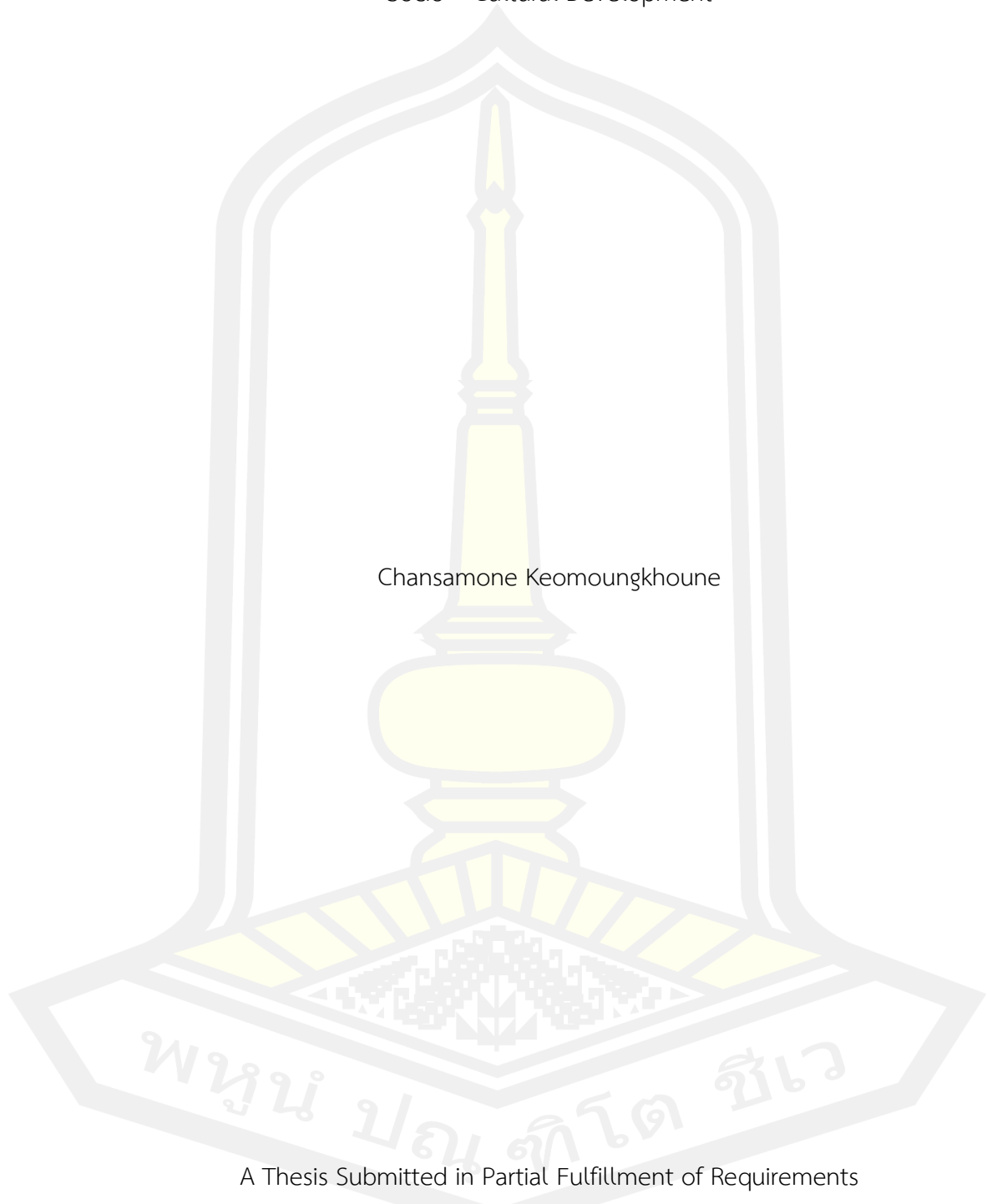

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์

พฤษภาคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Patuxay, Vientiane Capital : Signifier and Signify in the process of Lao's Historical and
Socio – Cultural Development

Chansamone Keomoungkhoun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Doctor of Philosophy (Fine and Applied Arts Research and Creation)

November 2021

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ Ms.Chansamone Keomoungkhoun แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. นิยม วงศ์พงษ์คำ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศ. ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผศ. ดร. เมตตา ศิริสุข)

กรรมการ

(รศ. ดร. พิทักษ์ น้อยวังคลัง)

กรรมการ

(รศ. ดร. อาคม เสงี่ยมวิบูล)

กรรมการ

(ผศ. ดร. พีระ พันธุ์ท้าว)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(ศ. ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์)

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์

(รศ. ดร. กิริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว		
ผู้วิจัย	Chansamone Keomoungkhoun		
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เมตตา ศิริสุข		
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	การวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2564

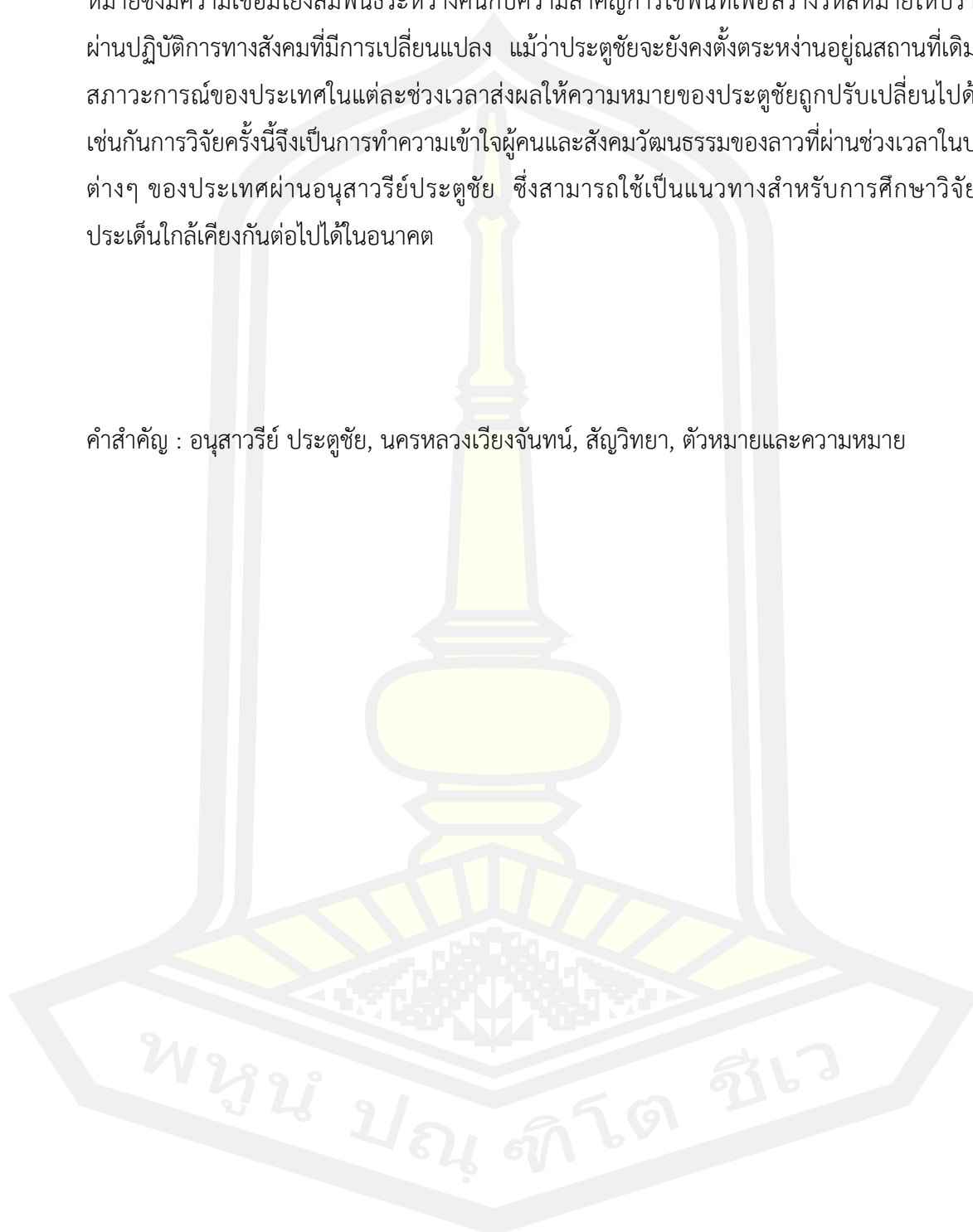
บทคัดย่อ

อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทางศิลปะที่มีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ยังสามารถเชื่อมโยงถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาใดที่ได้อธิบายความหมายของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ผ่านมุมมองทางวิชาการด้านศิลปกรรมที่มีการเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์และมีมิติทางสังคมวัฒนธรรมของคนลาว ซึ่งผ่านช่วงเวลาในบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงของประเทศซึ่งเป็นประเด็นทางวิชาการที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเข้ามามองถึง ตัวหมาย และความหมาย ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ รวมทั้งความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาวเพื่อให้ทราบถึงเรื่องดังกล่าวว่าเป็นอย่างไร

งานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ชาติและสังคมวัฒนธรรมลาว ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มในการก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตู่ชัยตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงพ.ศ. 2563 เพื่อนำไปแนวทางในการอนุรักษ์พัฒนา ตลอดจนการนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน การวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิจัยโดยใช้ภาคสนามเป็นหลัก และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นส่วนประกอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการทำงานภาคสนาม และเครื่องมือบันทึกข้อมูลสตัททิสซาร์ แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ตรวจสอบกับข้อมูลทางสัญวิทยาและความรู้ทางมานุษยวิทยา แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ประกอบภาพถ่าย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการยกระดับมุมมองของผู้คนในสังคมที่มีต่ออนุสาวรีย์ ตัวหมายซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างคนกับความสำคัญการใช้พื้นที่เพื่อสร้างรหัสหมายให้ปรากฏผ่านปฏิบัติการทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าประตูดุซัยจะยังคงตั้งตระหง่านอยู่ณสถานที่เดิมแต่สภาวะการณ์ของประเทศในแต่ละช่วงเวลาส่งผลให้ความหมายของประตูดุซัยถูกปรับเปลี่ยนไปด้วย เช่นกันการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการทำความเข้าใจผู้คนและสังคมวัฒนธรรมของลาวที่ผ่านช่วงเวลาในบริบทต่างๆ ของประเทศผ่านอนุสาวรีย์ประตูดุซัย ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยในประเด็นใกล้เคียงกันต่อไปได้ในอนาคต

คำสำคัญ : อนุสาวรีย์ ประตูดุซัย, นครหลวงเวียงจันทน์, สัญวิทยา, ตัวหมายและความหมาย

TITLE	Patuxay, Vientiane Capital : Signifier and Signify in the process of Lao's Historical and Socio – Cultural Development		
AUTHOR	Chansamone Keomoungkhoun		
ADVISORS	Professor Supachai Singyabuth , Ph.D. Assistant Professor Metta Sirisuk , Ph.D.		
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR	Fine and Applied Arts Research and Creation
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2021

ABSTRACT

Patuxay, Vientiane Capital is considered as a cultural heritage with aesthetic that can also be linked to the history and social culture of Laos. By studying and researching relevant documents, the researcher hasn't found studies which described the meaning of "Patuxay" through an academic perspective of art, or anything linking it and the cultural dimensions of the Lao people through time in the changing social context of the country - as an academic issue of interest to the researcher for this study. The "Patuxay" monument is a valuable heritage and property for the Lao nation. Over time, history has changed and the meaning or relevance of "Patuxay" has also changed, socially. The researcher introduces the concept of "Semiology" [the study of musical signs] and "Social memory" as framework for understanding and describing social phenomena, and the text in this research and uses qualitative research methodology. The study was based on the collection of data from documents and related research and interviews experts involved. The research will also describe and discuss the results through descriptive analysis.

This study raises the viewpoints of the people in society toward the Triumphal Arch, as a signifier, which links and correlates between people using spaces to encode appearances through alternative social interpretations. Although the Arch is still standing in the same location, the situation in the country has evolved over time,

and the meaning of “Patuxay” was also changed. This research understands the people and culture of Laos over time in different national contexts through the “Patuxay” monument. This can be used as a guideline for future research studies on nearby issues.

Keyword : Monument Patuxay, Vientiane Capital, Semiology, Signifier and Signify

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว” เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถทำงานให้เสร็จได้โดยปราศจากความเอื้ออาทร ความเมตตา การช่วยเหลือและการให้คำปรึกษาจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ตั้งแต่แรกเริ่มการออกแบบงานวิจัย กระบวนการศึกษา เพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องตามหลักการวิจัย ในเวลาเดียวกันนั้นผู้วิจัยยังได้รับการสนับสนุนอย่างไม่มีวันสิ้นสุดของครูอาจารย์และผู้สนับสนุนอื่นๆ อย่างมากมาย ผู้วิจัยได้พยายามเรียนรู้ในการทำงานวิจัยด้านศิลปกรรมศาสตร์ในมิติที่สัมพันธ์กับมนุษย์และสังคมของมนุษย์ อันเป็นแนวทางหลักการศึกษาและวิจัยในสำนัก หลักสูตรการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อย่างศรัทธาและตั้งมั่น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เรียนรู้และยึดมั่นในแบบอย่างทางจริยธรรมความเป็นครูที่แข็งแกร่งและมั่นคงของคณะอาจารย์ที่นี่

ดังนั้น ในวันแห่งสิริมงคลนี้ ผู้วิจัยขอแสดงความสำนึกในบุญคุณมายังคณาจารย์ทุกท่านอย่างสุดซึ้ง มากเกินกว่าที่คำพูดจะแสดงออกมาได้ ผู้วิจัยถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้มาเป็นนิสิต เป็นนักวิจัยของคณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของเอเชีย โดยเฉพาะหลักสูตรและคณะที่ผู้วิจัยมาเรียนนั้น มีชื่อเสียงและได้รับความเชื่อถือและนิยมอย่างกว้างขวาง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสุดซึ้งต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ และเอาใจใส่ ให้คำแนะนำที่รอบคอบและวัดผลได้ ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จอย่างราบรื่น ผู้วิจัยรู้สึกถึงความโชคดีที่มีที่ปรึกษาหลัก ซึ่งเป็นอาจารย์ท่านหนึ่งที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการทำงานวิจัยขั้นสูง โดยเฉพาะเกี่ยวกับประเทศลาว ซึ่งสามารถเห็นได้ในผลงานวิจัยของท่านอย่างเช่น ‘หลวงพระบางเมืองมรดกโลก ราชธานีแห่งความทรงจำ และพื้นที่พิธีกรรมในกระแสโลกาภิวัตน์’ (2553) ซึ่งเป็นหนังสือที่มีคุณค่าสูงทางวิชาการ และเป็น Research model ให้กับงานวิจัยของผู้วิจัยและของนักวิจัยรุ่นใหม่อื่นๆ

ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณอย่างสุดซึ้งต่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เมตตา ศิริสุข ที่ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้วิจัยอย่างรอบด้านและด้วยความใจจริง เริ่มตั้งแต่วันแรกจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเรียน หรือด้านชีวิตการเป็นอยู่ ผู้วิจัยมีความตื่นตัวและลืมไม่ได้เมื่อนึกถึงวันที่อาจารย์พาไปห้องสมุดของมหาวิทยาลัย เพื่อช่วยเลือกหนังสือที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้วยความเอาใจใส่และให้ความอบอุ่นอย่างแท้จริง

การที่ผู้วิจัยได้มีบทความ เพื่อเข้าร่วมโครงการประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 14 และผ่านการพิจารณาให้นำเสนอผลงานประเภทบรรยายบทความ ‘อนุสาวรีย์ประตูลี้ นครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวยุทธและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว ระหว่างวันที่ 6-7 กันยายน ค.ศ.2018 และต่อมา ในปี ค.ศ.2019 ผู้วิจัยก็ถูกเชิญไปเสนอบทความดังกล่าว ที่มหาวิทยาลัยคอร์เนล (Cornell University) สหรัฐอเมริกา ทั้งหมดที่ผู้วิจัยสามารถทำได้ ก็เพราะมีอาจารย์ เมตตา ศิริสุข เป็นคนให้การสนับสนุน การแนะนำและแก้ไขบทความ ตั้งแต่ก่อนที่ผู้วิจัยสอบผ่านหัวข้อวิทยานิพนธ์

Chansamone Keomoungkhoun

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ญ
สารบัญภาพ	ท
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	21
คำถามการวิจัย	21
ขอบเขตของการวิจัย.....	22
ขอบเขตพื้นที่การวิจัย.....	22
ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา	23
ระเบียบวิธีวิจัย	23
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	25
กรอบโครงสร้างแนวคิดการวิจัย.....	26
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	28
1. แนวคิดสัญวิทยา (Semiology).....	28
2. แนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Public Meaning).....	30
3.แนวคิดความทรงจำทางสังคม (Social Remember).....	31
เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการวิจัย	35

เอกสารที่เป็นแบบการวิจัย (Research model)	42
การนำเสนอผลการวิจัย	44
ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย	44
องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย	45
บทที่ 2 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมของประเทศไทย.....	47
1.ภาพรวมสังคมวัฒนธรรมลาว.....	47
1.1 ลาวสมัยก่อร่างสร้างตัวเป็นราชอาณาจักรลาวล้านช้าง	47
1.2 ลาวสมัยราชอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ หลวงพระบาง	57
2.ลาวในบริบทรัฐชาติสมัยใหม่.....	62
2.1ลาวในฐานะประเทศในเครือสมาพันธ์อินโดจีนฝรั่งเศส ค.ศ.1893-1953 (2436-2496)..	62
2.2 ราชอาณาจักรลาวภายใต้การกำกับดูแลของสหรัฐอเมริกา.....	90
2.3 ความขัดแย้งและการต่อสู้ช่วงชิงระหว่างราชอาณาจักรภายใต้การสนับสนุนของ สหรัฐอเมริกากับฝ่ายสังคมนิยม ภายใต้การสนับสนุนของสหภาพโซเวียตและเครือ สังคมนิยมอินโดจีน.....	99
3. ลาวในบริบทของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.....	117
4.สรุป.....	123
บทที่ 3 อนุสาวรีย์ประตู่ชัย : การประกอบสร้างตัวหมายบนพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์.....	125
ส่วนนำ.....	125
ส่วนที่ 1 ประวัติศาสตร์การสร้างประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ (พ.ศ.2500-2511).....	126
1.1 ภาพรวมประวัติศาสตร์ลาวในสมัยรัฐชาติสมัยใหม่.....	126
1.2 อนุสาวรีย์และรูปปั้นในลาว โดยรวม.....	133
ส่วนที่ 2 แรงบันดาลใจและการออกแบบอนุสาวรีย์ประตู่ชัย.....	142
2.1 แนวความคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างอนุสาวรีย์ประตู่ชัย	142
2.2 กระบวนการออกแบบอนุสาวรีย์ประตู่ชัย.....	150

2.3	พื้นที่กายภาพเมืองเวียงจันทน์	153
2.4	ตำแหน่งที่ตั้งและความหมายของประตูชัยต่อพื้นที่ถนนล้านช้าง ณ ช่วงเวลาก่อสร้าง....	160
ส่วนที่ 3	กระบวนการก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูชัย	164
3.1	การจัดตั้งองค์กรและแต่งตั้งคณะกรรมการ สำหรับการก่อสร้างอนุสาวรีย์ “ประตูชัย”	164
3.2	แหล่งที่มาของงบประมาณ สำหรับการก่อสร้างอนุสาวรีย์ “ประตูชัย”	165
3.3	สถานการณ์ในประเทศช่วงที่อนุสาวรีย์ประตูชัยถูกก่อสร้างขึ้น.....	166
ส่วนที่ 4	ลักษณะรูปแบบอนุสาวรีย์ประตูชัยเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความที่ประจักษ์อยู่ในสถาปัตยกรรม	171
4.1	โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม.....	171
4.2	ลวดลายประดับตกแต่ง.....	175
	สรุปท้ายบท.....	179
บทที่ 4	ประตูชัย : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาว ต่ออนุสาวรีย์ประตูชัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2563 (ค.ศ.1957-2020).....	180
ส่วนที่ 1	ประตูชัย: ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในสมัยราชอาณาจักรลาว พ.ศ. 2500-2518 (ค.ศ.1957-1975).....	181
1.1	ประตูชัย : นามและการให้ความหมายทางภาษา	181
1.2	พิธีเฉลิมฉลองประตูชัยของภาครัฐและประชาชนราชอาณาจักรลาว	184
1.3	ปฏิบัติการของเจ้ามหาชีวิตและภาครัฐราชอาณาจักรลาวต่อพื้นที่ประตูชัย	186
1.4	ปฏิบัติการของประชาชนลาวสมัยราชอาณาจักรลาวต่อพื้นที่ประตูชัย.....	188
1.5	ปฏิบัติการของประชาชนลาวต่อพื้นที่ประตูชัย.....	193
1.5	สรุปส่งท้าย	198
ส่วนที่ 2	ประตูชัย : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในระยะแรก (ค.ศ.1975 - ค.ศ.1986).....	198
2.1	ประตูชัย: นามและการให้ความหมายทางภาษาเกี่ยวกับ “อนุสาวรีย์ประตูชัย”.....	199

2.2 ปฏิบัติการของรัฐบาล สปป.ลาว ต่อประตู่ชัย.....	201
2.3 ประตู่ชัยและการประกาศชัยชนะของรัฐบาลสังคมนิยมลาว.....	208
2.4 การเปลี่ยนความหมายเดิมและประจุกความหมายใหม่ให้กับอนุสาวรีย์ประตู่ชัยจากที่บรรจุกความทรงจำนักกรบนิรนาม เป็น ประตู่ชัย.....	212
ช่วงที่ 3 ประตู่ชัย : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในช่วงยุคจินตนาการใหม่ และ บูรณการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2529 – 2563 (1975-2020).....	215
3.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับ นโยบาย “เปเรสทรอยกา” นโยบาย “ไต้ยเมีย” และนโยบาย “จินตนาการใหม่”	216
3.2 สปป.ลาวในบริบทของจินตนาการใหม่ฉและความสำเร็จในการสร้างและพัฒนาประเทศในยุคจินตนาการใหม่	219
3.3 การให้ความหมายและตัวหมายต่ออนุสาวรีย์ประตู่ชัยจากภาครัฐบาลแห่งสปปลาวประชาชนลาว และกลุ่มคนทั่วไปในช่วงยุคจินตนาการใหม่ และ บูรณการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2529 – 2563 (1975-2020)	226
สรุปท้ายบท.....	237
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	239
1.ความมุ่งหมายของการวิจัย	239
2. สรุปผล.....	239
4. ข้อเสนอแนะ	250
บรรณานุกรม.....	251
ประวัติผู้เขียน.....	254

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 แผนที่ของประเทศลาวในปัจจุบันปีพ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020)	1
ภาพประกอบที่ 2 หอพระแก้วในนครหลวงเวียงจันทน์.....	2
ภาพประกอบที่ 3 พระธาตุหลวงในนครหลวงเวียงจันทน์	3
ภาพประกอบที่ 4 วัดองค์มิ่ง มหาวิหาร และพระพุทธรูปที่วัด “องค์มิ่ง”	4
ภาพประกอบที่ 5 รูปปั้นของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช	5
ภาพประกอบที่ 6 อนุสาวรีย์รูปปั้นหล่อทองแดงของเจ้าศรีสว่างวงศ์ เมื่อปีพ.ศ. 2510 (ค.ศ.1967) ...	6
ภาพประกอบที่ 7 รูปปั้นของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ประดิษฐานอยู่บ้านศรีเมืองนครหลวง เวียงจันทน์	7
ภาพประกอบที่ 8 รูปปั้นของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ประดิษฐานอยู่ในบริเวณของพระราชวังเก่า. 7	7
ภาพประกอบที่ 9 ประตูดั้งเดิมของจักรพรรดิติตัส (Arch of Titus) ในโรมประเทศอิตาลี (Italy).....	8
ภาพประกอบที่ 10 ที่ประตูดั้งเดิมฝรั่งเศส.....	9
ภาพประกอบที่ 11 ประตูดั้งเดิมในนครหลวงเวียงจันทน์	10
ภาพประกอบที่ 12 อนุสาวรีย์ประตูดั้งเดิมตั้งอยู่ใจกลางกรุงเวียงจันทน์ ที่ปลายถนนล้านช้าง.....	12
ภาพประกอบที่ 13 ถนนล้านช้าง ถ่ายจากประตูดั้งเดิม.....	13
ภาพประกอบที่ 14 การตกแต่งของประตูดั้งเดิม	15
ภาพประกอบที่ 15 การสวนสนามแห่งชาติ เนื่องในโอกาสวันกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาว	16
ภาพประกอบที่ 16 คำขวัญบนประตูดั้งเดิม “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมั่นคงยืน”	17
ภาพประกอบที่ 17 อนุสาวรีย์ประตูดั้งเดิมหลังปีพศ 2518	18
ภาพประกอบที่ 18 อนุสาวรีย์ประตูดั้งเดิมยุคจินตนาการใหม่.....	19
ภาพประกอบที่ 19 กรอบโครงสร้างแนวคิดการวิจัย.....	27
ภาพประกอบที่ 20 วัดพุทธที่แขวงจำปาสักที่ได้รับการก่อสร้างเริ่มแต่ศตวรรษที่ 5.....	48

ภาพประกอบที่ 21	แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัย	49
ภาพประกอบที่ 22	แผนที่ประเทศลาวในปัจจุบัน	49
ภาพประกอบที่ 23	อนุสาวรีย์ พระเจ้าฟ้ารุ่งม ในนครหลวงเวียงจันทน์	50
ภาพประกอบที่ 24	พระองค์คือ หรือพระองค์อินทร์ ที่แขวงเชียงขวาง ปีพ.ศ. 2478 (1935)	52
ภาพประกอบที่ 25	อนุสาวรีย์ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ที่แขวงอัตตะปือ	53
ภาพประกอบที่ 26	วัดเชียงทองที่นครหลวงพระบาง สร้างเมื่อ พ.ศ 2102 (ค.ศ. 1559)	56
ภาพประกอบที่ 27	วัดศรีเมือง ที่นครหลวงเวียงจันทน์ ในปัจจุบัน	56
ภาพประกอบที่ 28	หอพระแก้ว เป็นสถาปัตยกรรมสำคัญ ที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช	58
ภาพประกอบที่ 29	บุญนัมัสการพระธาตุหลวงปี ค.ศ. 2019	59
ภาพประกอบที่ 30	พระธาตุหลวงที่นครเวียงจันทน์ในปัจจุบัน	59
ภาพประกอบที่ 31	อาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์	60
ภาพประกอบที่ 32	อนุสาวรีย์ พระเจ้าอนุวงศ์ในนครหลวงเวียงจันทน์	61
ภาพประกอบที่ 33	ซากหอพระแก้วเวียงจันทน์ (ภาพถ่ายในปีค. ศ. 1910)	62
ภาพประกอบที่ 34	ทหารฝรั่งเศสในลาว (ศตวรรษที่ 19)	63
ภาพประกอบที่ 35	แผนที่ของสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส	63
ภาพประกอบที่ 36	สกุลเงิน ปิเอสเตร (Piasters) ใช้ในสมัย อินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2428 (ค.ศ.1885)	65
ภาพประกอบที่ 37	ฝรั่งเศสปกครองลาวแต่ปีพ.ศ. 2436-2496	67
ภาพประกอบที่ 38	เจ้ามหาชีวิตอุ่นคำ (กษัตริย์) หลวงพระบาง และคณะผู้แทนฝรั่งเศสในปีพ. ศ. 2433	67
ภาพประกอบที่ 39	แผนที่ แคว้นลาว แคว้นกัมพูชา แคว้นโคซังซิน	69
ภาพประกอบที่ 40	โอกุส์ ปาวี พบปะกับประชาชนหลวงพระบาง	70
ภาพประกอบที่ 41	พระบาทสมเด็จพระเจ้าศักรินทร ที่หลวงพระบางพ.ศ. 2443 (ค.ศ.1900)	71
ภาพประกอบที่ 42	ตลาดที่หลวงพระบาง ปี ค. ศ. 1867	72

ภาพประกอบที่ 43 นายทหารฝรั่งเศสถ่ายรูปร่วมกันในสมัยปกครองลาว	72
ภาพประกอบที่ 44 พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์	74
ภาพประกอบที่ 45 ฝรั่งเศสในลาวเหนือ: บ้านไม้ใช้โดยภารกิจ ปาวิ (Pavie).....	75
ภาพประกอบที่ 46 ทหารลาวที่รักษาการณ์ในพื้นที่อาณานิคมฝรั่งเศส ในศตวรรษ1900	76
ภาพประกอบที่ 47 ชีวิตของชาวลาวในสมัยอาณานิคมฝรั่งเศสในศตวรรษ1900	77
ภาพประกอบที่ 48 ตลาดหลวงพระบางในศตวรรษที่19.....	77
ภาพประกอบที่ 49 ประชาชนลาวถูกบังคับไปออกแรงงาน	78
ภาพประกอบที่ 50 การไปรษณีย์ในศตวรรษที่19	78
ภาพประกอบที่ 51 โรงเรียนกลางแจ้งแห่งหนึ่งในวัด ที่หลวงพระบางปี พ.ศ. 2463 (ค.ศ.1920)	79
ภาพประกอบที่ 52 แผนที่ประเทศลาวและนครหลวงเวียงจันทน์ในปัจจุบัน	80
ภาพประกอบที่ 53 : โบสถ์วัดสี่สะเกด สร้างโดยเจ้าอนุวงศ์.....	83
ภาพประกอบที่ 54 วัดศรีสะเกดในปัจจุบัน (พ.ศ 2563).....	83
ภาพประกอบที่ 55 บ้านเรือนในสมัยฝรั่งเศสปกครองเมืองลาว	84
ภาพประกอบที่ 56 ที่อยู่อาศัยของผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสในลาว.....	86
ภาพประกอบที่ 57 ข้าราชการฝรั่งเศสและเด็กลาว ในหลวงพระบางพ.ศ. 2430 (1887).....	86
ภาพประกอบที่ 58 การดำรงชีวิตของชาวลาวผู้ยากจนในศตวรรษที่ 19.....	87
ภาพประกอบที่ 59 ราชอาณาจักรลาวพ.ศ. 2496-2518 (ค.ศ. 1953-1975).....	88
ภาพประกอบที่ 60 เจ้าเพชรราช	89
ภาพประกอบที่ 61 เจ้าสุวรรณภูมา	89
ภาพประกอบที่ 62 เจ้าสุภานุวงศ์.....	89
ภาพประกอบที่ 63 (กษัตริย์)พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ช่วงปี ค.ศ.1953-1959 และนายกรัฐมนตรี เจ้าสุวรรณภูมา ปี ค.ศ.1953-1959	90
ภาพประกอบที่ 64 กองประชุม เกี่ยวกับอินโดจีน ที่นคร เจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปี ค.ศ. 1954.....	91

ภาพประกอบที่ 65 สัญญาเจนีวา ปีพ.ศ.2497 (ค.ศ.1954)	92
ภาพประกอบที่ 66 การช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาให้ลาว.....	93
ภาพประกอบที่ 67 9UH-34Ds ลงจอดที่สนามพระ ในช่วงทศวรรษ 1960 และต้นปี 1970	94
ภาพประกอบที่ 68 (กษัตริย์)พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ช่วงปี ค.ศ. 1953-1959.....	95
ภาพประกอบที่ 69 แผนที่ถนนลานช้าง	97
ภาพประกอบที่ 70 ประตูดั้งเดิมก่อสร้างระหว่างปี พ.ศ. 2505 ถึง ปี พ.ศ. 2511	98
ภาพประกอบที่ 71 กองประชุมใหญ่ของพรรคประชาชนลาว	100
ภาพประกอบที่ 72 ผู้นำ “แนวลาวยักขาด” จำนวน 16 คน ถูกจับปี ค.ศ.1959 ที่นครหลวง เวียงจันทน์	101
ภาพประกอบที่ 73 (กษัตริย์) พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ (Sisavang Vong) ช่วงปี ค.ศ.1953-1959 และนายกรัฐมนตรี ผุย ซานานิกอร์ (Phoui Sananikone) ปี ค.ศ.1958-1959.....	102
ภาพประกอบที่ 74 กษัตริย์ ศรีสว่าง วัฒนา (Sisavang Vatthana) ช่วงปี ค.ศ.1959-1975 และ นายกรัฐมนตรี กู อะไพ (Kou Abphay) ค.ศ.1960	102
ภาพประกอบที่ 75 ร้อยเอกกองแล ร้อยโทเดือน สุนนะลาด และนายทหารจากกองพันทหารราบ อากาศที่ 2.....	103
ภาพประกอบที่ 76 กษัตริย์ ศรีสว่าง วัฒนา (Sisavang Vattana) ค้ช่วงปี ค.ศ.1959-1975 และนายกรัฐมนตรี เจ้าสุวันนะพูมา (Souvanna Phouma) ค.ศ. 1960	105
ภาพประกอบที่ 77 กษัตริย์ ศรีสว่าง วัฒนา (Sisavang Vattana) ค้ช่วงปี ค.ศ.1959-1975 และ นายกรัฐมนตรี บุนอุม ณจำปาศักดิ์ (Boun Oum Na Champasack) ค.ศ. 1960 -1962	105
ภาพประกอบที่ 78 “ทุ่งไหหิน” แขวงเชียงขวางในปัจจุบัน	107
ภาพประกอบที่ 79 SEATO มีสมาชิก 8 ประเทศ: ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร.....	108
ภาพประกอบที่ 80 การประชุมนานาชาติ (UN) ที่เมืองเจนีวา พ.ศ. 2505 (ค.ศ. 1962) ว่าด้วยปัญหา ลาว	110
ภาพประกอบที่ 81 การทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกาในลาว	110
ภาพประกอบที่ 82 แผนที่เกี่ยวกับสมัยสงครามในลาว	111
ภาพประกอบที่ 83 หลงหยาง (Tou Long Yang) ซ้าย, และนายพล วางปาว (Vang Pao)	112

ภาพประกอบที่ 84 สีเทาในแผนที่เป็นพื้นที่ของ “แนวลาวยักชาติ”	113
ภาพประกอบที่ 85 พิธีเซ็นสัญญาเวียงจันทน์ (Paris Peace Accord 1973) ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ในเดือนมกราคม ค.ศ.1973 ปี ค.ศ. 1973.....	115
ภาพประกอบที่ 86 กองกำลังรักษาติและรัฐบาลเวียงจันทน์ลงนามอย่างเป็นทางการในข้อตกลงว่าด้วยการฟื้นฟูสันติภาพและการดำเนินการของกองกำลังรักษาชาติในลาว (14/9/1973)	116
ภาพประกอบที่ 87 กองกำลังของแนวลาวยักชาติ.....	117
ภาพประกอบที่ 88 ประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์เดินขบวนประท้วงเพื่อล้มอำนาจ ของระบอบเก่า ในวันที่ 23 สิงหาคม ปี 2518 (1975).....	118
ภาพประกอบที่ 89 ท่านโกสอน พทมิวิหาร พุดคุยกับประชาชน ในอำเภอเชียงโยเกี่ยวกับชัยชนะของการปฏิวัติลาว.....	120
ภาพประกอบที่ 90 สำเนาสาส์นสละราชสมบัติของพระเจ้าศรีสว่างวัฒนา พร้อมคำแปลภาษาฝรั่งเศส	121
ภาพประกอบที่ 91 อนุสาวรีย์ประตูดุชยานครหลวงเวียงจันทน์ในปัจจุบัน.....	125
ภาพประกอบที่ 92 แผนที่ประเทศลาว	126
ภาพประกอบที่ 93 คุณพ่อ “กาดอต”	127
ภาพประกอบที่ 94 ประชาชนลาวฝึกซ้อมการสู้รบ	127
ภาพประกอบที่ 95 เวียดนามได้รับชัยชนะที่ “เดียนเบียนฟู”	128
ภาพประกอบที่ 96 ทหารฝรั่งเศสอยู่ลาว	128
ภาพประกอบที่ 97 กองประชุมลาว-เวียดนาม-เขมรปี 2494(1951).....	129
ภาพประกอบที่ 98 สำนักงานองค์การสหประชาชาติ อยู่ที่เวียงจันทน์	129
ภาพประกอบที่ 99 อยู่ที่สนามบินหลวงพระบางปี 2510 (1967)	130
ภาพประกอบที่ 100 ภาพที่ 10: ตราหมวกกองทัพลาว พ.ศ. 2504- 2518 (1961-1975).....	130
ภาพประกอบที่ 101 สถานีวิทยุแห่งชาติของประเทศลาว ก่อตั้งขึ้นในปี 2503 (1960).....	131
ภาพประกอบที่ 102 พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ กับ ชั้นรัฐธรรมนูญ (เงินกีบลาว) และแสตมป์ลาวปี 2494 (1951).....	132

ภาพประกอบที่ 103 พระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิต ศรีสว่าง วัฒนา.....	133
ภาพประกอบที่ 104 หอพระแก้ว พระธาตุหลวง หอไกรวัดริษะเกษ เสาหลักเมืองวัดจันทร์ ธาตุดำ ในนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นต้น มหาสีลา วิระวงส์, (2001).....	134
ภาพประกอบที่ 105 ฌ็อง มารี โอกุสต์ ปาวี (Jean Marie August Pavie	135
ภาพประกอบที่ 106 อนุสาวรีย์ของ โอกุสต์ ปาวี.....	136
ภาพประกอบที่ 107 รูปปั้นของชาย-หญิงลาวของสถานทูตฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี 2521 (1978)	136
ภาพประกอบที่ 108 อนุสาวรีย์รูปปั้นของ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช	138
ภาพประกอบที่ 109 รูปปั้นของพระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ประดิษฐานอยู่ติดกับวัดศรีเมือง นคร หลวงเวียงจันทน์.....	139
ภาพประกอบที่ 110 ประดิษฐานอยู่ในบริเวณของพระราชวังเก่า ด้านหน้าของหอประชุมภูกศรี หันหน้าไปทางหอพระบาง	140
ภาพประกอบที่ 111 อนุสาวรีย์ ท่าน ไกสอน พมวิหาน	141
ภาพประกอบที่ 112 ประตูชัย ดิติดุส (Arch of Titus) ในกรุงโรมประเทศอิตาลี.....	142
ภาพประกอบที่ 113 Wellington Arch ในกรุงลอนดอน อังกฤษ.....	143
ภาพประกอบที่ 114 Narva Triumphal Arch ในเซนต์ปีเตอส์เบิร์กรัสเซีย.....	143
ภาพประกอบที่ 115 ประตูชัย (Arch of Triumph) ในเปียงยางประเทศเกาหลีเหนือ	145
ภาพประกอบที่ 116 วัดศรีษะเกษที่นครหลวงเวียงจันทน์	147
ภาพประกอบที่ 117 การก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูชัย.....	148
ภาพประกอบที่ 118 Buddha Park ที่นครหลวงเวียงจันทน์.....	149
ภาพประกอบที่ 119 อนุสาวรีย์นครหลวงเวียงจันทน์ และ Arch of Triumph	150
ภาพประกอบที่ 120 พระราชวังในหลวงพระบาง หรือ พิพิธภัณฑ์พระบรมมหาราชวัง.....	152
ภาพประกอบที่ 121 แผนที่ของนครหลวงเวียงจันทน์ (สปป.ลาว คศ 2562).....	153
ภาพประกอบที่ 122 ตลาดเช้าที่นครหลวงเวียงจันทน์สมัยอาณานิคม	154
ภาพประกอบที่ 123 นครหลวงเวียงจันทน์ประกอบด้วย 9 เมือง.....	154
ภาพประกอบที่ 124 ริมแม่น้ำโขงที่นครหลวงเวียงจันทน์	155

ภาพประกอบที่ 125 หอคำ หรืออดีตพระราชวัง (แต่ปี 1975 ได้นำใช้เป็นสำนักงานประธาน ประเทศ).....	155
ภาพประกอบที่ 126 สถานทูตฝรั่งเศส ที่นครหลวงเวียงจันทน์.....	156
ภาพประกอบที่ 127 หอพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลังเก่า หอพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลังใหม่	156
ภาพประกอบที่ 128 โบสถ์คริสต์จักรคาทอลิก ที่นครหลวงเวียงจันทน์.....	158
ภาพประกอบที่ 129 กระทรวงโยธาธิการและขนส่ง	159
ภาพประกอบที่ 130 แผนที่ถนนล้านช้าง.....	160
ภาพประกอบที่ 131 ถนนล้านช้าง	161
ภาพประกอบที่ 132 ไทยสยาม สาขาเวียงจันทน์.....	161
ภาพประกอบที่ 133 ประตูล้อมอยู่ปลายถนนล้านช้าง	163
ภาพประกอบที่ 134 ถนนล้านช้างจากหน้าต่างของอนุสาวรีย์ประตูชัย	163
ภาพประกอบที่ 135 ท่านสำมาน ปรีชายัน ได้รับนำมายศ เป็นศิลปินแห่งชาติในปี 2011	165
ภาพประกอบที่ 136 อนุสาวรีย์ประตูชัยในปี พ.ศ. 2508 (1965).....	167
ภาพประกอบที่ 137 พิธีสวนสนามอนุสาวรีย์ประตูชัย	169
ภาพประกอบที่ 138 บนหลังคาของประตูชัยมีคำขวัญที่ว่า “วันที่ 2 ธันวาคมมันเย็น” พ.ศ. 2553 (2010).....	170
ภาพประกอบที่ 139 อนุสาวรีย์ประตูชัยมีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส	171
ภาพประกอบที่ 140 พระธาตุหลวง.....	172
ภาพประกอบที่ 141 ยอดช่อฟ้า (ปราสาท)ของประตูไช และยอดช่อฟ้า (โดม) ของทัชมาฮาล.....	173
ภาพประกอบที่ 142 ส่วนกลางประตูไช ประกอบด้วยซุ้มประตูโค้ง เรียกว่า Arch.....	174
ภาพประกอบที่ 143 ส่วนล่างลักษณะฐานบัว.....	174
ภาพประกอบที่ 144 เพดานของประตูชัย.....	175
ภาพประกอบที่ 145 ดอกกระจังสีที่บนเพดานของประตูชัย.....	176

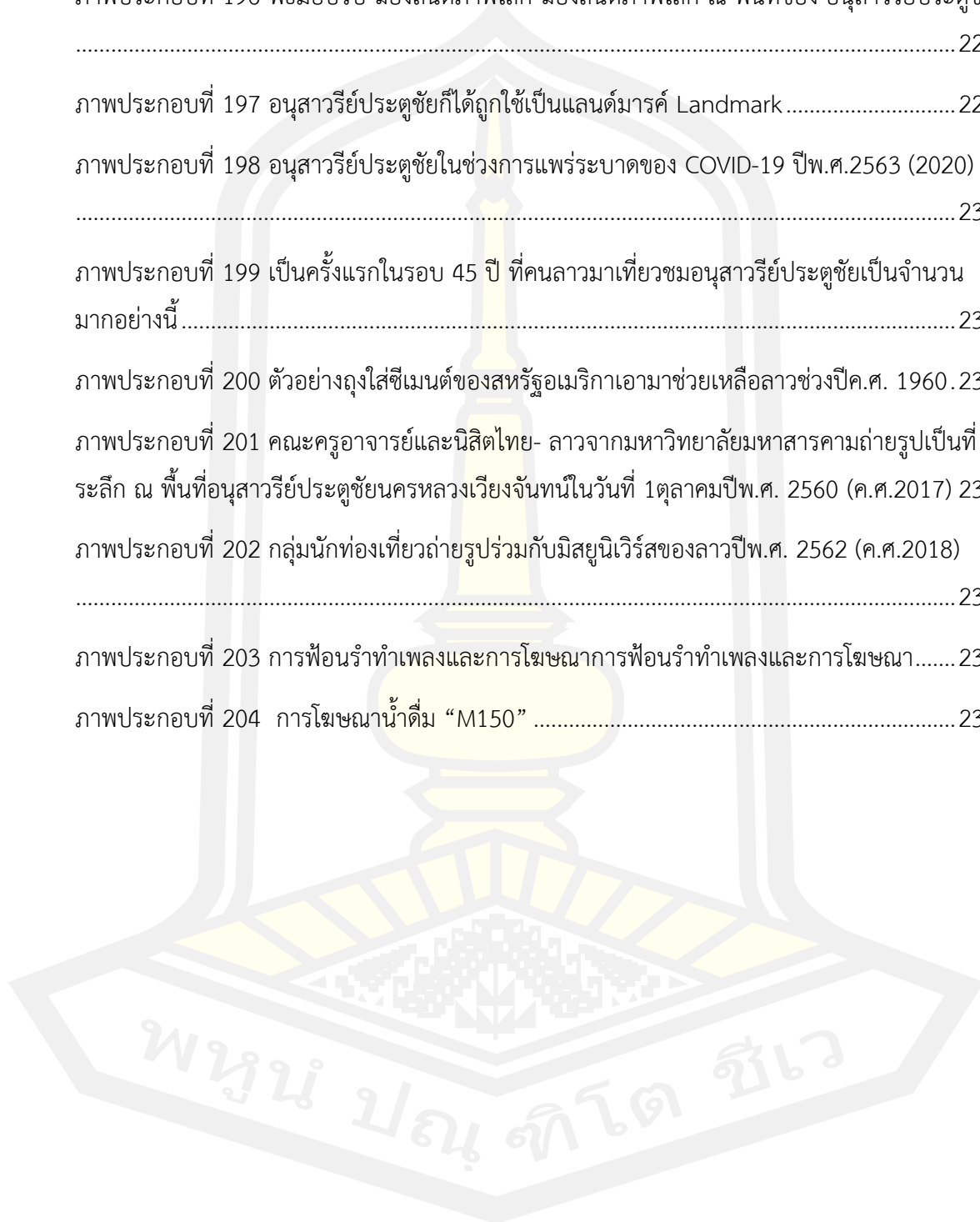
ภาพประกอบที่ 146 เพดานทิศดาวนออกเชื่อมเนื้อหอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ภาพประธานเป็นข้างสามเศียร ประทับด้วยเทพและเทวดา 4 องค์รอยดอกไม้ มีเสดส์ค 2 ข้างพร้อมด้วยน้ำเต้า2ข้าง เช่นกัน	176
ภาพประกอบที่ 147 เพดานทิศตะวันตกเฉียงใต้อนุสาวรีย์ประตู่ไช ภาพประธานเป็นเทพสี่แขน นั่งอยู่บนนาคปก สองข้างมีนางเทวดาโรยดอกไม้	176
ภาพประกอบที่ 148 เพดานด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนืออนุสาวรีย์ประตู่ไช ภาพประธานเป็นรูปราหูอยู่ในวงกลม ด้านบนมีหอก3เงี่ยม ด้านข้างสองข้างเป็นหามุมารมีเขว้าจับหอก3เงี่ยม มือซ้ายจับดาบยาว อีกด้านกลับด้านกัน	177
ภาพประกอบที่ 149 เพดานด้านทิศดาวนออกเฉียงใต้อนุสาวรีย์ประตู่ไช มีภาพทศกัณฐ์เป็นประธาน มีสีหน้าแปดแขน นั่งบนแท่นย่อนซาก้าฉายลง มีนางเทวดาอยู่สองข้างถือพวงมาลัย ในท่าทางนบคู่เข่าก้าหนึ่งลง และ ยกขาอีกข้างขึ้นในลักษณะเดียวกัน	177
ภาพประกอบที่ 150 ขอบเพดานทั้ง 4 ด้านอนุสาวรีย์ประตู่ชัย แบ่งเป็นสามส่วน ส่วนบน ส่วนกลาง และ ส่วนล่าง ส่วนบนและส่วนล่างเหมือนกัน เช่นลายมีพวงมาโรยอยู่รอบนอก ลายขอบด้าในมีลายก้ามปู ขึ้นด้วยลายลูกฟักแบบต่อเนื่อง ส่วนค่านกลาง มีรูปพญุมารและนางมัตสาพอนล้าลีลาต่างๆ มีพระรักพระรามต่อสู้กับทศกัณฐ์	177
ภาพประกอบที่ 151 เสาด้านในอนุสาวรีย์ประตู่ชัย	178
ภาพประกอบที่ 152 สนวนประตู่ชัยด้านทิศตะวันออก	178
ภาพประกอบที่ 153 อนุสาวรีย์นักรบเก้า อนุสาวรีย์. แต่ปี พ.ศ. 2518 และประตู่ชัย กลายเป็น Landmark	181
ภาพประกอบที่ 154 การก่อสร้างอนุสาวรีย์ “ประตู่ชัย” ปี พ.ศ. 2500 – 2511 (ค.ศ.1957 - 1968)	182
ภาพประกอบที่ 155 อนุสาวรีย์พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช	183
ภาพประกอบที่ 156 ประตู่ชัย (Arch of Triumph) ในเปียงยาง ประเทศเกาหลีเหนือ	184
ภาพประกอบที่ 157 โปสเตอร์ เกี่ยวกับการสนองวันกองทัพ และพิธีสวนสนามเนื่องในโอกาสวันกองทัพของพระราชอาของพระราชอาณาจักรลาว	185
ภาพประกอบที่ 158 พระเจ้ามหาชีวิต ศรีสว่าง วัฒนา ณ พิธีสวนสนาม	186

ภาพประกอบที่ 159 พระเจ้ามหาชีวิต ศรีสว่าง วัฒนา ประดับเหรียญ “ล้านช้างร่มขาว” แต่พันโท หล้า เวียงไซ	187
ภาพประกอบที่ 160 พระเจ้ามหาชีวิต ศรีสว่าง วัฒนา กล่าวสุนทรพจน์ต่อสาธารณชน	188
ภาพประกอบที่ 161 ตลาดเช้าที่เวียงจันทน์ปี 50-60	189
ภาพประกอบที่ 162 การสัญจรที่นครหลวงเวียงจันทน์ มัยอาณานิคม ระหว่างปี 50 - 60	189
ภาพประกอบที่ 163 การสัญจรในนครหลวงเวียงจันทน์ระหว่างปีพ.ศ. 2503 (ค.ศ.1960)	190
ภาพประกอบที่ 164 สถานที่บันเทิงแห่งหนึ่งของนครหลวงเวียงจันทน์ ช่วงปีพ.ศ. 2503 (ค.ศ.1960)	191
ภาพประกอบที่ 165 พระมหากษัตริย์ศรีสว่างวัฒนา และสมาชิกของราชวงศ์ ได้เสด็จ เข้าร่วมบุญ ประเพณี นมัสการพระธาตุหลวงที่นครหลวงเวียงจันทน์นครหลวงเวียงจันทน์ร่วมงาน	192
ภาพประกอบที่ 166 ประตูดุ๊ยในสมัย ราชอาณาจักรลาว	193
ภาพประกอบที่ 167 น้ำท่วมถนนล้านช้างและบริเวณใกล้เคียง	194
ภาพประกอบที่ 168 เจ้าฟ้าชายสุริยวงศ์ สว่าง ทรงเสด็จมาร่วมพิธีสู่ขวัญหลวง.....	195
ภาพประกอบที่ 169 เจ้าจันทร์ศุกร์ สุขธารา ทรงเข้าร่วมเข้าร่วมพิธีเฉลิมฉลองวันกองทัพแห่ง ราชอาณาจักรลาวจัดขึ้นโดยคนลาวพลัดถิ่น	196
ภาพประกอบที่ 170 บทกลอนสดุดีกองทัพแห่งชาติลาว.....	196
ภาพประกอบที่ 171 ภาพแห่งความทรงจำ.....	197
ภาพประกอบที่ 172 โอเปร่าเฮาส์ซิดนีย์ (Sydney Opera House) และอนุสาวรีย์นีโอบาร์อ็อคของ จักรพรรดินิโคลัสที่1 (รัสเซีย).....	199
ภาพประกอบที่ 173 อนุสรณ์สถานที่สวน “อนุสรณ์สันติภาพ” และ เสาหินโอเบลิสก์ในปารีส ที่ฮีโร ซิมา ประเทศญี่ปุ่น	200
ภาพประกอบที่ 174 หน้าปกของหนังสือ ซึ่งทำ ซัยสิทธิ์ีเสนา ได้เขียนในปีพ.ศ. 2538 (ค.ศ.1995).....	201
ภาพประกอบที่ 175 ธงชาติและตราหมายชาติของสปป.ลาวแต่ปี 2518 (1975) – ปัจจุบัน.....	202
ภาพประกอบที่ 176 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.....	203
ภาพประกอบที่ 177 website จาก Landlocked สู่ Land link มอง สปป.ลาว.....	204

ภาพประกอบที่ 178 พัฒนาเศรษฐกิจต้องติดพันกับการปกป้องรักษาและพัฒนาวัฒนธรรมของชาติ	205
ภาพประกอบที่ 179 ประตูดั้งเดิมในบริบทของราชอาณาจักรลาว และ ประตูดั้งเดิมในบริบทของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว.....	209
ภาพประกอบที่ 180 ผู้วิจัยสัมภาษณ์อาจารย์ สมยศ บุญสวัสดิ์ 8 พฤษภาคม 2560.....	210
ภาพประกอบที่ 181 ท่านไกรสรพรหมวิหารอำนาจมิตีของกองประชุมใหญ่ผู้แทนประชาชนทั่วประเทศ เพื่อรับรองเอาธงชาติเพลงชาติและเครื่องหมายชาติ.....	211
ภาพประกอบที่ 182 ข่าวสารประเทศลาว (KPL).....	212
ภาพประกอบที่ 183 อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม และประเทศทราบบจารีกบุญคุณ.....	214
ภาพประกอบที่ 184 ตัวอย่างของเงินกีบลาว.....	215
ภาพประกอบที่ 185 เปเรสทรอยก้า (การปรับโครงสร้าง).....	216
ภาพประกอบที่ 186 กระบวนการฟื้นฟูความคิดเชิงทฤษฎี ปรับปรุงความเป็นผู้นำของพรรค ของ พรรค ตั้งแต่ปี 1986 จนถึงปัจจุบัน และความเข้มแข็งในการต่อสู้ในยุค “โด้ยเมีย”	217
ภาพประกอบที่ 187 นโยบายเปิดประตู (เปิดประเทศ) 1986: เปลี่ยนจากเศรษฐกิจตามแผนไปสู่ เศรษฐกิจที่มุ่งเน้นตลาด.....	218
ภาพประกอบที่ 188 คำขวัญของประเทศ	220
ภาพประกอบที่ 189 ประเทศอาเซียน	221
ภาพประกอบที่ 190 ทางด่วนนครหลวงเวียงจันทน์ – ว่างเวียง.....	222
ภาพประกอบที่ 191 คณะผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนห้องเรียนภาษาฝรั่งเศส ศึกษาดูงานการ จัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์เป็นภาษาฝรั่งเศส ณ โรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์เวียงจันทน์ สปป.ลาว วันที่ 27-30 ตุลาคม พศ. 2555.....	223
ภาพประกอบที่ 192 การสวนสนามเนื่องในโอกาสวันชาติของสปป.ลาวที่ 2 ธันวาคม.....	224
ภาพประกอบที่ 193 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ครั้นดำรงอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เสด็จเยือนลาว อย่างเป็นทางการครั้งนั้น ตามคำทูลเชิญของ ท่าน ไก สอน พมวิหาน ประธานประเทศลาว และ ได้เสด็จเยือนเขตทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวาง.....	225
ภาพประกอบที่ 194 ระบอบการปกครองใหม่.....	227

ภาพประกอบที่ 195 ภาพตัวอย่างประตูชัย ที่ซำรุค.....	228
ภาพประกอบที่ 196 พิธีมอบรับ ซ็องสันติภาพโลก ซ็องสันติภาพโลก ณ พื้นที่ของ อนุสาวรีย์ประตูชัย	229
ภาพประกอบที่ 197 อนุสาวรีย์ประตูชัยก็ได้ถูกใช้เป็นแลนด์มาร์ค Landmark	229
ภาพประกอบที่ 198 อนุสาวรีย์ประตูชัยในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ปีพ.ศ.2563 (2020)	231
ภาพประกอบที่ 199 เป็นครั้งแรกในรอบ 45 ปี ที่คนลาวมาเที่ยวชมอนุสาวรีย์ประตูชัยเป็นจำนวน มากอย่างนี้.....	232
ภาพประกอบที่ 200 ตัวอย่างถุงใส่ซีเมนต์ของสหรัฐอเมริกาเอามาช่วยเหลือลาวช่วงปีค.ศ. 1960.	234
ภาพประกอบที่ 201 คณะครูอาจารย์และนิสิตไทย- ลาวจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามถ่ายรูปเป็นที่ ระลึก ณ พื้นที่อนุสาวรีย์ประตูชัยนครหลวงเวียงจันทน์ในวันที่ 1ตุลาคมปีพ.ศ. 2560 (ค.ศ.2017)	235
ภาพประกอบที่ 202 กลุ่มนักท่องเที่ยวถ่ายรูปพร้อมกับมิสยูนิเวิร์สของลาวปีพ.ศ. 2562 (ค.ศ.2018)	236
ภาพประกอบที่ 203 การฟ้อนรำทำเพลงและการโฆษณาการฟ้อนรำทำเพลงและการโฆษณา.....	236
ภาพประกอบที่ 204 การโฆษณาน้ำดื่ม “M150”	237

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ลาวเป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดกับประเทศ พม่า จีน กัมพูชา ไทย และเวียดนาม ประชากรประมาณ 7 ล้านคน อาศัยอยู่ใน 18 จังหวัด ลาวเป็นประเทศหนึ่งที่เก่าแก่ และมีประวัติศาสตร์อันยาวนานหลายพันปี อยู่ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่ประวัติศาสตร์ลาวได้กล่าวไว้ว่า ชาติลาวเป็นชาติที่มีอารยธรรม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ที่เป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละยุคสืบทอดมาถึงปัจจุบัน นับได้ว่าเป็นของวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บริบทของการปฏิบัติกับวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ แต่วัฒนธรรมลาวยังคงรักษาอัตลักษณ์ประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง¹

ภาพประกอบที่ 1 แผนที่ของประเทศลาวในปัจจุบันปีพ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020)

ที่มา: Encyclopædia Britannica ,Inc.

ในระยะเวลาที่ล่วงเลยมา ลาวเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ผ่านประสบการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายครั้งเริ่มจากยุคอาณานิคม

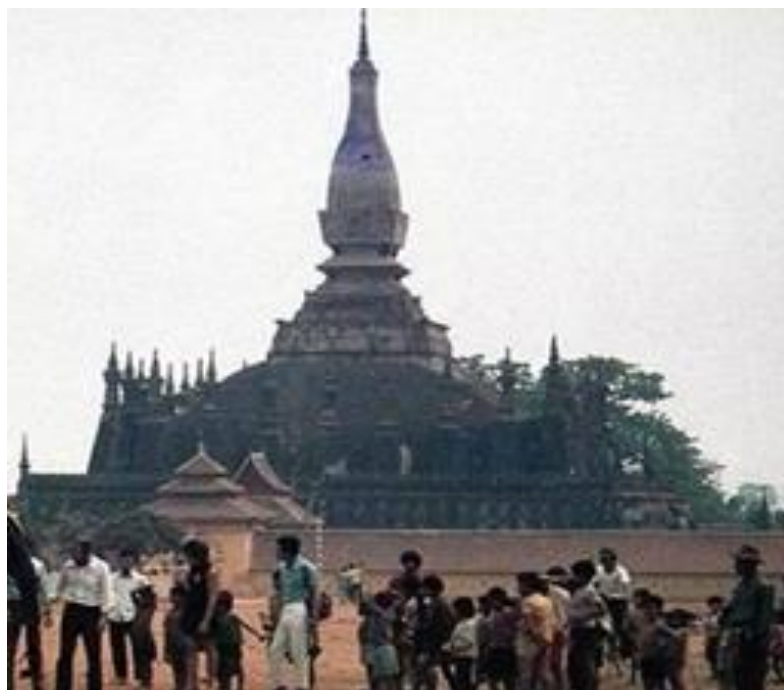
¹ วัฒนธรรมประเพณีโบราณลาว เรียบเรียงโดย (มหาศรีลา พิลาวงส์, 2513:11)

ที่ได้รับปกครองโดยจักรวรรดินิยม วัฒนธรรมฝรั่งเศส ต่อด้วยจักรพรรดินิยมอเมริกาในช่วงระยะหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านการต่อสู้หลายทศวรรษเพื่อกอบกู้เอกราช เปลี่ยนผ่านการเมืองการปกครอง จากระบอบกษัตริย์มาสู่ครั้งสมัยราชอาณาจักรสู่การปฏิวัติประเทศเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ในยุคสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูปประเทศ ซึ่งเป็นครั้ง สำคัญอีกครั้งในประวัติศาสตร์ลาว ภายหลังต้องเผชิญกับวิกฤติแห่งอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และผลสะท้อนจากการล่มสลายของกลุ่มประเทศค่ายคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก²

ภาพประกอบที่ 2 หอพระแก้วในนครหลวงเวียงจันทน์

² สหภาพโซเวียต ชื่อเต็มคือ สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต (สหภาพโซเวียต) ได้สิ้นสุดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2534 โดยคำแถลงของสภาโซเวียตสูงสุดลำดับที่ 142-H คำประกาศนี้รับรองความเป็นอิสระของสาธารณรัฐที่เหลือ 12 แห่งของสหภาพโซเวียต (รวม 15 ประเทศ) และจัดตั้งรัฐอิสระ Encyclopedia Britan nica: Union of Soviet Socialist Republics (2008)

ภาพประกอบที่ 3 พระธาตุหลวงในนครหลวงเวียงจันทน์
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมลาว อันได้หมายถึงวัฒนธรรมของชาวพุทธที่เข้ามาในประเทศลาวอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่สมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม³ ซึ่งคนลาวส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ที่ได้หยั่งรากลึกในความคิดของคน ซึ่งสะท้อนในภาษาและศิลปกรรมของคนลาวที่สร้างวัฒนธรรมของชนชาติ เป็นอัตลักษณ์ของคนลาว คนลาวมีประสบการณ์ในการสร้างอนุสาวรีย์ รูปปั้น และสถาปัตยกรรมอันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากมาย ที่อุทิศให้กับศาสนาพุทธ เช่น การสร้างพระพุทธรูปที่ปรากฏในวัดวาอาราม โดยมีลักษณะเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นและมีการให้ความหมายตามท้องถิ่น เช่นเดียวกับประเทศอื่น ที่นับถือศาสนาพุทธ ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2555 : 4) ได้กล่าวว่า “งานศิลปกรรมต่างๆ ของลาวนับเป็นงานที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ซึ่งส่วนใหญ่สร้างขึ้นอันเดียวเนื่องในพระพุทธศาสนา แบบเถรวาท...”

³ พระเจ้าฟ้างุ้ม 1916 .ศ.พ - 1896 .ศ.พ), พระนามเต็มคือ “พระเจ้าฟ้างุ้มแหล่งหล้าธรณี”) เนื่องจากพระองค์มีบทบาทในการรวบรวมแผ่นดินลาวให้เป็นปึกแผ่นทั้งยังทรงวางรากฐานของพระพุทธศาสนาในลาวและทรงยกย่องให้เป็นศาสนาหลักของ อาณาจักร มหาบุษมี เทพสี่เมือง), (2556:479

วัด “องค์ตื้อ” มหาวิหาร ที่นครหลวงเวียงจันทน์

ภาพประกอบที่ 4 วัดองค์ตื้อ มหาวิหาร และพระพุทธรูปที่วัด “องค์ตื้อ”

ที่มาผู้วิจัย

อนุสาวรีย์และรูปปั้นในประเทศลาว จากการศึกษาพบว่า ในอดีต คนลาวไม่มีประเพณีในการ สร้างอนุสาวรีย์ที่มีรูปลักษณะตามแบบอย่างศิลปะตะวันตกมาก่อน หลังจากลาวรับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ก็มีการก่อสร้างศิลปะแขนงต่างๆ ที่มีรูปแบบตามแบบอย่างศิลปะดั้งเดิมของลาวหรือรูปแบบศิลปะแบบตะวันออก สถาปัตยกรรมอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่ ที่เหลืออยู่ในลาว โดยเฉพาะในนครหลวงเวียงจันทน์ ในปัจจุบัน ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติ เช่น พระธาตุหลวง วัดศรีสะเกษ หอพระแก้ว และพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่วัด “องค์ตื้อ”⁴ เป็นต้น

⁴ วัดองค์ตื้อ มหาวิหาร เป็นวัดเก่าแก่และสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศลาวและโดยเฉพาะของนครหลวงเวียงจันทน์ สร้างขึ้นในสมัยของกษัตริย์ไชยเชษฐาธิราช เมื่อพระองค์ย้ายเมืองหลวงของอาณาจักรล้านช้างจากหลวงพระบางไปยังเวียงจันทน์ วัดนี้ได้ชื่อมาจากพระพุทธรูปประธานในสิม ซึ่งเป็นวิหารหลัก รูปปั้นนี้เรียกว่าวัดองค์ตื้อ (OngTeu) เพราะต้องใช้ทองสัมฤทธิ์หนักหนึ่งพันล้าน (ตื้อในภาษาลาว) ในการหล่อ (องค์เป็นชื่อที่เคารพสำหรับพระพุทธรูปหรือรูปของพระองค์) ในปีพ.ศ. 2322(ค.ศ. 1779) ภายใต้การปกครองของพระเจ้าสิริบุญญสาร (Siribounyasarn) ได้ถูกรุกรานอีกครั้ง ในครั้งนี้โดยชาวสยาม ในช่วงที่พระเจ้าอนุวงศ์ครองราชย์ในปี พ.ศ. 2370(ค.ศ. 1827) ประชาชนชาวล้านช้างก็ได้รับความเดือดร้อนอีกที ทุกครั้งผู้รุกรานได้กวาดล้างสมบัติล้ำค่าของประเทศรวมทั้งเอกสารล้ำค่าด้วย เนื่องจากมีขนาดและน้ำหนักที่ใหญ่โตพระองค์ตื้อจึงเป็นพระพุทธรูปที่ได้รับความเคารพนับถือองค์เดียวที่หลงเหลืออยู่ ถึงปัจจุบัน

Ministry of Information and Culture; Rockefeller Foundation. (2005, September 10).

Laos Cultural Profile. Retrieved October 23, 2010, from Visiting Arts:

เมื่อมีการปกครองแบบอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในอินโดจีน แนวคิดส่วนใหญ่ที่อยู่ปรากฏในยุคการสร้างอนุสาวรีย์ โดยเฉพาะรูปปั้นในลาวได้มีการเปลี่ยนไป การสร้างรูปปั้นของ " พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช " ที่สร้างขึ้นใน พ.ศ 2500 (1957) โดยรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ซึ่งเป็นรูปปั้นแห่งแรกของประเทศลาว ที่เกี่ยวกับตัวบุคคล โดย พโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ออกแบบ และร้อยเอกสำนาน ปรีชายัน⁵ เป็นคนปั้นหล่อ กรมสรรพาวุธ ได้สนับสนุนกระ สอบลูกปืนให้ 1 ตัน รูปปั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ถูกออกแบบ และ ปั้นในท่านั่ง ประทับไว้ทางด้านหน้าของประตูทางเข้า ทางด้านทิศตะวันตกของพระธาตุหลวง ในนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งพระองค์เป็นผู้ก่อตั้งขึ้น การสร้างรูปปั้นของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชขึ้น ก็เพื่อเป็นการระลึกถึงวันครบรอบวันเกิด 2,500 ปี ของพุทธศาสนา (อนุโลม สุวรรณดาวน์, สัมภาษณ์; 2560)

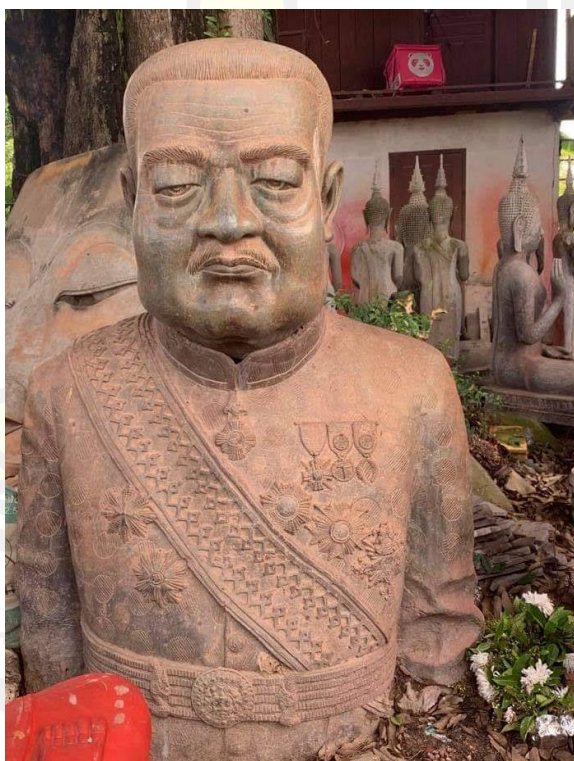

ภาพประกอบที่ 5 รูปปั้นของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

ที่มา: ผู้วิจัย

⁵ พระบาทสมเด็จพระเจ้าสีสว่างภูริวงศ์ (Sisavang Phoulivong) หรือ สีสว่างวงศ์ (Sisavangvong) พระเจ้าศรีสว่างวงศ์เป็นพระองค์พระมหากษัตริย์องค์ที่ 12 แห่งราชอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง และพระมหากษัตริย์พระองค์แรกแห่งพระราชอาณาจักรลาว เสริมพระราชสมภพนครหลวงพระบางเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคมปีศ 1885 พระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิตศรีวชิราลัยล้านช้างร่มขาวพระราชอาณาจักรลาวบรมราชจักรีวงศ์สุริยะสว่างวงศ์อลามันหรือเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ศรีสว่างวงศ์เสริมขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระบาทพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรหลวงพระบางเมื่อวันที่ 15 เมษายนปี 2467 (1924) เมื่อประเทศลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสพระองค์จึงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกแห่งราชอาณาจักรลาวเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2502 (1959)

ต่อมา ได้มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์ รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว มอบให้
 กรศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรม และนายช่าง ครู อาจารย์โรงเรียนศิลปกรรมที่นครเวียงจันทน์เป็น
 ผู้ออกแบบ และปั้นรูปแล้วหล่อทองแดง เมื่อปีพ.ศ. 2510 (ค.ศ.1967) ซึ่งเป็นนายช่างคนลาว เป็น
 ผู้หล่อ ประกอบด้วย สาธุใหญ่คำดี เจ้าอธิการวัดธาตุหลวง ลุงทิดแสน ดวงวิไล อาจารย์บุญงาย
 อาจารย์ ชันชัย ผาพอง และคนอื่นๆ ภายหลังที่ได้ปั้นหล่อและประดิษฐานอนุสาวรีย์เป็นที่เรียบร้อย
 ก็ได้อัญเชิญเจ้าศรีสว่าง วัฒนา ซึ่งเป็นบุตรชายของพระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ และพระราชนิคำอ้อย
 ทอดพระเนตแล้วทรงไม่พอพระทัยเพราะไม่เหมือนและไม่ได้สัดส่วน เช่น อาทิวใหญ่ ลำตัวสั้น ไม่สม
 ส่วน เพราะตัวจริงพระองค์เป็นคนใหญ่สูงถึง 180 ซม. ดังนั้นจึงไม่ทรงอนุญาตให้ติดตั้งรูปดังกล่าว
 และเอาไปเก็บไว้ที่วัดธาตุหลวงเหนือ ส่วนตัวด้านล่างได้ถูกตัดและยุบเอาทองไปทำสิ่งต่าง ๆ และ
 ส่วนบนเอวขึ้นไปหาหัวได้ย้ายไปเก็บไว้ที่บริษัทผลิตภัณฑ์ศิลป์ ที่บ้านจอมมณีใต้หลักกิโลเมตรที่ 6
 เมืองจันทบุรี นครหลวงเวียงจันทน์ การรักษารูปปั้นพระองค์ไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้แก่นายช่างลาวรุ่น
 ใหม่ได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการหล่อที่ผ่านมาถึงข้อดี ข้อบกพร่องในอดีตที่ผ่านมา (บุญเลียง เว็นวีระวงศ์
 สัมภาษณ์; 2560)

ภาพประกอบที่ 6 อนุสาวรีย์รูปปั้นหล่อทองแดงของเจ้าศรีสว่างวงศ์

เมื่อปีพ.ศ. 2510 (ค.ศ.1967)

ที่มา: ผู้วิจัย

เป็นเวลาเพียง 3 ปี ก่อนการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในลาว พ.ศ.2515 (1972) รูปปั้นของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ จึงได้ถูกสร้างขึ้นอีกครั้ง โดยได้รับการช่วยเหลือ จากนายช่างประเทศรัสเซียในการปั้นและหล่อที่เมืองเลนินกราด (Leningrad) อดีตสหภาพโซเวียตจำนวน 2 องค์ มามอบให้รัฐบาล ราชอาณาจักรลาว การตั้งอนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์มีอยู่ 2 แห่ง แห่งแรก ประดิษฐานอยู่บ้านศรีเมือง ติดกับวัดศรีเมืองนครหลวงเวียงจันทน์แสงแห่งที่สอง ประดิษฐานอยู่ในบริเวณของพระราชวังเก่า ด้าน หน้าของหอประชุมภุมศรี หันหน้าไปทางหอพระบาง

ภาพประกอบที่ 7 รูปปั้นของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์
ประดิษฐานอยู่บ้านศรีเมืองนครหลวงเวียงจันทน์
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพประกอบที่ 8 รูปปั้นของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ประดิษฐานอยู่ในบริเวณของพระราชวังเก่า
ที่มา: ผู้วิจัย

เมื่อกล่าวถึงการกำเนิดของประตูชัย (Triumph Arch) ศุภชัย สิงห์ยะบุตร, (2557) เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรม โรมัน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมประเภทอนุสาวรีย์ สร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์และการเฉลิมฉลองชัยชนะ นิยมสร้างอยู่คร่อมถนน เป็นแท่งสี่เหลี่ยม ตรงช่องว่างทางลอดนั้นทำเป็นรูปโค้ง ส่วนบริเวณเนื้อที่ของแท่งสี่เหลี่ยมและพื้นที่ผิวนั้นได้ถูกประดับด้วยประติมากรรมนูนสูงและจารึกอักษรอันมักมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สร้างไว้ด้วย สำหรับประตูชัยที่สำคัญคือ ประตูชัยของจักรพรรดิติตุส (Arch of Titus) ในโรม และสร้างเพื่อรำลึกถึงชัยชนะของพระองค์ที่มีเหนือพวกยิวหรือจูดาห์ และประตูชัยของจักรพรรดิทาจันที่เมืองเบเนเวนโต เป็นต้น”

หลังจากสิ้นสุดอาณาจักรโรมัน หลักความคิดในการสร้างประตูชัยแพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก อาทิ ที่ฝรั่งเศส อังกฤษ รัสเซีย อินเดีย ที่ได้กลายเป็นสถานที่สำคัญเชิงสัญลักษณ์ของชาติ โดยเฉพาะในเมืองหลวงของประเทศมีนัยถึงการเป็นเมืองที่ทันสมัยระดับสากล นอกจากนั้น อนุสาวรีย์เหล่านี้มักได้ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมต่อสัญลักษณ์ของความเป็นชาติในภูมิภาคเอเชีย การก่อตัวของชาติสมัยใหม่นั้น เช่น ประตูอินเดีย (The India Gate) พ.ศ. 2464 ตั้งอยู่ที่ นิวเดลี (New Delhi) ประเทศอินเดีย หรือประตูชัย (Arch of Triumph) ในเปียงยางเมืองหลวงของเกาหลีเหนือ ถูกสร้างขึ้นใน พ.ศ. 2525 เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 9 ประตูชัยของจักรพรรดิติตุส (Arch of Titus)

ในโรมประเทศอิตาลี (Italy)

ที่มา: Wikipedia, the free encyclopedia

ภาพประกอบที่ 10 ที่ประตูชัยฝรั่งเศส
ที่มา: Wikipedia, the free encyclopedia

กรณีประเทศไทย โดยเฉพาะเวียงจันทน์ เช่นเดียวกับตัวเมืองที่เป็นนครหลวง ใน พ.ศ. 2488 ประเทศไทยได้รับความเป็นเอกราชจากฝรั่งเศส⁶ และในพ.ศ. 2500 (1957) ในสมัยราชอาณาจักรพระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวได้มีนโยบายสร้างอนุสาวรีย์เป็นสัญลักษณ์ของการได้รับอิสรภาพจากการเป็นอาณานิคม จึงให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดประกวดแข่งขันการออกแบบประตูชัย⁷ ที่มีทั้งรูปเขียนและรูปปั้นจำลอง

⁶ ในวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2488 (1945) มีการชุมนุมใหญ่ของชาวนครหลวงเวียงจันทน์....พระยา คำม้าว วิไล อ่านจุดประสงค์การชุมนุมในครั้งนี้ จากนั้นท่าน ทำ ชัยสิทธิ์เสนา อ่านคำประกาศเอกราช และอิสรภาพแห่งชาติ คำประกาศรวมแผ่นดินลาวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน...” (มหาบุญมี เทพสีเมือง, 2556: 418)

⁷ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา เกิดที่เวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2459 เขาได้รับการศึกษาที่เวียงจันทน์ และต่อมา ในกรุงเทพฯ ซึ่งเขาศึกษาการหนังสือพิมพ์ ในพ.ศ. 2485 ทำ ชัยสิทธิ์เสนา เข้าร่วมขบวนการเสรี (Thai Seri Free Thai) ในการต่อต้านญี่ปุ่น และอีกสองปีต่อมา ทำ ชัยสิทธิ์เสนา เป็นผู้ก่อตั้งลาวเสรี (Lao Seri) มีบทบาทอย่างแข็งขันในการจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระเมื่อปี 2538 ซึ่งเขาทำหน้าที่เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ไปพลัดถิ่นกับลาวอิสระที่ประเทศไทยและเมื่อเขากลับ มาในปี 2492 ได้รับอาชีพทหาร นอกจากนี้ เขายังแสวงหาความฝันทางศิลปะ การออกแบบและการหล่อรูปหล่อทองสัมฤทธิ์ของกษัตริย์ไชยเชษฐาธิราช และออกแบบอนุสาวรีย์ “ประตูชัย” ทำ ชัยสิทธิ์เสนาได้ขึ้นสู่ตำแหน่งนายพลจัตวาในกองกำลัง “เป็นกลาง”

จากหลายสถาบันทั่วราชอาณาจักร ที่มีทั้งของพระบรมมหาราชวังหลวงพระบาง กรมโยธาพลเรือน กรมเคหสถาน กรมทหาร บรรดานายช่างมหาชน เข้าสู่การแข่งขัน และ พลโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ออกแบบเป็นอดีตทหาร นักข่าวและนักเขียน ได้รับการคัดเลือกจากผู้เข้าแข่งขันจำนวนมาก และได้รับเงินรางวัลเป็นเงิน 30,000 กีบ⁸ และประตูดูชัยถูกตกลงให้ก่อสร้างด้วยงบประมาณ 63 ล้านบาท ในสมัยดังกล่าว

ภาพประกอบที่ 11 ประตูชัยในนครหลวงเวียงจันทน์

ที่มา: 856Media House

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลา พ.ศ. 2500 “อนุสาวรีย์ประตูชัย” ยังไม่ได้ถูกสร้างขึ้น เพราะในระยะนี้ได้เกิดมีการสับสนวุ่นวายด้านการเมืองขึ้นในนครหลวงเวียงจันทน์ อันเนื่องมาจากการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามามีบทบาทในลาวมากขึ้น ส่งผลให้เกิดมีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นหลายพรรคเช่น กลุ่มเวียงจันทน์ กลุ่มหลวงพระบาง กลุ่มสะหวันนะเขต กลุ่มจำปาสัก เพื่อแย่งชิง

(Neutralism) ก่อนได้เกษียณในปี 2518 หลังจากการเปลี่ยนแปลงในระบอบการปกครอง ทำ ยังคงอยู่ในเวียงจันทน์ และ เขียนบันทึกความทรงจำและประวัติของอนุสาวรีย์ที่เขาช่วยสร้าง

⁶ ในวันที่ 26 ก.พ. พ.ศ. 2500 (1957) มีคำสั่งจากนายกรัฐมนตรี ให้แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อจัดประกวดแข่งขันการออกแบบประตูชัย ซึ่งพลโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ได้รับชนะเลิศ เขาได้รับค่าแรง 30,000 kips สำหรับการออกแบบ งบประมาณของการสร้างอนุสาวรีย์ซึ่งเริ่มขึ้นใน พ.ศ.2500 มีประมาณ 63 ล้านบาท, ในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. 2500 (1957) 1 ดอลลาร์=60 กีบ ปี (พ.ศ. 2501 1 ดอลลาร์ = 80 กีบ ปี พ.ศ. 2506 1 ดอลลาร์ = 240 กีบ (Stuart-Fox, Historical Dictionary of Laos, 2008 : 341)

อำนาจ และ ราช ช่วงชิงผลประโยชน์จากการช่วยเหลือของอเมริกา ทำให้บ้านเมืองเกิดความไม่สงบ ด้านเศรษฐกิจของ อาณาจักรลาวทนต์โตรมลงและขาดดุล กรุงเวียงจันทน์อยู่ภายใต้ความสับสนทางการเมือง และเศรษฐกิจส่วนอเมริกามีนโยบายพยายามที่ได้รักษาเมืองนี้ไว้เพื่อให้เป็นฐานของ เศรษฐกิจและการตลาดสมัยใหม่ และเชื่อมโยงไปสู่ส่วนที่เหลือของประเทศ แต่ความไม่สมดุลของการช่วยเหลือของสหรัฐฯ ที่เน้นการใช้จ่ายด้านการทหารและการรักษาความปลอดภัยเป็นหลัก ส่งผลให้โครงการความช่วยเหลือต่างๆนำไปสู่การทุจริตไม่มีประสิทธิภาพและความสูญเปล่า ตามที่ สถานทูตสหรัฐฯ ได้ยอมรับว่า "... รัฐบาลของประเทศลาวแทบได้เป็นประเทศที่พึ่งพาทางเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างมหิมา... องค์ประกอบและการบริหารเงินสนับสนุนช่วยเหลือของสหรัฐฯ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด เศรษฐกิจของประเทศลาว " (Marc Askew, 2007: 137

ครั้งต่อมา พ.ศ.2505 (1962) แม้ว่าสถานการณ์อยู่ในประเทศมีความสับสนวุ่นวายและยุ่งยากหลายประการดังกล่าวมาข้างบน รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวร่วมกันกับประชาชนพลเมืองทั่วประเทศ ได้ตัดสินใจทำตามพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าศรีสว่างวงศ์⁹ โดยให้มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์ “ประตูลอย” ขึ้นในพ.ศ. 2505 ในบริบทของราชอาณาจักรลาว สมัยเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา กษัตริย์พระองค์สุดท้ายของสมัยราชอาณาจักรลาว¹⁰

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ทางศิลปะวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อนุสาวรีย์ประตูลอยเป็นสถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างขึ้นในประเทศลาวตั้งแต่ พ .ศ.2505 ในสมัยเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา ซึ่งเป็นช่วงที่ลาวมีการปกครองแบบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่มีกษัตริย์เป็นประมุข ประตูลอยเป็นอนุสาวรีย์ประเภทสถาปัตยกรรมของชาติลาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นหนึ่งในผลงานสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่ ทันสมัย ที่มีรูปร่างลวดลายสวยงาม และมีความหมาย

⁹ “ท่ามกลางสถานการณ์บ้านเมืองที่มีแต่ความปั่นป่วนเจ้าศรีสว่างวงศ์ กษัตริย์องค์ที่ 13 ของราชวงศ์หลวงพระบาง ซึ่งชรามากแล้ว พระองค์ได้รับรวมกระตบกระเทือนใจอย่างรุนแรงจากการใช้อำนาจไม่เป็นธรรมของนายกรัฐมนตรีปัญหานานิกรจึงประชวรกะทันหันและสิ้นพระชนม์ณพระราชวังหอคำนครหลวงพระบางเมืองเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ 2502” (มหาบุญมี เทพสีเมือง, 2556 : 507)

¹⁰ สมเด็จพระเจ้าศรีสว่างวัฒนา มีพระนามเต็มว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าเชษฐาธิราชวชิราวุฒนา หรือ เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา สมเด็จพระเจ้าศรีสว่างวัฒนา องค์มกุฎราชกุมารขึ้นครองราชย์เป็นเจ้าชีวิตปกครองประเทศต่อจากพระบิดาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรลาวบัญญัติไว้ เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์สุดท้ายแห่งราชอาณาจักรลาวก่อนที่ได้ถูกฝ่ายปะเทดลาวยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็น สปป.ลาว พ.ศ. 2518 พระองค์ปกครองประเทศราชอาณาจักรลาว ได้ 16 ปี (มหาบุญมี เทพสีเมือง 2556: 479)

ทางสังคมวัฒนธรรม สถานแห่งนี้รู้จักกันในนาม "อนุสาวรีย์นักรบเก่า" ซึ่งหมายถึง ความทรงจำถึง ทหารผ่านศึก

ภาพประกอบที่ 12 อนุสาวรีย์ประตูดั้งอยู่ใจกลางกรุงเวียงจันทน์ ที่ปลายถนนล้านช้าง
ที่มา: 856Media House

ประตูดั้งอยู่อย่างตระหง่านใจกลางกรุงเวียงจันทน์ ที่ปลายถนนล้านช้าง (มาจากคำว่า “ช้างล้านตัว”) ซึ่งเป็นถนนสายเอก ติดต่อกับถนน ที่สำคัญของนครหลวงเวียงจันทน์ เช่น : ถนนหนองบอน ถนนธงชัย และถนนสายสำคัญอื่นๆ ซึ่งมีการติดต่อกับทิศเหนือและ ทิศใต้ของประเทศ ถนนล้านช้าง ยังเป็นถนนสายหลักที่ทอดไปสู่พระราชวังสมัยราชอาณาจักร ซึ่งปัจจุบันเป็นทำเนียบรัฐบาล สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว ในท้ายปี 1940 ในสมัยอาณานิคม รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวได้เชิญท่าน เดลาดาตี ตาดซินี (Deladaty Tatsany) วิศวกรชาวฝรั่งเศส ได้เป็นผู้กำหนดแนวทางและวางแผนเพื่อทำการก่อสร้าง ในปี ค.ศ.1953 ได้ทำการสถาปนาชื่อถนน”ล้านช้าง”ในโอกาสการประกาศเอกราช¹¹ ของประเทศลาว ดังนั้น ในการพิจารณาถึงภูมิทัศน์ที่ตั้งของประตูดั้งให้มีความสัมพันธ์กับส่วนที่เป็นพื้นที่ของเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นราชธานีซึ่งเป็นเมืองหลวงของชาวลาว จึงได้ถูกนำมาใช้ในความหมายที่แตกต่างกันออกไป

¹¹ โครงการร่วมมือด้านวิชาการประชาคมยุโรป “นครหลวงเวียงจันทน์ ”(2003: 45-50)

ภาพประกอบที่ 13 ถนนล้านช้าง ถ่ายจากประตูชัย
ที่มา: 856Media House

ประตูชัยมีลักษณะรูปแบบคล้ายกับรูปแบบสถาปัตยกรรมประตูชัยของฝรั่งเศส ที่เรียกว่า ‘อาร์ตเดอโทรอัมพ์’ (Arc de Triumph) ในกรุงปารีส ประตูชัยมีรูปลักษณะที่แตกต่างไปกับอนุสาวรีย์ที่เคยถูกสร้างขึ้นในประเทศลาว เนื่องจากในอดีต คนลาวไม่เคยมีแนวคิด และวัฒนธรรมในการสร้างอนุสาวรีย์ ที่มีรูปแบบลักษณะแบบผสมศิลปะตะวันตกใดๆ เลย การตกแต่งทั้งหมดนั้นได้รับการคัดเลือกจากรูปแบบงานศิลปะที่หลากหลายที่ปรากฏตามวัดวาอารามใน สปป.ลาว และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นศิลปะดั้งเดิมของลาวและตะวันออก เช่น พระธาตุหลวง ธาตุอิงรัง ธาตุศรีสองรัก ฯลฯ เป็นต้น เจดีย์ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาเหล่านี้ล้วนเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบลาวหรือล้านช้าง โดยแท้จริง ซึ่งสร้างโดยช่างชาวลาว ที่มีอยู่ในประเทศลาวมานานหลายศตวรรษ (ทำชัยสิทธิ์เสนา, 2538:33)

โครงสร้างโดยรวมของประตูชัยเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประกอบด้วยซุ้มประตูโค้งเรียกว่า Arch อนุสาวรีย์ประตูชัยแห่งนี้ เมื่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วมีน้ำหนักรวมทั้งหมดประมาณ 6,000 ตัน อนุสาวรีย์ประตูชัย มีสี่ซุ้มประตูหรือทางเข้าของประตูชัย ทะลุใส่กันเป็นกากบาท เป็นขาตั้งมีหน้า 4 ขา

แต่ละขากว้าง 8 เมตร มีความแน่นหนาคงทนเพียงพอสำหรับรองรับน้ำหนักทั้งหมดของตัวอนุสาวรีย์ แต่ละด้านของประตูชัย กว้าง 24 เมตร ซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส 24 x 24 ความสูงจากพื้นดินถึงยอดสูงสุดของยอดแหลมสูงสุดคือ 49 เมตร (7x7= 49) การคำนวณในการออกแบบให้ประตูชัย ได้นำเอาสูตร ตำราเลข 3 ตัวคือ 3.7.8 มาใช้ในการออกแบบ (ทำ ชัยสิทธิ์เสนา 1995:32)

การสร้างและตกแต่งประตูชัย ถูกทำตามคติความเชื่อของศาสนาพุทธ ดังเช่น อนุสาวรีย์นี้ยังมีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส บนหลังคามียอดช่อฟ้า (ปราสาท) ห้ายอด และ ถูกตกแต่งด้วยศิลปะแบบล้านช้าง¹² นำสัตว์และดอกไม้ในด้านตามความเชื่อของศาสนาพุทธ เช่น พญานาค กลีบดอกบัว เป็นต้น นอกจากนี้ นั้น ยังได้นำเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มาประดับตกแต่งด้วย เช่น โดยเฉพาะบนเพดานของประตูชัย เช่น ด้านในเพดาน แบ่งเป็น 4 ส่วน รูปเพดานทิศตะวันออกเฉียงเหนืออนุสาวรีย์ประตูชัย ภาพประธานเป็นช้างสามเศียร ประทับด้วยเทพและเทวดา ส่องค์ ไรยอดอกไม้ มีเศวตฉัตร สองข้าง พร้อมด้วยน้ำเต้าสองข้างเช่นกัน รูปเพดานทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีภาพประธานเป็นเทพสี่แขน นั่งอยู่บนนาคปรกสองข้างมีเทวดาโปรยดอกไม้ รูปเพดานทิศตะวันตกเฉียงเหนือมีภาพ ประธานเป็นรูปราหูอยู่ในวงกลมด้านบนมีดอกสามเงี้ยวซึ่งเป็นอาวุธสำหรับแทงชนิดหนึ่งที่ทำด้วยโลหะ ด้านข้างเป็นหนุมาน มือขวาจับดอกสามเงี้ยว มือขวาจับดาบยาวอีกด้านกับด้ามกัน รูปกลางเพดานทิศตะวันออกเฉียงใต้มีภาพ ทศกัณฐ์เป็นประธาน มีสี่หน้าแปดแขนนั่งบนแท่นหย่อนขาข้างซ้ายลง มีนางเทวดาอยู่สองข้างถือพวงมาลัย ในท่าทางพนมมือคุกเข่าข้างหนึ่งลง และยกขาอีกข้างขึ้นในลักษณะเดียวกัน

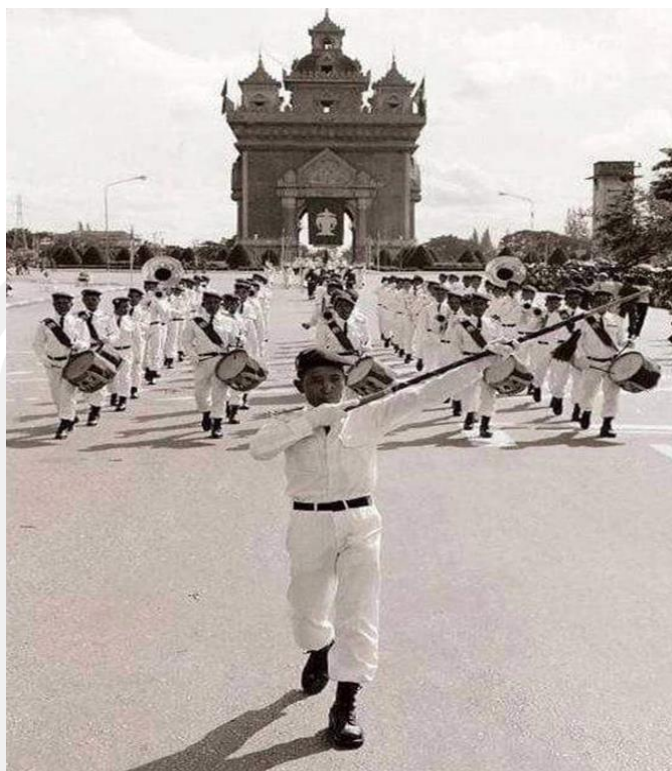
¹² คำว่า “ศิลปะล้านช้าง” เรียกตามชื่ออาณาจักรโบราณของลาว คืออาณาจักรล้านช้าง (ศกศัชัย สายสิงห์ 2555:17) อาณาจักรล้านช้างสถาปนาขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 ด้วยระยะเวลาอันยาวนานหลายร้อยปี ประกอบกับมีการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมหลากหลายประเภท (ศกศัชัย สายสิงห์ 2555:50) จากการตรวจสอบพัฒนาการทางด้านรูปแบบของเจดีย์ทรงกระมังสี่เหลี่ยมของร้านช้าง พบว่าเกิดขึ้นในศิลปะล้านช้างราวต้นพุทธศตวรรษที่ 22 ตรงกับสมัยของพระเจ้าชัยสิทธิ์สภาราช...(ศกศัชัย สายสิงห์ 2555:65)

ภาพประกอบที่ 14 การตกแต่งของประตูชัย
ที่มา: ผู้วิจัย

หลังจากประตูชัยได้สร้างเสร็จ ในพ.ศ.2511 (ค.ศ.1962) เป็นช่วงที่ลาวมีการปกครองแบบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ สถานที่นี้ถึงได้รับรู้กันในชื่อ “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” ซึ่งหมายถึงความทรงจำ ในคุณงามความดี และเชิดชูเกียรติศักดิ์อันสูงส่งของเหล่า ทหารพร้อมด้วย วีรชนคนกล้า เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังมิได้หลงลืม วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2511-2516 (1968-1973) เนื่องในโอกาสวันกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาวของแต่ละปี ก็มีการสวนสนามแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรำลึกถึงทหารที่ร่วมรบในการปลดปล่อยออกจากแอกที่เป็นหัวเมืองขึ้น และประกาศเอกราชจากประเทศฝรั่งเศส “และตั้งแต่ปี 1969 เป็นต้นมา การเดิน ขบวนสวนสนามเป็นทางการเนื่องในวันต่างๆ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยสมัยนั้น ก็ได้แห่ขบวน เป็นแถวยาวลอดช่องประตูชัยแห่งนี้ไป...” (ทำชัยสิทธิ์เสนา, 1995: 32)

ภาพประกอบที่ 15 การสวนสนามแห่งชาติ เนื่องในโอกาสวันกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาว
ที่มา : websiteคนลาวอยู่ต่างประเทศ

ครั้นต่อมา ในปีพ.ศ. 2518 ในประเทศลาวได้เกิดขบวนการปฏิวัติฝ่ายคอมมิวนิสต์ “ประเทศลาว”¹³ ยึดอำนาจรัฐบาลได้เด็ดขาดและกษัตริย์ลาวได้สละราชสมบัติ ทำให้เปลี่ยนแปลงการปกครองจาก ระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์เป็นประมุข ไปสู่การเป็นประเทศสังคมนิยม เปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ ทหารการเมืองการปกครองของประเทศ เป็น สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว “...เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2518 กลุ่มคนแห่งกรุงเวียงจันทน์ ได้ชุมนุมรอบๆ ชุมประตู่ชัยแห่งนี้ ก่อนที่พวกเขาได้เดินขบวนเพื่อคว่ำระบอบการปกครองเดิม และ

¹³ “ประเทศลาว” (Pathet Lao) กลุ่มชาตินิยมฝ่ายซ้ายในประเทศลาว ที่เข้าควบคุมประเทศในปี พ.ศ.2518 (1975) ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ 2493(1950) ขบวนการ ประเทศลาว ได้เข้าร่วมกับ”เวียดมินห์ “(Viet Minh) องค์กรชาตินิยมเวียดนามในการต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีน ปี พ.ศ. 2499 (1956) ฝ่ายการเมืองถูกกฎหมาย ฝ่ายลาวผู้รักชาติ (Neo Lao Hak Xat) ได้ก่อตั้งขึ้นและมี ส่วนร่วมในรัฐบาลผสมหลายแห่งต่อสู้ ในสงครามกลางเมืองกับระบอบการปกครองเวียงจันทน์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามกลางเมืองในประเทศลาว ปี พ.ศ. 2497-2518 (มหาบุษมี เทพสีเมือง, 2556:479)

ประกาศและเข้ายึดเอาอำนาจเข้าไว้ในมือประชาชน เหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นดังกล่าวได้ไปสู่การก่อตั้ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว...” (ท่า ชัยสิทธิ์เสนา, 1995 : 32)

ภาพประกอบที่ 16 คำขวัญบนประตูดุชัย “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมันยืน”

ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ช่วงนี้รัฐบาล ได้ทำการปิดประเทศจากประเทศทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย เพื่อความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายของประเทศอย่างคู่ตรงกันข้าม ดังนั้น ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อการปกครองประเทศสมัยราชอาณาจักรจึงได้ถูกสืมเลื่อนและไม่ได้รับการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาด้วยความหมายที่ตรงกันข้ามกับรัฐบาลสังคมนิยม โดยเฉพาะเอกสารหลักฐานด้านประวัติศาสตร์รวมทั้งมรดกวัฒนธรรม และอนุสาวรีย์ประตูดุชัยที่เป็นผลงานของรัฐบาลที่ผ่านมา ก็ตกอยู่ในสถานเดียวกันกับมรดกวัฒนธรรมที่สำคัญในทั่วประเทศเป็นจำนวนมากที่ไม่มีใครดูแลเอาใจใส่ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (โคจร แก้วมณีวงษ์ สัมภาษณ์: 2560)

ภาพประกอบที่ 17 อนุสาวรีย์ประตูล้ำหลังปีพศ 2518
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

นับตั้งแต่ พ. ศ. 2529-2534 การประชุมของพรรคครั้งที่ 4 ใน พ. ศ. 2529 สปป.ลาว ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายประเทศ จากการเป็นประเทศสังคมนิยมที่รัฐบาล สปป.ลาว ปกครองประเทศ ด้วยความเข้มงวดที่ใช้แต่คำสั่งและปิดประเทศ ไม่มีความสัมพันธ์กับประเทศทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย หันมาสู่การเปิดประตูค้าขาย และเชื่อมความสัมพันธ์ทางค้าขายและเชื่อมความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในโลก รวมทั้งประเทศในกลุ่มเสรีนิยม และมาในวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2534 (1991) รัฐธรรมนูญฉบับแรกได้รับการนำมาซึ่งใช้ นี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการปกครองอย่างชัดเจน จากการบริหารจัดการโดยตรงของพรรค “...เป็นเวลา 15 ปีแรกของประเทศ ถูกควบคุมโดยพรรคปฏิวัติประชาชนลาวในกรณีที่ไม่มีการรัฐธรรมนูญหรือระบบตุลาการใดๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลได้รับสิทธิอย่างเต็มที่ ในรูปแบบประชาธิปไตย ของฝ่ายรัฐบาลกลาง” (Richard Slater & Khamlouang Keoka, 2018 : 02)

การที่รัฐบาล สปป.ลาว เปลี่ยนนโยบายประเทศ หันมาสู่การเปิดประตูค้าขายและเชื่อมความสัมพันธ์ทางค้าขายและเชื่อมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในโลก แต่เป็นการเปิดประเทศแบบระมัดระวัง ซึ่งเรียกว่า “ยุคจินตนาการใหม่” หรือกลไกเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Mechanism (NEM) ยุคจินตนาการใหม่นับเป็นบริบทสำคัญของประเทศ ที่เป็นจุดเปลี่ยนผ่านให้สังคมวัฒนธรรมลาวได้มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น และรัฐบาล สปป.ลาว ได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศ ในส่วนของนครเวียงจันทน์ได้กลายเป็นพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว ทั้งในและต่างประเทศจำนวนมาก การเปิดประเทศหนึ่งในยุคจินตนาการใหม่ได้เรียกร้องให้เกิดการแสดงสัญลักษณ์ของเมือง หรือภาพตัวแทน (Representative) ที่สำคัญของประเทศ ขณะเดียวกัน “อนุสาวรีย์ประตูล้ำ” ได้ถูกเรียกกลับขึ้นมารับใช้สังคมอีกครั้งหนึ่ง โดยรัฐบาลสังคมนิยมลาวได้ให้นิยามความหมายต่ออนุสาวรีย์ว่า เป็นพื้นที่ที่มีความหมายต่อชัยชนะของการปฏิวัติลาว จึงให้นามว่า

“ประตู่ชัย” และถูกเรียกรวมกันว่า “อนุสาวรีย์ประตู่ชัย” จากหนังสือ “แจ้งการ” ของ รัฐมนตรีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ฉบับเลขที่ 637/ถ.ว วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 (1995)¹⁴

“...สาเหตุที่พาให้ใส่ชื่อประตู่ชัย เนื่องจากว่า รูปลักษณะของสิ่งปลูกสร้างนั้น เป็น ประตู่ชัยเหมือนชาวโลกเขาเคยสร้างมา พิเศษสถานที่แห่งนี้ได้เป็นประตูผ่านไปรวมตัวกันแห่งขบวนกัน อยู่เดิ่น (สนาม) พระธาตุหลวง เพื่อยึดอำนาจในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2518 ของชาวนครหลวง เวียงจันทน์ และทั้งเป็นประตูผ่านของชาวนครหลวงเวียงจันทน์และตัวแทนของเขตแขวงต่างๆ ในทั่วประเทศ ไปรวมตัวกันอยู่เดิ่นพระธาตุหลวงเพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะของการยึดอำนาจในทั่วประเทศ และสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวขึ้นอย่างมีชัยนับแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา”

อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ได้ถูกให้ความหมายใหม่จากผู้คนและสังคมลาวยุคใหม่ อย่าง หลากหลายไปตามลักษณะทางสังคมชุดใหม่ของลาว

ภาพประกอบที่ 18 อนุสาวรีย์ประตู่ชัยยุคจินตนาการใหม่
ที่มา: ผู้วิจัย

การเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนความหมายใหม่ในนาม “ประตู่ชัย” ในครั้งนี้ ไม่ใช่เรื่องอื่นใด แต่ เป็นชัยชนะของเจ้านายใหม่ ที่ให้ความหมายชุดใหม่ผสานลงไปยังอนุสาวรีย์ที่เป็นตัวหมายชุดเดิม “อนุสาวรีย์ประตู่ชัย” ได้ถูกให้ความหมายใหม่ จากผู้คนและสังคมลาวยุคใหม่ อย่างหลากหลาย ไป ตามลักษณะทางสังคม ที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจชุดใหม่ของลาว ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้ง ภาครัฐบาล ภาค เอกชนและประชาชนทั่วไป ซึ่งได้ใช้อนุสาวรีย์ประตู่ชัยเป็นสัญลักษณ์แทน Landmark สำคัญของเมือง หลวงและของประเทศ (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2560: เอกสารคำสอนวิชา

¹⁴ ที่มา : (ท่า ชัยสิทธิ์เสนา, 1995 : 23-24)

060 8101) สำหรับผู้เดิน ทางมาเยือนและท่องเที่ยวใน สปป.ลาว “วันนี้เราขึ้นอยู่กับสถานที่สำคัญของชาติ(Landmark Patuxay) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการเปิดตัวงานเฉลิมฉลองร่วมกัน เนื่องในโอกาส การร่วมมือของเรากับสหประชาชาติ...” (สะเหลิมไซ กมมะสิต, 2015 : คำปราศรัย)¹⁵

ทั้งนี้ อนุสาวรีย์ประตูล้วนนครหลวงเวียงจันทน์ ในฐานะตัวหมายได้ถูกใส่รหัสหมาย แตกต่างกันไปจากอดีตแรกสร้างจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และสังคม วัฒนธรรมของลาว ที่มี การเปลี่ยนแปลงความหมาย ที่ถูกบรรจุไว้ในอนุสาวรีย์ประตูล้วน ได้สะท้อนให้เห็นมิติทางสังคม วัฒนธรรมของลาว จึงแบ่งออกเป็นสี่ช่วงที่มีความหมายสำคัญดังนี้ 1) อนุสาวรีย์ประตูล้วน ที่ทำหน้าที่เป็นภาพตัวแทนของการผสมผสานรูปแบบทางศิลปะระหว่างตะวันออก (ลาว) และตะวันตก (ฝรั่งเศส)2) ความหมายของอนุสาวรีย์ประตูล้วนเป็น “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” ที่ถูกยกย่องให้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการเชิดชูเกียรติวีรชนผู้กล้าและการประกาศอิสรภาพจากประเทศอาณานิคมตะวันตก ของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว 3) การระบุความหมายของอนุสาวรีย์เป็น “ประตูล้วน” ในฐานะของชัยชนะของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นรัฐบาลชุดใหม่จากรัฐบาลราชอาณาจักร 4) อนุสาวรีย์ประตูล้วน ถูกให้ความหมายในฐานะในสัญลักษณ์ที่เป็น Landmark สำคัญของชาติใจกลางนครเวียงจันทน์ ที่ได้ทำหน้าที่เชื่อมโยงลาวกับโลกสากล ในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์การสร้างรายได้ให้กับประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ได้เห็นได้ว่า อนุสาวรีย์ประตูล้วน ไม่ใช่เพียงแค่สิ่งก่อสร้าง แต่ว่าเป็นอหามินัยยะเป็นมิติเป็นงานเป็นศิลปกรรม เป็นตัวหมาย ในทางประวัติศาสตร์สังคมที่ถูกสร้างขึ้นประตูล้วนจึงดำเนินผ่านช่วงบริบททางสังคมที่แตกต่างของประเทศลาว และเป็นตัวหมายที่มีการให้ความหมายโดยสังคมในแต่ละยุคสมัย ทั้งในระดับภาครัฐและเอกชน ดังนั้นการทำความเข้าใจ ในมิติตัวหมายกับความหมาย จึงช่วยให้สามารถทำความเข้าใจประวัติศาสตร์สังคม และวัฒนธรรมลาวได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัย ในฐานะเป็นประชาชนลาว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาประตูล้วนนครหลวงเวียงจันทน์: ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์ และสังคมวัฒนธรรมลาว

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาอนุสาวรีย์ประตูล้วน นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว.เบื้องต้น ผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาใดที่ได้อธิบายถึง “ความหมาย” ของอนุสาวรีย์ประตูล้วน ผ่านมุมมองทางวิชาการด้านศิลปกรรมที่มีการเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ของราชอาณาจักรลาว และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยในครั้งนี้

¹⁵ ๗๗๗๗ สะเหลิมไซ กมมะสิต (H.E Saleumxay Kommasith) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นคนแรกในรัฐบาลแห่งสปป.ลาว ที่ได้มาจัดงาน ณพื้นที่ของอนุสาวรีย์ประตูล้วน ในวันที่ 23 ตุลาคม 2558 ร่วมกับองค์การสหประชาชาติประจำลาว (UN Blue Patuxay) เพื่อฉลองครบรอบ 70 ปีของสหประชาชาติและครบรอบ 60 ปี ที่ประเทศลาวเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ

นี้ จึงมุ่งเน้นเพื่อคลี่คลายปัญหาทางวิชาการ โดยใช้วิธีวิทยาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการใช้แนวคิด (Semiology) แนวคิดเรื่อง วัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Public Meaning) และแนวคิดความทรงจำทางสังคม (Social Memory) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของสนามวิจัย ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง ตัวบทศิลปกรรมกับประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว ผ่านความหมายที่ถูกบรรจุไว้ในอนุสาวรีย์ประตูลอย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นจุดเน้น ที่ต่างไปจากการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับอนุสาวรีย์ประตูลอยในสปป.ลาว และต่างประเทศที่ผ่านมา ทั้งหมดข้างต้นนี้. เป็นกรอบหรือเครื่องมืออันสำคัญในการทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นตัวบทการวิจัย ซึ่งผนึกและผสานอยู่ในตัวบทศิลปกรรมหรือ “อนุสาวรีย์ประตูลอย”

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัย ประวัติศาสตร์ชาติและสังคม วัฒนธรรมลาว ตั้งแต่สมัยก่อนการสร้างอนุสาวรีย์ประตูลอยตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ.2562 และตัวความหมาย (Signifier) ความหมาย (Meanings) ของอนุสาวรีย์ประตูลอยที่เป็นทั้งวัตถุทางศิลปะ สถาปัตยกรรมและประติมากรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ในฐานะตัวความหมายของพื้นที่เมืองเวียงจันทน์ ในฐานะเป็นเมืองหลวงของ สปป.ลาว

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเพื่อนำไปสู่การเข้าใจถึงมิติประวัติศาสตร์และสังคม วัฒนธรรมลาวในด้านศิลปกรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประตูลอยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและอนุรักษ์ไว้มิให้สูญหายไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติศาสตร์ชาติและสังคมวัฒนธรรมลาว ตั้งแต่สมัยก่อนการสร้างอนุสาวรีย์ประตูลอยตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน (2562)
2. เพื่อศึกษาถึงอนุสาวรีย์ประตูลอยในฐานะของตัวความหมาย (Signifier) ที่เป็นวัตถุทางศิลปะ สถาปัตยกรรมและประติมากรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ในฐานะตัวความหมายของพื้นที่เมืองหลวงของประเทศลาว
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงความหมาย (Meanings) ของอนุสาวรีย์ประตูลอย ในมิติประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมระดับรัฐ เอกชน และประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ.2500 -2562

คำถามการวิจัย

1. ช่วงเวลา พ.ศ 2500 - 2511 ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งสงครามกลางเมืองในประเทศลาว มี
การ

ต่อสู้หลายฝ่ายเพื่อช่วงชิงอำนาจสิทธิและประโยชน์ส่วนตัว นำไปสู่สภาพเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ล่าช้า ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นหลัก ประชาชนอยู่ในสถานะทางเศรษฐกิจมีความยากแค้นความยากจน แต่อุสาวรีย์ประตู่ชัยยังถูกสร้างขึ้นได้ด้วยเหตุผลอย่างไร หลังจากปี พ.ศ 2518 ชาติ (Nation State) ซึ่งมีอำนาจในการออกกฎหมายกำหนดนโยบายและการบังคับใช้กฎหมาย ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ซึ่งในการวิจัยเรื่องนี้ต้องการทราบว่ารัฐชาติมีบทบาทสำคัญต่ออุสาวรีย์ประตู่ชัยอย่างไร

2. อุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ในฐานะของศิลปกรรมที่เป็นตัวหมาย (Signifier)

ทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมมีลักษณะรูปแบบทางศิลปะแบบใด ความสัมพันธ์และได้รับอิทธิพลทางศิลปกรรมอย่างไร อุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ ในฐานะของศิลปกรรมที่เป็นตัวหมาย (Signifier)

3. อุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ ในฐานะตัวหมาย (Signifier) มีการใส่รหัสหมาย (Signified) โดย ผู้คน สังคม และรัฐที่แตกต่างกันไปจากอดีตแรกสร้างจนถึงปัจจุบันอย่างไร โดยความหมายดังกล่าว ความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของ สปป. ลาว ในแต่ละยุคสมัยอย่างไร นอกจากผู้คนและสังคมท้องถิ่นเป็นผู้ประกอบสร้างและให้ความหมายต่ออุสาวรีย์ประตู่ชัยแล้ว ประ ให้ความสนใจเป็นพิเศษ และ ปฏิบัติการต่อสังคมวัฒนธรรมลาวอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ปฏิบัติงานภาคสนาม และพื้นที่เพื่อการศึกษาค้นคว้าเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. พื้นที่ปฏิบัติงานภาคสนาม ศึกษาเฉพาะในเขตนครหลวงเวียงจันทน์

ถนนล้านช้าง ที่เป็นถนนสายหลัก และจัดพิธีกรรมของรัฐในอดีต และถนนสายหลักอื่นๆ ที่แยกออกจากถนนล้านช้างและพื้นที่อุสาวรีย์ประตู่ชัย เช่น ถนนสามแสนไทย, ถนนเศรษฐาธิราช, ถนน 23 สิงหาคม, (เดิมเป็นถนนธาตุหลวง) ซึ่งสถานที่ดังกล่าวในอดีตรัฐได้ใช้สถานที่นี้ในการจัดพิธีกรรมที่สำคัญต่างๆอยู่ภายในขอบเขตพื้นที่กายภาพ ผู้วิจัยยังจำแนกแยกย่อย และจัดหมวดหมู่เป็นกลุ่มพื้นที่สัมพันธ์กับช่วงเวลาในกลุ่มพิธีกรรมระดับต่าง ๆ ดังนั้น พื้นที่กายภาพจึงรวมทั้ง เขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เขตน้ำ ตัวเมือง ผู้คน วิถีชีวิต ความหนาแน่น การจัดตำแหน่งที่ตั้งวางพื้นที่ขอชุมชนบ้านวัด ซึ่งถูกแบ่งสัดส่วนและตำแหน่งพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์, พื้นที่สาธารณะ,

พื้นที่ท่ามาหากิน, รวมทั้งผู้คนในมิติประชากรชาวลาว, ชาวเวียดนาม, ชาวจีน, เป็นต้น ซึ่งต่างถูกเชื่อมโยงเข้าสู่พิธีกรรมในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ

2. พื้นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย พื้นที่ในที่นี้ คือ พื้นที่ ที่อยู่นอกเหนือจากพื้นที่

ปริมณฑลทาง พิธีกรรมตามข้อ 1.1 เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ การค้นคว้า รวบรวมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ส่วนนี้จึงมีปริมณฑลปฏิบัติการที่กว้างขวาง อาทิ ที่นครหลวงเวียงจันทน์ อันเป็นที่ตั้งของหน่วยงานภาครัฐ กรมรดก รมวิจิตรศิลป์ สำนักข่าวสารประเทศลาว ของกระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมและท่องเที่ยวแห่ง และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างเช่น องค์กรพัฒนาและบริหารตัวเมือง (อพบ) นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นองค์กรที่คุ้มครองบริหารอนุสาวรีย์ประตูล้ำในปัจจุบัน สำหรับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ภายใน สปปลาวมี หอสมุดแห่งชาติลาว ศูนย์ข้อมูลประจำสำนักงานนายกรัฐมนตรี ศูนย์ข้อมูลของอเมริกาที่คาดตา¹⁶ ภายนอก สปป.ลาว คือพื้นที่ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีการศึกษาข้อมูลเอกสาร งานวิจัย งานเชิงทฤษฎี ข้อมูลเกี่ยวกับสปป.ลาว พื้นที่ส่วนนี้ อาทิ หอสมุดมหาวิทยาลัย มหาสารคาม ศูนย์ข้อมูลลาว มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์ข้อมูลลาว มหาวิทยาลัยคอแนว สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา

การวิจัยเรื่องนี้ศึกษานครหลวงเวียงจันทน์ช่วงตั้งแต่ปี.ศ 2505 ถึง 2562 ที่จำแนกช่วงเวลาการศึกษาเป็น 2 หมวดใหญ่ คือ การศึกษาเชิงองค์รวมตามวัตถุประสงค์

การวิจัยข้อ 1 และ 2 ได้ศึกษาโดยภาพรวมทั้งปีว่าด้วย อนุสาวรีย์ประตูล้ำนครหลวงเวียงจันทน์ มีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้บริบทกำกับที่แปรเปลี่ยนไปในหลายช่วงเวลาดังนั้นในที่นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตั้งแต่อนุสาวรีย์นี้ถูกอนุมัติให้ก่อสร้างจากรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวในปี พ.ศ.2500 และก่อสร้างในปี พ.ศ.2505 จนถึงปัจจุบัน ปีพ.ศ.2562 ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาวผ่านความหมายที่ถูกบรรจุไว้ในอนุสาวรีย์ประตูล้ำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) เน้นการทำงานสนาม และได้กำหนดกลุ่มประชากรการวิจัย และวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย ดังนี้

¹⁶ American Center @ That Dam (ACT) ตั้งอยู่ในใจกลางเวียงจันทน์ พื้นที่สำหรับการเรียนรู้และงานวิจัย

1. ประชากรการวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชากรชาวลาวอยู่ราชอาณาจักรไทยก่อนปี พ.ศ.2518 ที่มีส่วนร่วมในการก่อสร้างและสนับสนุนอนุสาวรีย์ประตูลอย ในภาครัฐและชาวลาวที่มีส่วนในการดูแลบริหารประตูลอยตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 จนถึงปัจจุบัน และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวลาวและต่างประเทศ

1.1 กลุ่มประชากรชาวลาวที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยก่อนปี พ.ศ. 2518 ที่ปัจจุบันแยกกระจายอยู่ใน สปป.ลาว หรือ ดำรงชีวิตอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งจำแนกดังนี้

1) บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันแต่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบและการสร้างอนุสาวรีย์ประตูลอย อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐบาล ศิลปินฝ่ายประติมากรรม สามัญชน

2) บุคคลที่มีบทบาททางสังคมเป็นผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ กันทางสังคม อาทิ เช่น นักธุรกิจ ทหาร ตำรวจ นักเรียน นักศึกษา ช่าง กรรมกร

1.2 ภาครัฐและชาวลาวที่มีส่วนในการคุ้มครองบริหารประตูลอย ตั้งแต่ปีพ.ศ.2518 จนถึงปัจจุบัน

1) หน่วยงานที่มีส่วนในการคุ้มครองบริหารประตูลอย อาทิ กรมมรดก กรมวิจิตรศิลป์ สถาบันวิจิตรศิลป์แห่งชาติลาว องค์การพัฒนาและบริหารจัดการตัวเมือง(อพบ)นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นองค์กรที่คุ้มครองบริหารจัดการอนุสาวรีย์ประตูลอยในปัจจุบัน

2) ภาครัฐลาว

3) ศิลปินด้านวิจิตรศิลป์

4) นักธุรกิจ

5) นักท่องเที่ยว

6) มัคคุเทศก์และสื่อสารมวลชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบบันทึกการทำงานภาคสนาม และเครื่องมือบันทึกข้อมูลสารสนเทศ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

แบบสัมภาษณ์ได้เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีทั้งแบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญและการสัมภาษณ์บุคคลแบบเป็นทางการ อย่างไรก็ตามด้วยงานวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงมานุษยวิทยา ดังนั้น แบบสัมภาษณ์จึงมีลักษณะของการกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และยืดหยุ่นได้ตามบริบทและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่ง เกิดประเด็นใหม่ ๆ หรือการเลือกพิจารณาสัมภาษณ์ระดับลึกในบางประเด็นสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์บางกลุ่ม บางคน และบางสถานการณ์ที่ผู้วิจัยเห็นเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้วิจัย

ได้ออกแบบแบบสัมภาษณ์ขึ้น ขณะปฏิบัติงานสนามอย่างต่อเนื่องและหลากหลายแบบ ไม่ว่าจะ เป็นแบบสัมภาษณ์ชุดใด ในสถานการณ์ใด โครงสร้างส่วนหนึ่งของแบบสัมภาษณ์ได้เป็นแบบปลายเปิดเสมอ เพื่อสะดวกในการปรับแต่งทิศทางและเพิ่มเติมประเด็นหลัก ประเด็นรอง และประเด็นปลีกย่อยได้ตามปรากฏการณ์งานสนามอย่างยืดหยุ่น กรณีการใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้เพื่อทำความเข้าใจประเด็นการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยไม่แจกหรือใช้แบบสัมภาษณ์ต่อหน้าผู้ถูกสัมภาษณ์ นอกจากนี้

ผู้ถูกสัมภาษณ์คนหนึ่ง ๆ ได้ใช้แบบการสัมภาษณ์หลายๆ แบบ และสัมภาษณ์หลายๆระยะ ในขณะที่บางแบบสัมภาษณ์ ถูกใช้เพียง 1 ครั้งสำหรับผู้ถูกสัมภาษณ์หลาย ๆ คน หรือ ได้ใช้หลาย ๆ ครั้งสำหรับผู้ถูกสัมภาษณ์กับคนเดียวกัน ซึ่งแล้วแต่บริบทของสถานการณ์

2. แบบบันทึกการทำงานสนาม

แบบบันทึกการทำงานภาคสนามเป็นแบบบันทึก เพื่อการทำงานสนามส่วนตัวมีโครงสร้างหลัก คือ วัตถุประสงค์การวิจัย แผนการวิจัย (กิจกรรม/ช่วงเวลา) เพื่อกำหนดเป้าหมายใหญ่ ประเด็นย่อยในสมุดบันทึก ประกอบด้วย รายนามบุคคลที่เกี่ยวข้อง, สถานที่อยู่, ที่ทำงาน, หมายเลขโทรศัพท์ , Email Address, ตารางการติดต่อ นัดหมาย, แนวทางการสังเกต, แนวทางการสัมภาษณ์, บันทึกข้อมูลภาพถ่าย,วางแผนการทำงาน, กำหนดการ, กำหนดจุดประสงค์การทำงานในแต่ละวัน, การทบทวนการทำงานในแต่ละวัน, สัปดาห์, เดือน,และช่วงระยะเวลาของงาน หมายเหตุการทำงาน การบันทึกการติดต่อ นัดหมาย ค่าใช้จ่าย ฯลฯ

3. เครื่องมือบันทึกข้อมูลโสตทัศนสาร

เครื่องมือสื่อโสตทัศนสาร ได้แก่ กล้องถ่ายภาพนิ่ง,, กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว และเครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลโสตทัศนสารทั่วไป ความเข้มข้นในการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกโสตทัศนสารได้เน้นการทำงานภาคสนาม ณ อนุสาวรีย์ประตูชัย และบริเวณเขตพื้นที่ภายในนครหลวงเวียงจันทน์ จึงต้องเก็บบันทึกพร้อมไปกับการวิเคราะห์ ข้อมูลในระดับเบื้องต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

อนุสาวรีย์ประตูชัย หมายถึง สถาปัตยกรรมหนึ่งของ สปป.ลาวที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประกอบด้วยซุ้มประตูโค้ง เรียกว่า Arch บนหลังคามียอดช่อฟ้าห้ายอด มีช่องลอดผ่านตรงกลาง รูปแบบผสมผสานระหว่างศิลปะลาวและฝรั่งเศส ตั้งอยู่ใจกลางนครหลวงเวียงจันทน์ บนถนนล้านช้าง

นครหลวงเวียงจันทน์ หมายถึง เมืองหลวงของประเทศลาวซึ่งเป็นเขตการปกครองพิเศษที่มีความเจริญที่สุด

ตัวหมาย (Signifier) หมายถึง ตัวสารและลักษณะรูปแบบของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ในฐานะสถาปัตยกรรม หรือศิลปกรรม รวมทั้งพื้นที่กายภาพที่ตั้งของที่ซ่อนอยู่ภายใน

ความหมาย (Signified) หมายถึง การให้ความหมายจากภาครัฐ สังคม และประชาชน จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีความสัมพันธ์ผ่านอนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ และพื้นที่กายภาพที่ตั้งในฐานะศิลปกรรม

ประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว หมายถึง มิติสัมพันธ์ของสังคมวัฒนธรรมลาวที่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ พ.ศ.2500 ถึง พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่สำคัญๆ ดังนี้ ช่วงแรกในช่วงสมัยราชอาณาจักรเป็นระยะที่ประเทศปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยที่มีกษัตริย์เป็นประมุข ช่วงที่สอง อยู่ในระยะสมัยสังคมนิยมตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ.2518 เป็นต้นมา และช่วงที่สามเป็นยุคจินตนาการใหม่หรือบูรณาการ เริ่มจากปี พ.ศ.2529-2562

สปป.ลาว หมายถึง ประเทศหนึ่งที่ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพรมแดนติดต่อกับจีนและมาททางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ติดต่อกับเวียดนามทางด้านทิศตะวันออก ติดต่อกับกัมพูชาทางทิศใต้และติดต่อกับประเทศไทยทางด้านทิศตะวันตก ชื่อสปป.ลาวถูกใช้แทน ชื่อพระราชอาณาจักรลาวตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคมพ.ศ 2518 เป็นต้นมา

คนภายนอก หรือคนอื่น ๆ (Outsider People) หมายถึง ประชาชนลาวที่อาศัยอยู่ต่างประเทศและชาวต่างชาติที่มีความสัมพันธ์และการให้ความหมายต่ออนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์

กรอบโครงสร้างแนวคิดการวิจัย

กรอบโครงสร้างแนวคิดการวิจัยเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบการทำการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้กรณีกรอบโครงสร้างแนวคิดวิจัย ในงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “อนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวง เวียงจันทน์: ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” จัดเป็นกรอบโครงสร้างแนวคิดการวิจัย ที่ครอบคลุมรัดกุมและมีคุณภาพ กรอบดังกล่าวถูกได้คัดกรองออกมาจากข้อมูลที่เป็นตัวบทการศึกษาที่วางอยู่ในบริบทและปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และแนวคิดสัญวิทยา แนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย กับแนวคิดความทรงจำทางสังคม

ภาพประกอบที่ 19 กรอบโครงสร้างแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิด ด้วยการเอารูปอนุสาวรีย์ประตูล้ำนครหลวงเวียงจันทน์อยู่ตรงกลางของกรอบวงที่สื่อถึงแนวคิดสัญวิทยา แนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย และแนวคิดความทรงจำทางสังคม ส่วนตรงกลางแบ่งออกเป็น 2 ส่วนบน ส่วนบนเป็นการอธิบายเรื่องของประตูล้ำตั้งแต่พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงจากรอบราชธานีไปสู่อำนาจสังคมนิยม และส่วนล่าง เป็นการอธิบายเรื่องของประตูล้ำตั้งแต่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่พ.ศ. 2505 สมัยราชอาณาจักรลาวจนถึง พ.ศ.2518 ประตูล้ำตั้งอยู่อย่างตระหง่านใจกลางกรุงเวียงจันทน์ ที่ปลายถนนล้านช้าง สปป.ลาว ประตูล้ำ จึงดำเนินผ่านช่วงบริบททางสังคม ที่แตกต่างของประเทศลาวมาหลายช่วงเวลา ซึ่งลาวได้เปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางการเมือง การปกครองของประเทศ และ อนุสาวรีย์ประตูล้ำก็มีความสัมพันธ์กับประเทศลาวทั้งสิ้น เพียงมีความหมายที่แตกต่างออกไปจากเดิม ทั้งในส่วนของภาครัฐและประชาชน

ทั้งหมดนี้ เป็นกลไกในการเสนอในรูปแบบของผัง ที่เป็นกรอบหรือ เครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ ที่เป็นตัวบทการวิจัย ซึ่งผืนกและผสานอยู่ในตัวบทศิลปกรรม “อนุสาวรีย์ประตู่ชัย” ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ยังไม่ได้รับการอธิบายตามหลักการทางวิชาการเนื่องจากเป็นเรื่องที่มีความเปราะบางทางสังคม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษา “อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์” ในฐานะตัวบทหมายเป็นศิลปกรรม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สื่อกลาง ที่มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์สองส่วนผืนกผสานอยู่ ด้วยกัน ระหว่าง สถาปัตยกรรมที่ทำหน้าที่เป็นตัวบทหมาย (Signifier) ที่ถูกให้ความหมาย (Signified) ที่หลากหลายจากผู้คน กลุ่มคน และภาครัฐ ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นสิ่งเฉพาะ และประเด็น ทางสังคมที่มีต่อสถาปัตยกรรมดังกล่าว ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนหรือกระจายอยู่ทั่วไปในสังคมโลหลายแห่ง เช่น อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในประเทศไทย อนุสาวรีย์นักรบที่โฮจิมินห์ซิตี้ประเทศเวียดนาม ซึ่งคือการ ให้ความหมาย ของผู้คนและสังคม ต่อตัวบทศิลปกรรมดังกล่าว ดังนั้นกรณีที่ 2 จึงเป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับแนวคิด หรือ (Concept) และการใช้แนวคิดต่อการทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ (ศุภชัย สิงห์ยะบุญ, 20 มีนาคม 2561: (บรรยาย)

ดังนั้น แนวคิดจึงเป็นเสมือนไฟส่องทางหรือเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นตัวบทการวิจัย ซึ่งผืนกและผสานอยู่ในตัวบทศิลปกรรม ที่ผู้วิจัยเลือกใช้เป็นหน่วยในการ ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์และยกระดับแนวคิดที่นำมาใช้ ซึ่งแนวคิดที่ต้องอธิบายชุดนี้ ประกอบด้วย 3 แนวคิด สำคัญ คือ แนวคิด สัญลักษณ์วิทยา (Semiology) ของ เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) แนวคิด Cultural as Public Meaning คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford James Geertz) ซึ่งหม่อมราชวงศ์ อาคิน รพีพัฒน์ ได้นำไปเรียบเรียงใหม่ที่มีชื่อว่า “วัฒนธรรมคือ ความหมาย” (2551) กับแนวคิดความทรงจำทางสังคม (Social Remember) ดังนี้

1. แนวคิดสัญลักษณ์วิทยา (Semiology)

สัญลักษณ์วิทยา (Semiology) มีต้นกำเนิดมาจากผลงานของนักภาษาศาสตร์ เฟอร์ดินานด์ เดอโซซูร์ (Ferdinand de Saussure.1857-1912) ท่านเป็นนักภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นชาวสวิสเซอร์แลนด์ ที่ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์มากที่สุดท่านหนึ่ง และแนวทางของท่านได้ถูกนำไปใช้เป็นไฟส่องทางในการอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับระบบสัญลักษณ์มากที่สุดท่านหนึ่งเช่นกัน

เดอ โซซูร์ เป็นผู้ปฏิวัติความคิดทางภาษาศาสตร์ โซซูร์ เริ่มคิดต่างที่ไม่ใช่ภาษาศาสตร์ คือการมองวัตถุโลกภายนอก โดยแยกความคิด ภาษา และโลกภายนอก หัวใจสำคัญในความคิดของ

โซซูร์มีความเกี่ยวพันกันระหว่างความคิด (Concept) กับ เสียง/ภาพ (Sound/Image) และเดอ โซซูร์ได้ให้คำนิยามศัพท์ว่า ตัวหมาย (Signifier) แทนเสียง/ภาพ และสิ่งที่ถูกหมาย (Signified) แทนความคิด (Concept) จึงเรียกว่า เป็นการเกิดสัญณะของระบบภาษา (ธีรยุทธ บุญมี. 2551: 63-64)

"สัญวิทยา" หรือ Semiology เป็นแนวคิดการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ผ่านระบบของสัญลักษณ์ หรือมีความสัมพันธ์กับการสร้างความหมาย (Signification) ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ ผ่านสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมายทางสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร. 2545:17-26) ในบริบทหนึ่ง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงเป็นตัวบททางสังคมวัฒนธรรมด้วยบทหนึ่งสำหรับ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสัญวิทยา (Semiology) ของ เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) เพื่อนำมาใช้ถอดรหัส เป็นแนวขยายมาอธิบายว่า อนุสาวรีย์ประตูล้วนนครหลวงเวียงจันทน์ นี่คือนัยหมาย "Signifier" แต่ในขณะเดียวกันถูกใส่ความคิด "Signified" อยู่ด้วยกัน ทางปรากฏการณ์ของกระบวนการสร้างความหมาย ที่ได้ให้ตัวหมายซึ่งประกอบด้วย "ตัวสาร" หรือ "Signifier" ซึ่งเป็นรูปแบบทางกายภาพของสัญลักษณ์ ในงานวิจัยเรื่องนี้ คืออนุสาวรีย์ประตูล้วนนครหลวงเวียงจันทน์ ประกอบด้วยเนื้อหา รูปแบบ กลวิธีหรือเทคนิค และ คุณค่าทางความงามอนุสาวรีย์ประตูล้วน นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในสังคมวัฒนธรรมลาว ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือแกนกลางของงานวิจัย ส่วนประกอบที่สองของสัญวิทยา คือ "ความหมาย" หรือตัวหมายถึง หรือ "Signified" ของคนและสังคมที่เกี่ยวข้องที่มีทั้งระดับภายในสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน และขยาย ปริมาณพลปฏิสัมพันธ์ไปสู่ผู้คน กลุ่มคน องค์กรฯฯ ภายนอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวสารอาทิ การประกอบสร้าง อนุสาวรีย์ประตูล้วนนครหลวงเวียงจันทน์ระยะแรกก็เพื่อใช้เป็นสารที่ต้องการการ สื่อสารภายในสังคมวัฒนธรรมของตน จึงมีความหมายต่อสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นหลักอย่างเช่น แต่เดิม ประตูล้วนมีชื่อ "อนุสาวรีย์นักรบเก่า" ซึ่งหมายถึง ความทรงจำ ตอบบุญแทนคุณ และ เทิดทูน เกียรติศักดิ์ อันสูงส่งของบรรดา ทหารหาญวีรชนไว้ในที่สูงเพื่อไม่ให้หลงลืม แต่ในระยะต่อมา หน่วยงานอื่น ๆ อาทิ ภาครัฐ อย่างเช่นกระทรวง แกลงข่าวและวัฒนธรรมลาว ก่อนก็ได้ให้ความหมาย กับอนุสาวรีย์ประตูล้วนนครหลวงเวียงจันทน์ จากอนุสาวรีย์ "นักรบเก่า" ในความหมายเป็น "ประตูล้วน" ขณะที่นักวิชาการ ศิลปิน หรือ ต่างชาติ ผู้นิยมบริโภคนัยท้องถิ่น และ ลักษณะ การของอดีต หรือ Nostalgia ในละบริบทโลกาภิวัตน์ ก็ได้เข้ามาจับจ้อง (Gaze) ให้ความหมายและมี ปฏิบัติการ ต่ออนุสาวรีย์ประตูล้วน นครหลวงเวียงจันทน์ เช่น ชื่อเล่นของโครงสร้างที่ชาวอเมริกัน เรียกกันคือ "รันเวย์แนวตั้ง" หรือ "ประตูล้วน ดูเหมือนสัตว์ประหลาด ทำด้วยซีเมนต์" ดังนั้น จึง กลายเป็นชุดทางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถักสานกับสังคมวัฒนธรรมระดับรัฐ และสากลอย่าง สลับซับซ้อนยิ่ง ขึ้น นั้นหมายถึงการทำความเข้าใจอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ผ่านการให้ ความหมาย และปฏิบัติการของผู้คน กลุ่มคน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประตูล้วน นครหลวงเวียงจันทน์ อย่างสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นนั่นเอง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิด “สัญคดี” วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบศิลปะอนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวง เวียงจันทน์ ในฐานะตัวสาร อย่างมีความสัมพันธ์กับอนุสาวรีย์แต่ละด้าน แต่ละส่วน ในฐานะพื้นที่รองรับสถาปัตยกรรม อย่างมีความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นกลุ่มต่างๆในประเทศลาว ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมชุมชนลาว ผ่านการให้ความหมายและปฏิบัติการของชุมชนต่อพื้นที่อนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวงเวียงจันทน์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อทำความเข้าใจระบบคุณค่าของ ชุมชนคนลาว ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประติมากรรม ในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมในบริบทต่างๆ และศึกษาวิเคราะห์การให้ความหมาย และปฏิบัติการของ “คนอื่น” ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มคน หน่วยงานองค์กร ทั้งภาครัฐ เอกชน และทั้งระดับประเทศและสากล ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อทำความเข้าใจ “อนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวงเวียงจันทน์” ในฐานะวัตถุวัฒนธรรมในบริบทรัฐชาติและโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

2 แนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Public Meaning)

แนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Public Meaning) เกี่ยวกับการตีความหมาย ของวัฒนธรรม (The Interpretation of Culture) เป็นหนังสือของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford James Geertz) เล่มนี้ พิมพ์ในปี พ.ศ 2516 และได้รับความนิยมโดยทั่วอย่างสูง งานเขียนดังกล่าวนี้ มันเป็นงานที่อธิบายว่า ตัวของปรากฏการณ์ต่าง ๆ มันล้วนแต่มีความหมายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่หลากหลาย และแตกต่างกันไป ทั้งระดับของบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล เพราะฉะนั้นระดับของกลุ่มบุคคล ตัวความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัฒนธรรม เชิงวัตถุเป็นความสัมพันธ์ ที่กลายเป็นเรื่องของวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งที่ถูกปฏิบัติการ ดังนั้นเมื่อมีความสัมพันธ์แล้ว เกียร์ซ จึงได้อธิบายว่างานหรือว่า วัฒนธรรมมันไม่ใช่เรื่องการที่ถูกอธิบายในลักษณะที่เป็นสิ่งของ หรือ ว่าวัตถุ ที่แตกต่างจากความสัมพันธ์ของคน แต่มันคือความหมายวัฒนธรรมมันเป็นการให้ความหมาย หรือว่า มันมีความหมายต่อวิถีชีวิตและกึ่งสังคม ทั้งระดับของท้องถิ่นระดับชาติและอื่น ๆ ที่มันเกี่ยวข้องกับตัวนี้ ดังนั้น คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ อธิบายว่า วัฒนธรรมคือความหมาย การทำความเข้าใจความหมาย จึงเป็นการที่ถอดรหัส หรือ กระบวนการถอดรหัส (Decode) ที่มันถูกบรรจุอยู่ในตัวหมายตัวนี้ อย่างไรก็ตาม งานของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ ที่ศึกษานี้ มันเป็นงานที่นักวิชาการไทยได้นำไปเขียนใหม่โดยหม่อมราชวงศ์ อิศิน รพีพัฒน์ ได้นำไปเขียนใหม่เป็นหนังสือ เรื่องวัฒนธรรมคือความหมาย (2551) ดังนั้น ความคิดในการขยายความที่มีความเป็นสังคมวัฒนธรรมไทย อธิบายว่า คนที่อ่านหนังสือเรื่องวัฒนธรรมคือความหมายของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ จำนวนมากและต่างก็มีมุมมองทางความคิดต่อเรื่องวัฒนธรรมคือความหมายแตกต่างกันไป

ในกรณีของ Keyes, Charles F ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมคือความหมายสาธารณะ (Culture as Public Meaning) ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่า ในความเป็นวัฒนธรรมไม่ใช่ว่ามันได้เป็น

ความหมายทั่ว ๆ ไป แต่ว่า เป็นความหมายที่สังคมได้ร่วมกัน ให้ความหมายที่ตรงกัน เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหนังสือ เรื่องวัฒนธรรมคือความหมาย เป็นหนังสือหลัก ที่ใช้เป็นกรอบทางความคิด กับการวิเคราะห์อนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ ในมิติวัฒนธรรม มีความหมาย เป็น พฤติกรรมด้านหนึ่งของคน และอนุสาวรีย์ประตู่ชัยก็ไม่ใช่เรื่องของปัจเจก แต่มีความสัมพันธ์อย่าง ลึกซึ้งกับสังคม เพราะคนทุกคนเป็นส่วนหนึ่ง หรือ ถูกประกอบสร้างจากสังคมที่พวกเขาดำรงอยู่ อนุสาวรีย์ประตู่ชัย จึงเป็นผลิตภัณฑ์ส่วนหนึ่งของสังคม เช่นเดียวกับกิจกรรมด้านอื่นของคน อาทิ วรรณกรรม ศาสนา การเมือง เมื่อ อนุสาวรีย์ประตู่ชัยอยู่ในสถานะของวัฒนธรรม ซึ่งเรียกว่า วัฒนธรรมอนุสาวรีย์ อนุสาวรีย์ประตู่ชัย จึงมีโครงสร้างที่ไม่เป็นอิสระจากพฤติกรรมที่เป็นต้นกำเนิด วัฒนธรรม อนุสาวรีย์ประตู่ชัย จึงมี ‘รหัสหมาย’ ทางสัง คมวัฒนธรรมประจู่ไว้เช่นเดียวกับวัฒนธรรม ด้านอื่น (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2556)

เมื่อเอามามองร่วมกันกับงานวิจัยของ มาลินี คุ่มสุภา (2548) ซึ่งเป็นงานที่เอาความคิด มามอง ปรากฏการณ์ที่เป็นตัวหมาย ฉะนั้นผู้วิจัยได้ใช้หนังสือ 2 เล่มนี้ เป็นโครงสร้างในการที่ได้ใช้ เป็นConceptและเป็นทั้งตัว Research model ในการอธิบายอนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวง เวียงจันทน์ งานชิ้นนี้ เมื่อผู้วิจัยอ่านเรื่องนี้แล้ว ซึ่งได้เป็นโครงสร้างใหญ่ของแนวคิด ที่สามารถ นำไปใช้ ผู้วิจัยจึงได้มองตัวของวัฒนธรรมคือความหมาย ได้มองในชุดของความสัมพันธ์ของ ผู้คน กับอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ในฐานะที่มันเป็นวัฒนธรรมชุดหนึ่ง และมองความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน สังคมและรัฐ เป็นการให้ความหมายและเป็นปฏิบัติการว่า แต่ละช่วง แต่ละยุคสมัย ที่แตกต่างกันไป จากอดีตแรกสร้างจนถึงปัจจุบัน อนุสาวรีย์ประตู่ชัยมันมีความหมายอะไร การทำความเข้าใจดังกล่าว นี้ ได้ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจในประวัติศาสตร์ สังคมของตัวประตู่ชัย และ สังคมวัฒนธรรมลาว

3.แนวคิดความทรงจำทางสังคม (Social Remember)

การศึกษาเกี่ยวกับความทรงจำทางสังคมที่ได้รับการอ้างอิงมากคือการศึกษาเรื่อง (How Societies Remember) ของ Paul Connerton (1989) ที่พยายามชี้ให้เห็นว่าความทรงจำของ ปัจเจกและความทรงจำของสังคมซึ่งตกตะกอนอยู่ แม้แต่ท่วงท่า ตลอดจนเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ของผู้คนในสังคมนั้นได้ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในสองพื้นที่คือ ในพิธีกรรมเพื่อรำลึกถึง (Commemorative Memory) และปฏิบัติการทางร่างกาย (Bodily Practices)

อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ ในฐานะมรดกวัฒนธรรม ที่ส่งเขาทอดมาถึงผู้คน และสังคมชุมชนท้องถิ่นลาวในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด วิฤติวัฒนธรรม (Cultural Crisis) จากหนังสือรวมบทความวิชาการเรื่อง “Cultural Crisis and Social Memory” ซึ่งบรรณาธิการและ เขียนบทนำโดย ทานาเบ้ และ คายส์ (Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes. 2002) หนังสือ ดังกล่าวได้อธิบายสภาวะ Cultural Crisis ผ่านตัวบทสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย เน้นกลุ่มไทย

ลาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับ คนลาวใน สปป.ลาว ว่า ในอดีต มีอัตลักษณ์วัฒนธรรม (Cultural Identity) ร่วมกัน โดยมีพุทธศาสนาเป็นสถาบันเริ่มต้นในการวางโครงสร้าง และรากฐาน ประเพณีวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนและสังคมด้านต่าง ๆ อาทิ ศาสนา พิธีกรรม วรรณกรรมและศิลปกรรม ซึ่งเป็นการแสดงออกอย่างมีแบบแผนความสัมพันธ์ ปฏิบัติการทางสังคมในวัฒนธรรม จึงเป็นกระบวนการทางสังคม ที่สะท้อนอัตลักษณ์สังคมวัฒนธรรมของสังคมแต่ละกลุ่มในแต่ละบริบท และแบบแผนดังกล่าวในอดีตได้ถูกปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยคนรุ่นใหม่ของสังคมในระยะต่อมา ส่งผลให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในแต่ละประเทศจึงมีความหลากหลาย อย่างไรก็ตาม ความเป็นสังคมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมเฉพาะตนได้รับผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติ (Nation State) ที่ครอบวัฒนธรรมย่อยของผู้คนและสังคมกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายไว้ร่วมกัน ประการสำคัญ รัฐชาติแต่ละชาติ ได้ใช้อำนาจในการสร้าง อัตลักษณ์ของชาติ ด้วยการกำหนดให้ทุกคนในชาติต้องมีประวัติศาสตร์ชาติ ความทรงจำในระดับชาติ วัฒนธรรมของชาติ การศึกษาชาติ ศิลปะของชาติ ฯลฯ ให้เป็นชุดเดียวกัน เช่น การให้ชาวอีสานได้เรียนรู้ว่าบรรพบุรุษของตน มีต้นกำเนิดมาจากอาณาจักรสุโขทัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงนโยบาย และการปฏิบัติพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติก็อปรกับระบบสังคมโลกชุดใหม่ ที่หลากหลายและซับซ้อน ส่งผลสำคัญต่อการปะทะกับวิถีชีวิต วิถีสังคมที่เป็นแบบแผน ซึ่งเคยสืบทอดกันมาจากบรรพชน ผู้คนแต่ละคน สังคมวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม อยู่ในสภาพของการเผชิญกับการปรับตัวกับเงื่อนไขใหม่ ทั้งเงื่อนไขจากพลวัตของอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมชาติ และวัฒนธรรมสากลในระบบโลก สภาวะเช่นนี้ ทานาเบ่และคีย์ส เรียกว่า “วิกฤติวัฒนธรรม” หรือ Cultural Crisis (Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes. 2002: introduction) งานของอาจารย์ Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes ศึกษาในเรื่องของ Remembering และ Social Remember เพื่อการศึกษาว่าสังคมต้องการได้จดจำอะไร ซึ่งก็ให้เห็นได้ว่ามุมมองของเหล่านี้ ถูกอธิบายผ่าน ความทรงจำทางสังคมที่รัฐได้สร้างขึ้นอย่างเช่น รัฐชุดใหม่ของลาวได้สร้างรูปปั้นของท่าน ไกสอน พรมวิหาร รูปปั้นซึ่งเป็นอดีตแกนนำของการปฏิวัติในลาว หรืออนุสาวรีย์นักรบนิรนาม ที่รัฐได้สร้างขึ้นมาก็เพื่อให้ประชาชนเกิดการจำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ แต่การสร้าง ความจำยังมีเรื่องของการทำลาย อย่างเช่น สิ่งที่ไม่อยากให้อาจมีการได้ทำลาย ความทรงจำอย่างเช่นประวัติศาสตร์ลาว หรือ รัฐบาลใหม่ สร้างประเทศขึ้นมาใหม่ รัฐก็ได้ทำลายประวัติศาสตร์ดั้งเดิมของลาวทิ้งทั้งหมดเลย ไม่ให้มีการนำมาใช้เพราะว่าประวัติศาสตร์ดั้งเดิมนั้นได้สร้างความทรงจำทางสังคมได้เช่นกัน

หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ก่อให้เกิดวิกฤติในบางอย่าง เช่น ในหนังสือของ (Evans G. , 1998: 114-128) ในงานศึกษาเรื่อง “The Politics of Ritual and Remembrance Laos since 1975” (Chiang Mai: Silwor, 1998) ประเด็นที่ Evans Grant

อธิบายให้เห็นถึงความน่าสนใจก็คือ ปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมวัฒนธรรมในลาวตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 (1975) เป็นต้นมา เพื่อการศึกษา “การเมืองเรื่องความทรงจำ” (Politics of Memory) Grant Evans ชี้ให้เห็นว่า นับตั้งแต่ประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบราชาอาณาจักร โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาสู่การปกครองแบบสังคมนิยม ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 (1975) รัฐบาลระบอบใหม่ได้ประกาศให้คนล้มระบอบการปกครองเก่า ทั้งแนวคิดทางการเมือง การปกครองและทุกสิ่ง ทุกอย่างที่สร้างขึ้นภายใต้การปกครองของระบอบเก่า ไม่ว่าจะได้เป็น ธงชาติ เพลงชาติ ตราประจำชาติ สัญลักษณ์แห่งชาติ, ธนบัตร, หนังสือ, แบบเรียน, อนุสาวรีย์, รวมถึงประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนา และพิธีทางการที่ผู้ปกครองระบอบเก่าปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยรัฐระบอบใหม่ มองว่า เป็น เรื่องไร้เหตุผล ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ งดงาม เป็นการฟุ่มเฟือย ฯลฯ

ดังนั้นในช่วงทศวรรษ 1970 ถึงต้นศตวรรษ 1980 Grant Evans ยังได้ระบุว่า ในรัฐคอมมิวนิสต์ อนุสาวรีย์และรูปปั้น ต่างๆ กล่าวได้ว่า ผู้นำระดับชาติทำเพื่อส่งเสริมพวกเขาเอง การสร้าง อนุสาวรีย์หรือรูปปั้นเป็นเพียงการปฏิบัติตามปกติและลาวไม่ได้เป็นข้อยกเว้น เมื่อเข้ามามีอำนาจ เมื่อพ.ศ.2518 คณะปฏิวัติได้ทำลายรูปปั้นจำนวนมากที่คิดว่าเป็นสัญลักษณ์ของระบอบเก่า ปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อการปกครองประเทศสมัยราชาอาณาจักรมักได้ถูกลืม และ ไม่ได้รับการปฏิบัติ การสืบทอดต่อ ด้วยเป็นวัตถุที่มีความหมายตรงกันข้ามกับรัฐบาลสังคมนิยม โดยเฉพาะ เอกสารหลัก ฐานด้านประวัติศาสตร์ รวมทั้งกับมรดกวัฒนธรรม เช่น อนุสาวรีย์ประตูล้วน นครหลวงเวียงจันทน์ ก็อยู่ในสภาพเดียวกันกับอนุสาวรีย์แห่งอื่น ๆ รวมถึงประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นผลงานของรัฐบาลที่ผ่านมา แต่ถ้อยคำยัง โชคดีที่อนุสาวรีย์ประตูล้วน ไม่ถูกรื้อทิ้งทำลาย เช่นเดียวกันกับรูปปั้นของผู้ปกครองเก่า ที่ถูกรื้อทิ้งทำลายย่อยยับและโยนทิ้งลงแม่น้ำโขง ดังเช่น รูปปั้นของเจ้าคำสุก (ผู้ปกครองนครจำปาสัก) ซึ่งสร้างโดยเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสัก, รูปปั้นเท้ากระต่าย, โตนสะโลริต และอื่นๆ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ารูปปั้นของพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ (กษัตริย์แห่งราชาอาณาจักรลาว) อันเป็นสัญลักษณ์ของระบอบกษัตริย์กลับยังสามารถตั้งระหง่านอยู่ที่หน้าวัดศรีเมือง นครเวียงจันทน์ และอยู่ที่หน้าพิพิธภัณฑ์พระราชวังหลวงพระบาง การที่รูปปั้นทั้ง 2 รูปดังกล่าวสามารถตั้งระหง่านอยู่เช่นนั้นได้ เพราะว่ารัฐบาลสหภาพโซเวียต เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณสร้างขึ้น หลังจากที่เจ้าศรีสว่างวัฒนาเสด็จเยือนสหภาพโซเวียต ในปีค.ศ. 1972 ก็เป็นไปได้ (Evans G. , 1998: 114-128)

การศึกษางาน Social Memory ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการมอง อนุสาวรีย์ประตูล้วนซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปฏิบัติการของการทรงจำเห็นอย่างชัดเจน เมื่อสร้างขึ้นในปี 1962 มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ให้รำลึกถึงทหาร ที่เสียชีวิตในสมรภูมิ ที่ต่อสู้กับทางสังคมนิยม ซึ่ง เราได้เห็นได้ว่า ในความทรงจำดังกล่าว รัฐในสมัยราชาอาณาจักร พยายามได้ทำให้ได้จดจำวีรบุรุษของชาติ ดังนั้น การที่ทำให้จดจำเรื่องราวดังกล่าว จึงจำเป็นต้องทำให้เป็นความหมายกับอนุสาวรีย์

ประตูดังนี้ จนทำให้ตัวสถาปัตยกรรมนี้ กลายเป็นวัตถุและพื้นที่ของการทรงจำที่เป็นการสร้างสังคม ลาวอีกชุดหนึ่ง ประเด็น คำถามที่สำคัญ คือว่า วัตถุทางศิลปะชิ้นนี้ไม่ถูกทำลาย พอเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง ในหนังสือของ Social Memory ซึ่งบอกว่า “การทรงจำเป็นกระบวนการสร้างความ เป็นสังคม” (Remembering as a Socially constructed process) รัฐได้ทำลายความทรงจำชุดเก่าทิ้ง ไปอย่างเช่น ประวัติศาสตร์ หนังสือ รูปปั้น ต่าง ๆ และรัฐได้เขียนขึ้นมาใหม่ สร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อ สร้างความทรงจำชุดใหม่ขึ้นมา แต่ว่า อนุสาวรีย์ประตูดังนี้ ถ้ามองในเชิงของความทรงจำแล้ว ปรากฏว่า รัฐไม่ได้ทำลาย แต่รัฐเลือกที่ได้ “ลืม” โดย ไม่ได้ใส่ใจ ไม่มีปฏิบัติการใดเลยต่ออนุสาวรีย์ และได้นำมาบรรจุในประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการ ลืม (forgotten) แต่ว่าด้วยการปรับเปลี่ยนนโยบายประเทศ จากการเป็นประเทศสังคมนิยมที่ รัฐบาล สปป.ลาว ปกครองประเทศด้วยความเข้มงวด หันมาสู่การเปิดประตูค้าขายและเชื่อม ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในโลกรวมทั้งประเทศในกลุ่มเสรีนิยม ซึ่งเรียกว่า “ยุค จินตนาการใหม่” หรือกลไกเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Mechanism (NEM))

การเปิดประเทศหรือยุคจินตนาการใหม่ ได้เรียกร้องให้เกิดการแสดงสัญลักษณ์ของเมือง หรือ ภาพตัวแทน (Representative) ที่สำคัญของประเทศ ด้วยปัจจัยดังกล่าว “อนุสาวรีย์ประตูดังนี้” ได้ถูกนำกลับมาขึ้นมาใช้อีกครั้งโดยรัฐบาลสังคมนิยม การพัฒนาประเทศ การเชื่อมโยงกับ ต่างประเทศ ปรากฏว่า รัฐก็ต้องได้ใช้อนุสาวรีย์นี้ในฐานะที่เป็นแลนด์มาร์ค (Landmark) ซึ่งรัฐ ได้ ใช้ในสภาวะความยอมหรือว่าทำเป็นลืมอดีตของชาติไปและการสร้างความหมายใหม่ให้กับอนุสาวรีย์ นี้โดยการติดป้าย ที่เป็นของรัฐ และยังมีประเทศจีนที่เข้ามาร่วมในการสนับสนุนการฟื้นฟูบูรณะอีก ทางหนึ่งด้วย ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ได้กลายเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสวนสาธารณะซึ่งผู้คนส่วน หนึ่งก็ไม่ได้รับรู้ถึงอดีตความเป็นมาของอนุสาวรีย์ประตูดังนี้ในอดีต เพราะว่ารัฐเป็นผู้ทำให้ลืมแล้วก็ กลายเป็นวัตถุที่เกี่ยวข้องกับแลนด์มาร์ค(Landmark) มากกว่าความทรงจำทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็น ปฏิบัติการของชุดความทรงจำชุดใหม่ ดังนั้นผู้วิจัยได้ใช้โครงสร้างแนวคิดทั้งสามนี้ในการที่ได้มา อธิบายอนุสาวรีย์ประตูดังนี้นครหลวงเวียงจันทน์ ในการวิจัยครั้งนี้ ตามกรอบวิจัยที่ปรากฏ

หลังจากการปฏิวัติและการจัดตั้ง สปป.ลาว ปีพ.ศ. 2518 มีการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้น มากขึ้นทั่วประเทศโดยเฉพาะ ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การสร้างอนุสาวรีย์ได้แผ่กระจายไปทั่วประเทศ ตามการศึกษาของไมสิง จันบุคตี (2557) ที่ศึกษา อนุสาวรีย์ รูปปั้นใน สปป.ลาว: ภาพสะท้อนด้านอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ การเมืองและการสัมพันธ์ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ศึกษาอนุสาวรีย์รูปปั้นที่มีอยู่ใน สปป.ลาว ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2518 ถึงปี พ.ศ. 2557 รวบรวมไว้กว่า 180 อนุสาวรีย์รูปปั้น เช่นอนุสาวรีย์รูปปั้นของเจ้าฟ้าผู้ม เจ้าอนุวงศ์และของท่านไกรสร พรหมวิหาร เป็นต้น

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัย อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์: ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่ได้ศึกษา วิจัย และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์โดยย่อของ สปป.ลาวหลังได้รับอิสรภาพจากฝรั่งเศส
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับอนุสาวรีย์และรูปปั้นในลาว
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์
  - 1) หนังสือทางประวัติศาสตร์
  - 2) งานวิจัย
  - 3) มุมมองของผู้คนในสังคม ภาครัฐ กลุ่มคนทั้งชาวลาวและต่างประเทศ ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์
  - 4) เอกสารที่เป็นแบบอย่างในการวิจัย (Research model)

หนังสือทางประวัติศาสตร์

ทำ ชัยสิทธิ์เสนา (2538: 5-17) ผู้ออกแบบ “ ประตู่ชัย ” ในปี พ.ศ.2500 และ ศึกษาเรื่อง “ ประตู่แห่งชัยชนะ การก่อสร้าง ความหมาย ความสำคัญ ศักดิ์ศรี ” ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย ในการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประตู่ชัยเช่น ประตู่ชัยนี้สร้างขึ้นในช่วงสมัยไหน สร้างขึ้นเพื่ออะไร ใครเป็นผู้ริเริ่มการออกแบบแผนผังก่อสร้าง มีขนาดกว้าง ยาว สูงเท่าไร ใครเป็นช่างก่อสร้าง มูลค่าของการก่อสร้าง หมดเท่าไร ชาวต่างประเทศรู้สึกต่อประตู่ชัยนี้อย่างไร ชาวลาวรู้สึกอย่างไร ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ยังชี้ให้เห็นถึงนโยบายการเมือง ของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว เกี่ยวกับ การบูรณะรักษาและเสริมสร้างอนุสาวรีย์ในราชอาณาจักรลาว เมื่อประเทศลาวได้รับอิสรภาพ และมีเอกราชโดยสมบูรณ์แล้ว รัฐบาลภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรลาว พร้อมกับประชาชนพลเมืองทั่วประเทศ ได้ทำบุญฉลองอายุพระศาสนาที่ล่วงมาได้ถึง 2500 ปี และได้บูรณะพระธาตุหลวงโดยการฟอกทองคำขององค์พระธาตุ ตั้งแต่ส่วนกลางขึ้นไปจนถึงยอด และในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 มีนโยบายจากนายกรัฐมนตรี ให้แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อจัดประกวดแข่งขันการออกแบบประตู่ชัย ซึ่ง ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ได้รับรางวัลชนะเลิศ เขาได้รับเงินรางวัล 30,000 กีบ ซึ่งใน พ.ศ. 2500 ได้ใช้เงินประมาณ 63,000,000 กีบ หรือเท่ากับ 1,050,000 ดอลลาร์ เพื่อใช้ในการก่อสร้างอนุสาวรีย์ตามแบบที่ชนะการประกวด แต่ในในปีนั้น “อนุสาวรีย์ประตู่ชัย” ไม่ได้ถูกสร้างขึ้น มีเพียงแค่ อนุสาวรีย์พระบรมรูปของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ที่ถูกสร้างขึ้น และตั้งไว้เป็นประธานทางด้านทิศตะวันตก บริเวณประตูเข้าพระธาตุ ซึ่งสร้างโดยรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว นอกจากนั้น ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ยังยกให้เห็นถึงความภาคภูมิใจของ

คนลาว ที่สามารถสร้างอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่ ที่มีลักษณะทันสมัยเทียบเท่าระดับโลก ในบริบทของราชอาณาจักรลาว นั่นคือการสร้าง “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนความทรงจำที่ ต้องการ ตอบบุญแทนคุณ คาราวะบูชา และเทิดทูนเกียรติศักดิ์อันสูงส่งของบรรดาทหารหาญ วีรชนผู้กล้าของตนไว้ในที่สูง หรือไม่ให้หลงลืมวีรบุรุษ ที่ได้รับการเชิดชูประกอบด้วย พระเจ้าคุณบรมราชา มหา ราช พระเจ้าฟ้ารุ่งมหาราช พระเจ้าสามแสนไทย พระเจ้าสุริยวงศา พระเจ้าอนุวงศ์ เจ้าอุปราชา เจ้าราชวงศ์ บรรดานักรุกษชาติ กูเอกราช บรรดารัฐกร ประชาชนผู้ได้ทำคุณงามความดีและสละชีวิตเพื่อปกป้องประเทศชาตินั้น ควรได้รับการยกย่องเชิดชูและมีอนุสรณ์สถานมั่นคงไว้เพื่อเป็นที่จารึกและใช้ประกอบพิธีต่างๆ เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที เชิดชูเอาไว้เป็นแบบอย่างขึ้นมาเป็นกำลังใจแก่คนรุ่นหลังเพื่อป้องกันรักษาชาติไว้ให้มั่นคงสืบไป การออกแบบภายในใจกลางของประตูดุชัย มีป้อมสำหรับจุด “เปลวไฟ” เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที ตอบบุญแทนคุณ และทั้งเชิดชูบูชา ดวงวิญญาณของวีรบุรุษและวีรชนของชาติทุกยุคทุกสมัยไว้เป็นแบบอย่างอันสูงส่ง แต่ดวงวิญญาณเป็นสิ่งจับไม่ได้ มองไม่เห็น จึงได้สมมุติ เอาเปลวไฟ เป็นเหมือนตัวแทนของดวงวิญญาณให้เห็นประจักษ์ เป็นรูปธรรม เวลาประกอบพิธีเคารพบูชาตอบบุญคุณ ก็มีลักษณะคล้ายเหมือนว่าดวงวิญญาณปรากฏอยู่ต่อหน้า คล้ายเหมือนเห็นดวงวิญญาณ (ทำ ชัยสิทธิ์เสนา, 1995: 32) ฉะนั้น จิตวิญญาณและแก่นแท้วัตถุประสงค์ของประตูดุชัยนั้นอยู่ที่ว่า “เปลวไฟ” มากกว่าส่วนประกอบอื่นๆ ที่ประกอบและตกแต่งประดับประดา...” ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ยังเน้นให้เห็นปรากฏการณ์ที่ทำให้อนุสาวรีย์ประตูดุชัย นครหลวงเวียงจันทน์ กลายเป็นความทรงจำ ที่เจ็บปวดของคนที่สร้างขึ้นมาก็คือ พื้นที่อนุสาวรีย์นี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญของสาเหตุ ถึง 2 เหตุการณ์ คือ เป็นพื้นที่รองรับพิธีการของรัฐ ในการรำลึกถึงทหารที่ร่วมรบในการปลดปล่อยและประกาศเอกราชจากประเทศฝรั่งเศสใน พ.ศ.2488 โดยการสวนสนามอันทรงเกียรติเนื่องในโอกาสวันกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาว (23 มีนาคมตั้งแต่ พ.ศ. 2511 ถึง พ.ศ. 2517) และเหตุการณ์ ในวันที่ 23 สิงหาคม ปีพ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของลาว และพื้นที่อนุสาวรีย์นี้ ถูกใช้ในการชุมนุมทางการเมือง เมื่อคนล้มรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว พื้นที่นี้ เคยใช้ในการรองรับพิธีการของรัตอันทรงเกียรติ กลายเป็นพื้นที่ในการต่อรองอำนาจ โดยใช้ภาพสัญลักษณ์ของอนุสาวรีย์ประตูดุชัยเพื่อสื่อความหมายในลักษณะของอำนาจนิยมไปด้วย (มาลีณี คุ่มสุภา, 2548) ฉะนั้น จากการศึกษาของ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ได้เป็นประโยชน์ให้ผู้วิจัยอย่างมาก อย่างเช่น ข้อมูลที่เริ่มจากแนวคิดของรัฐบาลภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรลาว พร้อมกับประชาชนพลเมืองทั่วประเทศ ได้มีนโยบายมอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดประกวดแข่งขันการออกแบบประตูดุชัยตั้งแต่ พ.ศ. 2500 จนถึงการก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูดุชัยในพ.ศ.2505 ถึง 2511 รวมทั้งการตกแต่งด้วยศิลปะล้านช้างอย่างละเอียด และให้ความหมายเป็น

“อนุสาวรีย์นักรบเก่า”เพื่อตอบบุญแทนคุณ และเทิดทูนเกียรติศักดิ์อันสูงส่งของบรรดาทหารหาญ วีรชนไว้มากยิ่งเพื่อไม่ให้หลงลืม

Evans Grant , (1998: 114-128) ในงานศึกษาเรื่อง “The Politics of Ritual and Remembrance: Laos Since 1975” ได้นำแนวคิดเรื่องความทรงจำทางสังคมมาศึกษา ประวัติศาสตร์และปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมลาว โดยศึกษาผ่านพิธีกรรมพุทธศาสนา อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถานศึกษาหนังสือเด็กเรือน และอื่นๆ ประเด็นที่ Evans Grant อธิบายให้เห็นถึงความน่าสนใจ ก็คือปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมวัฒนธรรมในลาว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา เป็นการเมืองเรื่องความทรงจำ (Politics of Memory) Evans G. ซึ่งให้เห็นว่า นับตั้งแต่ ประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มาสู่การปกครองแบบสังคมนิยม ในวันที่ 2 ธันวาคม ปีค.ศ.1975 รัฐบาลระบอบใหม่ได้ประกาศคนล้มระบอบการปกครองเก่าทั้งแนวคิด การเมืองการปกครองและทุกสิ่งทุกอย่าง ที่สร้างขึ้นภายใต้การปกครองของระบอบเก่า ไม่ว่าจะเป็นธงชาติ เพลงชาติ ตราประจำชาติ สัญลักษณ์แห่งชาติ ธนบัตร หนังสือแบบเรียน อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถาน รวมถึงประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และพิธีทางการที่ผู้ปกครองระบอบเก่าปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยรัฐบาลระบอบใหม่มองว่าเป็นเรื่องไร้เหตุผล ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ งดงามาย เป็นการฟุ่มเฟือย ช่วงกลางศตวรรษ 1970 ถึงต้นศตวรรษ 1980 นั้น รูปปั้นของผู้ปกครองระบอบเก่าถูกรื้อทิ้ง ทำลายย่อยยับ และโยนทิ้งลงแม่น้ำโขง เช่น รูปปั้นเจ้าคำสุก (ผู้ปกครองนครจำปาสัก) สร้างโดยเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสัก รูปปั้นเท้ากระต่าย โคนทุบทำลายทิ้งและอื่นๆ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ารูปปั้นของพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ (กษัตริย์แห่งราชอาณาจักรลาว) อันเป็นสัญลักษณ์ของระบอบกษัตริย์กลับยังสามารถตั้งตระหง่านอยู่ที่หน้าวัดศรีเมือง นครเวียงจันทน์ และอยู่ที่หน้าพิพิธภัณฑสถานพระราชวังหลวงพระบาง การที่รูปปั้นทั้ง 2 รูปดังกล่าวสามารถตั้งอยู่เช่นนั้นได้ เพราะรัฐบาลสหภาพโซเวียตเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณสร้างขึ้นหลังจากที่เจ้าศรีสว่างวงศ์เสด็จเยือนสหภาพโซเวียตใน พ.ศ.2515 (1972) (Evans G. , 1998: 114-128)

Evans กล่าวอย่างสรุปในงานศึกษาเรื่อง “The Politics of Ritual and Remembrance Laos since 1975” ว่า การที่รัฐ ส.ป ลาว พยายามสร้างความทรงจำทางสังคมผ่านปฏิบัติการทางสังคมและ ปฏิบัติการทางร่างกายในช่วงหลังระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลายนั้น เป็นวิธีการที่รัฐระบอบใหม่พยายามแสวงหาความชอบธรรมให้แก่ตนเอง ด้วยการหวังพึ่งสัญลักษณ์ของชาติตามแบบจารีตประเพณีเดิมที่แฝงฝังอยู่ในความคิดของประชาชนส่วนใหญ่มาโดยตลอด โดยเฉพาะปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมวัฒนธรรมที่รัฐระบอบใหม่มีเป้าหมายฉลบลบภาพของระบอบเก่า ซึ่งการกระทำทั้งหมด ห้ามมิได้ดำเนินไปเพื่อประโยชน์ของรัฐเป็นหลัก แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่ปฏิเสธได้ว่า ความทรงจำทางสังคมของระบอบเก่าล้วนแต่ให้เห็นอย่างชัดเจนอยู่ในทุกพิธีกรรมที่รัฐระบอบใหม่จัดขึ้น

Marc Askew, William S. Logan and Colin (2007: 28-139) ได้ศึกษา Vientiane : Transformation of a Lao landscape ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าอนุสาวรีย์ประตูชัย ได้ถูกสร้างโดยระบอบ เก่าในพศ. 2505 และยังคงตั้งอยู่ที่เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว “อนุสาวรีย์” นี้เคยทำหน้าที่เป็นอนุสาวรีย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในระบอบการปกครองของราชอาณาจักรลาว โดยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ความเป็นอมตะและชาตินิยม นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงประวัติเกี่ยวกับแหล่งที่มาของงบประมาณในการสร้างอนุสาวรีย์ประตูชัยแห่งนี้ ซึ่งเชื่อกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นปูนซีเมนต์ และวัสดุอื่นๆ ที่สื่อนำไปใช้สร้าง “ รันเวย์ ” ในสนามบินแต่ถูกเจ้าหน้าที่ของลาวนำไปก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูชัย ในกรุงเวียงจันทน์แทน ดังนั้นชื่อเล่นของอนุสาวรีย์ประตูชัยที่ชาวอเมริกันเรียกกันคือ " รันเวย์แนวตั้ง" ไม่ว่าจะได้เป็นหลักฐานหรือไม่ก็ตาม เรื่องราวดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้ถึงขอบเขตที่เชื่อว่า การให้ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ นั้นถูกเบี่ยงเบนไปจากโครงการต่างๆ ที่ให้ผลประโยชน์ที่แท้จริงสำหรับประชากรลาว

Roger Nelson (2562) ดุษฎีบัณฑิต (Post-Doctoral) ชาวออสเตรเลีย ในบทความของเขามีชื่อว่า “Pnom Penh’ Independence Monument and Vientiane’ Patuxai” ที่มีหัวข้อย่อว่า “สัญลักษณ์ที่ซับซ้อนของชาติอาณานิคม ในยุคสงครามเย็น – เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (Complex Symbols of postcolonial Nation-hood in Cold War- Era Southeast Asia) ได้ให้การพิจารณาถึงอนุสาวรีย์เอกราชในพนมเปญ และ Patuxai ในเวียงจันทน์ (Nelson Roger, 2562:35) ได้เน้นการเปรียบเทียบระหว่างอนุสาวรีย์ทั้ง 2 อย่างเช่น การออกแบบของโครงสร้างทั้งสองนั้น ได้รวมการอ้างอิงทางสถาปัตยกรรมของฝรั่งเศสเป็นพิเศษด้วยการตกแต่งแบบยุคสมัยอาณานิคม ที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าเป็นของชาติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขมรและลาว ในอนุสาวรีย์ทั้งสองเรา มองเห็นการปรับใช้สองระดับ: อันดับแรกคือการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมทั้งในยุคอาณานิคมและท้องถิ่น ในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม เกี่ยวกับความเป็นอาณานิคมและท้องถิ่น และรูปแบบที่สอง ความสัมพันธ์ การเปลี่ยนแปลงและการขยายของอนุสาวรีย์ ไปยังเมืองต่างๆ ภายใต้ระบอบการเมืองต่อเนื่องกับอุดมการณ์ที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างเมือง นอกจากนั้น Nelson ยังชี้ให้เห็นว่า อนุสาวรีย์ทั้งสองนี้เป็นที่ถกเถียงกันในปัจจุบันเพราะส่วนใหญ่รวบรวมช่วงเวลา ที่อนุสาวรีย์ทั้งสองนี้ถูกสร้างขึ้น โดยเฉพาะผู้เขียนได้มุ่งเน้นไปที่รูปแบบการตกแต่ง ที่อนุสาวรีย์เหล่านี้มักได้ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมต่อสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ ในภูมิภาคนี้การก่อตัวของรัฐชาติสมัยใหม่นั้น ไม่สามารถแยกออกจากอาณานิคมและถูกกำหนดโดยการแปรสภาพของยุคก่อนยุคปัจจุบัน เช่นเดียวกับแรงกดดันจากสงครามเย็น

งานวิจัย

ไมสิง จันบุคตี (2557) นักวิจัยระดับปริญญาเอก ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นคนแรกที่ศึกษา อนุสาวรีย์รูปปั้นใน สปป.ลาว ที่มีหัวข้อ 'อนุสาวรีย์: ภาพสะท้อนด้านอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ การเมืองและการสัมพันธ์ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว' ได้สรุปเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการสร้างอนุสาวรีย์รูปปั้นใน สปป.ลาว และ สภาพปัจจุบันของการสร้างอนุสาวรีย์ และอัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ การเมืองและการสัมพันธ์ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับเทศ เพื่อนบ้าน โดยไมสิง จันบุคตี ได้ศึกษาอนุสาวรีย์ที่มีอยู่ใน สปป.ลาว ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2518 ถึงปี พ.ศ. 2557 โดยศึกษารวบรวมไว้ ก่าว 180 อนุสาวรีย์ และในนั้น ได้มีการศึกษา “ อนุสาวรีย์ประตูลุย ” นครหลวงเวียงจันทน์ เช่นกัน ซึ่งเป็การศึกษาเน้นในเรื่องของศิลปกรรมรูปแบบและสัญลักษณ์ในทางศิลปะเกี่ยวกับประวัติการก่อสร้างของอนุสาวรีย์ประตูลุย และเน้นการศึกษาลวดลายตกแต่งประดับอยู่ข้างนอกและภายในอาคารอนุสาวรีย์ประตูลุยเท่านั้น โดยไม่พิจารณาแง่มุมทางการเมือง แต่อย่างใด

จากการศึกษางานงานวิจัยของ ไมสิง จันบุคตี (2557:27-469) เป็นประโยชน์ให้ผู้วิจัยอย่างมากอย่างเช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับอนุสาวรีย์และรูปปั้นที่มีอยู่ใน สปป.ลาว ตั้งแต่ก่อน ปี พ.ศ. 2518 ถึงปี พ.ศ. 2557 โดยศึกษารวบรวมไว้ก่าว180 อนุสาวรีย์อย่างละเอียดและเป็นระบบดี

Seang Sopheak นักวิจัยระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ (2009) ศึกษาเรื่อง “The Politics of Laos Monuments and Statues after 1975”งานศึกษานี้ สุพัทธ์ ให้ความสนใจในเรื่องอนุสาวรีย์ และรูปปั้นในลาว ที่ถูกสร้างขึ้นหลังปีพ.ศ.2518 ซึ่งเป็นปีที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นระบบคอมมิวนิสต์ การศึกษาในเรื่องนี้ สุพัทธ์ มีวัตถุประสงค์ที่ศึกษา และ วิเคราะห์ นัยทางด้านความรู้สึกคตินิยม ซึ่งประจุในอนุสาวรีย์ และรูปปั้นจำนวนมาก ที่ถูกสร้างขึ้น ทั้งก่อนและหลังปี 2518 ในบทนำ สุพัทธ์ ได้เน้นว่า ประเด็นทางการเมือง อันมีัยเกี่ยวกับ ลัทธิชาตินิยมได้ปรากฏอยู่ในอนุสาวรีย์ อนุสาวรีย์และรูปปั้นที่ศึกษาทั้งหมด อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศเปลี่ยนระบบการเมืองเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2518 แล้ว อนุสาวรีย์และรูปปั้นที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นนั้นแม้ได้คงดำรงอยู่ ก็ได้เปลี่ยนบทบาทให้สมกับสภาพทางการเมืองใหม่ ส่วนอนุสาวรีย์และรูปปั้น อื่น หลัง ปีดังกล่าว ล้วนใช้ สมองความต้องการของระบบการเมืองใหม่ ในปัจจุบันนี้ มีโครงการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นอื่นอีกจำนวนมากทั่วประเทศ ที่สมควรตั้งข้อสังเกต ก็คือว่ามีการล้มเลิกระบอบกษัตริย์ นิยมในปี พ.ศ. 2518 แล้ว บรรดาอนุสาวรีย์ และรูปปั้นทั้งหลาย ที่ได้สร้างขึ้นนั้น ล้วนแต่เป็นการอุทิศให้กับกษัตริย์ลาวในยุคก่อนที่ได้ชื่อว่าเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ เฉพาะ เกี่ยวกับอนุสาวรีย์”ประตูลุย” สุพัทธ์ ได้วิเคราะห์แง่มุมในเชิงการเมืองของอนุสาวรีย์ ที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทางสังคม ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อและความหมายของอนุสาวรีย์ประตูลุยในวันนี้ว่า เหตุผล สำหรับการเปลี่ยนชื่อ “อนุสาวรีย์” มาเป็น " ประตูลุย " นั้น

ไม่ได้เป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะของคนลาวผู้กล้าหาญรุ่นก่อนในสงครามเพื่อปกป้องมาตุภูมิ ดังที่ ทำชัยสิทธิ์เสนา ได้ระบุไว้ แต่ เนื่องมาจากรัฐบาลสปป.ลาว ได้สร้างอนุสรณ์สถานในรูปแบบสังคมนิยมในชื่อว่า “นักรบ-ทหารนิรนาม” ดังนั้น "ประตูชัย" จึงไม่สามารถเปลี่ยนหน้าที่เพื่อแทนที่อนุสรณ์สถานสงครามแห่งชาติได้ การฟื้นฟูประตูชัย เป็นไปได้ที่ใดต้องส่งเสริมการท่องเที่ยว และเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของระบอบการปกครองใหม่ ตามที่คนลาวบางคนในนครหลวงเวียงจันทน์ เคยแสดงความคิดเห็นว่า “...ประตูชัย ไม่มีอะไรสำคัญ คนลาวเองไม่เคยไปที่นั่น มีแต่แค่นักท่องเที่ยว พวกเขา มาถ่ายรูป ทุกอย่างเกี่ยวกับประตูชัยวันนี้ ” (Seang Sopheak (2009:40)

มุมมองของผู้คนในสังคม ภาครัฐ กลุ่มคนทั้งชาวลาว และต่างประเทศ ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประตูชัย

“ประตูชัย ดูเหมือนสัตว์ประหลาด ทำด้วยซีเมนต์” “...ที่ปลายด้านตะวันออกเฉียงเหนือของ ถนนล้านช้างนั้นมีโครงสร้างขนาดใหญ่คล้ายกับ (Arc de Triomphe) มันเป็นประตูชัย สร้างในปีพ.ศ.2505 ที่ไม่เคยสร้างเสร็จเพราะประวัติศาสตร์ที่วุ่นวายของประเทศเมื่อมองจากระยะใกล้ได้มีความประทับใจน้อย และดูเหมือนสัตว์ประหลาด ทำด้วยซีเมนต์ (a monster of concrete)”¹⁷ (อพบ) “ประตูชัย น่าเกลียด”¹⁸ (Ugly Patusay) (Wikipedia 2011) “...สิ่งที่น่าประหลาดใจ พุดอย่างตรงไปตรงมา คนท้องถิ่นยอมรับถึงความอัปลักษณ์นี้ได้อย่างไร ป้ายนี้ติดอยู่กับอนุสาวรีย์ และหมายถึงมันเป็น "มอนสเตอร์ของคอนกรีต"! บทเรียนที่ต้องเรียนรู้ก็คือ อนุสาวรีย์ประตูชัยนี้ ควรทำด้วยหินไม่ใช่คอนกรีต หากคุณเป็นประเทศที่ยากจนและไม่สามารถซื้อหินทั้งหมดได้ ควรทำอนุสาวรีย์ขนาดเล็กลงด้วยหินจะดีกว่า ประตูชัยทำให้ฉันนึกถึงสิ่งโศปนพลาสติกที่บางคนวางไว้ด้านหน้าบังกะโล....”

“ความงามของ อนุสาวรีย์” ([https://vnexpress.net/..](https://vnexpress.net/) Dec 27, 2013)

“อนุสาวรีย์ที่ประสบความสำเร็จ ต้องดูในส่วนประติมากรรมเพียง 25% วัสดุที่มีเพียง 25% และ 50% หลังสำคัญมากกว่าวัตถุคือ ทำเลที่ตั้งของอนุสาวรีย์ ที่ตั้งระหว่างอยู่ในพื้นที่ล้อมรอบ ความหยาบของวัสดุซีเมนต์ เมื่อเวลาผ่านไป ได้สร้างรอยเปราะเปื้อนที่เก่าแก่ ที่ปรากฏออกมาผ่านสีธรรมชาติ เรียบง่าย เหมือนสีดำ สีเทาของธรรมชาติ การกัดเซาะพังทลายของเวลายิ่งทำให้ความงามของ อนุสาวรีย์ มีความลึกลับสวยงามมากขึ้น”¹⁹

¹⁷ องค์การพัฒนาและบริหารตัวเมือง(อพบ)นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นองค์กรที่คุ้มครองบริหารอนุสาวรีย์ประตูชัยในปัจจุบัน ได้เขียนอยู่ป้ายกระดานที่ติดอยู่กับอนุสาวรีย์ประตูชัยที่มีเนื้อหาวว่า

¹⁸ จาก นักท่องเที่ยวแคนาดา

¹⁹ จากนักท่องเที่ยวเวียดนาม

“อนุสาวรีย์ประตู่ชัยของคนลาวสี่” ประเทศที่มีชื่อว่า “ล้านช้าง” ชื่อที่ฟังดูดีกลับ แต่เป็นมิตรอย่างยิ่ง ประเทศลาวมีประวัติอันยาวนาน ได้ผ่านร้อนผ่านหนาวและเหตุการณ์ต่าง ๆ นานาที่เกิดขึ้นในอดีต ได้ทิ้งหลักฐานของกาลเวลาไว้จนถึงทุกวันนี้และยังคงตลอดไป “ประตู่ชัย” เป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะของประเทศลาว ซึ่งมันก็ถือเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของเมืองนี้ ที่เป็นเหตุผลให้ผู้คน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มายังเมืองหลวงของลาวต้องใช้เวลาเยี่ยมชมอนุสาวรีย์ประตู่ชัย โดยทราบกันว่าถูกสร้างขึ้น เพื่อเป็นเกียรติแก่ทหารผู้กล้าหาญ ที่เสียสละชีวิตในการปกป้องความเป็นอิสระของประเทศ ในช่วงการต่อต้านฝรั่งเศสของชาวลาว...”²⁰

“ประตู่ชัยเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อ” เฉลิมชัย กมมะสิต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของ สปป.ลาว กล่าวในงานฉลองครบรอบ 70 ปี ของสหประชาชาติและครบรอบ 60 ปี ที่ประเทศลาวเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ (UN Blue Patuxay) ณ พื้นที่ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ในวันที่ 23 ตุลาคม 2558 ได้กล่าวไว้ว่า “...คุณรู้ไหมว่าห้ายอดประสาทของ “ประตู่ชัย” เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อในประเทศของเราในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางประชาชาติซึ่งไม่มีสถานที่สำคัญใดที่ตีค่าได้แสดงถึงคุณค่าที่เราแบ่งปันกับสหประชาชาติได้ดี”²¹

“ประตู่ชัยเป็นสีฟ้า” Ms. Kaarina Immonen ผู้ประสานงาน ประจำสหประชาชาติ กล่าวสุนทรพจน์ ในโอกาสวันฉลองครบรอบ 70 ปีของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2558 ว่า “...การเฉลิมฉลองของเราได้เริ่มต้นด้วยการแสดงสัญลักษณ์ เราได้จุดไฟที่ประตู่ชัยเป็นสีฟ้าหรือสีน้ำเงิน สีฟ้าหรือสีน้ำเงินเป็นสีของสหประชาชาติ ซึ่งหมายถึงเสถียรภาพและความไว้วางใจ นี่เป็นสัญลักษณ์ที่เราให้ความสำคัญในความร่วมมือกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สีฟ้าของประตู่ชัย จึงเป็นสัญลักษณ์ของการร่วมมือ ความสัมพันธ์ ที่เป็นมิตร ได้เป็นการเตือนความมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรัฐบาลและสหประชาชาติ ...การแสดงสัญลักษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของงานทั่วโลกซึ่งเป็นการฉลองครบรอบ 70 ปีของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม อนุสาวรีย์และสถานที่สำคัญกว่า 150 แห่งในกว่า 45 ประเทศทั่วโลกได้มีสีฟ้า... ประตู่ชัยได้เข้าร่วมสถานที่สำคัญที่มีชื่อเสียงระดับโลกจาก Sydney Opera House ของออสเตรเลีย ไปยังมหาปิรามิดแห่งกิซาในอียิปต์ และ Empire State Building ในนิวยอร์ก” www.la.one.un.org/.../160-blue-patuxay-illuminates-60-years-of-cooperation-between... Oct 23, 2015

²⁰ “Blue Patuxay” illuminates 60 years of Lao-United Nations cooperation

Ms.Kaarina, Immonen, UN Resident Coordinator

²¹ เป็นข้าราชการชั้นสูงคนแรกของรัฐบาล สปป. ลาว ที่มาใช้พื้นที่ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัยแห่งนี้ อย่างเป็นทางการ

อย่างไรก็ตาม “ประตูลี้” มีความสำคัญมากกับชาวลาว โดยเฉพาะรัฐบาลราชอาณาจักรลาว จากมุมมองของชาวลาวจำนวนมาก (สัมภาษณ์) “อนุสาวรีย์ประตูลี้” นี้ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงความยากจนของประเทศในช่วงระยะเวลาประวัติศาสตร์ แต่ต้องการถ่ายทอดข้อความถึงคนรุ่นต่อไปเกี่ยวกับความยากลำบาก ในการดิ้นรนเพื่อปลดแอกเป็นเอกราชและพัฒนาประเทศในอดีต อย่างเช่น “...ดูเหมือนว่าคนลาวมีเพชรน้ำหนึ่ง อันล้ำค่าตกแต่งเมืองหลวงเวียงจันทน์ของเรา。” (ทำ ซัยสิทธิ์เสนา, 1995: 32) ทั้งหมดเหล่านี้ ทำให้ผู้วิจัยคิดถึง คำพูดของนักวิจารณ์ศิลปะ (Pierre Lalo)²² “...วัตถุใด ๆ ไม่ว่าได้เป็นคน ทัศนียภาพ ผลงาน ...ตัวมันเองไม่ได้สวย ไม่เลวร้าย ปัจจัยทั้งหมดที่มีลักษณะนั้นเป็นเพราะตัวเราเอง”

เอกสารที่เป็นแบบการวิจัย (Research model)

ผู้วิจัยได้ใช้งานศึกษาของ มาลินี คุ่มสุภา นำเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น” (2005) เป็นแบบในการวิจัย งานเรื่องนี้ เป็นผลงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับคัดเลือกให้เป็นวิทยานิพนธ์ดีเด่น จากที่ศึกษางานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยมีเป้าหมายเอาเป็นแบบอย่างในการวิจัยอนุสาวรีย์ประตูลี้ ในหนังสือเล่มนี้มาลินี คุ่มสุภา อธิบายให้เห็นว่า อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ในยุคเริ่มต้น เป็นการถือกำเนิดขึ้นด้วยเหตุผลของความพยายามที่ได้สร้างอนุสรณ์ความทรงจำของเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ.2475 (ค.ศ.1932) และต้องการเชื่อมโยงการปกครองใหม่ในเชิงพื้นที่ที่กายภาพเมืองกับพื้นที่ทางความคิด โดยใช้งานวันชาติเป็นสื่อกลาง แต่ไม่สามารถได้สร้างความต่อเนื่องหรือเชื่อมโยงความหมายได้สำเร็จ ในเวลาต่อมาพื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยได้ถูกใช้จัดงานทางการทหาร ในลักษณะของการสวนสนาม ทั้งพระราชพิธีและรัฐพิธี อย่างสม่ำเสมอเนื่องทั้งงานวันกองทัพไทย วันกองทัพบก หรือ พระราชพิธีรัชดาภิเษก แต่ภายหลังเมื่อมีการเปิดพื้นที่ทางการเมืองสู่การเคลื่อนไหวของมวลชน อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยได้ถูกใช้สำหรับการชุมนุมเรียกร้องครั้งสำคัญเมื่อ พ.ศ. 2516 (1973) และ พ.ศ. 2535(1992) ซึ่งสร้างคำอธิบายที่เชื่อมโยงกับกระบวนการประชาธิปไตยไทยอย่างมีนัยยะสำคัญ แม้ว่าปัจจุบันได้ถูกใช้เป็นพื้นที่ตกแต่งประดับเมืองหลวงในเทศกาลสำคัญอย่างต่อเนื่องก็ตาม ความหมายที่แปรเปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัยนั้น สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่เมืองและพื้นที่ทางการเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญ การที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยได้มีส่วนสร้างนัยยะทางการเมืองอย่างสำคัญก็ เพราะว่า พื้นที่ทางการเมืองไม่เคยเปิดพื้นที่ให้ผู้คนได้แสดงเจตนาารมณ์ของตนได้มากพอนั่นเอง ประชาธิปไตยมันได้สร้างขึ้นมามากภายใต้การเป็นตัวหมายของประชาธิปไตยที่ถูกสถาปนาขึ้นในสังคมไทย แต่ว่าในตัวหมายดังกล่าวมันก็ได้มีทั้งตัวของสัญญา ที่ปรากฏอยู่ใน

²² ปีแอร์ ลาโล (Pierre Lalo) เป็นนักวิจารณ์ดนตรีและนักแปลภาษา คนฝรั่งเศส

รูปทรงต่าง ๆ ดังนั้นความเป็นตัวหมายดังกล่าวมันจึงถูกให้ความหมายโดยปฏิบัติการของผู้คนต่าง ๆ นานา เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนทำให้อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของความประชาธิปไตย ดังนั้น ด้วยความเป็นสัญลักษณ์ของประชาธิปไตยมันจึงกลายเป็นตัวหมายของด้านประชาธิปไตย และในความหมายดังกล่าว เมื่อมีการเรียกร้องประชาธิปไตย หรือ กิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ นานานี้ พื้นที่ของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยจึงกลายเป็นพื้นที่หลักของผู้คนที่เข้ามาแสดงตัวในการเรียกร้องประชาธิปไตยซึ่งหมายความว่า เป็นการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของประชาธิปไตย

จากงานวิจัยของ มาลินี คุ่มสุภา นำเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง "อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น"(2005) เล่มนี้ เป็นงานที่ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นตัวแบบของงานวิจัย(Research model) ในการที่ได้นำมาเชื่อมโยงในการศึกษาอนุสาวรีย์ประตู่ชัยของลาว ด้วยมีลักษณะร่วมกันคือรูปแบบของ สถาปัตยกรรมที่ตั้งบนเส้นทาง ซึ่งที่มีความหมายต่อความเป็นชาติคือ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยได้อยู่บนถนนราชดำเนิน แต่ขณะเดียวกันอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ได้ตั้งอยู่บนถนนช้าง ซึ่งเป็นถนนสายหลัก แล้วก็มี พิธีกรรมของรัฐที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับอนุสาวรีย์ประตู่ชัยดังกล่าว เป็นต้น ในส่วนชื่อของอนุสาวรีย์ที่ มาลินี พบว่า อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเป็นอนุสาวรีย์แรก ที่ไม่มีชื่ออนุสาวรีย์จารึกไว้ที่อนุสาวรีย์ เพราะส่วนใหญ่ในประเทศมีการได้จารึกชื่อของบุคคล และมีชีวประวัติประกอบ แต่อนุสาวรีย์อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไม่มีคำจารึกอะไร มีแต่ชื่อเรียกขาน ที่คนในสังคมเอ่ยถึงและรู้จัก (คุ่มสุภา, 2548) ขณะเดียวกัน การศึกษาอนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า อนุสาวรีย์ประตู่ชัย เป็นอนุสาวรีย์แรกในสปป.ลาว ที่ไม่มีชื่ออนุสาวรีย์จารึกไว้เช่นกัน เพราะก่อนหน้านั้นทุกอนุสาวรีย์ที่ก่อสร้างขึ้นในอาณาจักรลาว ล้วนแต่มีชื่อของอนุสาวรีย์ทั้งสิ้นดังเช่น อนุสาวรีย์รูปปั้นกษัตริย์แห่งแรกที่ในลาว คือ “อนุสาวรีย์รูปปั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช” ซึ่งถูกก่อสร้างขึ้นพ.ศ. 2500 (1957) มีชื่อ "พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช" จารึกไว้ที่อนุสาวรีย์²³ แต่อนุสาวรีย์ประตู่ชัยไม่มีคำจารึกอะไร มีแต่ชื่อเรียกขาน ว่า “อนุสาวรีย์” ”อนุสาวรีย์นักรบเก่า” “อาร์ตเดอโทรอัมพ์” (Arc de Triomphe) หรือ “ประตู่ชัย” เป็นต้น เพราะฉะนั้น ผลงานของ มาลินีให้เห็นว่า ตัวของอนุสาวรีย์ประตู่ชัยได้ทำหน้าที่เป็นตัวหมายและทำให้ผู้วิจัยมองเห็นว่ากระบวนการในการให้ความหมายของประตู่ชัยนี้เป็นยังมีลักษณะอย่างไร ทั้งการให้ความหมายส่วนของรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่เป็นสิ่งก่อสร้างโดยสถาปนิกในเรื่องของการปฏิบัติการในการใช้พื้นที่ดังกล่าวโดยภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ในงานของ มาลินี คุ่มสุภา (2548) ก็ทำให้เห็นพื้นที่ของประชาธิปไตย

²³ ชลธิภาษาที่ราบได้หล่อเป็นรูปปั้นในปี 1956 แต่ต่อมาได้หล่อด้วยทองที่ชายโขมไทย และประดิษฐานต่อหน้าพระธาตุหลวง ปี 1957 ตามจารีตอยู่แทนบอกว่า สร้างโดยพลโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ออกแบบรูปทรง สัตส่วนพระบรมรูปและแท่น และปั้นโดยร้อยเอกชำนาญ ปีไชยา..." (จันบุคตี, 2557:123)

แต่สำหรับพื้นที่ของอนุสาวรีย์ประตูลุย มันทมีความหมายที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยอนุสาวรีย์ประตูลุยทำหน้าที่เป็นตัวหมาย (Signifier) ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีความสัมพันธ์กัน 2 ช่วงเวลาของประเทศ คือ ในช่วงระยะเวลาของราชอาณาจักรลาว และ ในช่วงระยะเวลาของระบอบสังคมนิยม หรือ สปป.ลาว ซึ่งเป็นการปกครองที่คู่ตรงกันข้ามกัน แต่อนุสาวรีย์ประตูลุยก็ยังคงดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นตัวหมายดั้งเดิม แต่ความหมายที่ถูกกำหนด หรือปฏิบัติการของแต่ละฝ่ายล้วนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นอนุสาวรีย์ประตูลุย จึงเป็นตัวหมายที่ถูกให้ความหมายอย่างสลับซับซ้อนในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยก็ได้ได้ใช้โครงสร้างความคิดจากการศึกษาอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็นของ มาลินี คุ่มสุภา (2548) มาเป็นการแนวทางมองปรากฏการณ์ ของการให้ความหมายต่อตัวหมายของผู้วิจัยในครั้งนี้ โดยพิจารณาในมิติทางประวัติศาสตร์ที่มีความแตกต่างกันควบคู่ไปกับคนของสองช่วง เวลาที่เข้ามาให้ความหมายต่ออนุสาวรีย์ประตูลุย ผ่านความสัมพันธ์ของผู้คน กลุ่มคน และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีปฏิบัติการต่ออนุสาวรีย์ประตูลุยในอดีตแรกสร้างจนถึงปัจจุบัน

การนำเสนอผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลงานวิจัยโดยใช้การวิจัยในเชิงคุณภาพ (Quality Methodology Research) โดยใช้ทฤษฎีในการวิเคราะห์ และเสนองานวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามประเด็นที่ศึกษาคืออนุสาวรีย์ประตูลุยนครหลวงเวียงจันทน์ :ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว ประกอบภาพถ่ายพร้อมทั้งผังอันเป็นแนวทางการวิจัยอย่างเป็นระบบรวมทั้งการเปรียบเทียบกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนโดยเฉพาะในประเด็นแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง อนุสาวรีย์ประตูลุย นครหลวงเวียงจันทน์ ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์ และสังคมวัฒนธรรม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประโยชน์ ดังนี้

1. จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่มีนักวิชาการหรือนักวิจัยคนใดได้ศึกษา เรื่องอนุสาวรีย์ประตูลุยนครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผ่านการใช้แนวคิด สัญลักษณ์วิทยา (Semiology) แนวคิด Cultural as Public Meaning คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford James Geertz) ซึ่งหม่อมราชวงศ์ อคิน รพีพัฒน์ ได้นำไปเรียบเรียงใหม่ “วัฒนธรรมคือความหมาย” (2551) กับแนวคิด

1. ทำให้ทราบถึงประวัติศาสตร์ชาติและสังคมวัฒนธรรมลาว ตั้งแต่สมัยก่อนการสร้างอนุสาวรีย์ประตูลุย

ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน (2562)

2. ทำให้ทราบถึงอนุสาวรีย์ประตูล้ำในฐานะของตัวหมาย (Signifier) ที่เป็นวัตถุทางศิลปะสถาปัตยกรรมและประติมากรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ในฐานะตัวหมายของพื้นที่เมืองหลวงของประเทศลาว

3. ทำให้ทราบถึงความหมาย (Meanings) ของอนุสาวรีย์ประตูล้ำ ในมิติประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมระดับรัฐ เอกชน และประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ.2500 -2562

4. เป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศกับการอนุรักษ์และพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงระหว่างโลกาภิวัตน์กับอนุสาวรีย์ประตูล้ำในบริบทงานศิลปกรรมอันทรงคุณค่า

ความทรงจำทางสังคม (Social Remember) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของสนามวิจัยซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว ผ่านความหมายที่ถูกบรรจุไว้ในอนุสาวรีย์ประตูล้ำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นจุดเน้น ที่ต่างไปจากการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับอนุสาวรีย์ประตูล้ำของนักวิจัยที่ทำการศึกษาทั้งในสปป.ลาวเองและต่างประเทศที่ผ่านมาด้วย 3 แนวคิดข้างต้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงน่าได้เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างไร

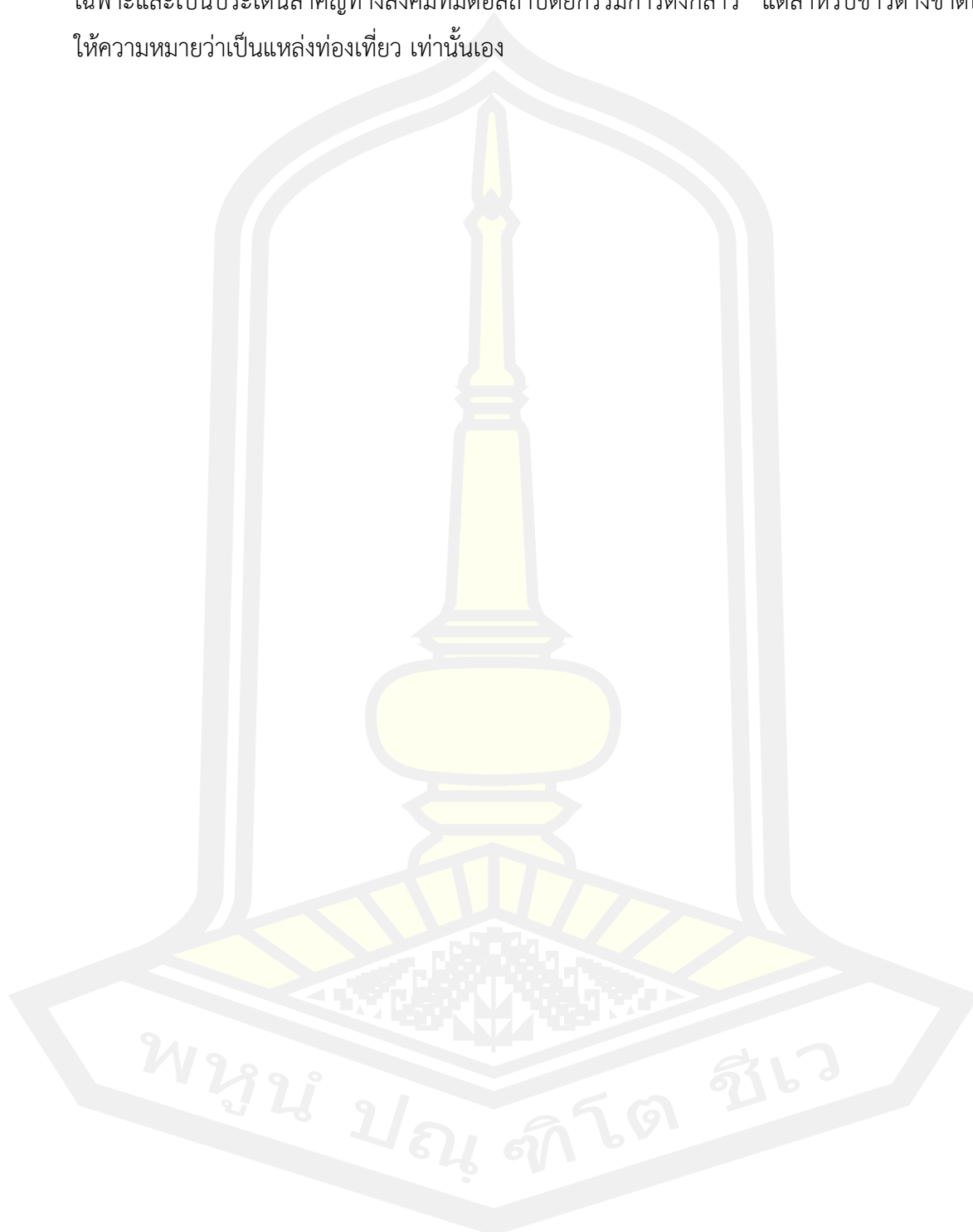
2. วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สามารถใช้เป็น “แนวทาง” สำหรับการศึกษาวิจัยในประเด็นใกล้เคียง

กันต่อไปในอนาคต เพื่อเป็นในการยกระดับมุมมองของผู้คนในสังคม ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประตูล้ำ หรือตัวหมายซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างคนกับความสำคัญการใช้พื้นที่ เพื่อสร้างรหัสหมาย ให้ปรากฏผ่านปฏิบัติการทางสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าประตูล้ำได้ยังคงตั้งตระหง่านอยู่ ณ สถานที่เดิมแต่สถานะการณ์ของประเทศในแต่ละช่วงเวลาส่งผลให้ความหมายของประตูล้ำถูกปรับเปลี่ยนไป และน่าได้เป็นงานที่นำไปสู่การถกเถียงทางวิชาการ และสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ หรือใช้เป็นแบบร่างแนวคิดในการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ของลาว อาทิ พระธาตุหลวง หอพระแก้ว ฯลฯ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการศึกษาอนุสาวรีย์ประตูล้ำ นครหลวงเวียงจันทน์ พบว่าสถาปัตยกรรมนอกจากจะเป็นงานศิลปกรรม และวัฒนธรรมคือความหมาย และเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Remember) แล้วยังมีการทำหน้าที่เป็น ตัวหมาย(Signifier) โดยเนื้อหาที่แท้จริงอนุสาวรีย์ประตูล้ำก็ยังคงดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นตัวหมายดั้งเดิม แต่ความหมายที่ถูกกำหนด หรือปฏิบัติการของแต่ละฝ่ายล้วนมีความแตกต่างกัน จึงเป็นมูลเหตุทำให้ความหมายได้เปลี่ยนไปตามอุดมการณ์ทางการเมืองซึ่งมีนัยยะของปรากฏการณ์ผู้คนและสังคมวัฒนธรรมลาวตั้งแต่อดีตได้เป็

อย่างดี ดังนั้นอนุสาวรีย์ประตูลชัย จึงเป็นตัวแทนที่ถูกให้ความหมายอย่างสลับซับซ้อน ซึ่งเป็นสิ่งเฉพาะและเป็นประเด็นสำคัญทางสังคมที่มีต่อสถาปัตยกรรมการตั้งกล่าว แต่สำหรับชาวต่างชาติได้ให้ความหมายว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว เท่านั้นเอง

บทที่ 2

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมของประเทศลาว

ศึกษาประวัติศาสตร์ชาติและสังคมวัฒนธรรมลาวนั้น พร้อมจะกล่าวถึงตั้งแต่ระยะลาวหลังได้รับอิสรภาพจากฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1954 ถึง 2020 ซึ่งเป็นช่วงเวลา ของการเปลี่ยนแปลงในประเทศ โดยเฉพาะมีสงครามและมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับช่วงเวลาของการสร้างและพัฒนาอนุสาวรีย์ประตูป้ายในนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งผู้วิจัย ได้แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ดังต่อไปนี้

1.ภาพรวมสังคมวัฒนธรรมลาว

1.1 ลาวสมัยก่อร่างสร้างตัวเป็นราชอาณาจักรลาวล้านช้าง

ลาวเป็นชาติหนึ่งที่เก่าแก่ในโลก มีชื่อที่เรียกว่า “ลาวะ” (Laow) เมื่อครั้งแต่ยุคสังคัมปฐมโบราณ ลาวมีถิ่นกำเนิดเดิมอยู่บนผืนแผ่นดินแหลมสุวรรณภูมิประเทศ (พุกอน แสงอาคม, 2555) ซึ่งมีชื่อเรียกตามภาษาของชาวตะวันตกที่เรียกกันว่าอินโดจีน (Indochina) ลาว มีการวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยปฐมโบราณ โดยผ่านความเป็นมาของยุคสังคัมชนชาติ ชนเผ่า เจ้ากก เจ้าเล่า จนมาถึงแบบสังคมศักดินา และได้ล่วงเลยมาถึงยุคนครรัฐ ก้าวเข้ายุคกึ่งประวัติศาสตร์ มีทั้งเรื่องของพงสาวดานจนได้ผ่านวัฒนธรรมยุคหินใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้จากวัฒนธรรมหินตั้ง อยู่แขวงหัวพัน วัฒนธรรมไหหิน อยู่แขวงเชียงขวาง วัฒนธรรมชุดคันแรและผลิตภัณฑ์โลหะทองและเครื่องมือต่างๆ ที่ทำด้วยทอง อยู่เมืองวีรบุรีแขวงสะหวันนะเขต วัฒนธรรมชาวเกษตรกรรมและโลหะเหล็กอยู่เมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นต้น จนเข้าสู่วัฒนธรรมที่นำศาสนาฮินดูและพุทธเข้ามา จากนั้นมา ก็มีรักเกิดขึ้นครั้งแรกซึ่งแสดงให้เห็นอยู่เขตที่ราบเวียงจันทน์และอยู่ภาคใต้ของลาว โดยเป็นวัดพุกจำปาสัก ที่เป็นศูนย์กลาง (เริ่มแต่ศตวรรษที่ VI- VII แห่ง คศ) ทองสา ไชยวงศ์คำดี, (2012:18)

พูน ปณ ติโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 20 วัดพูที่แขวงจำปาสักที่ได้รับการก่อสร้างเริ่มแต่ศตวรรษที่ 5
แต่สำเร็จในศตวรรษที่ (เป็นมรดกโลกแต่ปี ค.ศ 2001)
ที่มา: ผู้วิจัย

ดังที่กล่าวมานั้น แต่ละยุคเป็นที่มาของอาณาจักรล้านช้าง ตามประวัติศาสตร์ในอาณาจักรล้านช้างมีพระมหากษัตริย์ปกครองสืบทอดต่อกันมาหลายพระองค์ แต่ว่าวีรกษัตริย์ในสมัยอาณาจักรล้านช้าง ตั้งแต่แรกถึงองค์สุดท้าย มีเพียง 4 พระองค์ ที่โดดเด่นกว่าทุกพระองค์เช่น: พระเจ้าฟ้างุ้มมหาราช ปีพ.ศ.1859 – 1916 (ค.ศ.1316-1373) พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ปีพ.ศ. 2103-2115 (ค.ศ. 1560-1572) เจ้าสุริยวงศ์สา ปีพ.ศ.2181-2238 (ค.ศ. 1638-1695) เจ้าอนุวงศ์ (ค.ศ. 1804-1829) โดยมีพระเจ้าฟ้างุ้ม มหาราช เป็นกษัตริย์ ที่สถาปนาอาณาจักรลาวล้านช้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1896 (ค.ศ. 1353) คำโรงความเป็นเอกภาพ เป็นความปึกแผ่นแน่นหนา ยาวนานถึง 344 ปี ที่แบ่งเป็น ล้านช้างตอนต้น ล้านช้างตอนกลาง และล้านช้างตอนปลาย

พหุ อนุ ภิ ติ โต ชี เว

ภาพประกอบที่ 21 แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัย
ที่มา : แนะนำประวัติศาสตร์ลาวและวัฒนธรรมลาว²⁴

ภาพประกอบที่ 22 แผนที่ประเทศลาวในปัจจุบัน
ที่มา: Encyclopædia Britannica, Inc.

²⁴ Backpacking Tips Asia History of Laos ‘Introduction to Laos history and Laos Culture’

1.1.1 ล้านช้างตอนต้น

มหาสิลา วิราวงส์, (2001) กล่าวถึง พงสาวดารลาวฉบับราชวังหลวงพระบาง พิมพ์สมัย พระเจ้าสีสะว่างวงนั้น ได้กล่าวว่า ในเวลาที่พระเจ้าฟ้างุ้มมหาราช ได้เคลื่อนทัพจากภาคใต้ขึ้นมาภาคเหนือ เพื่อปลดปล่อยเอาเมืองเชียงทองนั้น พระเจ้าฟ้าเจี้ยวเป็นพระบิดาของพระเจ้าฟ้างุ้ม มหาราช ก็ได้รวมบัญชากองทัพมาพร้อมกับเจ้าฟ้างุ้ม ได้เคลื่อนขึ้นมาจากภาคใต้มาตามสายแม่น้ำโขง ยึดเอาหัวเมืองต่างๆ ตามลำดับจนถึงเมืองปากซัน เจ้าฟ้าเจี้ยวก็เสียชีวิต เนื่องจากว่าป่วยไข้ ภายหลังทำพิธีงานศพพระเจ้าฟ้าเจี้ยวแล้ว พระเจ้าฟ้างุ้ม ก็รวมกับนายทหารเอก บัญชาสู้รบไปยังเมืองเชียงขวาง มีการต่อสู้รุนแรงแต่ก็สามารถยึดเอาเมืองเชียงขวางได้ ต่อจากนั้นสืบต่อยึดเอาหัวเมืองต่างๆ ทางภาคเหนือเพิ่มอีก เป็นต้นเมืองหัวพันทั้งห้า ทั้งหก เมืองแกง เมืองไล่ เมืองบุนใต้ เมืองบุนเหนือ และ เมืองเชียงรุ่งได้ตามลำดับ เมื่อพระเจ้าฟ้างุ้มปลดปล่อยเมืองภาคเหนือได้ทั้งหมดแล้ว ก็ยกทัพลงไปยึดเอาเมืองเชียงทองในปี ค.ศ. 1353 พระเจ้าฟ้างุ้มได้ประกาศสร้างตั้งอาณาจักรลาวล้านช้างขึ้นในปีนั้นเอง ต่อจากนั้นก็เตรียมกำลังสู้รบอยู่หนึ่งปีแล้วเคลื่อนทัพไปตีเอาอาณาจักรล้านนา ซึ่งมีศูนย์กลางที่เชียงใหม่ เจ้าฟ้างุ้มใช้เวลา 2 ปี ในการตีรวมเอาอาณาจักรล้านนาเข้าร่วมอาณาจักรลาวล้านช้างในระหว่างปีพ.ศ.1898-1899 (ค.ศ. 1355-1356) ปีพ.ศ.1900 (ค.ศ. 1357) พระฟ้างุ้ม ก็ได้ยกทัพไปตีรวมเอาบรรดาหัวเมืองในเขตที่ราบสูง “โคราช” เป็นต้นเช่น เมืองเวียงจันทน์ เมืองเวียงคำ เมืองร้อยเอ็ด เมืองโคราชตามจุดประสงค์แล้วก็ได้กลับมาฉลองไชยชนะที่เวียงจันทน์ ในท้ายปีพ.ศ.1900 (ค.ศ. 1357) แล้วจึงกลับมาประทับที่เมืองเชียงทอง

ภาพประกอบที่ 23 อนุสาวรีย์ พระเจ้าฟ้างุ้ม ในนครหลวงเวียงจันทน์

ที่มา: ผู้วิจัย

ในรัชกาลของพระเจ้าฟ้างุ้ม พระองค์ได้จัดระเบียบการปกครองและกฎหมายเหี้ยมโหดต่างๆ ตามขนบธรรมเนียมของล้าสุดสำนักกัมพูชา การเชื่อถือที่พึ่งทางจิตใจได้หันเปลี่ยนตามทิศทางของพุทธศาสนา นิกายหินมยาน โดยยึดถือเอาเพราะบางจ้าวเป็นมิ่งขวัญของของราชอาณาจักรทั้งเป็นเครื่องหมายสำคัญของชาติอีกด้วย หุมพัน รัตนวงศ์ และคณะ, (1997)

มหาสิลา วีรวงส์, (2001) พระเจ้าฟ้างุ้ม ได้ปกครองเมืองมาถึง ปีพ.ศ.1911 (ค.ศ. 1368) พระนางแก้วแก่งยาอักกะมเหสีของพระองค์เสี้ยวชีวิตลง พระองค์ได้โศกเส้ำเสยใจหลายที่สุด จนไม่เป็นอันอยู่อันกิน พระองค์จึงได้มอบราชการต่างๆ ให้แก่พวกเสนาอาหามาต ผู้ใกล้ชิดว่าการแทน มีเสนาอาหามาตจำนวนหนึ่งสวยใช้อำนาจหน้าที่สวะแวงผลประโยชน์แก่ตนเอง และพักพวก สร้างความเดือดร้อนวุ่นวายแก่ไพร่ฟ้าประชาชน อย่างมาก พวกเสนาอาหามาตที่ซื่อสัจ จึงทำการยึดอำนาจการปกครองบ้านเมือง แล้วเสนอให้พระเจ้าฟ้างุ้มสละราชบัลลังก์ เพื่ออภิเษกเจ้าอนุเมืองราชโอรดของพระองค์ขึ้นเป็นเจ้าชีวิตแทน พระเจ้าฟ้างุ้มได้ตกลงสละราชบัลลังก์ในปีพ.ศ.1914 (ค.ศ. 1371) แล้วหนีไปพักผ่อนที่เมืองน่าน (จังหวัดน่าน ประเทศไทยในปัจจุบัน) พระองค์ได้พักผ่อนที่เมืองน่านได้ 3 ปีก็เสี้ยวชีวิตเมื่ออายุได้ 57 ปี รวมเวลาพระองค์ปกครองบ้านเมืองได้ 18 ปี แต่ปี พ.ศ. 1896 – 1914 (ค.ศ. 1353 -1371)

1.1.2 ล้านช้างตอนกลาง

เมื่อสิ้นรัชกาลของพระเจ้าฟ้างุ้มแล้ว ท้าวอุ้นเรื่อน ผู้เป็นราชบุตรสืบสืบรัชทายาท ครองราชย์แทนพระองค์ (ประชาราชสตรทั้งหลายเรียกชื่อพระองค์ว่า เจ้าสามแสนไตหรือไทย เนื่องจากว่าประเทศล้านช้างสมัยนั้นมีคนไต 300.000 ครอบครัว และชนเผ่าอื่นๆ อีก 400.000 ครอบครัว) ในระยะ 43 ปี แห่งรัชกาลของพระองค์คือ แต่พ.ศ.1916-1959 (ค.ศ. 1373 – 1416) พระองค์มีอำนาจรักษาเขตน้ำแดนดินไว้อย่างมั่นคง ในเวลานั้นสังคmlาวได้แบ่งออกเป็น ชนฉันขุนนาง ชนชั้นภัย และชนฉันค้ะภาค สมัยรัชกาลของพระองค์ศาสนาพุทธได้แพร่ไปถึงเมืองพวน เชียงขวาง วัดว่าอารามหลายหลังได้รับการก็สร้างขึ้น และเต็มไปด้วยพระสงฆ์องค์จ้าว ทั้งนี้ก็เพราะว่าในลาซาสำนักของพระองค์ มีนักปราชญ์ ราชบัณฑิตคอยเป็นที่ปรึกษาในทางการเมืองและการปกครอง

ภาพประกอบที่ 24 พระองค์ตื้อ หรือพระองค์อินทร์ ที่แขวงเชียงขวาง ปีพ.ศ. 2478 (1935)

ที่มา: จากหนังสือ ‘ขุมทรัพย์อันล้ำค่าของลาว’ หุมพันธ์ รัตนวงศ์ และคณะ, (1997: 62)

มหาสีลา วิราวังส์, (2001) สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช เป็นเจ้าเสดถะวังโส ราชโอรสคนแรกของพระเจ้าโพธิสาละราช เกิดจากพระนางยอดคำทิพ ราชธิดาของพระเมืองเกตแก้วกษัตริย์ปกครองเมืองเชียงใหม่ เกิดเมื่อเดือนอ้าย แรม 9 ค่ำ จ.ศ 896 กงกับ พ.ศ.2077 (ค.ศ. 1534) ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนาปีพ.ศ.2091 (ค.ศ. 1548) เมื่ออายุได้ 15 ปี พายหลังได้เป็นกษัตริย์ปกครองเชียงใหม่ได้ 2 ปี ก็ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรล้านช้างอีกตำแหน่งหนึ่ง เพาะพระเจ้าโพธิสาละราชพระบิดาได้เสด็จสวรรคตในปีพ.ศ.2093 (ค.ศ. 1550)

เหตุผลที่เจ้าเสดถะวังโส ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรลาวล้านช้างอีกตำแหน่งหนึ่งนั้นก็เพราะว่าเป็นราชโอรสผู้ที่มีอาวุโสกว่า ในระหว่างราชโอรสทั้ง 3 องค์ ของพระเจ้าโพธิสาละราช คือ เจ้าเสดถะวังโส เจ้าวอละวังโส (เจ้าท่าเรือ) และเจ้าล้านช้าง พายหลังที่พระเจ้าโพธิสาละราชได้เสด็จสวรรคตลงไม่นาน และ เจ้าเสดถะวังโสยังประทับอยู่เมืองเชียงใหม่ นั้น พวกเขาอาหาหมาดได้มีความเห็นแตกต่างกัน แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งสนับสนุนพะหนุนไต้ยก เจ้าวอละวังโส ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองเมือง อีกกลุ่มหนึ่งสนับสนุนพะหนุนไต้ยกเจ้าล้านช้างขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองเมือง ทั้งสองกลุ่มนี้ไม่สามารถตกลงกันได้จนเสนอแบ่งประเทศออกเป็นสองส่วนคือ ภาคเหนือ และ ภาคใต้ เพื่อแบ่งกันปกครอง เคียงครู่กันนั้น ก็มีกลุ่มที่สามเกิดขึ้น คือไม่เห็นดีแบ่งประเทศออกเป็นสองส่วน ดังที่สองกลุ่มแรกเสนอ กลุ่มที่

สามนี้สะเหนอยกเจ้าเสดทะวังโสผู้ที่เป็นเจ้าปกครองอาณาจักรล้านนา เป็นเจ้าปกครองอาณาจักรลาว ล้านช้างอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งในเวลานั้นเจ้าเสดทะวังโสก็ประทับอยู่ที่เมืองหลวงพระบางแล้ว เพื่อประกอบพิธีถวายพะเพ็งสบพระบิดา ความเห็นของกลุ่มที่สามนี้ได้รับการสนับสนุนจากคนส่วนใหญ่ ดังนั้นเสนาอาหามาตทั้งหลายพร้อมทั้งเจ้าแก้วโส จึงทำพิธีอภิเษกเจ้าเสดทะวังโสขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรล้านช้างในปีพ.ศ. 2093 (ค.ศ. 1550) นั้นถวายนามว่า สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช หลังจากนั้นทำพิธีราชาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรล้านช้างแล้วพระองค์ก็ได้ปรับปรุงการบริหารบ้านเมืองให้เข้าสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ฟ้าประชาชนมีความสุขโดยทั่วไป พระองค์ได้ก่อสร้างพระธาตุเจดีย์เพื่อเป็นที่ประดิษฐานอัฐิของพระราชบิดา ไว้ที่วัดมหาธาตุวรมิหานในเมืองหลวงพระบาง

ภาพประกอบที่ 25 อนุสาวรีย์ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ที่แขวงอัตตะปือ

ที่มา : ผู้วิจัย

ภายหลังที่ทำพิธีบ้นจ้ออัฐิของพระราชบิดาเอาไว้ในพระธาตุแล้ว และได้ทำ พิธีสมโภชพระธาตุ ได้ทำบุญให้ทานอุทิศบุญกุศลไปหาดวงวิญญาณของพระราชบิดาตามประเพณีแล้ว พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชก็เกรียมนที่จะเดินทางกับไปประทับที่เมืองเชียงใหม่ระยะหนึ่ง แต่พระองค์ได้รับรายงานว่ามีกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีพญาสุทนต์เจ้าเมืองเชียงแสนเป็นหัวหน้าได้ยกทัพมาปิดล้อมเมืองเชียงใหม่ที่พระองค์ได้แต่งตั้งไว้กันเดินทางมาเมืองเชียงทอง พระยาแกงลาดพร้อมด้วยครอบครัวได้หลบหนีไปลี้ภัยอยู่ที่เมืองลำปาง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ยกทัพเมืองหลวงพระบางไปลงจับเหตุการณ์อย่างไว้วา สภาพการบ้านเมืองจึงได้สงบลง กลุ่มพระยาสุทนต์ก็ได้ สลายตัวไป พระเจ้าไชยเสดถาได้ฟื้นฟูอำนาจการปกครองในเมืองเชียงใหม่ ให้กับคืนสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยอีกครั้งหนึ่ง แต่พระองค์ได้เห็นสภาพอาณาจักรล้านนา กำลังประเคิญหน้ากับการขยายตัวของอำนาจ กษัตริย์เรงนอง แห่งอาณาจักรพระ

ม้าที่พวมกำลังมีไชยชนะในการรวมเอาเขตแคว้นต่างๆ อที่อยู่ใกล้เคียงเช่น อาณาจักรมอน อาณาจักรระกัน หรือ ยะไซ ให้มาอยู่ภายใต้อำนาจของตน และ อาณาจักรชานก็ กำลังถึกคุกครามอย่างหนัก เมืองเชียงใหม่อยู่ใกล้กับเมืองเชียงตุง ซึ่งเป็นนครหลวงของอาณาจักรชาน หรือ เจี้ยว หากพระม้ายึดอาณาจักรชานได้แล้วก็มาตีเอาอาณาจักรลาวล้านนาในขั้นต่อไป

ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงได้ตัดสินใจรับไปตั้งถนที่มั่นที่เมืองหลวงพระบาง และได้เอาพระแก้วมรกตไปด้วย พายหลังที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ไปตั้งทัพอยู่เมืองหลวงพระบางแล้วกลุ่มพญาสุทนต์ได้อัญเชิญเอาพระเมกุติเชื้อสายของพระยาเม็งราย ซึ่งไปบวชอยู่เมืองนายให้สึกออกมาเป็นเจ้าปกครองเมืองเชียงใหม่แทนพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อสภาพการหันเปลี่ยนไปแบบนั้น พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชก็เห็นว่ากลุ่มพญาสุทนต์ได้ก็การกบฏ ยาดชิงราชบัลลังก์ของกษัตริย์เชียงใหม่ไปจากพระองค์ ผู้ได้รับการอภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองเชียงใหม่ก็ตามราชประเพณี พระองค์ได้ยกทัพจากเมืองหลวงพระบาง ไปปราบปรามกบฏที่เมืองเชียงใหม่ โดยแต่งตั้งให้พญาขาวดอกหมากเป็นทัพหน้า พญา ยศลือเกียนเป็นทัพหนุน ส่วนพระองค์คุมทัพหลวงติดตามไป เมื่อพระเมกุติได้รับข่าวว่าพระเจ้าไชยเสดธา ได้ยกทัพมาอย่างหลวงหลายก็มีการเก็งกลัวเห็นว่าฝ่ายคนจะสู้ไม่ได้ จึงแต่งคณะทูตถือสารไปขอความช่วยเหลือจากกษัตริย์บุเรงนองแห่งอาณาจักรพระม้ายให้มาช่วยปกป้องเมืองเชียงใหม่ พร้อมกันนั้นพระเมกุติก็ได้แต่งตั้งพญาไชยเสน และ แสนน้อย เกนพลศึกจากเมืองฝาง เมืองเชียงราย และ เมืองเชียงแสนไปตั้งร่ทัพอยู่ฝาด ฝ่ายกษัตริย์ บุเรงนองเมื่อได้รับการขอร้องจากพระเมกุติให้ไปช่วยปกป้องกันเมืองเชียงใหม่ ดังกล่าวแล้วก็เห็นว่าเป็นโอกาสที่จะขยายอำนาจอิทธิพลของพระม้ายไปสู่ดินแดนทางทิศตะวันออก จึงได้ยกทัพพระม้ายมาด้วยตนเอง มาตั้งค่ายอยู่เมืองเชียงใหม่ เมื่อกองทัพหลวงพระบางเคลื่อนทัพไปถึงฝาด ก็ได้ปะทะกับกองทัพของฝ่ายเชียงใหม่ ได้เกิดการต่อสู้กันอย่างรุนแรงพญาไชยเสนถึงพินาศคาบอซ่าง ส่วนแสนน้อยได้แตกหนีคืนไปตั้งอยู่เมืองแสน เป็นทัพหน้าไปตีกองทัพแสนน้อยที่เมืองเชียงแสน เมื่อกองทัพของพญาจันทบุรีเคลื่อนทัพไปถึงเมืองเชียงแสน ทางเมืองเชียงแสนก็ไม่กล้าต่อสู้ แสนน้อย และ พญาเกษมเจ้าเมืองเชียงแสนได้หลบหนีไปตั้งอยู่เมืองตองอู กองทัพของพญาจันทบุรีได้เข้ายึดเอาเมืองเชียงแสนไว้ล่อถ้ากองทัพของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้เคลื่อนทัพหลวงมาถึงไปตั้งอยู่เมืองเชียงแสน ยึดเอาเมืองเชียงใหม่ในขั้นตอนต่อไป เคียงครู่กันนั้น ได้ส่งนักสืบสอดแนมออกไปสืบข่าวทางเมืองเชียงใหม่ เพื่อประเมินสถานะการ และ ได้รู้ว่ากษัตริย์บุเรงนองได้มาตั้งค่ายอยู่นอกเมืองเชียงใหม่แล้ว ในเวลานั้นกองทัพของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชก็มีจำนวนพนหลวงหลาย มีกองทัพเมืองแม่ เมืองนาน เมืองลำปางเข้าข้างพระเจ้าไชยเสดธาธิราช อยู่ในเมืองเชียงใหม่เองก็แตกแยกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งจงรักภักดีต่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เพราะว่าเป็นคนลาวเชื้อสายเดียวกัน และ เป็นราชวงศ์เจ้าเชียงใหม่โดยแท้ อีกฝ่ายหนึ่งสะหนับสนุนให้พระเมกุติ เป็นกษัตริย์ปกครองเมืองเชียงใหม่ เพื่อต่อสู้กับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อซึ่งชา กำลังจำนวนพนศึกแล้วเห็นว่าจำนวนพนสู้รบของฝ่ายหลวงพระบางมีจำนวนหลายกว่าฝ่ายเชียงใหม่

อาจตีชนะได้ แต่ยาวนานไปจะมีความยุ่งยากเพาะว่ากษัตริย์บุเรงนอง ซึ่งฝ่ายลาวเรียกว่าพระมันทาตุราชนั้นจะเกณฑ์รบจากเมืองพระม้ามาสู้รบจะกลายเป็นสงครามยืดเยื้อ ยาวนาน บ้านเมือง จะไม่มีความสงบ สงครามจะรุกรามไปถึงเมืองหลวงพระบางก็เป็นได้ ด้วยเหตุนี้ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช จึงได้ปึกสาหาลือกับนายกองทั่วยุทธก็มีความเห็นเช่นเดียวกันกับพระองค์ พระเจ้าไชยเสตภาธิราช จึงไม่เคลื่อนทัพไปบุกโจมตีเมืองเชียงใหม่ ได้สั่งให้ตั้งทัพเตรียมพร้อมที่เมืองเชียงแสนเพื่อคัดตามสถานการณ์

สุเนต โปธิสาร และ คณะ, (2000) พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ถอนทัพกับคืนมาถึงเมืองหลวงพระบางในปีพ.ศ.2012 (ค.ศ. 1559) และได้ติดตามดูสภาพการอยู่อาศัยการลาวล้านช้างอย่างใกล้ชิดได้เห็นว่ากษัตริย์บุเรงนองไม่ได้ถอนทัพกับคืนพระม้า เลยได้ตั้งมั่นอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ต่อไป ยิ่งกว่านั้นกษัตริย์บุเรงนองได้บีบบังคับให้พระเมกุติเจ้าเมืองเชียงใหม่ ยอมอยู่ใต้การปกครองของพระม้า ต้องส่งของขวัญอย่างหลวงหลายให้แก่ประเทศพระม้าทุกๆปี นอกจากนี้กษัตริย์บุเรงนองได้ส่งคนไปเกลี้ยกร่อมเจ้าเมืองต่างๆ ที่ใกล้เคียงกับเชียงใหม่ ให้ยอมอ่อนน้อมเป็นเมืองขึ้นส่งของขวัญแก่พระม้า แบบเดียวกับเชียงใหม่ หากเมืองใดไม่ยินยอมก็จะถูกพระม้าปราบปรามอย่างหนัก เมื่อเห็นสภาพเขตล้านนาได้ผันเปลี่ยนไปคือแนบนั่นแล้ว พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชก็คาดการณ์ล่วงหน้าว่า กษัตริย์บุเรงนองจะไม่หยุดเพียงล้านนาเท่านั้นยังขยายมาดินแดนอื่นอีกอย่างไม่ต้องสงสัย ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงได้เรียกประชุมเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับความปลอดภัย ของประเทศ และวางแผนการต่อสู้การบุกโจมตีของฝ่ายพระม้า กรองประชุมได้เห็นว่าในต่อนานี้ กษัตริย์บุเรงนองต้องบุกโจมตีเอาอาณาจักรลาวล้านช้างไปเป็นหัวเมืองขึ้นของพระม้าอย่างแน่แท้ หากว่าเมืองหลวงของประเทศยังตั้งอยู่เมืองหลวงพระบางเหมือนเดิมนี จะไม่มีความปลอดภัยเพาะว่าอยู่ใกล้กับเมืองเชียงใหม่ ซึ่งได้กลายเป็นฐานที่มั่น เพื่อขยายอำนาจของพระม้าแล้ว กรองประชุมเห็นดีย้ายเมืองหลวงของประเทศมาไปตั้งอยู่เมืองเวียงจันทน์

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระองค์ทรงเห็นดีเห็นงามตามแนวความคิดของพระราชบิดา และเสนาอำมาตย์ ในการย้ายพระนครหลวงลงมาอยู่ที่นครเวียงจันทน์ จึงทรงตัดสินพระทัยย้ายราชธานีเป็นทางราชการเมื่อปีพ.ศ. 2103 (ค.ศ.1560) แล้วขนานนามใหม่ว่า “กรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์” การโยกย้ายราชธานีจากเชียงทองมาอยู่เวียงจันทน์ ด้วยเหตุผลคือ เชียงทองอยู่ใกล้กับเส้นทางผ่านไปมาของพวกสักดินาพม่า ซึ่งเวลานั้น ได้แผ่อิทธิพล มาทางสหยาม ล้านนาและล้านช้าง อีกด้านหนึ่งเชียงทอง ก็คับแคบไม่สามารถขยายพื้นที่ทำมาหากินให้ประชาชนได้ ส่วนเวียงจันทน์ ด้านที่ตั้งก็อยู่ใจกลางของประเทศ และเป็นเขตที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยข้าวปลาอาหารและแหล่งทำมาหากินก็กว้างขวาง (สุเนตร โปธิสาร, 2543)

ภาพประกอบที่ 26 วัดเชียงทองที่นครหลวงพระบาง สร้างเมื่อ พ.ศ 2102 (ค.ศ. 1559)

ที่มา : ผู้วิจัย

ตามพงศาวดารของท่าน ศิลา วีรวงศ์ กล่าวว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่เหมือนพระชนกนาถ มีพระปรีชาสามารถทั้งในด้านอาณาจักรและพุทธจักร ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกเช่น มีพระราชศรัทธาจัดพิธีอุปสมบทกุลบุตรจำนวนหนึ่งในระหว่างที่พระองค์ประทับอยู่ที่เมืองเชียงแสน เมื่อปี พ.ศ.2089 (ค.ศ. 1546) โดยรับสั่งให้ผูกแพเป็น “นทีสีมา” ในลำน้ำแม่ น้ำโขง และภายหลังการถวายพระเพลิงพระบรมศพ เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติแล้ว ทรงสถาปนาและบูรณปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ ในนครหลวงพระบาง เช่น วัดเชียงทอง สร้างเมื่อ ปีพ.ศ 2102 (ค.ศ. 1559) เป็นสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะปานลมอ่อนช้อยซ้อนลดหลั่นกัน อันเป็นแบบอย่างของลาวแท้เท่าที่เหลืออยู่ รูปทรงเตี้ยสัดส่วนสวยงาม หลังคาลาด 3 ชั้น มีปีกนก ผนัง

ภาพประกอบที่ 27 วัดศรีเมือง ที่นครหลวงเวียงจันทน์ ในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้วิจัย

พระองค์ได้พร้อมกับชาวเวียงจันทน์สร้างพระธาตุหลวงขึ้นใหม่ครอบใส่พระธาตุเก่า ต่อมาก็ได้สร้าง วัดศรีเมือง วัดองค์ต่อ วัดอินแปลง วัดพระโพธิศาสดา(เพื่ออุทิศบุญกุศลให้พระบิดา พระโพธิศาสดา) วัดพระไชยเชษฐาธิราช และวัดอื่น ๆ, (ท่าน ศีลา วีรวงศ์, 2001)

1.1.3 ล้านช้างตอนปลาย

มหาบุณมี เทปสีเมือง, (2009) ราชการของพระเจ้าสุริยวงศา ทัมมิกราช เจ้าสุริยกุมมาน เป็นราชโอรสองค์ที่ 6 ของพระวอรวงศาทัมมิกราช ได้ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดินปกครองประเทศปี ค.ศ. 1638–1695 เมื่ออายุได้ 25 ปี พระองค์ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินด้วยการยึดอำนาจจากกลุ่มต่างๆที่ต่อสู้กันคือกลุ่มเจ้าชมพู และ กลุ่มเจ้าบุญชู ซึ่งเป็นอัยน้องร่วมพ่อแม่เดียวกัน พระองค์ได้แก้ไขบ้านหาความขัดแย้งกันระหว่างสายยศ ราชวงศ์ทั้งหลายด้วยการประนีประนอมกันดังนี้

สมัยพระเจ้าสุริยวงศา คือสมัยที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดของอาณาจักรลาวล้านช้าง ดังนั้นพระเจ้าสุริยวงศา คือ สัญลักษณ์ คือรูปภาพของความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยล้านช้าง พระองค์ครองราชย์นานที่สุดของกษัตริย์ลาว ถือเป็นเวลา 57 ปีเต็ม (ค.ศ.1638 - ค.ศ.1695) สภาพการณ์ที่พระองค์จะขึ้นสู่บัลลังก์ได้เกิดการแตกแยกเป็นพรรคเป็นพวกฝ่ายต่าง ๆ รัชกาลพระเจ้าสุริยวงศา มีลักษณะเด่นคือ 1) ประเทศล้านช้างเป็นเอกภาพ และกว้างใหญ่ไพศาล (ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงถึงเขตกระแจะ) 2) ความสงบและความเจริญในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเศรษฐกิจ (มีสินค้าส่งขายถึงอยุธยาและลือชาเขตทะเลจีนใต้จนมีพ่อค้าฮอลันดา, วันนุสะตบ) และไม่มีศึกสงครามอันเป็นความสงบสุข พร้อมทั้งได้รับพ่อค้าโรมัน(หมายถึงปรากฏการณ์ประจักษ์ตาคนทั่วไป โดยเฉพาะชาวตะวันตก ชาวโลก ก็รู้จักดี, (สุนต โพธิ์สาร และคณะ,1997)

1.2 ลาวสมัยราชอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ หลวงพระบาง

หุมพัน รัตนวงศ์, (1997) กล่าวว่า หลังจากการขึ้นครองราชย์ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช อาณาจักรล้านช้างก็ตกอยู่ในศตวรรษ ที่ไม่มีความมั่นคง และเต็มแต่การต่อสู้กันภายใน พระเจ้าบุญเรืององค์ซึ่งเป็นใหญ่ในพม่า ได้ยกกำลังมารุกรานเชียงใหม่ จำเป็นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ต้องปล่อยวางอาณาจักรเชียงใหม่ในปีพ.ศ. 2109 (ค.ศ. 1566) พร้อมทั้งได้อัญเชิญเอาพระแก้วมรกตซึ่งเป็นมิ่งขวัญของชาวล้านนามาด้วย แล้วพระองค์ได้ตัดสินใจหนีภัย มาตั้งนครหลวงเวียงจันทน์เป็นราชธานี เพื่อป้องกันพระนคร พระองค์ได้สร้าง กำแพงเมืองอ้อมเวียงจันทน์ไว้อย่างแน่นหนา เพื่อให้เวียงจันทน์เป็นราชธานี พระองค์ได้สร้างวัดวาอารามและเจดีย์ไว้หลายแห่งเช่น วัดพระแก้ว วัดศรีเมือง และพระธาตุหลวงในค.ศ. 1566 ซึ่งกลายเป็นโบราณสถานสำคัญของชาติลาวปัจจุบัน

หิมมะกร มโนทัม, (2009) นครหลวงเวียงจันทน์ ได้รุ่งเรืองในทุกด้าน จนท่านวัน วูดสตบ (Van Wusthof) ชาวโรนแลน ที่มาลาวในปี พ.ศ.2184 (ค.ศ. 1641) ได้ย่องย่อว่า “พุทธศาสนาเจริญ

รุ่งเรืองมาก พระสงฆ์ในนครหลวงเวียงจันทน์ มีหลายกว่าทหารในกองทัพของพระเจ้าแผ่นดินของประเทศเยอรมันซ้ำอีก และมีวัดวาอารามใหญ่และงดงาม กว่าประเทศอื่นๆ การศึกษาร่ำเรียนก็สำคัญกว่าประเทศอื่น ด้วยเหตุนี้ จึงมีพระสงฆ์จากประเทศ สยาม ประเทศเขมร มาศึกษาอยู่ที่นี้ ถึง 10 ปี หรือ 12 ปีกล่อนสำเภาวิชาหนึ่งๆ”

ภาพประกอบที่ 28 หอพระแก้ว เป็นสถาปัตยกรรมสำคัญ ที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช
มีพระราชประสงค์ให้สร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2109 (ค.ศ. 1566)
ปฏิสังขรณ์คืนใหม่ในปีพ.ศ. 2481 (ค.ศ 1938)
ที่มา : ผู้วิจัย

คุณพ่อมารินี และ เลอริอา (Marini, Leria) ได้เข้ามานครหลวงเวียงจันทน์ ในปีพ.ศ.2183 ถึงปีพ.ศ2490 (ค.ศ. 1642- ค.ศ. 1647) บันทึกรไว้ว่า “อาณาจักรที่เข้มแข็งทั้งหลายของประเทศอาชีตา วันออกนั้น มีประเทศหนึ่งที่ไม่รู้จัก...ประเทศนั้นเขาเรียกว่า ประเทศลาว หรือ ประเทศล้านช้าง” จากบทบันทึกดังกล่าวทำให้เราเห็นภาพความสับสนในสมัยพระเจ้าสุริยวงศา มีการป้องกันประเทศที่เข้มแข็งมีประเทศเพื่อนมิตหลาย การปกครองมีสินท้ม เสตูกิจ การค้า ขยายตัว ประชาชนมีความสุข การศึกษาวัฒนธรรมก็ เจริญรุ่งเรืองหลาย ชี้อสามารถพูดได้ว่า “เป็นยุคค่า” ด้านสถาปัตยกรรม ศิลปะกรรม และ วัฒนธรรมอันที่เป็นเอกรักของลาวแท้

ภาพประกอบที่ 29 บุญนมัสการพระธาตุหลวงปี ค.ศ. 2019

ที่มา : (KPL)

ภายหลัง เจ้าไชยเชษฐาธิราช สิ้นพระชนม์ อาณาจักรล้านช้างเกิดความสับสน ทำให้ภายในไม่มีกำลังแรงเป็นเหตุให้พม่า ยกทัพเข้ามาตีลาวเป็นครั้งที่ 3 และ ในที่สุด ลาวก็ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า เป็นเวลา 24 ปี ซึ่งเป็นสมัยที่อาณาจักรล้านช้างตกสู่ความมืดมน และเจียบเหงา ต่อมาสมัยเจ้าสุริยวงศา ปี 1631 ได้ขึ้นครองราชย์ ในระยะ 57 ปี ของการปกครองอาณาจักรล้านช้าง มีความสงบร่มเย็นความขัดแย้งภายในถูกชำระสะสาง อิทธิพลกำลังภายนอกมีความเกรงขาม ไม่กล้าเข้ามาล่วงล้ำ และแทรกแซง ประชาชนได้รับการแบ่งดิน เพื่อทำมาหากินอย่างเป็นทำ และห้าวหันในการผลิตข้าว ปลา อาหาร อย่างอุดมสมบูรณ์

ภาพประกอบที่ 30 พระธาตุหลวงที่นครเวียงจันทน์ในปัจจุบัน

ที่มา: พุดทะสอน แก้วมุงแก้วมุงคุณ เป็นผู้ถ่ายภาพ

เมื่อ พ.ศ. 2137 (ค.ศ.1694) ภายหลังจากสิ้นสุตวรรษสมัยของพระเจ้าสุริยวงศา พ.ศ. 2180-2137 (ค.ศ.1637-1694) ซึ่งอาณาจักรล้านช้างก็ได้เข้าสู่ยุคเสื่อมโทรม ชนชั้นศักดินาลาวจึงอำนาจกันเองจนทำให้ล้านช้างแตกออกเป็นสามอาณาจักรอันประกอบด้วยอาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์

ภาพประกอบที่ 31 อาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์

ที่มา: maplaolanexang

การแตกแยกของอาณาจักรล้านช้างนี้ นำมาซึ่งความผิดคล่องต้องเลียงภายใน ถึงขั้นอ้ายน้อยฆ่ากันเองแล้วเกิดสงครามนองเลือดเช่น เวียงจันทน์ยกทัพไปตีเมืองพวนในปีพ.ศ.2297 (ค.ศ. 1754) หลวงพระบางยกทัพมาตีเวียงจันทน์ ในปีพ.ศ. 2314 (ค.ศ. 1771) เป็นเหตุให้บรรดาประเทศใกล้เคียงที่มีความเข้มแข็งกว่าคืบเข้ามาเป็นเหยื่อไว้ในกำมือ ในปีพ.ศ. 2295 - 2314 (ค.ศ. 1752 -1771) อาณาจักรหลวงพระบางได้ไปมอบอำนาจอยู่ใต้การบัญชาการของพม่า

พหุ น บณุ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 32 อนุสาวรีย์ พระเจ้าอูนวงศ์ในนครหลวงเวียงจันทน์

ที่มา : ผู้วิจัย

ในปีพ.ศ.2321 (ค.ศ. 1778) สมัยพระเจ้าตากสิน พระองค์ทรงส่งกองทัพสยามเข้ายึดครองแผ่นดินล้านช้างที่แตกแยกออกเป็น 3 อาณาจักรได้ทั้งหมด แต่ยังคงให้อำนาจกษัตริย์แต่ละอาณาจักรปกครองตนเองในฐานะหัวเมืองประเทศราชที่ต้องส่งส่วยให้แก่อาณาจักรสยาม เมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ในปีพ.ศ.2425 (ค.ศ.1822) เจ้าอูนวงศ์ กษัตริย์แห่งเวียงจันทน์ พระองค์สุดท้าย วางแผนกอบกู้เอกราช พยายามรวบรวมกำลังเพื่อกู้ชาติ แต่ไม่สำเร็จ กองทัพสยามในรัชกาลที่ 3 จึงส่งกองทัพยกขึ้นมาปราบปรามเมืองเวียงจันทน์ ได้เข้ารีดทำลายกำแพงเมืองเวียงจันทน์ จุดไฟเผาทำลายบ้านเมือง ปล้นทรัพย์สิน กวาดต้อนผู้คนมาเป็นเชลย และจับเจ้าอูนวงศ์ไปลงโทษที่กรุงเทพฯ เหลือเพียงราชวงศ์หลวงพระบางและจำปาศักดิ์ และเจ้านายหัวเมืองและชนชาติพันธุ์บางกลุ่ม เช่น เจ้าเมืองพวนเชียงขวาง เจ้าฟ้าไทลื้อเมืองสิงห์ ส่วนเมืองเวียงจันทน์นั้น ถูกทำลายย่อยยับ เหลือรอดเพียงแต่พระอารามสำคัญไม่กี่แห่ง เช่น หอพระแก้ว วัดสี่สะเกต²⁵

²⁵ อาณาจักรสยามปกครองอาณาจักรลาวยาวนานถึง 114 ปี

ภาพประกอบที่ 33 ซากหอพระแก้วเวียงจันทน์ (ภาพถ่ายในปีค. ศ. 1910)

ที่มา : หนังสือ “นครหลวงเวียงจันทน์ 450 ปี”

2.ลาวในบริบทรัฐชาติสมัยใหม่

2.1ลาวในฐานะประเทศในเครือสมาพันธ์อินโดจีนฝรั่งเศส ค.ศ.1893-1953 (2436-2496)

2.1.1 ฝรั่งเศสสรุกรานและครอบครองลาว

โลกตะวันตก ในสมัยศตวรรษที่ 19 เป็นส่วนหนึ่งของโลกที่เจริญไวกทางด้านแนวความคิดและสติปัญญาของมวลมนุษย สัจคมวัฒนธรรมของหลายหลายประเทศกำลังได้รับผลกระทบจากระบอบศักดินาขั้นสูงระดับสูง ชีวิตของชนชั้นศักดินาและนายทุน แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับชีวิตอยู่เขต ชนบทของประเทศ นักเขียน นักปรัชญาหาวิธีโจมตีระบอบศักดินาอย่างรุนแรง หลายหลายคนก็ถูกคุก ถูกตะรางไปตามตามกัน แต่พวกเขาก็ไม่หวั่นไหว ยังมีกำลังใจต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคมจนถึงเกิดการปฏิวัติฝรั่งเศสปีพ.ศ.2332 (ค.ศ. 1789) ทำให้โรงงานต่างๆเกิดผลผลิตรับใช้ทั่วสังคมได้อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นจุดเริ่มของกรรมเจริญศรีวิไลทางด้านแนวคิดและด้านการกระทำของมวลชนชาวตะวันตก

การปฏิวัติถึงนิยมเริ่มก็ตัวขึ้นในทั่วยุโรปตะวันตก มันแสดงออกในการต่อสู้ ระหว่าง 3 กลุ่มคนในสังคม ซึ่งฝรั่งเศสในสมัยนั้นเรียกว่า “Tiers – Etat ” หรือ “คนกลุ่มที่สาม” ซึ่งหมายถึงประชาชนชาวผู้ออกแรงงาน ผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม ส่วนกลุ่มที่หนึ่ง เป็นกลุ่มศักดินา ที่มีสิทธิพิเศษคือไม่ต้องทำงานแต่ยังมีเงินใช้อย่างฟุ้งเฟ้อ และ กลุ่มที่สอง คือกลุ่มเจ้าขุน หรือกลุ่มอำมาตย์อาร์ ซึ่งสวดยสิทธิพิเศษของศักดินา

เมื่อระบบศักดินาล้มสลายลงอยู่ในบางประเทศ แต่กลุ่มนายทุนไม่มีที่อิง ก็หันทิศไปหาตลาดสินค้าอยู่ตามหัวเมืองขึ้น อยู่ประเทศอื่นๆ เช่นอยู่เอเชีย แอฟริกา และอเมริกา รัฐติน

ในตอนต้นของศตวรรษที่ 19 นายทุนประเทศต่างๆ จึงพร้อมกันแข่งขันกันล่าหัวเมืองขึ้น เป็นระบบและเป็นคู่คือ: สเปนกับโปรตุเกส อิตาลีฮอลแลนด์ ต่อมาก็เป็นฝรั่งเศสกับอังกฤษ สอง

ประเทศหลังนี้ สามารถเข้ามาถึงเอเชียเช่น: ยูจีนและอินเดีย ก็ได้รับผลเป็นบางหัวเมืองใหญ่ๆ แล้ว ต่อมาจึงเข้าสู่การแบ่งเขตต่างๆ ของศักดินาที่รวมศูนย์ หรือไม่ทันรวมศูนย์ได้ ก็หาวิธีทางให้กษัตริย์ ท้องถิ่นบางเสื่อสาย ตั้งตนเองขึ้นเป็นศักดินากระแจกกระจาย เป็นต้น ก็คืออยู่ในเอเชียตะวันออก เฉียงใต้ หรืออยู่ในเอเชียใต้ ซึ่งรวมอาณาจักรพม่า อาณาจักรสยาม ลาวล้านช้าง กัมพูชา และอาณาจักร ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

ภาพประกอบที่ 34 ทหารฝรั่งเศสในลาว (ศตวรรษที่ 19)

ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

จนกระทั่งปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเข้ายึดลาวในเดือนเมษายน ค.ศ.1945 และบังคับ ให้พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ (ค.ศ.1885-1959) เจ้ามหาชีวิตหลวงพระบางประกาศเอกราชและเป็นประมุข ของลาว แต่เมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามในเดือนสิงหาคม พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ตกลงที่จะกลับเป็นอาณานิคมฝรั่งเศสตามเดิม

ภาพประกอบที่ 35 แผนที่ของสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส

ที่มา: Wikipedia

จักรพรรดิฝรั่งเศสเข้าลุลกลามเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเริ่มจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ โดยเริ่มจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ โดยเริ่มจากทิศตะวันออกเฉียงใต้: ในต้นปี พ.ศ.2404 1861 พวกกล้าเมืองขึ้นฝรั่งเศสดำรงเข้ามายึดเอา ‘โกซังซิ่น’ (Cochin-chine) ²⁶ (เวียดนามใต้) เป็นเมืองขึ้นแล้ว ก็สืบต่อเข้ายึดเอากัมพูชาในปีพ.ศ. 2406 (ค.ศ.1863) ซึ่งในเวลานั้น กัมพูชา ได้เป็นเมืองขึ้นของสยาม เนื่องจากว่า สยามไม่มีความสามารถขัดขวางได้ ถึงปีพ.ศ. 2410 (ค.ศ. 1867) จึงยอมเซ็นสัญญามอบสิทธิอำนาจให้ฝรั่งเศสอยู่ดินแดนกัมพูชาจำนวนหนึ่ง ภายหลังเข้า ยึดโกซังซิ่นเวียดนามใต้และกัมพูชา ซึ่งเป็นดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้นั้น แล้วจักรพรรดิฝรั่งเศสก็ได้ มีแผนการยึดครองเอาอาณาจักรลาวล้านช้าง อันเป็นดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงตอนเหนือ เพื่อจะนำใช้ แม่น้ำโขงนี้เป็นเส้นทางเข้าสู่ชว่นาน (ประเทศจีน) เพื่อแข่งขันกับอังกฤษ

สถานการณ์ของอาณาจักรลาวล้านช้างเวลานั้น คือตกอยู่ในการยึดครองของสยาม ภายหลัง การต่อสู้ของประชาชนลาว ภายใต้การนำพาของเจ้าอนุวงศ์แห่งอาณาจักรลาวล้านช้างเวียงจันทน์ ถูก ปลายชัยแล้ว ศักดินาสยามได้เพิ่มทวีการปราบปรามกดขี่ขูดรีดประชาชนลาว โดยเฉพาะได้กวตลั้งเอา ประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ไปเป็นทาสรับใช้หลายแสนคน ทำให้ประชาชนลาวบรรดาเผ่า เกรียดแค้น เบื่อหน่ายต่อพวกเขานับวันหลายขึ้น และหาทุกวิถีโคลมแอกปกครองของสยามอย่าง ต่อเนื่อง พร้อมทั้งเบื่อหน่ายกจักรปกครองของศักดินาลาว ที่แตกแยกและประหัตประหารกันอยู่ เรื่อยเรื่อย

จากสถานการณ์ดังกล่าว จักรพรรดิฝรั่งเศสจึงค้นหา วางนโยบายยึดครองเอาประเทศลาว ด้วยการค้นหาและหมุนใช้บรรดาข้อขัดแย้งอยู่ในลาว พวกเขาตราค่าว่า ประชาชนลาวต้องหันมา สนับสนุนและขอควม “อารักขา” จากฝรั่งเศส สถ้าหากพวกเขาใช้ใบหน้า ‘สันติภาพ’ เข้ามา และ โค สนะนาว่า จะมาโปรดแอกครอบครองของสยามออกจากลาว มีแต่ดำเนินแผนการหลอกลวงเหมือน ดั่งนี้ จึงจะเข้ายึดครองประเทศลาวได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากว่า ระบบศักดินาลาวอ่อนเปลี้ยจนไม่ สามารถนำพาประชาชนลาวลุกขึ้นต่อสู้ตามกับการแพขยายอาณาเขตของสยามได้ ดังนั้นจึงหันมา สนับสนุนจักรพรรดิฝรั่งเศส เพื่อให้ปลดแอกครอบครองของสยามออกจากลาว โดยเฉพาะเจ้าชีวิตอุ้น

²⁶ ‘โกซังซิ่น’ (Cochin-chine) อยู่ทางตอนใต้ของเวียดนาม ในช่วงกลางปี 1850 ของนโปเลียนที่ 3 (Napoleon 3) และรัฐบาลฝรั่งเศสได้เล็งเห็นพื้นที่ทางตอนใต้ของเวียดนาม เพื่อล่าอาณานิคม ด้วย ความช่วยเหลือของกองทหารสเปนจากฟิลิปปินส์ ฝรั่งเศสจึงส่งทหารเข้าไปทางตอนใต้ของเวียดนาม และในเดือนกันยายน พ.ศ. 2401 ฝรั่งเศสได้ยึดครอง Đà Nẵng ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2402 พวกเขายึดครองไซ่ง่อนและสามจังหวัดทางตอนใต้ของเวียดนาม: บิญฮา, เกียญ และดินห์ตึง ใน ที่สุดรัฐบาลเวียดนามถูกบังคับให้ยกดินแดนเหล่านั้นให้กับฝรั่งเศสในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2405

คำ²⁷ ที่สยามแต่งตั้งให้ขึ้นเป็นเจ้าชีวิตหลวงพระบางในปีพ.ศ.2415 (ค.ศ.1872) เมื่อถูกจักรพรรดิฝรั่งเศส โดยเฉพาะโอกู๊ดปาวี (August Pavie) เครียดอมและเชื่อว่าฝรั่งเศสมีกำลังเพียงพอเพื่อรักษาความสงบและป้องกันประเทศลาวจากการยึดครองของสยามม เพียงแต่เซ็นมอบสิทธิ์ว่า ให้ฝรั่งเศสเป็นผู้อารักขาประเทศลาว เจ้าอนุคำก็หลงเชื่อจึงได้ตกลงเซ็นมอบสิทธิ์อำนาจการปกครองประเทศลาว ให้ฝรั่งเศสในวันที่ 3 มิถุนาปีพ.ศ. 2430 (ค.ศ.1887)

ภาพประกอบที่ 36 สกุลเงิน ปีสเตอร์ (Piasters)ใช้ในสมัย อินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2428 (ค.ศ.1885)

ที่มา: Wikipedia, the free encyclopedia

²⁷ พระเจ้ามหินทรเทพนิภาธร มีพระนามเดิมว่า เจ้าอนุคำเป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ 11 แห่งราชอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง และเป็นพระองค์สุดท้ายภายใต้การปกครองของราชอาณาจักรสยาม ทรงพระราชสมภพ ณ นครหลวงพระบาง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2354 เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าม้นธาตราชกษัตริย์ล้านช้างหลวงพระบางพระองค์ที่ 8 และพระนางคำมูน ทรงครองราชย์ครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2415 ถึงปี พ.ศ. 2430 โดยได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าผู้ครองนครหลวงพระบาง มีพระนามว่า "เจ้ามหินทรเทพนิภาธร วรวิสุทธธรรมสัตยา มหาปเทศาธิบดี ศรีสัตนาคนหุต วุฒิเกษตราธิฐาน ประชานูปาลมลาวพงษ์ ดำรงนครหลวงพระบางราชธานี เจ้านครหลวงพระบาง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ยกเป็นที่จางวาง มีพระนามว่า "พระเจ้ามหินทรเทพนิภาธร ขจรสังธรรมวิสุท วรวุฒิกุลวงษ์ มลาวพงษาธิบดีศรีสัตนาคนหุต อุตมเขตรวิเศษ ศักดิ์ อรรคมหาปธานาธิการ ภูบาลบพิตร จางวางเมืองนครหลวงพระบาง และครองราชย์ครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ. 2432 ถึง พ.ศ. 2438 การครองราชย์ของพระองค์สิ้นสุดลงด้วยการที่ลาวตกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส

เมื่อมาถึงปีพ.ศ. 2431 (ค.ศ.1888) ฝรั่งเศสก็ได้เคลื่อนกองทัพ 2 กองจากอ่าว ‘ตังเกี๋ย’ (Tongkin เวียดนามเหนือ) ขึ้นมา ยึดเอาลาว เลียบตามแม่น้ำดำ ทางเมืองแฉง (เดียนเบียนฟู) และเส้นทางที่ตะวันออก ยึดเอา 12 จุไทยและเมืองซอน ในวันที่ 17 มังกรปีพ.ศ. 2431 (ค.ศ.1888) หลังจากนั้น ก็ได้นำใช้กำลังของสยาม ตียึดเอาดินลาว อยู่แต่แห่งที่ขยายกว้างออกเรื่อยๆเนื่องจากว่า ทหารพื้นเมืองลาวที่สังกัดอยู่กองทัพสยาม เพื่อต่อต้านฝรั่งเศสไม่ยอมต่อสู้ปราบปรามสยาม ทำให้สยาม ต้องเสียที่มั่นทางการทหารให้ฝรั่งเศสทุกทุกที่อยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงนับทั้งเกาะดอนต่างๆในลำแม่น้ำโขง ดังนั้น สยามซึ่งไม่มีหวังจะยึดครองลาว อันกว้างใหญ่ไพศาลและมีเนื้อที่หลายกว่าดินแดนของประเทศ สยามได้ จึงมีแนวคิดเข้าสู่การเจรจากับฝรั่งเศส เนื่องจากว่าฝ่ายสยามคิดว่า ถ้าตัดแบ่งดินลาวออก ครึ่งหนึ่ง จะทำให้ประชาชนลาวอ่อนกำลังลง จะรวมตัวกันไม่ได้เลย จะลุกขึ้นต่อสู้ไม่ได้อีก และสยาม เองก็จะครอบครองและสืบต่อกดขี่ประชาชนลาวอยู่ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงของตลอดการ ดังนั้น สยามจึง ได้ตกลงเซ็นสัญญากับฝรั่งเศส ในวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ.1893 โดยมีจักรพรรดิอังกฤษเป็นสักขีพยานอยู่ เบื้องหลัง (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2000: 497 – 504)

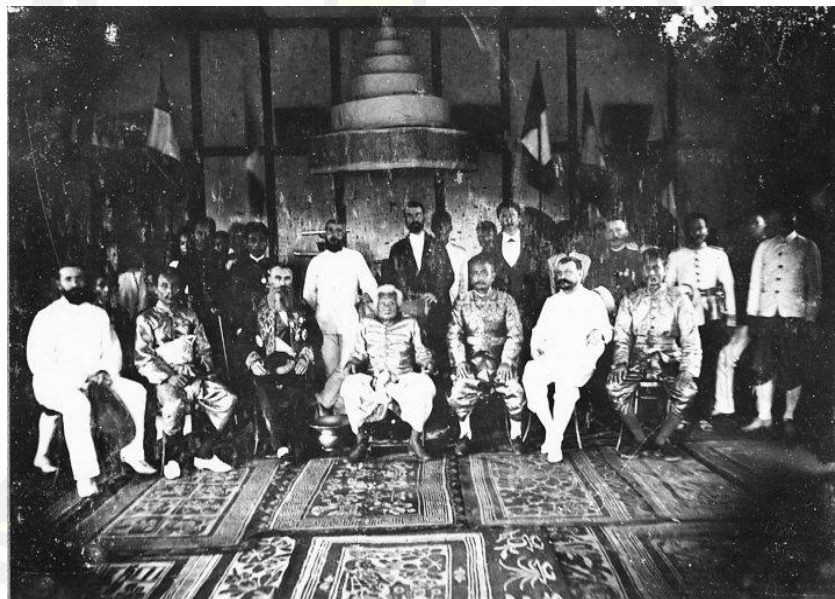
2.1.2 การปฏิบัติลัทธิล่าเมืองขึ้นแบบเก่าของฝรั่งเศสในทั่วประเทศลาวล้านช้าง

เมื่อฝรั่งเศสได้เข้ายึดครองเอาดินแดนของลาวทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงและทางฝั่งขวาบางแห่งในปีค.ศ. 1893 และปีพ.ศ.2446 (ค. ศ.1903) จนถึงปีพ.ศ. 2496 (ค.ศ.1953) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว การแข่งขันขยายจักรวรรดิระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เป็นผลให้ฝรั่งเศสยึดล้านช้างเป็นอาณานิคมในพ.ศ. 2436 (ค.ศ.1893) และพ.ศ. 2447(ค.ศ.1904) เรียกว่า “ลาวในอารักขาฝรั่งเศส” (French protectorate of Laos) โดยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพอินโดจีน หรืออินโดจีนฝรั่งเศส (Indochinese Union; French Indochina) เจ้ามหาชีวิต (กษัตริย์) หลวงพระบางได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากฝรั่งเศส เนื่องจากว่าพระเจ้ามหาพรตหรือพระเจ้าอุ้นคำ พ.ศ.2354- 2438 (ค.ศ.1811-1895) เป็นผู้ช่วยเหลือให้ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาวแทนสยามได้ จากนั้นชะตากรรมของลาวก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งมีศูนย์กลางอำนาจที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม และประเทศลาวอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศลาวฝรั่งเศสไม่เพียงใช้กำลังทหารเข้ายึดครองประเทศลาวเท่านั้น แต่ฝรั่งเศสยังยึดครองลาวโดยการ “ยึดครองหัวใจของคนลาว” (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2000: 518)

ภาพประกอบที่ 37 ฝรั่งเศสปกครองลาวแต่ปีพ.ศ. 2436-2496

ที่มา: Website ประวัติศาสตร์ลาว

ภาพประกอบที่ 38 เจ้ามหาชีวิตอุ้นคำ (กษัตริย์) หลวงพระบาง และคณะผู้แทนฝรั่งเศสในปีพ. ศ. 2433

ที่มา: Wordpress.com

2.1.2.1 ระยะเวลาที่ 1 แต่ปีพ.ศ.2436 ถึงปี 2438 (ค.ศ. 1893 –1895)

แต่ปีพ.ศ.2436 ถึงปี 2438 (ค.ศ.1893 -1895) ฝรั่งเศสใช้กลยุทธ์การ และรักษารูปการปกครองศักดินาอย่างรอบด้าน เพื่อเอาใจศักดินาลาวตามคำสัญญาที่ท่าน ปาวี ได้ให้ไว้กับเจ้าชีวิตอุ้นคำ ดังนั้นฝรั่งเศสจึงได้ยืนยันแบบจอมปลอม ต่อศักดินาลาวว่า รัฐบาลฝรั่งเศส รับรู้และเคารพอำนาจ

สิทธิ์และอะพิสิตของพระบรมวงศานุวงศ์ และรูปการปกครองเดิมของลาวทุกอย่างคือให้เจ้าชีวิตมีหอสนามหลวง ตามแบบโบราณลาว อันประกอบด้วย เจ้าอุประหลาด เจ้าลาซาบุตร เจ้าลาซาสัมพันธวงศ์ เจ้ากรมมะขุน เจ้ากรมมะตัง เจ้ากรมวัง เจ้ากรมหมะหมอ เจ้ากรมอักษร เจ้ากรมมาหาเล็ก เจ้ากรมสีพาย เจ้ากรมดนตรี เจ้าพายหลวงเมืองขวา เมืองซ้าย เมืองแสน เมืองจันทน์ เมืองกราง พยาเพี้ย แสนหมื่น ท่าน และการจัดตั้งปกครองท้องถิ่นก็มีแขวง เมือง บ้าน และตาแสง พายหลังเข้ายึดครองเอาฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงแล้ว ฝรั่งเศสก็รีบร้อนเซ็นสัญญารับรู้ชายแดนกับประเทศอ้อมข้างลาวในทันที เพราะฝรั่งเศสถือเอาบันหากการเซ็นสัญญาเป็นสำคัญ เอกสารสัญญาใช้รับประกันขอบเขตดินแดนทางด้านกฎหมายต่อสากล ทั้งใช้เป็นการยืนยันในกรณีผิดพลาด ที่อาจเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งได้ สำคัญกว่านั้น คือมันบ่งบอกขอบเขตพื้นที่ที่เค้ามิสิทธิ์จัดตั้งเคลื่อนไหวทางการเมือง การปกครอง การทหาร ภาษีอากรและเศรษฐกิจวัฒนธรรม สังคมทั่วไป บนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเส้นทรายแดนในระบบทุนนิยมที่มีความแตกต่างกันสมัยศักราชในหลายด้านอย่างเด่นชัดนั้น ฝรั่งเศสจึงเอาใจใส่ต่อปัญหาการเซ็นสัญญาต่อทรายแดน จีน-ลาว พม่า-ลาว และสยาม-ลาว อย่างไม่จำเป็นจะต้องถามกรรมเห็นกับผู้เป็นเจ้าของประเทศในเวลานั้นเลย

ภายหลังที่ฝรั่งเศสและสยามได้ตกลงเซ็นสัญญาแบ่งดินแดนลาวตามลำพังใจของพวกเขาแล้ว ดินแดนลาวส่วนใหญ่ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงได้เป็นของสยาม ส่วนทางฝั่งซ้ายและส่วนหนึ่งของแขวงจำปาสักและไซยะบุรี ฝรั่งเศสเป็นผู้ยึดครองเอาเป็นของลาว ดังนั้นในสามประเทศ ในอินโดจีน รวมมีห้าแขวงคือ: แคว้นลาว แคว้นกัมพูชา แคว้นโคชินจีน (Cochinchina) แคว้นอานนาม (Anam) และแคว้นตรงแกง (Tonkin)

ภาพประกอบที่ 39 แผนที่ แคว้นลาว แคว้นกัมพูชา แคว้นโคซังจีน (Cochinchina) แคว้นอานนาม (Anam) และแคว้นตรงแกง (Tonkin)
ที่มา : Website: Indochina by Freakshow

ในเวลาเดียวแคว้นทั้งห้าอยู่ในการยึดครองของฝรั่งเศส พวกเขาได้ตัดแบ่งดินแดนบางส่วน ของแคว้นลาวให้ไปขึ้นกับแคว้นอื่นในอินโดจีนฝรั่งเศส ตามลำพังใจของเขา โดยไม่ใส่ใจต่อเงื่อนไข สังคม ประวัติศาสตร์ ความเป็นเจ้าและแนวคิดจิตใจของประชาชนลาวแต่อย่างใด พวกเขาเพียงแต่ยก เหตุผลขึ้นมาแก้ตัวว่า อยู่ท้องถิ่นเหล่านั้นไม่มีความสงบ ทั้งอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางในการปกครอง ของแคว้นลาว เพื่อสะดวกในการปกครองฝรั่งเศสจึงตัดบางท้องถิ่นของแคว้นลาวไปขึ้นกับแคว้นอื่นๆ ที่ไกรคือ เมืองแสน เมืองกะยา เมืองกินกวาง เมืองไล่ เมืองล่า เมืองถนง ไปขึ้นกับตรงแกง เอาเมือง อยู่แดง ไปขึ้นกับกัมพูชา เอาแขวงยะลา ยะลา-กอมตุ้ม ไปขึ้นกับอานาม พื้นฐานด้านกฎหมายที่กำหนดการ สัมพันธระหว่างฝรั่งเศสกับลาวในเบื้องต้น ยังไม่มีการตกลงกัน เป็นต้น ปัญหาการเจรจาและเซ็นเอกสาร ทางการต่างๆ เพื่อรับประกันสิทธิ์ขอบเขตหน้าที่ระหว่างสองฝ่าย ปีค. ศ. 1894 โดยเห็นว่าเจ้าอนุคำ ด้แก้วสราหลายแล้ว ปาวี จึงเสนอให้เจ้าศักรินทร์เข้ามารักษาดำแหน่งเจ้าชีวิตแทน

ภาพประกอบที่ 40 โอลูกส์ ปาวิ พบปะกับประชาชนหลวงพระบาง
ที่มา : จากหนังสือ “ชุมชนทรัพยากรอันล้ำค่าของลาว” (1997)

วันที่ 5 มิถุนายนปีพ.ศ. 2437 (ค.ศ.1894) ปาวิ ก็ถูกแต่งตั้งเป็นผู้ต่างหน้ารัฐบาลฝรั่งเศสทั้ง เป็นที่ปรึกษาประจำเจ้าศักรินทร์ในเดือนกรกฎาคม ปีเดียวกัน ปาวิก็ได้จัดตั้งแขวงแขวงต่างๆ ขึ้น โดยได้ทอนเอาหลายเมืองเข้าเป็นแขวง หลายตาแสงเข้าเป็นเมืองหลายบ้านเข้าเป็นตาแสง ให้ละเอียดกว่าเก่า วันที่ 19 เมษายนปีค.ศ. 1895 ปาวิ ได้ได้ราคาพิเศษเจ้าศักรินทร์ขึ้นเป็นเจ้าชีวิตแทนเจ้าอุ่นคำ และวันที่ 3 ธันวาคมปีพ.ศ. 2438 (ค.ศ.1895) ก็แนะนำให้เจ้าศักรินทร์ เซ็นเอกสารอนุสัญญา (Convention) กับเจ้าหน้าที่ ฝรั่งเศส เพื่อบัญญัติระบอบล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสอยู่ลาว วันที่ 15 ธันวาคมปีพ.ศ. 2438 (ค.ศ. 1895) เจ้าอุ่นคำ ได้สิ้นพระชนม์รวมอายุได้ 84 ปี เจ้าศักรินทร์ที่เป็นลูกชายได้สืบทอดราชบัลลังก์เป็นเวลา 8 เดือนกว่าแล้วจึงแต่งตั้งเจ้าบุญคง ลูกของเจ้าสุวรรณภูมาเป็นเจ้าอุปราช นับแต่นั้นมาฝรั่งเศสถือว่าตนได้สำเร็จในการจัดวางคนพื้นฐานที่บริสุทธ์ผด้อมต่อฝรั่งเศส และบังคับให้เซ็นเอกสารกับฝรั่งเศส เพื่อสร้างตั้งระบบล่าเมืองขึ้นในส่นประเทศลาวอ อย่างถูกกฎหมาย

ภาพประกอบที่ 41 พระบาทสมเด็จพระเจ้าจักรินทร ที่หลวงพระบางพ.ศ. 2443 (ค.ศ.1900)
ที่มา : จากหนังสือ “ขุมทรัพย์อันล้ำค่าของลาว” (1997)

2.1.2.2 ระยะที่ 2 ปีพ.ศ. 2438 - 2442 (ค.ศ.1899-1895)

เมื่อปาวิ เดินทางกลับคืนประเทศฝรั่งเศสในเดือน ธันวาคมปีพ.ศ. 2438 (ค.ศ.1895) ฝรั่งเศสก็ได้แต่งตั้ง บูโลส์ (Bouloch) เป็นผู้สำเร็จราชการอยู่เมืองลาว บูโลส์ มาถึงหลวงพระบางแล้วก็เริ่มปกครองด้วยการเพิ่มออสเตรียศให้แก่เจ้าอุปราชมาขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าวมหาอุปราช และได้ประกาศเลิกใช้กฎหมายเก่าของศักดินาบางฉบับ ที่ขัดกับระบบการปกครองใหม่ของเค้าเช่น กฎหมายราชธรรมภิบาล ศักดินา ทาส และในปีนี้ฝรั่งเศสให้เริ่มใช้ คริสตศักราช (ค.ศ.) แบบฝรั่ง

บูโรส เป็นผู้ปฏิบัติแผนการของ ปาวิ เกี่ยวกับการลบล้างระบอบการปกครองแบบศักดินา ลาว และและวางแอบปกครองบาง โดยตรงของฝรั่งเศสในทั่วประเทศ บูโลส์ได้แบ่งประเทศลาวออกเป็น 2 เขตปัญหา แต่ละเขตมีผู้สำเร็จราชการของตน เขตภาคเหนือประเทศลาวถือเป็นเขตอารักขา เอาเมืองหลวงพระบาง เป็นใจกลางและมีแขวงแต่งแต่งต่างๆนับตั้งแต่แขวงคำม่วนขึ้นไป ซึ่งรวมทั้งหมดมี 6 แขวงและมีเมืองจำนวนหนึ่ง ได้ถูกตัดแบ่งให้ขึ้นกับตงแกงและมีอีกจำนวนหนึ่งได้ถูกตัดแบ่ง(หัวพัน) ให้ไปขึ้นกับแขวงแทงหัว(Thanh Hoa) โดยฝรั่งเศสอ้างว่าเพื่อความสะดวกในการปกครอง เขตภาคใต้ของประเทศลาว ได้เอาเมืองโขงเป็นใจกลาง มีเขตแดนตั้งแต่คำม่วนลงไปถึงทรายแดน กัมพูชา รวมทั้งหมดมี 7 แขวงรวมทั้งแขวงเสียงแตง ถือเป็นเขตเมืองขึ้นโดยตรง

ภาพประกอบที่ 42 ตลาดที่หลวงพระบาง ปี ค. ศ. 1867

ตลาดแห่งนี้ยาว 2 กิโลเมตร เป็นตลาดที่ใหญ่แห่งหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มีพ่อค้าชาวลาวชาวภูตอยพ่อค้าจีน พม่า สยาม และ เวียดนามร่วมค้าขายอยู่ด้วย)

ที่มา: รูปเขียนของ เด็ ลา ปอก DELAPORTE (1867) จากหนังสือ
“ชุมทรัพย์อันล้ำค่าของลาว”

2.1.2.3 ระยะที่ 3 (1899-1941)

การจัดการปกครองที่ฝรั่งเศสสร้างขึ้นในปีพ.ศ.2442 (ค.ศ.1899) จนถึงปีพ.ศ.2484 (ค.ศ.1941) ประเทศลาวได้ถูกจัดให้ประเทศที่มีการปกครองแบบเป็นอาณานิคมประกอบด้วย 10 แขวง ในนั้น แขวงหลวงพระบาง มีฐานะเป็นแขวง ทั้งเป็นอาณาจักรน้อย รักษาสายการจัดตั้งศักดินา อันเป็นฐานอันเป็นฐานะที่ไม่แจ่มแจ้งและเลื่อนลอยตลอดการ ซึ่งนำผลดีให้แก่นโยบายแบ่งแยกในการปกครองของฝรั่งเศส

ภาพประกอบที่ 43 นายทหารฝรั่งเศสถ่ายรูปร่วมกันในสมัยปกครองลาว

ที่มา: จากสำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ในวันที่ 19 สิงหาคมปีพ.ศ.2442 (ค.ศ.1899) โปรดูเนล (Paul Douner) ผู้สำเร็จราชการใหญ่ฝรั่งเศสประจำอินโดจีน ได้มีคำสั่งให้จัดเอาลาวเข้าเป็นแขวนที่ห้าของสหพันธอินโดจีน ในระยะเดียวกันนั้นประชาชนลาวได้พร้อมกันต่อสู้อย่างเป็นขบวน ดุเดือดเพื่อทวงให้ท่อนโรมประเทศลาวเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแต่เนื่อตลอดได้ โดยเอาเวียงจันทน์เป็นนครหลวงเหมือนเดิม ก็นหน้าการต่อสู้อันนี้วันนับกล้างและแข็งแรงดังกล่าวนั้น โดยประวัติบทกวี “ยึดครองลาวด้วยการยึดครองเอาหัวใจของคนลาว” (แปรจากชื่อหนังสือปาวีเขียนไว้ว่า “ A la conquete des coeurs”) ที่พวกเขาเมืองขึ้นฝรั่งเศสวางออกนั้น โปรดูเนล จึงยอมตกลงรวมเอาประเทศลาวที่พวกเขาแบ่งออกเป็นสองเขตนั้นเข้าเป็นประเทศลาวอันเป็นเอกภาพ โดยตั้งเวียงจันทน์เป็นนครหลวงเหมือนเดิม ดังนั้นพวกเขาก็ได้ดำเนินการก็สร้างโครงการต่างๆ ขึ้นอยู่เวียงจันทน์ เมื่อสร้างเสร็จส่วนใหญ่แล้ว พวกเขาก็ยกมาตั้งนครหลวงอยู่เวียงจันทน์ ในปีพ.ศ.2442 (ค.ศ.1899) และในปีนี้เอง พวกเขาได้จัดแบ่งการปกครองลาวออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ให้ถูกต้องตามลักษณะเป็นรัฐเหมือนกับแคว้นอื่นๆ ของสหพันธอินโดจีนฝรั่งเศส ในการปกครองส่วนกลางของแคว้นลาว ฝรั่งเศสถือว่าประเทศลาวเป็นเมืองขึ้น หรือ อาณานิคมแต่มีแขวงหนึ่งมี “อภิสิทธิ์” เป็น “เมืองอารักขา” คือแขวงหลวงพระบาง ประมุขของแขวงลาวเป็นคนฝรั่งเศส คือผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสประจำแคว้นลาว ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในทั่วแคว้นลาว สูงกว่าเจ้าชีวิตประจํานครหลวงพระบางอีกด้วย (สมนึก อินทวงศ์, สัมภาษณ์: 2562)

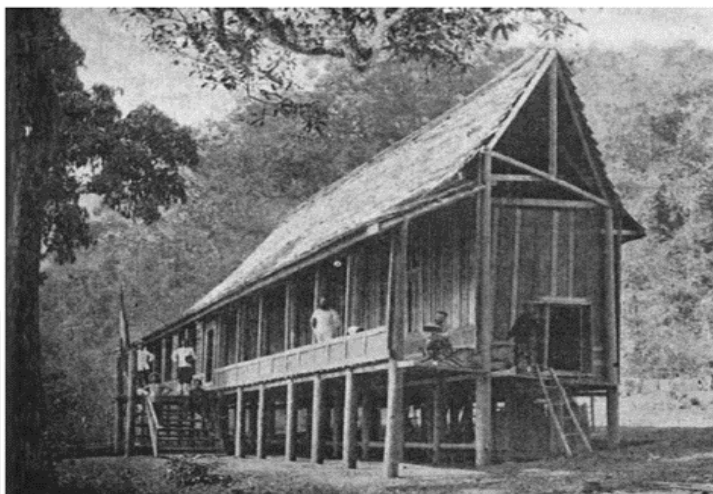
2.1.3 เจ้ามหาชีวิตลาว กกับการตั้งเมืองเวียงจันทน์เป็นราชธานี และการปกครอง โดยกษัตริย์ลาวที่ถูกฝรั่งเศสแต่งตั้ง กรานท์ เอแวนส, (2006) ปีพ.ศ.2436 (ค.ศ.1893) จักรพรรดิฝรั่งเศสได้ส่ง ท่าน โอกุส ปาวี (August Pavie) เข้ามาประเทศลาวเพื่อเป็นผู้สำเร็จราชการคนแรกของประเทศลาว แต่ว่าเพิ่นก็เกือบว่าไม่ได้ทำอะไรพอเท่าไร นอกเหนือไปจากสับเปลี่ยนกษัตริย์อุ้นคำ ที่แก่ชราหลายแล้ว ด้วยการแต่งตั้งราชบุรุษ โดยตั้งชื่อให้ใหม่ว่า เจ้าศักรินทร์ ขึ้นนั่งบัลลังก์แทน และโดยประกาศว่า “ข้าพเจ้ายืนยันว่า บรรดาเจ้าชายต่างๆ ที่กำลังดำรงตำแหน่งดั้งเดิมของตนในประเทศลาวตอนนี้ เป็นคนของฝรั่งเศส”

ภาพประกอบที่ 44 พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์
กษัตริย์หลวงพระบางในพ.ศ. 2484 (ค.ศ 1941)
ที่มา: จากหนังสือ “ขุมทรัพย์อันล้ำค่าของลาว” (1997)

ในปีพ.ศ.2442 (ค.ศ.1899) ประเทศลาว ซึ่งถือว่าเป็นหัวหน่วยการปกครองหนึ่งเดียวของอินโดจีนนั้น ได้ตกอยู่ภายใต้การนำของผู้ประจําการสูงสุดอยู่ที่สะหวันนะเขต และเฟินได้ย้ายขึ้นมาเวียงจันทน์ในปีถัดมา ในเดือนธันวาคมปีพ.ศ.2438 (ค.ศ.1895) ท่านบุญโลกเชี (Bulloch) ผู้ประจําการอยู่ภาคเหนือได้สร้างข้อตกลงกับเจ้าชีวิตให้พระองค์ทรงมอบอำนาจให้ท่านบริหารจิตจะวัตประจําวันของราชอาณาจักร ตามโครงประกอบดั้งเดิมของพระราชวัง ภายหลังได้คุ้มครอง จัดตั้งระบบการปกครองลาวสำเร็จแล้ว จักรพรรดิฝรั่งเศส ได้ดำเนินนโยบายรัฐที่ล่าเมืองขึ้นต่อประชาชนลาว ก็คือชาวนครหลวงเวียงจันทน์ กงจัดการปกครองที่ฝรั่งเศสสร้างขึ้นในปีพ.ศ.2442 (ค.ศ.1899) ได้ยึดยงคงตัวจนถึงปี พ.ศ.484 (ค.ศ.1941)

พหุบุ ปรณุ ทิโต ชีเว

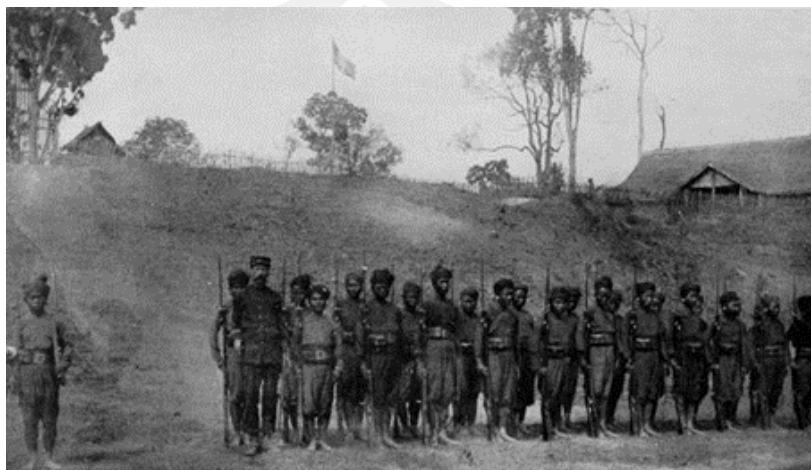
ภาพประกอบที่ 45 ฝรั่งเศสในลาวเหนือ: บ้านไม้ใช้โดยภารกิจ ปาวิ (Pavie)

ที่มา: จากหนังสือ “ประวัติความเป็นมาของลาวในปีพ. ศ. 2436”

ด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นในแคว้นลาว ฝรั่งเศสได้จัดประเทศลาวเป็นอาณานิคม แบ่งเขตการปกครองลาวในปีพ.ศ.2442 (ค.ศ.1899) ออกเป็น 10 แขวงคือ แขวงนครเวียงจันทน์ แขวงหลวงพระบาง แขวงเสียดขวาง แขวงหัวพัน แขวงหัวของ แขวงพงสาลี แขวงคำม่วน แขวงสะหวันนะเขต แขวงสาละวัน และแขวงจำปาสัก ในนั้นแขวงหลวงพระบาง มีฐานะเป็นแขวง ทั้งเป็นอาณาจักรน้อย รักสาสายการจัดตั้งศักดินา อันเป็นฐานะที่ไม่แจ่มแจ้งและเลื่อนลอยตลอดการ ซึ่งนำผลดีให้แก่ นโยบายแบ่งแยกในการปกครองของฝรั่งเศส แต่ละแขวงนั้นมีเจ้าแขวงคนฝรั่งเศสเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุด

นครหลวงเวียงจันทน์มีเมืองขึ้นกลับ 5 เมือง คือ : เมืองปากซัน เมืองธูระคม เมืองวังเวียง เมืองสนะคาม และเมืองเวียงจันทน์ แต่ละเมืองฝรั่งเศส ได้แต่งตั้งให้มีเจ้าเมืองโดยเอาคนพื้นเมืองลาว อยู่ทีนั้นเป็น “ผู้ที่บอกได้ใช้ฟัง” แต่ต้องเป็นผู้สำเร็จราชการสูงสุดประจำแคว้นลาวเป็นผู้แต่งตั้ง โดยความเห็นชอบของเจ้าราชภาคีในและเจ้าแขวงคนฝรั่งเศสอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ ตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าเมืองลงมาคือ ออุปราช และมีผู้ช่วยอีกผู้หนึ่งหรือสองคน และมีเสมียนพนักงานอีกตามเหมาะสม ส่วนการแต่งตั้งก็ถือกับการแต่งตั้งเจ้าเมืองหน้าที่ของเจ้าเมืองและออุปราช หรือผู้ช่วย คือการเก็บภาษีค่าหัว การเอาคนลาวไปเป็นกรรมกรสร้างถนนหนทาง เก็บเกณฑ์ทหาร ปราบปรามผู้รักชาติ ที่ต้านกับฝรั่งเศส และกิจการเล็กๆ น้อยๆ ต่างๆ ในเขตเมืองของตน ตามคำสั่งของฝรั่งเศส และมีหน้าที่ตรวจตราท้องถิ่นชี้แจงระเบียบราชการ ปลุกระดมประชาชนให้ทำตามคำสั่งของฝรั่งเศส ผู้เป็นเจ้าเมืองนอกจากจะได้รับเงินเดือนแล้ว ยังได้รับยศเป็นพญา หรือ เจ้าพญาหลวง และได้รับคำว่า “เซอร์” (Monsieur= “โมงเซอร์” ในภาษาฝรั่งเศส) ตามที่ผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสเห็นดี เจ้าเมืองและ

พนักงานเมือง นอกจากจะได้รับเงินเดือนแล้วยังได้รับการยกเว้นภาษีและค่าทำเนียมทุกอย่าง และยกเว้นการเกณฑ์แรงงานทุกประเภท

ภาพประกอบที่ 46 ทหารลาวที่รักษาการณ์ในพื้นที่อาณานิคมฝรั่งเศส ในศตวรรษ1900

ที่มา : Wikiwand

ในระบบการปกครองของฝรั่งเศส นอกจากเมืองแล้วยังมี ตาแสง บ้าน กำลิ่งตำรวจ ตำรวจรักษาเมือง ตำรวจสันติบาล ตำรวจกำแพงนคร อำนาจตุลาการ และอื่นๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือปราบปรามประชาชนลาว ก็คือชาวนครหลวงเวียงจันทน์นับ แต่ปีพ.ศ. 2451 (ค.ศ.1908) เป็นต้นมา เคียงคู่กับการนำใช้กำลิ่งตำรวจและทหารนั้น ฝรั่งเศสยังได้ออกข้อตกลงการสร้างตั้งศาลท้องถิ่น และประกาศนียบัตรตามกฎหมายจำนวนหนึ่ง อยู่ลาวคือ: กตหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายดำเนินคดีแพ่ง และอาญา กฎหมายค้าขาย ทั้งหมดระบบการจัดตั้งปกครอง ระบบเครื่องมือปราบปรามและระบบกฎหมายที่กล่าวมานั้น เป็นเครื่องมือ ขยายนโยบายล่าเมืองขึ้นแบบเก่าของจักรพรรดิฝรั่งเศส ที่ปฏิบัติโดยตรงต่อชาติและประชาชนลาวก็คือชาวนครหลวงเวียงจันทน์

ด้านการเมือง ประชาชนลาวไม่มีสิทธิเสรีภาพอะไร เพราะฝรั่งเศสได้ออกกฎหมายห้ามคนลาวรวมตัวกันเป็นองค์การจัดตั้งหรือสมาคม คนลาวไม่มีสิทธิเสรีภาพในการร่วมชุมนุม ไม่มีสิทธิพูดจา – ขีดเขียนและไปมาหาสู่กันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากฝรั่งเศส

ภาพประกอบที่ 47 ชีวิตของชาวลาวในสมัยอาณานิคมฝรั่งเศสในศตวรรษ1900

ที่มา : Wikiwand

ด้านภาษีอากร พวกเค้าบังคับให้เสียค่าส่วยสาอากร ที่ไม่เป็นธรรม ฝรั่งเศสเก็บเอาค่าหัวคน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปแต่ละคนต้องได้เสียเป็นประจำทุกๆปี เสียภาษีเรื้อน ค่าดินปลูกฉัสร้าง และค่าผลิตผล หารายได้ ค่าเลี้ยงสัตว์ ค่ายกเว้นไม่ไปเป็นทหาร ตำรวจ ค่าสัตว์ลากแกล ค่าปลูกและขายยา ฟิน ทำผลิตและตีแม่เหล็ก ค่าผลิต เกลือ ค่าเครื่องปาของตง และอื่นๆ นอกจากนั้นผลพลเมืองลาวและ ชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ยังได้อทนทุกข์ต่อการเก็บภาษีพิเศษอีก เพื่อช่วยคลังหลวงเป็นประจำทุกๆปี

ภาพประกอบที่ 48 ตลาดหลวงพระบางในศตวรรษที่19

ที่มา : (KPL)

ด้านแรงงาน พลเมืองผู้ชายมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ถูกบังคับให้ไปออกแรงงานหนัก ในปีหนึ่งอย่างน้อยก็ 100 วัน คือถูกเกณฑ์ไปสร้างถนนหนทาง สนามบิน สร้างเรือนชาน สำนักงาน สร้างค่ายทหาร และ ถูกเกณฑ์ให้ไปแบกหาม ส่งเครื่องของตามจุดต่างๆ ตามคำสั่งของพวกล่าเมืองขึ้นฝรั่ง พร้อมกัน

นั้น พลเมืองลาวยังได้ ถูกบังคับให้เสียค่าพักเวียงงานอีก 40 วันต่อปี²⁸ พลเมืองไม่เพียงแต่ถูกทนทุกข์ทรมานจากการ จากการกดขี่ขององค์การปกครองฝรั่งเศสเท่านั้น แต่หากยังได้ถูกกดขี่ข่มเหงอีกหลายด้าน อย่างหนักหน่วงจากเจ้าเมืองและตาแสง ซึ่งได้สวยโอกาสเก็บค่าสวยเพิ่มเอาเอง จากชาวไร่่นชาวาในขอบเขตที่ตนปกครอง พร้อมกันนั้นก็ยังได้ใช้แรงงานประชาชน เพื่อกิจการของพวกเขาตน ตลอดระยะเวลาแห่งการครอบครองของจักรพรรดิฝรั่งเศสในลาว

ภาพประกอบที่ 49 ประชาชนลาวถูกบังคับไปออกแรงงาน
ที่มา: หอพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ลาว

ภาพประกอบที่ 50 การไปรษณีย์ในศตวรรษที่19
ที่มา: จากหนังสือ “ชุมชนทรัพยากรอันล้ำค่าของลาว”

²⁸ เป็นวิธีแก้บ้านหาที่คนลาวส่วนใหญ่ชอบพักทำบุญต่างๆ ของท้องถิ่นตามประเพณี พักส่วนบุคคลและพักตามสมัครใจโดยไม่มีเหตุผล อำนาจฝรั่งเศส จึงสรุปเอา 40 วันให้พักแต่เสียเงิน ตามราคาประมาณควยสี่โต ในเวลานั้น

ด้านการศึกษา ฝรั่งเศสปกครองลาวก็คือปกครองนครหลวงเวียงจันทน์นั้น พวกเขาไม่ได้เอาใจใส่ในการขยายการศึกษา พวกเขาได้สร้างโรงเรียนจำนวนน้อยเดียว ซึ่งมีหน้าที่ก็สร้างลูกหลานข้าราชการ ผู้ที่บอกได้ใช้ฟังของพวกเขาเท่านั้น ปีพ.ศ.2445 (ค.ศ.1902) เป็นปีแรกที่ฝรั่งเศสได้ลงทุนเล็กน้อยใส่งานการศึกษาเพียงแต่ 6000 กีบ (2% ของงบประมาณทั้งหมด) ในเวลานั้นมีโรงเรียนเพียงสองหลัง คืออยู่เวียงจันทน์และหลวงพระบาง ถึงปี พ.ศ.2473 (ค.ศ.1930) จึงมีโรงเรียนประถม3ปีส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนมูลประถม มีนักเรียนทั้งหมด 5793 คน ในนั้นมีคนลาว เพียง 2396 คน นอกนั้นเป็นชาวเวียดนาม ส่วนหลายเป็นลูกหลานของคำภาษาการรับใช้ฝรั่งจึงมีเงื่อนไขได้เข้าเรียน ปีพ.ศ. 2481 (ค.ศ.1938) งบประมาณใส่การศึกษามี 30,100 กีบ หลักสูตรการเรียน ประดิษฐ์ตามหลักสูตรที่ใช้อยู่ฝรั่งเศส พร้อมฟังบังคับให้ดูถูก หมิ่นประมาทภาษาลาว วัฒนธรรมลาว และให้เชิดชูวัฒนธรรมฝรั่งเศส ฝรั่งเศสดำเนินนโยบายจำกัดการศึกษา ก็เพื่อทำให้ประชาชนลาวโง่จ๋า ล่าหลัง สร้างข้อสะดวกให้แก่พวกเขาปกครองประชาชนลาวให้ง่ายตาย

ภาพประกอบที่ 51 โรงเรียนกลางแจ้งแห่งหนึ่งในวัด ที่หลวงพระบางปี พ.ศ. 2463 (ค.ศ.1920)

ที่มา: จากหนังสือ “ชุมชนภัยอันล้ำค่าของลาว”

ด้านวัฒนธรรมและสังคม ฝรั่งเศสได้พยายามสร้างวัฒนธรรมและสังคมแบบค้อยซาค่า โดยแบ่งแยกชนชั้นและชนเผ่าในลาว คำได้เลี้ยงเกีรอกพวกศักดิ์นา อาชญาสิทธิ์ เจ้าขุนมูลนาย ที่บอกได้ใช้ฟัง ไรเป็นเครื่องมือของพวกเขาในการปกครองปราบปรามและกดขี่ชาวดผู้ออกแรงงาน พวกเขาได้นำเอาวัฒนธรรมตา วันตกเข้ามาเผยแพร่ โดยโฆษณาว่า ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศศรีวิไล เจริญและร่ำรวย ทั้งมีความเมตตาอยากช่วยสร้างสาบรรดาอานานิอานานิคม ในนั้นมีประเทศลาว ให้เจริญก้าวหน้าเหมือนกัน เพราะฉะนั้นคนลาวจึงต้องรับเอาวัฒนธรรมของฝรั่งเศส อย่างสิ้นเชิง ไม่ว่า

ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคนิค วัฒนธรรมก็คือด้านคุณสมบัติ แบบแผนวิถีดำรงชีวิต ภาษา จารีต ประเพณี กระทั่ง ทิ้งสัญชาติลาวไปเข้าสัญชาติฝรั่งเศสและอื่นๆอีก พร้อมกันนั้น ก็ต้องทิ้งบางสิ่ง บางอย่างของวัฒนธรรมลาว อันที่ขัดแย้งกับสิทธิผลประโยชน์ของฝรั่งเศส ส่วนโรงเรียนมัธยมต้นก็มี แห่งเดียวอยู่เวียงจันทน์เท่านั้น ชื่อว่ามัธยมปาวี สร้างขึ้นปีพ.ศ.2479 (ค.ศ.1936) มัธยมปลายต้องได้ ไปไซ่ง่อน (เวียดนามใต้) พนมเปญ (ประเทศกัมพูชา) หรือ ฮานอย (เวียดนามเหนือ) ส่วนมหาวิทยาลัย มีแต่อยู่ที่ฮานอย แห่งเดียว ถึงปี พ.ศ. 2463 (ค.ศ.1920) ฝรั่งเศสได้เปื้อนมา สักตินาชนชั้นปกครองและ ประชาชนลาว หวังทำลายจารีตประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของลาว คือพวกเขาได้ส่งเสริมให้มีโรง โสเภณี โรงกินเหล้าเมายา โรงสูบพินกินชา โรงเล่นเบี้ยเจี๊ยบ และอื่นๆ แต่ประชาชนลาวส่วนใหญ่ไม่ ยอม เข้าใจ ผู้มีมูลเสียผู้มีมูลเสียรักชาติ รักจารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของตนมาแต่โบราณ ณะการนั้น หรือยังสืบทอดรักษาวัฒนธรรมและสังคมอันดีงามของชาติไว้ได้อยู่ตลอดมา

2.1.4 นครหลวงเวียงจันทน์กับการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นเมืองหลวงทันสมัย

ประวัติศาสตร์ของนครหลวงเวียงจันทน์ ยังเป็นปริศนาอยู่ มีพื้นแผ่นดินนานหลายอย่าง กล่าวถึง แต่ไม่มีหลักฐาน พยานอันชัดเจน เช่นว่า พยา "อ่วยลวย" เป็นผู้ปกครององค์แรก ก็ไม่มี หลักฐานวัตถุโบราณใดๆ มายังยืน มีแต่คำบอกเล่าเป็นพื้นแผ่นดินนาน นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ก็ ล้วนสันนิษฐานว่ากั้นเมืองเวียงจันทน์ จะได้รับการก่อสร้างขึ้นได้ เป็นว่าได้ผ่านระยะขยายตัวแต่เล็ก เป็นใหญ่ คือจากบ้านเล็กๆน้อยๆ มาเป็นบ้านใหญ่ และแตกออกเป็นหลายบ้านจึงรวมเข้ากันเป็นตัว เมือง (ทองสา ไชยวงศ์คำดี, 2012:18)

ภาพประกอบที่ 52 แผนที่ประเทศลาวและนครหลวงเวียงจันทน์ในปัจจุบัน

ที่มา : Webside Laomap.com

เวียงจันทน์เป็นเมืองที่เคยมีบทบาท ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ผ่านระยะประวัติศาสตร์ยาวนาน ได้เคยมีความสัมพันธ์กับเมืองโบราณอื่นๆ ทางภาคใต้ของจีน อินเดีย และ เอเชียอาคเนย์ตามตำนานโบราณ กล่าวว่าเดิม เมืองน้ำคือ “บ้านหนองคันแท่เสื่อน้ำ” ต่อมาเมื่อ เศรษฐกิจ การผลิตขยายตัว บ้านนี้ ได้เปลี่ยนมา เป็นเมืองชื่อว่า “เมืองเวียงจันทน์” ล้อมเมือง เวียงจันทน์ ยังมีเมืองต่างๆเป็นกำลังป้องกันที่เข้มแข็งคือ เมืองเวียงคำ ตั้งอยู่ ท่งเพียงโหล้งแม่น้ำงึม ไป ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 70 กม เมืองเชียงคาน (เมืองชนะคามแขวงไซยะบุรี) ตั้งอยู่ ทางภาคเหนือแคว้นน้ำโขง ประมาณ 100 กม. เมืองปากห้วยหลวง เมืองเวียงคุก ตั้งอยู่เบื้องตวัน ตกในเขตจังหวัดหนองคาย ประเทศราชอาณาจักรไทยในปัจจุบันนี้ เมืองผ่าน้ำรุ่งเชียงสา ตั้งอยู่ทาง ทิศใต้บริเวณเมืองปากซัน และน้ำกระตัง (กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรม และท่องเที่ยว, 2543)

เมืองเวียงจันทน์ และบรรดาเมืองบริเวณดังกล่าวมานี้ ได้ปรากฏเห็นร่องรอยศิลปะวัฒนธรรม มาแต่โบราณ โดยเฉพาะในสมัยสักคินา ก็ร่างสร้างตัวขึ้น ปรากฏมีหลาย เฉพาะอยู่บริเวณนครหลวง เวียงจันทน์ และท่งราบเวียงจันทน์ เห็นได้สำรวจ พบเครื่องมือหิน เครื่องปั้นดินเผา และเครื่องใช้สอย ที่ทำด้วยโลหะคือพระพุทธรูป เทวรูป คำจารึก หมากสบถ ฟ้า มีด เครื่องประดับตกแต่งต่างๆ เป็น จำนวนมาก อิงตามประวัติการสร้างพระธาตุ หลวงเวียงจันทน์ ก็เชื่อว่าเจ้าอาโสกมหาราช ได้ส่งพระ อรหันมาปักหลัก ธรรมจักรสี่เหลี่ยมไว้กั้นในเขตเมืองเวียงจันทน์ นอกจากนี้ ยังมีเมืองร้างสมัยสักคินา กั้นการเต้าโรม เมืองโบราณของเจ้าฟ้างุม เช่น เมืองร้างเวียงคำ เมืองร้างบ้านสัพพือ เมืองร้างเวียงแก้ว เมืองร้างสวนแนน เมืองร้างเวียงเงิน และเมืองร้างชายฟอง และอื่นๆ (มหาสิลา วิรวงส์, 2532)

หุมพัน รัตนวงศ์,(1997) นครหลวงเวียงจันทน์เคยเป็นเมืองหลวงเก่าของลาว เป็นจุดทางผ่าน ระหว่าง หลวงพระบางไปหาบางไปหา ‘บางกอก’ ประเทศไทย ที่เวียงจันทน์ มีคนอยู่อาศัยมาแล้วแต่ สมัยขอม เวียงจันทน์เป็นราชธานีมาแต่สมัยพระเจ้าโพธิสราษ และเก้าสู่ความเจริญสุดยอดสมัยพระเจ้าไสยเศรษฐาธิราช และ พระเจ้าสุริยวงศ์สา ในขอบเขตพระราชวังเก่า หอคำ และหอพระแก้วแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตจนถึงปีพ.ศ.2370 (ค.ศ.1827) เคยเป็นที่ตั้งราชสำนักและ ศูนย์กลางบริหาร วัดศรีสะเกษเคยเป็นวัดทำพิธีราชาภิเษกมาแล้ว สมัยเจ้าอนุวงศ์ ในพ.ศ.2370 (ค.ศ. 1827) วัดศรีสะเกษเป็นเรือน หอของพระพุทธรูป นับเป็นพันพันองค์ ที่จัดเป็นศูนย์กลางมหัศจรรย์ของ อาณาจักรและจัดเป็นที่ทำพิธีพิพัฒน์สังจะและราชประเพณี เหนือพระราชวังและขอบเขตพระนคร ไปทางเหนือ เป็นคุ้มครองเจ้าขุนมูลนาย แะะ พวกกระฎุมพี ซึ่งมีศูนย์กลางที่วัดทองดี สร้างขึ้นแต่ ศตวรรษที่ 16 แต่กั้นวัดนี้เป็นวัดที่ทำพิพัฒน์สังจะ ราชประเพณีมาแล้ว....ลงมาจากใต้พระราชวังคือ คุ้มของประชาราษฎร์ โดยเอาวัดศรีเมือง ซึ่งเป็นวัดเจ้าบ้านสะพานเมืองเป็นใจกลาง เวียงจันทน์ มี กำแพงและป้อมปราการ สามชั้นเพื่อป้องกันตัวเมือง ซึ่งสร้างมาแต่ศตวรรษที่ 16 กำแพงแก้วป้องกัน พระราชวัง และ และห้องโถงต่างๆ ส่วนชั้นที่สองห่างออกจากตัวเมือง 1 กิโลเมตร และมีรวงยาว 8 กิโลเมตร นั้นเป็นกำแพงป้องกันตัวเมืองชั้นนอก ชั้นที่สามห่างออกจากชั้นที่สองไปอีก 3 กิโลเมตร

กลั้วมเอาชนบทชานเมือง ถึงพระธาตุหลวง ซึ่งเป็นเนินเขาศักดิ์สิทธิ์ ที่ปะดิษสถาน พระบรมพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธเจ้า

เมื่อมาถึงสมัยพระเจ้าอูนวงศ์ แต่ปีพ.ศ.2312 ถึงปี 1372 (ค.ศ.1769 -1829) เจ้าอูนวงศ์ กษัตริย์แห่งเวียงจันทน์ องค์กรสุดท้าย พยายามรวบรวมกำลังเพื่อกู้ชาติ สหยามจึงส่งกองทัพยกขึ้นมาปราบปรามเมืองเวียงจันทน์ และจับเจ้าอูนวงศ์ไปลงโทษที่กรุงเทพฯ ส่วนเมืองเวียงจันทน์นั้นถูกทำลายย่อยยับ เหลือรอดเพียงแต่พระอารามสำคัญไม่กี่แห่ง เช่น หอพระแก้ว วัดสี่สะเกต Marc Askew, W. S. (2007) ได้เขียนไว้ว่า

“...เวียงจันทน์เป็นเมืองหนึ่งที่ฟื้นขึ้นมาจากซากปรักหักพัง มันเป็นเมืองเล็ก ๆ (มีน้อยกว่าหนึ่งล้านคน) ในประเทศเล็ก ๆ...แต่ประวัติศาสตร์ให้ความน่าสนใจเป็นพิเศษ เวียงจันทน์ ที่มีอยู่ในทุกวันนี้มีอายุเป็นหลายร้อยปีมาแล้ว ในปีพ.ศ.2438 (ค.ศ.1895) ป่าที่ครอบคลุมพื้นที่ตอนนี้ แต่พื้นที่ดังกล่าวยังคงเป็นเมืองโบราณ การกินชีพของนครหลวงเวียงจันทน์ในช่วงปีแรก ๆ ของศตวรรษที่ยี่สิบไม่ใช่เพราะคนลาว แต่เป็นเพราะฝรั่งเศส แต่งานฟื้นฟูตัวเมืองทั้งหมดไม่ใช่เอาตามแบบของฝรั่งเศสทั้งหมด แต่เป็นแบบลาวลาว: ตัวเมืองเวียงจันทน์ ถูกกำหนดโดยคนลาวกันหน้านี้ ซึ่งถูกทำลายโดยคนต่างด้าวในปีพ.ศ. 2371(ค.ศ.1828) เวียงจันทน์เป็นเมืองที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่ลึกล้ำย้อนกลับไปได้ดีก็ในปีพ.ศ.2103 (ค.ศ. 1560) เมื่อเวียงจันทน์ กลายเป็นเมืองหลวงของประเทศราชอาณาจักรลาว อาณาจักรล้านช้าง ดินแดนลาวตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส แต่ปี ค. ศ.1893เวียงจันทน์ถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครองของลาวในอาณานิคม ของฝรั่งเศสในปีพ.ศ.2442 (ค.ศ.1899)”

พหุ อนุ ชาติ ชีวะ

ภาพประกอบที่ 53 : โบสถ์วัดสี่สะเกด สร้างโดยเจ้าอนุวงศ์
เป็นวัดเดียว ที่ไม่ถูกทำลายคราวกองทัพสยามทำลายเวียงจันทน์
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว

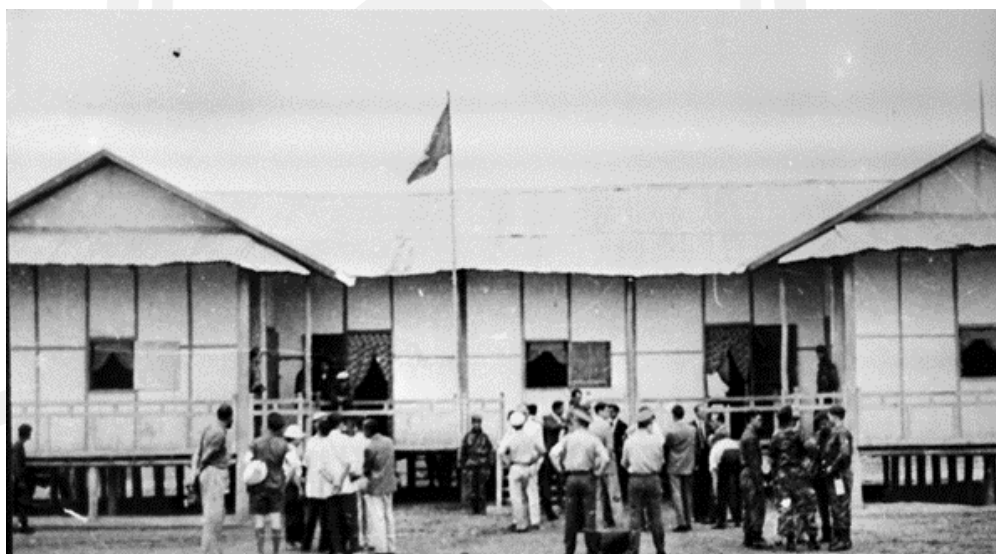

ภาพประกอบที่ 54 วัดศรีสะเกษในปัจจุบัน (พ.ศ 2563)
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว

เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาว พวกเขาได้ใช้เมืองอื่นเป็นนครหลวงแทนเช่น หลวงพระบาง และ สวรรคณ์กเขต แต่ประชาชนลาวโดยเฉพาะชาวนครหลวงเวียงจันทน์ได้เรียกร้องให้ฟื้นฟูนครเวียงจันทน์เป็นนครหลวงของลาวเหมือนเดิม ฝรั่งเศสจึงได้ก่อสร้างฟื้นฟูคืน นับแต่ปีพ.ศ. 2443 (ค.ศ. 1899) มา แต่ไม่มีเจ้าครองเมืองเหมือนกับหลวงพระบางและจำปาสัก ดังนั้นฝรั่งเศสจึงเอาเจ้าเพชรราช เป็นเจ้าปกครองเมืองเวียงจันทน์ ในปี 1914 และได้ยกตำแหน่งให้เป็นเจ้า ราชภาติไน เป็นตำแหน่งของคนพื้นเมืองที่สูงสุดในนครหลวงเวียงจันทน์ นอกจากนี้ เจ้าเพชรราช ยังได้รับตำแหน่งประจำในคณะรัฐบาลแคว้นลาวอีกตำแหน่งหนึ่ง เรียกว่าผู้ตรวจตราการเมืองและการปกครองสำหรับ

คนพื้นเมืองในแคว้นลาว ตำแหน่งนี้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลตรวจตรากรรมทุกข์สุขของประชากรในแคว้นลาวและตรวจตรางานของเจ้าเมืองและसानในแคว้นลาว เจ้าเพชรราช ยังมีสิทธิ์แต่งตั้งโยกย้าย ถอดถอนข้าราชการได้ในทั่วแคว้นลาว โดยกรรมเห็นดีของผู้สำเร็จราชการสูงสุดของฝรั่งเศสประจำแคว้นลาวอีก

สืบเนื่องจากความต้องการของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อรู้และเข้าใจสังคม วัฒนธรรมของบรรดาประเทศในอินโดจีนฝรั่งเศส โดยเฉพาะสังคมวัฒนธรรมของลาว เพื่อให้ง่ายต่อการปกครองและเพื่อรู้เท่าทันภูมิปัญญาของลาว Louis Finot ผู้อำนวยการสถาบันศึกษาภาคตะวันออกเฉียงใต้ฝรั่งเศสประจำอินโดจีน ทั้งเป็นผู้รับผิดชอบการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเทศในอินโดจีน ซึ่งทำให้ Louis Finot ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวโดยเฉพาะเกี่ยวกับคัมภีร์ไบเบิลและ พุทธศาสนาในประเทศลาว โดยทราบว่า การศึกษาพุทธศาสนาของลาว ในช่วงทศวรรษที่ พ.ศ.2453 (ค.ศ.1910) ถึง 1920 นั้น อยู่ในแบบฉบับของสยามดังนั้นฝรั่งเศสจึงพยายามอย่างเต็มที่เพื่อเปลี่ยนแปลงการศึกษาพุทธศาสนาของลาว ให้แตกต่างไปจากแบบฉบับของสยามให้เป็นแบบฉบับของอินโดจีนฝรั่งเศส หรือ ให้ประเทศอาณานิคมของตนที่นับถือพุทธศาสนาเถรวาทในลาวและ เขมรหันหน้าเข้าหาซึ่งกันและกัน

ภาพประกอบที่ 55 บ้านเรือนในสมัยฝรั่งเศสปกครองเมืองลาว
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ปีพ.ศ. 2472 (ค. ศ.1929) ฝรั่งเศสได้เริ่มฟื้นฟูพุทธศาสนาและการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ในประเทศลาวเช่นสถาบันการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงใต้ฝรั่งเศส (IFEO) ได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุวัดวาอารามพระพุทธรูปพระธาตุเจดีย์และได้ส่งพระสงฆ์ลาวไปศึกษา

ที่ประเทศเขมรเพราะฝรั่งเศสได้สนับสนุนการจัดตั้งสถาบันพุทธศาสนาขึ้นกันแล้วที่ประเทศเขมรในปีค. ศ. 1930 ต่อมาในปีพ.ศ. 1931 ฝรั่งเศสได้สนับสนุนการจัดตั้งสถาบันการศึกษาพุทธศาสนา

ตลอดช่วงทศวรรษที่ปีพ.ศ.2463 (1920) และ พ.ศ.2473 (1930) ผู้นำฝรั่งเศสที่ปกครองอาณานิคมของฝรั่งเศสในมณฑลนคร นักวิชาการชาวฝรั่งเศส และ นักท่องเที่ยวต่างพูดคุยกันบ่อยครั้งว่า การพัฒนาเมืองเป็นหนึ่งในการสนับสนุนที่สำคัญของฝรั่งเศสในการพัฒนาอินโดจีน ตัวอย่างเช่น George's Maspero นักโบราณคดีและรักษาการผู้อยู่อาศัย - หัวหน้างานของ โกซังซิน (Cochinchina) ปีพ.ศ. 2432-2463 (1889-1920) ได้เขียนว่า: ในอินโดจีนฝรั่งเศสเป็นผู้ก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่ การละทิ้งไม้ไผ่ ดินเหนียว และการมุงหลังคาด้วยไผ่ของชาวพื้นเมือง ฝรั่งเศสได้ใช้อิฐและเหล็ก คอนกรีตเสริมเหล็กบางครั้งก็เป็นหิน พวกเขาได้สร้างอย่างมั่นคงและเพื่อนาคต

อย่างไรก็ตามเวียงจันทน์ไม่ได้อยู่ในกรณี ดังที่คำอธิบายของ Maspero เมื่อมองย้อนกลับไป จะเห็นได้ชัดว่า ลาวแตกต่างจากส่วนอื่น ๆ ของอินโดจีน ซึ่งการพัฒนาเมืองเป็นหนึ่งในผลกระทบที่สำคัญของการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศสต่อภูมิภาค เศรษฐกิจและวิถีชีวิต แม้แต่ในกัมพูชา พนมเปญก็กลายเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ และมีสถาปัตยกรรม ที่มีสไตล์ตรงกันข้ามกับเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นตลาดเล็ก ๆ โดยทั่วไป มีความสำคัญเพียงเล็กน้อย ภายใต้รัฐอารักขาในลาว

การพัฒนาเวียงจันทน์ในทศวรรษ 1930 ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของเมืองอาณานิคมในแง่ของความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ และอำนาจเท่านั้น แต่ยังมีการใช้แนวคิดแบบเมือง ในแบบฝรั่งเศสด้วย แม้เวียงจันทน์จะยังมีผู้อยู่อาศัยน้อยกว่า 20,000 คน ในช่วงปลายทศวรรษและขนาดของความพยายามในการสร้างเมืองในยุคอาณานิคมยังน้อยกว่าในฮานอยและไฮฟอง ในตั้งเกีย (Tonkin) ไชงฮอน ในโคชินจีน และพนอมเพนห์ ในกัมพูชา ความคิดเหมือนกันเกี่ยวกับการออกแบบและจัดโครงสร้างเมืองที่มีอิทธิพลต่อรูปร่างและรูปลักษณะของเวียงจันทน์ เมืองนี้ได้รับการสำรวจในแต่ปีพ.ศ.2457 ถึงปลายปีพ.ศ.2463 (ค.ศ.1914 ค.ศ.1920) จึงมีการตัดสินใจอย่างเป็นทางการว่า ศูนย์กลางเมืองใหญ่ ๆ ของอินโดจีนแต่ละแห่ง จะมีการพัฒนาแผนแม่บทที่ครอบคลุม

พหุ ม บณุ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 56 ที่อยู่อาศัยของผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสในลาว
ที่มา: Collectionpayslao.net

ภาพประกอบที่ 57 ข้าราชการฝรั่งเศสและเด็กลาว ในหลวงพระบางพ.ศ. 2430 (1887)
ที่มา: Wikiwand

นครหลวงฮานอยและเมืองใหญ่อื่น ๆ ทางภาคอาณานิคมพยายามสร้างเมืองที่มีระเบียบและสิ่งนี้ขยายไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนนถูกปรับให้ตรงและเป็นโลหะ มีการติดตั้งฟุตบอลและท่อน้ำ ตามแนวทางนี้ถูกใช้ในเวียงจันทน์ แต่เนื่องจากสถานะที่มีความสำคัญน้อยกว่าใน การทางเมืองและการค้าของอาณานิคม การปรับปรุงดังกล่าวจึงมีจำกัด ถนนในเวียงจันทน์ ยังไม่มีชื่อและเต็มไปด้วยฝุ่นมี ไม่กี่ทางเดินเท้า และการจราจรยังคงเต็มไปด้วยความแตกต่าง – เกวียนลากหลัง และและ

รถสามล้อที่เปิดตัวแรกได้นำเข้ามาลาวในช่วงต้นทศวรรษพ.ศ. 2473 (ค.ศ.1930) ควบคู่ไปกับรถยนต์รุ่นคลาสสิกต่างๆ

แน่นอนว่า ผลกระทบของฝรั่งเศส มีให้เห็นทุกที่ - ในฐานะเศรษฐกิจแคบ ๆ ของเมือง ความแตกต่างทางกายภาพและสังคมและในรูปแบบของถนนและสถาปัตยกรรมของอาคารในใจกลางเมือง และล้อมรอบตัวที่ทำงานของรัฐ ที่แคบ - แผนกการที่ได้รับทุนเช่น การเงิน การศึกษา และการฝึกอบรม โรงพยาบาล กฎหมาย โรงพยาบาลที่ใหญ่พอสมควร โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนการค้า สำนักงานและการฝึกอบรมของแผนกโยธาธิการ ได้สร้างขึ้น รอบๆของหอพระแก้ว ศูนย์การค้าสองแห่งก็ถูกต่อสร้างขึ้น เพื่อการค้าขายนำเข้า - ส่งออก บริหารร้านค้าและส่งสินค้าให้กับชาวเมืองหนึ่งนั้นคือท่าเรือโอกุสต์ปาวี มีตลาดเล็กๆ อยู่บนถนน Tafforin (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของน้ำพุ) มีองค์กรเอกชน รวมถึงชาวยุโรปจำนวนหนึ่ง ได้สร้างโบสถ์คริสต์จักรขึ้นมาเพื่อรับใช้ชาวลาวที่กลับมาอาศัยอยู่ในเวียงจันทน์และชาวต่างชาติ นอกจากนี้ ยังมีอีกเขตหนึ่ง สำหรับแรงงานชาวเวียดนาม ที่ยากจน โดยมีกระท่อมที่ทำจากไม้ไผ่และฟางที่สร้างขึ้นบนพื้นดินในเขตชานเมือง (หุมพันรัตน์วงศ์, สัมภาษณ์: กันยายน 2561)

ภาพประกอบที่ 58 การดำรงชีวิตของชาวลาวผู้ยากจนในศตวรรษที่ 19
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

2.1.5 การจบลินอาณานิคมฝรั่งเศสในอินโดจีน และการเริ่มเข้ามามีบทบาทในลาวของอเมริกา

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ระบบสังคมนิยมได้มีการปรับปรุงเข้มแข็งในหลายด้าน ได้สร้างเงื่อนไขอันสะดวกให้ขบวนการปฏิวัติโลกขึ้นอย่างแข็งแกร่ง ปลายปีพ.ศ. 2496 (ค.ศ.1953) ถึงต้นปีพ.ศ. 2497 (1954) เกิดการสู้รบรุนแรงขึ้นในหลายจุดทั่วอินโดจีน ฝรั่งเศสสูญเสียฐานที่มั่นด้านการทหารไปหลายแห่ง โดยเฉพาะฐานที่มั่นสำคัญ เช่น ฐานทัพ “เดียนเบียนฟู” โดยเฉพาะ ถูกกำลังประชาชนผู้รักชาติโจมตีอย่างหนัก ในทุกสนามรบ และสูญเสียฐานที่มั่นไปอย่างต่อเนื่อง อีกด้านหนึ่ง ฝรั่งเศสถูกระแสวิกฤตการณ์ด้วยฉันทน์ ฝรั่งเศสจึงยอมนั่งโต๊ะเจรจาดำเนินปัญหาอินโดจีนที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในที่สุดฝรั่งเศสยอมลงนามในสัญญาสงบศึกอินโดจีนในวันที่ 2 กรกฎาคม ปีพ.ศ. 2497 (ค.ศ.1954)

ภาพประกอบที่ 59 ราชอาณาจักรลาวพ.ศ. 2496-2518 (ค.ศ. 1953-1975)

ที่มา: Website ประวัติศาสตร์ลาว

เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ.1945 คณะลาวอิสระประกาศเอกราชและจัดตั้งรัฐบาล รัฐบาลลาวอิสระขอรับรองพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ให้เป็นกษัตริย์ของรัฐบาลลาวอิสระแต่พระองค์ไม่ยอมรับ ในเวลาเดียวกัน ฝรั่งเศสส่งกองทหารมาในภาคใต้ลาวเพื่อรื้อฟื้นอำนาจขึ้นใหม่โดยความร่วมมือของเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ (ค.ศ.1912-1980) เจ้านครจำปาศักดิ์ แล้วเคลื่อนทัพขึ้นสู่เวียงจันทน์ และหลวงพระบาง พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ฉวยโอกาสรับเป็นกษัตริย์ของรัฐบาลลาวอิสระเพื่อสั่งให้กำลังลาวอิสระยอมจำนนต่อฝรั่งเศสในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1946 คณะลาวอิสระจึงต้องลี้ภัยมาไทย และจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นโดยมีเจ้าเพชรราชเป็นประมุขชั่วคราว

กลุ่มนักชาตินิยมลาวที่ใกล้ชิดกับขบวนการเสรีไทยสายอีสานรวมตัวกันจัดตั้ง “คณะลาวอิสระ” (Lao Issara; Free Lao) โดยมีจุดยืนต่อต้านการกลับมาของฝรั่งเศสและต้องการจัดตั้งรัฐบาลประชาธิปไตยที่กษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ พวกเขาเชิญเจ้าเพชรราช {พ.ศ. 2433-2502 (ค.ศ.1890-1959)} เจ้ามหาอุปราช (รองกษัตริย์) หลวงพระบางอีกทั้งเป็นข้าราชการลาวชั้นสูงสุดในเวียงจันทน์ เป็นหัวหน้า พร้อมทั้งชักชวนเชื้อพระวงศ์ ข้าราชการ และปัญญาชนจำนวนหนึ่งเข้าร่วม รวมไปถึงเจ้าสุวรรณหงษ์ {พ.ศ. 2444 - 2527 (ค.ศ.1901-1984)} เจ้าสุภานุวงศ์ {พ.ศ. 2452 - 2538 (ค.ศ.1909-1995)} วิศวกรประจำเมืองญาจาง ผู้ที่ขบวนการเวียดมินห์ (Viet Minh Movement) ให้การสนับสนุน ซึ่งทั้งสองคนนี้เป็นน้องชายของเจ้าเพชรราช และจะมีบทบาทสำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองลาวในภายหน้าด้วย

ภาพประกอบที่ 60 เจ้าเพชรราช
ที่มา: Website ประวัติศาสตร์ลาว

ภาพประกอบที่ 61 เจ้าสุววรรณภูมา
ที่มา: Website ประวัติศาสตร์ลาว

ภาพประกอบที่ 62 เจ้าสุภานุวงศ์
ที่มา: Website ประวัติศาสตร์ลาว

2.2 ราชอาณาจักรลาวภายใต้การกำกับดูแลของสหรัฐอเมริกา

2.2.1 อเมริกาเข้าครอบครองลาวแทนฝรั่งเศส

ภาพประกอบที่ 63 (กษัตริย์) พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ช่วงปี ค.ศ.1953-1959

และนายกรัฐมนตรี เจ้าสุววรรณภูมา ปี ค.ศ.1953-1959

ที่มา: Avra Anthem

ปลายปีพ.ศ. 2496 (ค.ศ.1953) ถึงต้นปีพ.ศ. 2497 (ค.ศ.1954) เกิดการสู้รบรุนแรงขึ้นในหลายจุดทั่วอินโดจีน ฝรั่งเศสสูญเสียฐานที่มั่นด้านการทหารไปหลายแห่ง โดยเฉพาะฐานที่มั่นสำคัญ เช่น ปี ค.ศ. 1954 เสียฐานทัพ “เดียนเบียนฟู”²⁹ ที่ภาคเหนือของเวียดนาม ด้วยฉะนั้น ฝรั่งเศสจึงยอมนั่งโต๊ะเจรจาวาด้วยปัญหาอินโดจีน ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ การเจรจายืดเยื้อนานถึง 2 เดือน เบื้องต้นฝรั่งเศสมีท่าทีแข็งขัน ไม่ยอมมอบเอกราชให้แก่สามประเทศอินโดจีน ภายหลัง

²⁹ ยุทธการที่เดียนเบียนฟู (ฝรั่งเศส: Bataille de Diên Biên Phu) เป็นการเผชิญหน้าครั้งสำคัญสุดยอดในสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง ระหว่างกองทัพรบนอกประเทศภาคพื้นตะวันออกไกลของสหภาพฝรั่งเศส และนักปฏิวัติคอมมิวนิสต์-ชาตินิยมเวียดนามห์ ยุทธการนี้เกิดขึ้นระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมค.ศ. 1954 และสิ้นสุดลงด้วยความพ่ายแพ้อย่างกว้างขวางของฝรั่งเศส ซึ่งส่งอิทธิพลต่อการเจรจาเหนืออนาคตของคาบสมุทรอินโดจีนที่นครเจนีวา ที่มา: (Điễn Biên Phu เว็บไซต์อุทิศอย่างเป็นทางการ) ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลโลกหรือองค์การสหประชาชาติ

มีท่าทีผ่อนปรนขึ้น เพราะถูกกำลังประชาชนผู้รักชาติโจมตีอย่างหนักในทุกสนามรบ และเสียฐานที่มั่นไปอย่างต่อเนื่อง อีกด้านหนึ่ง ฝรั่งเศสถูกระแสโลกประณาม ทั้งถูกบีบจากประเทศที่เข้าร่วมเจรจา ในที่สุดฝรั่งเศสยอมลงนามในสัญญาสงบศึกอินโดจีนในวันที่ 2 กรกฎาคม ปีพ.ศ. 2497 (ค.ศ.1954)

สัญญาเจนีวา ปีพ.ศ. 2497 (ค.ศ.1954) กำหนดให้ฝรั่งเศสมอบเอกราชให้แก่สามประเทศอินโดจีน และถอนทหารออกจากอินโดจีนภายในกำหนด 300 วัน ประเทศที่เข้าร่วมการประชุมเจนีวา ครั้งนั้นได้ประกาศรับรองเอกราชอำนาจอธิปไตยและผืนแผ่นดินของสามประเทศ ส่วนปัญหาการเมืองภายในเป็นหน้าที่ของคนในชาติจะแก้ไขต่อไปโดยปราศจากกองกำลังต่างชาติไปแทรกแซง จากนั้นมาประเทศอินโดจีนทั้งสามประเทศจึงมีฐานะเป็นประเทศเอกราชถูกต้องตามกฎหมายสากล มีประมุขมหากษัตริย์และประเทศสมาชิกสหประชาชาติรับรู้ และลงมติ รับเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (United Nations)

ภาพประกอบที่ 64 กองประชุม เกี่ยวกับอินโดจีน ที่นคร เจนีวา
ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปี ค.ศ.1954

ที่มา: จากสำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

สำหรับประเทศลาว สัญญาเจนีวา ปีพ.ศ. 2497 (ค.ศ.1954) กำหนดให้รัฐบาลราชอาณาจักรลาวดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ ให้แล้วเสร็จภายในปีพ.ศ.2498 (ค.ศ.1955) โดยให้มีคณะกรรมการตรวจสอบสากล 3 ประเทศเข้ามาอยู่ประจำในลาว ได้แก่ โปแลนด์ (ฝ่ายสังคมนิยม) แคนาดา (ฝ่ายนายทุน-ทุนนิยม) และอินเดีย (ฝ่ายเป็นกลาง) และให้ กำลังรักชาติไปรวมกันอยู่ในเขตคุ้มครองสองแขวงภาคเหนือ คือแขวงพงสาลีและแขวงหัวพัน เมื่อจัดการเลือกตั้งทั่วประเทศแล้ว ให้รวมประเทศเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นไปตามสัญญาเจนีวาปีพ.ศ. 2497 (ค.ศ.1954) อย่างเคร่งครัด ฝ่าย

กำลังรักษาดินดอนกำลังออกจาก 10 แขวง (ขณะนั้นประเทศลาวมี 12 แขวง) ไปรวมกันอยู่ใน 2 แขวงทางภาคเหนือ คือแขวง “พงศาลี” และแขวง “หัวพัน”

ภาพประกอบที่ 65 สัญญาเจเนอวา ปีพ.ศ.2497 (ค.ศ.1954)
กำหนดให้ฝ่ายกำลังรักษาดี (ประเทศลาว) ไปรวมกันอยู่ใน 2
แขวงทางภาคเหนือคือแขวง “พงศาลี” และแขวง “หัวพัน”
ที่มา: ผู้วิจัย

ตามที่ระบุในสัญญา ฝ่ายฝรั่งเศส ถอนทหารออกจากดินแดนลาวภายในกำหนด 300 วันตามที่ระบุส่วนรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ที่มีเจ้าสุวัณนะพุมมาเป็นนายกรัฐมนตรี ได้เตรียมการเลือกตั้งทั่วประเทศ ที่ว่าฝ่ายขวาที่มีสหรัฐฯหนุนหลังกลัวว่าจะสู้ฝ่าย “แนวลาวฮักชาติ” ไม่ได้ จึงขัดขวางไม่ให้มีการเลือกตั้ง ฝ่ายสหรัฐฯ ปีรัฐบาลเจ้าสุวัณนะพุมมาด้วยการตัดการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจจนเกิดความวุ่นวายและเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างพรรคการเมืองและฝ่ายการเมือง

ในปีพ.ศ. 2489 (ค.ศ.1946) สหรัฐอเมริกาได้สร้างหน่วยพิเศษขึ้น แทนที่ฝรั่งเศส เพื่อสนับสนุนกองทัพลาวต่อกองทัพคอมมิวนิสต์ การต่อสู้ระหว่างกองทัพลาวกับฝ่ายต่อต้านที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามเหนือ) และสหภาพโซเวียต ในระยะนี้ได้เกิดมีการสับสนวุ่นวายด้านการเมืองขึ้นในนครหลวงเวียงจันทน์ อันเนื่องมาจากการแทรกแซงของสหรัฐฯ อเมริกาที่เข้ามาบีบบังคับในลาวมากขึ้น ส่งผลให้เกิดมีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นหลายพรรค เช่น กลุ่มเวียงจันทน์ กลุ่มหลวงพระบาง กลุ่มสะหวันนะเขต กลุ่มจำปาสัก เพื่อแย่งชิงอำนาจ และช่วงชิงผลประโยชน์จากการช่วยเหลือของอเมริกา ทำให้บ้านเมืองเกิดความไม่สงบด้านเศรษฐกิจของ

ราชอาณาจักรลาวทรุดโทรมลงและขาดดุล กรุงเวียงจันทน์อยู่ภายใต้ความสับสนทางการเมืองและเศรษฐกิจส่วน อเมริกา มีนโยบายพยายามที่จะรักษาเมืองนี้ไว้เพื่อให้เป็นฐานของเศรษฐกิจและการตลาดสมัยใหม่และเชื่อมโยงไปสู่ส่วนที่เหลือของประเทศ แต่ความไม่สมดุลของการช่วยเหลือของสหรัฐฯ ที่เน้นการใช้จ่ายด้านการทหาร และการรักษาความปลอดภัยเป็นหลัก ส่งผลให้โครงการความช่วยเหลือต่างๆ นำไปสู่การทุจริต ไม่มีประสิทธิภาพและสูญเปล่า ตามที่สถานทูตสหรัฐฯ ได้ยอมรับว่า "รัฐบาลของประเทศลาวแทบจะเป็นประเทศที่พึ่งพาทางเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างมึนเมา องค์ประกอบและการบริหารเงินสนับสนุนช่วยเหลือของสหรัฐฯ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการเศรษฐกิจของประเทศลาว " Marc Askew, (2007)

ภาพประกอบที่ 66 การช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาให้ลาว
ที่มา: (UTD/Wharton/B2F2) (with kind permission from Dan Gamelin)

ภาพประกอบที่ 67 9UH-34Ds ลงจอดที่สนามพระ ในช่วงทศวรรษ 1960 และต้นปี 1970
 ชาติหลวงเพื่อปฏิบัติการกู้ภัยในช่วงน้ำท่วม ที่นครเวียงจันทน์พ.ศ. 2509 (ค.ศ.1966)
 ที่มา: (UTD/Wharton/B2F2) (with kind permission from Dan Gamelin)

ข้อตกลงเจนีวาปีพ.ศ 2497 (ค.ศ.1954) สิ้นสุดลงด้วยสงครามอินโดจีน ในช่วงปี พ.ศ2493 (1950) ภายใต้ผู้นำ ที่มองโลกอันกว้างไกลแบบผิดปกติ ลาหวังว่าจะสร้างประเทศชาติให้ทันสมัย แต่แล้ว ไม่นานต่อมา ก็ได้ประเสริฐหนักกับสภาพแห่งความทุกข์ยาก และกรรมเป็นจริงของข้อยุ่งยาก ด้านที่ตั้งภูมิศาสตร์ ซึ่งทำให้ประเทศลาวต้องตกอยู่ในท่ามกลางสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาได้ทุ่มเทการช่วยเหลืออย่างเต็มที่ให้แก่รัฐบาลสนาจากลาว เพื่อสร้างสภาพพัฒนาประเทศชาติ แต่การช่วยเหลือดังกล่าวได้ก็ให้เกิดการคอร์รัปชั่น และการเติบโต ขยายตัวของอำนาจทางทหารที่ไม่พึงปรารถนาขึ้นมา

ชาวลาวจำนวนไม่น้อยได้เลือกเอานโยบายเป็นกลาง ในขณะที่เดียวกันก็เกิดมีขบวนการปฏิวัติน้อยๆ ขึ้นมา ซึ่งต้านกับการเข้าร่วมของพรรคฝ่ายใดก็ตาม ที่อยู่ข้างहारกออเมริกา กระบวนการดังกล่าวได้รับการหนุนหลังจากเวียดนามเหนือ ผู้ซึ่งมีจุดประสงค์จะใช้เส้นทางผ่านประเทศลาว เพื่อแทรกซึมเข้าเวียดนามใต้ โดยเฉพาะ เริ่มแต่ปีพ.ศ 2501 (ค.ศ.1958) พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้หันไปยึดนโยบายกับภาคใต้ด้วยกำลังอาวุธ เพื่อให้พนักงานจากภาคเหนือแทรกซึมได้แลบเพื่อรับเอาชาวเวียดนามภาคใต้ มาฝึกอบรม ฉะนั้น เวียดนามเหนือ ต้องได้พึ่งพาซุงสายทางเส้นต่างๆ ที่เล่นผ่านภาคตะวันออกของประเทศลาว ซึ่งเส้นทางดังกล่าวได้รับขนานนามว่าเส้นทางโฮจิมินห์ เป็นจุดเข้าออกสำคัญ ที่เป็นที่เป็นขอกุญแจ ได้อยู่ใกล้กับเมืองเซโปนในแขวงสะหวันนะเขต และในเดือนเดือนธันวาคมปีเดียวกัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ได้ส่งทหารหลวง2กอง พันเข้ามาป้องกันพื้นที่ดังกล่าวจากการลาดตระเวนของราชอาณาจักรลาว... อยู่ที่เวียงจันทน์ ในช่วงปีพ.ศ. 2503 (ค.ศ. 1960) ได้ปล่อยโอกาสให้แก่ขบวนการปฏิวัติลาวเติบโตใหญ่ขยายตัวขึ้น ก็ได้ล่องล้าเข้าเขตควบคุมของรัฐบาลราชอาณาจักรลาวเป็นบริเวณกลางไกลก็สมควร เมื่อสะดุ้งตื่นจากสัญญาเดือนไฟดังกล่าวนี้

อเมริกาก็ได้เปิดศาสสงครามทางอากาศของตนขึ้นและแล้วประเทศลาวก็เธอผลักตกเข้าไปสู่วงสงครามเวียดนามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ Evans Grant, (2006)

ภาพประกอบที่ 68 (กษัตริย์)พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ช่วงปี ค.ศ. 1953-1959

และนายกรัฐมนตรี กระจาย โดนสะโสลิตปี ค.ศ.1954-1956

ที่มา: Avra Anthem

2.2.2 รัฐบาลราชอาณาจักรลาว และการเปลี่ยนแปลงความหมายของพื้นที่เมืองเวียงจันทน์

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงจันทน์กลายเป็นเมืองหลวงของภูมิภาคที่สร้างขึ้นใหม่ในอินโดจีนของฝรั่งเศส เวียงจันทน์ได้กลายเป็นศูนย์กลางทางการเมืองของประเทศหลังอาณานิคมโดยถือว่ามีคามสำคัญในฐานะที่เป็นสำนักงานใหญ่ของประเทศ ซึ่งไม่เคยมีมานานถึง 400 ปี มาแล้ว

ช่วงแรกของการ เข้ามาของสหรัฐฯในลาวตั้งแต่ปีพ.ศ. 2497(ค.ศ. 1954) มีผลกระทบอย่างมากต่อเวียงจันทน์ นโยบายของชาวอเมริกันพยายามที่จะสร้างเมืองให้เป็นฐานที่มีระบบเศรษฐกิจการตลาดสมัยใหม่ สามารถแพร่กระจายไปยังส่วนที่เหลือของประเทศได้ แต่ลักษณะของการช่วยเหลือที่ไม่สมดุลของสหรัฐฯ - การเน้นการใช้จ่ายทางทหารและความมั่นคง - และขนาดของโครงการช่วยเหลือ ทำให้เกิดการทุจริต ไร้ประสิทธิภาพ และสิ้นเปลืองอย่างรวดเร็ว เมื่อเริ่มต้นทศวรรษ 1960 ชาวอเมริกันอ้างว่า “อย่างน้อยเมืองหลวงก็จะเริ่มมีการสร้างเมืองที่ทันสมัย” ในช่วงทศวรรษ 1960 และต้นปี 1970 ความทันสมัยของเวียงจันทน์ยังคงดำเนินต่อไปอย่างรวดเร็ว (สุชี นรสิลป์, สัมภาษณ์:16 กันยายน 2562)

สหรัฐฯเริ่มสร้างพื้นฐานด้านความช่วยเหลือราชอาณาจักรลาวในช่วงต้นปีพ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) หลังจากการมาของทูตสหรัฐฯคนแรกได้สั่งการให้ "ทีมประเทศ" ซึ่งประกอบไปด้วยองค์กร

หลัก 3 องค์การ ในเดือนมกราคมปีพ.ศ.2498 (ค.ศ.1955) ภารกิจการดำเนินงานของสหรัฐอเมริกา (United State Operation Mission USOM) ได้รับการจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานตัวแทนท้องถิ่นของฝ่ายบริหารความร่วมมือระหว่างประเทศ (ICA) และรับผิดชอบในการจัดการความช่วยเหลือของสหรัฐฯต่อลาว ปฏิบัติการในเวียงจันทน์เริ่มโดยมีผู้อำนวยการและผู้ช่วย USOM รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมที่สำคัญรวมถึงการจัดหาเงินทุนที่จำเป็นสำหรับงบประมาณทั้งหมดของกองทัพลาว ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของราชการพลเรือนแห่งชาติ โครงการนำเข้าเชิงพาณิชย์ หลายอย่าง ให้รัฐบาลลาวเช่น อุปกรณ์ทางเศรษฐกิจ การขนส่งไฟฟ้า ฯลฯ และโครงการสวัสดิการสาธารณะเช่น สุขภาพและการศึกษา นอกจากนี้ หน่วยงานบริการข้อมูลของสหรัฐอเมริกา (United State Information Service USIS) ก็ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ข้อมูลและโฆษณาชวนเชื่อในการสนับสนุนกิจกรรมของสหรัฐฯและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ในปีพ.ศ.2498 (ค.ศ.1955) การช่วยเหลือของสหรัฐฯต่อลาวเป็นจำนวนเงิน 18 ล้านดอลลาร์ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นมากกว่า 50 ล้านดอลลาร์ในปีพ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) และลดลงเล็กน้อยในช่วงปี ค.ศ.1960 แต่กลับมาอยู่ที่ 50 ล้านดอลลาร์ต่อปีในช่วงต้นปีพ.ศ. 2513 (ค.ศ. 1970)

รายงานของสถานทูตอเมริกันตั้งแต่เดือนธันวาคมปีพ.ศ. 2499 (ค.ศ.1956) ระบุว่า “...เศรษฐกิจลาวมีลักษณะเฉพาะตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จากการเติบโตของอาคารที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่ประเทศได้เห็นตั้งแต่หลังมา การก่อสร้างอาคารสาธารณะ อาคารพาณิชย์ สำนักงานและที่อยู่อาศัย กำลังดำเนินไปในอัตราที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีโรงแรมใหม่ที่ค่อนข้างทันสมัย สองแห่ง แห่งแรกในเวียงจันทน์เพิ่งสร้างเสร็จ สถานีบริการใหม่ที่ทันสมัย 2 แห่ง การก่อสร้างส่วนใหญ่มีลักษณะถาวรมากกว่า คอนกรีตเสริมเหล็กที่ใช้ในอาคารจำนวนมาก...คอนกรีตมาแทนไม้ที่ทางเดินในย่านธุรกิจหลักของเวียงจันทน์...” Evans Grant, (2006)

ตามจำนวนใบอนุญาตก่อสร้างที่ออกมีโครงสร้างปูนและอิฐ 177 หลังที่สร้างในเวียงจันทน์ ในปีพ.ศ. 2500 (ค.ศ.1957) และอาคารไม้ 58 หลัง ในช่วงครึ่งแรกของปีพ.ศ.2502 (ค.ศ. 1959) มีการสร้างอาคารปูนและอิฐ 42 หลังและมีไม้เพียงหกหลัง (50) ในบรรดาโครงสร้างใหม่ที่สร้างขึ้นระหว่างเดือนตุลาคมปีพ.ศ.2501 (ค.ศ.1958) ถึงเดือนกันยายนปีพ.ศ.2502 (ค.ศ. 1959) ประกอบด้วยอาคารสำนักงานขนาดใหญ่ สถานเอกอัครราชทูต 6 แห่ง โรงภาพยนตร์หนึ่งแห่ง (1,000 ที่นั่ง) โรงเรียนมัธยม 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษาหนึ่ง พิพิธภัณฑสถานแห่ง หนึ่งแห่ง โรงงานบุหรี่ยี่หนึ่งแห่ง... ในขณะเดียวกันก็มีการเปิดโรงเรียนรัฐศาสนา ศาสนา โรงเรียนแพทย์และอาคารหลักของมหาวิทยาลัยแห่งใหม่

การไม่มีทางรถไฟและความยากลำบากในการขนส่งทางบกในรูปแบบอื่น ๆ ทำให้เครื่องบินมีความสำคัญมากขึ้นสำหรับความต้องการในการขนส่งทั้งทางทหารและพลเรือน แอโรอเมริกา ซึ่งเป็นสายการบินที่ได้รับการสนับสนุนจาก ซีไอเอ (CIA) ซึ่งปฏิบัติการภายใต้การคุ้มครองพลเรือน ได้บิน

ลำเลียงวัสดุทางทหารและพลเรือน จากสนามบินเวียงจันทน์ไปยังเครือข่ายสนามบินขนาดเล็กที่สร้างโดยชาวอเมริกันทั่วประเทศ

ช่วงเวลาที่มอิทธิพลของสหรัฐได้สร้างสัณฐานพื้นฐานและรูปลักษณ์ของเมืองที่ยังคงมีลักษณะเป็นทันสมัยในหลาย ๆ ด้าน เป็นการสร้างขึ้นในช่วงสองทศวรรษหลังปีพ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1954) มากกว่าช่วงเวลาอื่น ๆ ในประวัติศาสตร์ ในช่วงเวลานี้เอง การพัฒนาแบ่งออกเป็นสามเส้นทางหลัก ไปทางทิศเหนือตามถนน “เศรษฐาธิราช” และ “หลวงพระบาง” ไปทางทิศใต้ตามถนนถนน “ท่าเตื่อ” และไปทางทิศตะวันออกตามถนน “ล้านช้าง” และถนนหลายสายที่วิ่งออกไปชานเมือง Evans Grant, (2006)

ถนนล้านช้าง (ช้างล้านตัว) เป็นถนนสายเอก ได้ตั้งอยู่จุดใจกลางของตัวเมือง ตั้งฉากกับแม่น้ำโขง และเป็นจุดผ่านของถนนที่สำคัญในตัวเมือง เช่น ถนนทรงคนคำ ถนนหนองบอน และถนนสายสำคัญอื่นๆ ซึ่งมีการติดต่อกับทิศเหนือและ ทิศใต้ของประเทศ ในท้ายปีพ.ศ. 2483 (ค.ศ.1940) ในสมัยอาณานิคม รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวได้ให้ท่าน ดีลาดาตี ตาสานี (Deladaty Tatsany) วิศวกรชาวฝรั่งเศสเป็นผู้กำหนดเอาแฉวงทางและวางแผนเพื่อทำการก่อสร้างถนนล้านช้าง

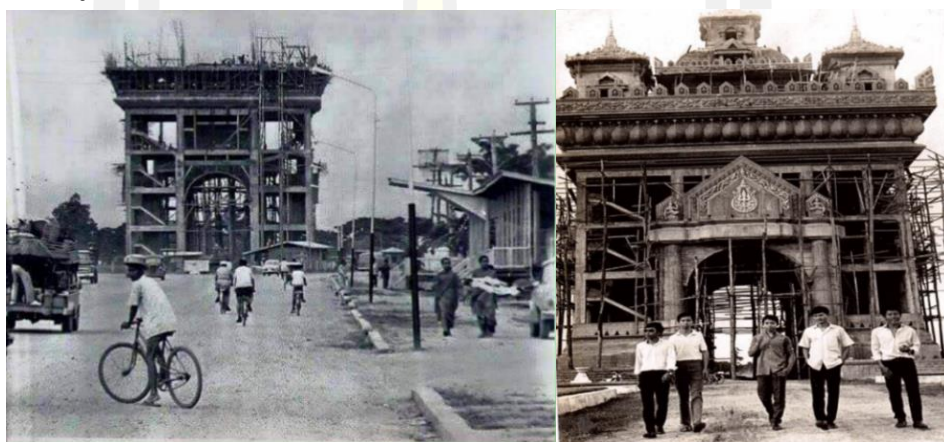
ในปีพ.ศ.2496 (ค.ศ. 1953) ได้มีการสถาปนาชื่อ “ถนนล้านช้าง” หรือ “Lane xang Avenue” ในโอกาสการประกาศเอกราช ในเวลานั้น ถ้าวาดภาพจุดจุดที่ตั้งของเวียงจันทน์ เลียบ “แม่น้ำโขง” จะคล้ายเหมือนเดือนขึ้นไม่เต็มดวง ตัวเมืองจะขยายออกไปทางทิศเหนือและตั้งฉากกับแม่น้ำโขง ตามเส้นทางมาจากพระธาตุหลวงลง ถึงน้ำโขงแล้วเรียบลงมาหอคำ หรืออดีตพระราชวังเก่า (แต่ปี ค.ศ. 1975 ได้นำใช้เป็นสำนักงานประธานประเทศ)

ภาพประกอบที่ 69 แผนที่ถนนล้านช้าง

ที่มา: WebsiteLaomap

ปีพ.ศ 2504-2605 (ค.ศ. 1961-1962) ถนนได้รับการปรับปรุงและฟื้นฟูให้ดีกว่าเดิม เริ่มจาก หอคำ โดยมีการเชื่อมต่อออกไปด้านนอกของตัวเมือง หันหลังใส่แม่น้ำโขง และยังคงติดต่อกับถนนธาตุ หลวง และพระธาตุหลวงด้วย ออกจากหอคำเรียงตามรั้ววัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นวัดเก่าแกในศตวรรษที่ 19 และธาตุคำ โดยผ่านเขตดินทามและเขตกำแพงเมืองเก่า (ปัจจุบันนี้เขตดังกล่าวได้กลายมาเป็น ตลาดเช้านับแต่ปีพ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965) เป็นต้นมา นอกขอบเขตที่ดินทาม รัฐบาลได้สร้างตั้ง โรงเรียนอุดมเวียงจันทน์ในปีพ.ศ.2502 (ค.ศ. 1959) ในระบบการปกครองเก่า ในปีพ.ศ.พ.ศ. 2509 (ค.ศ. 1966) ถนนล้านช้างค้อยๆ ได้รับการพัฒนาขึ้น เรื่อยๆ เป็นต้น มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์ของนักรบ นิรนาม (ประตู่ชัย) ซึ่ง ด้านทิศเหนือของถนนได้มีการสร้างสภาแห่งชาติ

ภาพประกอบที่ 70 ประตู่ชัยถูกก่อสร้างระหว่างปี พ.ศ. 2505 ถึง ปี พ.ศ. 2511

ที่มา: สมจิตรพันธ์รังษี (Somchit PHANTHALANGSY)

ถ้าว่าไปแล้ว การสร้างอนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ ก็ถูกดำเนินไปในช่วงเวลาที่ในประเทศลาวมีสงครามกลางเมืองและสงครามแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา ในระยะกลางซุมปีพ.ศ 2503 (1960) นั้น เมื่ออเมริกาได้แทรกแซงลึกและเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเวียดนาม ที่เป็นบ้านใกล้เรือนเคียงของลาว ซึ่งการกระทำเช่นนี้ได้ก็ให้เกิดนิการเปลี่ยนแปลงด้านยุทธศาสตร์ ที่สำคัญสำหรับชาวอเมริกา และแล้วประเทศลาวก็ได้กลายเป็น “ฉากรับนอกเวที” ของสงครามเวียดนามโดยปริยาย ซึ่งก็หมายความว่าประเทศนี้หนีไม่พ้นจากกรรมโหดร้าย ป่าเถื่อนหรือเคราะห์กรรมต่างๆที่เกิดจากสงครามได้เลย (สุชี นรสิลป์, สัมภาษณ์:16 กันยายน 2560)

2.3 ความขัดแย้งและการต่อสู้ช่วงชิงระหว่างราชอาณาจักรภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา กับฝ่ายสังคมนิยม ภายใต้การสนับสนุนของสหภาพโซเวียตและเครือข่ายสังคมนิยมอินโดจีน

2.3.1 สภาพการณ์ปั่นป่วนทางการเมือง

นับจากวันที่ 29 ตุลาคมปีพ.ศ.2502 (ค.ศ.1959) ซึ่งเป็นวันสิ้นพระชนม์ของเจ้าชีวิตศรีสว่างวงศ์ วันรุ่งขึ้นนับเป็นวันแรกแห่งการเสวยราชย์ของเจ้าชีวิต ศรีสว่างวัฒนา การต่อสู้ทางการเมืองที่ยาวนานระหว่างฝ่าย “แนวลาวยักชาติ”³⁰ กับฝ่ายราชอาณาจักรนับวันยิ่งเข้มข้นขึ้น ฝ่ายหนึ่งคือ “แนวลาวยักชาติ” ที่สืบทอดภารกิจต่อการปลดปล่อยชาติมาจาก “ลาวอิสระ” ในอดีต อีกฝ่ายคือ ฝ่ายเวียงจันทน์ หรือ “ฝ่ายปฏิการ”³¹ ซึ่งหันหน้าหนีประชาชนไปยอมจำนนต่อจักรวรรดิทุนนิยม การเผชิญหน้าขยายวงกว้างออกไป จนกลายเป็นสองกลุ่มชัดเจน กลุ่มฝ่าย “แนวลาวยักชาติ” ถูกเรียกว่า กลุ่มฝ่ายซ้าย และ กลุ่มที่ยอมจำนนต่อจักรวรรดิทุนนิยมสหรัฐฯ เรียกว่า กลุ่มฝ่ายขวา ในกลุ่มฝ่าย

³⁰ คำ “ปฏิการ” ในภาษาอังกฤษว่า "reactionary" มาจากคำภาษาฝรั่งเศส "réactionnaire" คำว่า "ปฏิการ" ถูกใช้เป็นครั้งแรกหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส ผู้สนับสนุนสถาบันกษัตริย์หลายคนถูกมองว่าเป็นปฏิการต่อต้านหรือต่อต้าน "แนวโน้มวิวัฒนาการ" (ฝรั่งเศส: réactionnaire อธิบายถึงการต่อต้านทางการเมืองเพื่อฟื้นฟูสังคมที่ล้าสมัย) ต่อมานักสังคมนิยมและฝ่ายซ้ายหลายคนมองว่า ทุนนิยมเป็น "ปฏิกริยาโต้ตอบ" เนื่องจากทฤษฎีของพวกเขาที่ว่า การก้าวไปสู่สังคมนิยมของมนุษยชาติเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของประวัติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันนายทุนก็คิดว่าตัวเองเป็น "อนุรักษ์นิยม" มากกว่าเป็น "ปฏิการ" แนวลาวยักชาติ (ภาษาลาว อักษรลาว: ແນວລາວຮັກຊາດ, อักษรโรมัน: Neo Lao Hak Sat; ภาษาอังกฤษ: Lao Patriotic Front) ก่อตั้งเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2499 โดยอยู่ในสถานะของพรรคประชาชนลาว เพื่อเป็นแนวร่วมของขบวนการปะเทดลาว มีเจ้าสุพานวงเป็นผู้นำ มีสถานะเป็นพรรคการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งแห่งชาติ ซึ่งส่งผลให้มีความแตกแยกระหว่างลาวฝ่ายซ้ายและลาวฝ่ายขวามากขึ้น แนวลาวยักชาติเป็นองค์กรที่ถูกควบคุมโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ดำรงอยู่จนถึง พ.ศ. 2522 จึงถูกแทนที่ด้วย “แนวลาวยักชาติ” แนวลาวยักชาติ (อังกฤษ: Lao Front for National Construction; ลาว: ແນວລາວສ້າງຊາດ) เป็นแนวร่วมของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวที่ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2522 อยู่ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว โดยมีหน้าที่ในการเป็นองค์กรทางการเมืองเชิงสังคม ใน พ.ศ. 2531 ได้ขยายตัวเพื่อร่วมงานทางด้านชนกลุ่มน้อยและศาสนา องค์กรทางศาสนาทุกองค์กรในลาวต้องมาลงทะเบียนกับแนวลาวยักชาติ (Lao Front for National Constaction)

ขวานี้มีการขัดแย้งกันอย่างรุนแรง เนื่องจากต่างมีผลประโยชน์เป็นตัวตั้ง ผลประโยชน์ที่ว่าคือ การช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาตนเอง เป็นความช่วยเหลือในรูปสิ่งของเงินทองที่สหรัฐฯ ทุ่มเข้ามาในลาวอย่างมหาศาล เพื่อติดสินบนกลุ่มต่างๆ ให้อยู่ภายใต้อิทธิพล

ภาพประกอบที่ 71 กองประชุมใหญ่ของพรรคประชาชนลาว

ซึ่งเป็นพรรคที่มีอุดมการณ์ลัทธิมาร์กซ์-เลนิน

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลขององค์กรแนวลาวยักษ์ชาติ

ภายใต้สถานการณ์ที่มีความขัดแย้งในกลุ่มคนต่างๆ อย่างรุนแรง ผู้นำแนวลาวยักษ์ชาติ 16 คน ที่ถูกคุมขังอยู่เรือนจำ “โพนเค็ง” ฉวยโอกาสหนีคุกในคืนวันที่ 23 พฤษภาคม ปีพ.ศ.2503 (ค.ศ.1960) พร้อมกับทหารยามคุมคุก 8 คน การหนีครั้งนี้ทำให้ฐานอำนาจของกลุ่มฝ่ายขวาสันตะเทียนประชาชนมีจิตใจเอนเอียงสนับสนุนฝ่ายแนวลาวยักษ์ชาติ นับวันยิ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เวลานั้น สถานการณ์ในเมืองหลวงเวียงจันทน์ มีภาวะตึงเครียดสูงมาก พวกนายทหารของ พูมี หน่อสะหวัน ยกกำลังข้ามแม่น้ำโขงผ่านมุกดาหารขึ้นมาหนองคายฝั่งประเทศไทย เพื่อข้ามมายังเวียงจันทน์ ตกกลางคืนก็นำปืนใหญ่มาตั้งที่บ้านศรีเชียงใหม่ (ตอนนั้นยังไม่เป็นอำเภอ) แล้วยิงปืนข้ามแม่น้ำโขงเข้าถล่มเวียงจันทน์หลายคืนอย่างต่อเนื่อง เจ้าสุวัณนะพุมมาเชิญผู้แทนสหประชาชาติไปสังเกตการณ์ด้วยตนเองได้ประจักษ์กับตาว่า กระสุนปืนใหญ่ที่มาจากในเวียงจันทน์นั้นยิ่งมาจากฝั่งไทยอย่างไม่ต้องสงสัย แต่ฝ่ายไทยปฏิเสธเสียงแข็งว่าเป็นการยิงกันเองของฝั่งลาว ปีพ.ศ. 2503 (ค.ศ.1960) เจ้าสุวัณนะพุมมาขอความช่วยเหลือขอรัฐบาลให้แก่ ท่านกินิน พนเสนา รักษาการณ์ ส่วนนายกรัฐมนตรียื่นเครื่องบินไปอาศัยอยู่ที่พนมเปญ ประเทศกัมพูชา (พันดวงจิต องศา, สัมภาษณ์: 2562)

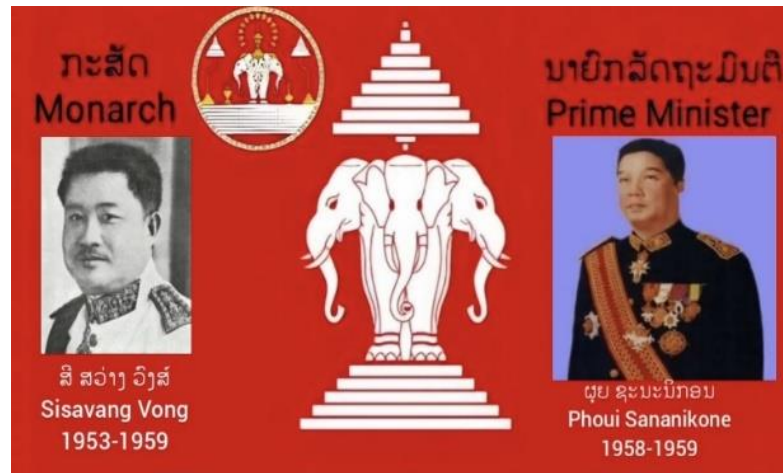

ภาพประกอบที่ 72 ผู้นำ “แนวลาวยักชาติ” จำนวน 16 คน

ถูกจับปี ค.ศ.1959 ที่นครหลวงเวียงจันทน์

ที่มา: จากสำนักข่าวสารประเทศลาว(KPL)

15 ธันวาคมปีพ.ศ2502 (ค.ศ.1959) นายกรัฐมนตรี ผุย ชะนะนิกอน ปรับคณะรัฐมนตรี โดยปลด นายพลพุมิ หน่อสะหวัน นายพลสุนทอน ปะถำมะวง ออกจากรัฐบาล หลังจากนั้น ปลายเดือน ธันวาคม รัฐบาลผุย ชะนะนิกอนถูก โค่นล้มกลุ่มนายพลพุมิ หน่อสะหวัน และจัดตั้งรัฐบาลใหม่มาบริหารประเทศ โดย นายกู อะไพ เป็นนายกรัฐมนตรี นายพลพุมิเป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกลาโหม รัฐบาล กู อะไพ ดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้ามาสู่สภาแห่งชาติ ในวันที่ 24 เมษายนปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) โดยไม่มีฝ่ายแนวลาวยักชาติเข้าร่วมการเลือกตั้งแม้แต่คนเดียว ผลการเลือกตั้งซึ่งมีการซื้อเสียงกันเอิกเกริก กลุ่มนายพลพุมิ หน่อสะหวัน ในนามพรรค “ประชาสังคม” ได้รับเลือกถึง 46 ที่นั่ง ในจำนวนทั้งหมด 59 ที่นั่ง เจ้าสุวันนะพูมาได้เป็นประธานสภาแห่งชาติ

ภาพประกอบที่ 73 (กษัตริย์) พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ (Sisavang Vong) ช่วงปี ค.ศ.1953-1959
และนายกรัฐมนตรี ผุย สนานิกกร (Phoui Sananikone) ปี ค.ศ.1958-1959

ที่มา: Avra Anthem

หลังการเลือกตั้งผ่านไป กู อะไพ (Kou Abphay) นายกรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่งเพื่อสรรหานายกรัฐมนตรีคนใหม่ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และนายกรัฐมนตรีใหม่นี้ในกฎหมายระบุให้เจ้าชีวิตเป็นผู้เลือกคนที่เห็นสมควร เจ้าชีวิตได้เลือกเจ้าสมสนิทเป็นนายกรัฐมนตรีตามการเสนอของสภาแห่งชาติ แม้ว่าเจ้าสมสนิทจะเป็นนายกรัฐมนตรี แต่รัฐบาลชุดใหม่นี้ยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของนายพลพุมมี หน่อสะหวัน ซึ่งนายพลพุมมี หน่อสะหวัน รับผิดชอบรองนายกรัฐมนตรีควบตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหม

ภาพประกอบที่ 74 กษัตริย์ ศรีสว่าง วัฒนา (Sisavang Vattana) ช่วงปี ค.ศ.1959-1975

และนายกรัฐมนตรี กู อะไพ (Kou Abphay) ค.ศ.1960

ที่มา: Avra Anthem

รัฐบาลเจ้าสมมติถูกกดดันจากนายพลพุมิ หน่อสะหวัน ให้เตรียมแผนกึ่งสงครามกับ “แนวลาวยักซาด” โดยส่งทหารราบอากาศไปกระโดดร่มลงตามจุดต่างๆ ที่เป็นแนวหลังของ “แนวลาวยักซาด” แผนการกึ่งสงครามใหม่นี้ถูกต่อต้านจากมหาชน ชั้นชนต่างๆ อย่างรุนแรง ทั้งปัญญาชน นักเรียน นักศึกษา พระสงฆ์ สามเณร ต่างได้มาชุมนุมคัดค้านหลายครั้งในหลายแห่ง กลายเป็นความขัดแย้งในสังคมอย่างหนัก

กระแสเสียงของประชาชนทั่วประเทศตั้งกติกาก้องคัดค้านการกึ่งสงครามครั้งใหม่ รวมถึงกรมกองต่างๆ ของทหารและตำรวจก็ไม่เห็นดีเห็นงามกับการกึ่งสงคราม เป็นเหตุให้กองพันทหารราบอากาศที่ 2 ก็รัฐประหารขึ้นในคืนวันที่ 9 สิงหาคมปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) มีร้อยเอกกองแล ผู้บัญชาการกองพันเป็นหัวหน้าคณะ มีร้อยเอกเกตสะหนาและร้อยโทเดือน สุนนะลาด ร่วมคณะ โอกาสแห่งการทำรัฐประหารคืนนั้น นายทหารทั้งหลายและคณะรัฐบาลเดินทางจากเวียงจันทน์ไปรวมอยู่ที่นครหลวงพระบาง เพื่อร่วมราชพิธีถวายพระเพลิงเจ้าชีวิตศรีสว่างวงศ์ คณะรัฐประหารได้ประกาศนโยบายด้านการทำสงคราม ด้านการแทรกแซงของจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ ด้วยเหตุนี้ คณะรัฐประหารจึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างล้นหลาม โดยเฉพาะชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งประกอบด้วย นักศึกษา ปัญญาชน พ่อค้าแม่ค้า รวมทั้งตำรวจทหารหลายหมื่นคนต่างออกมาชุมนุมกัน เพื่อแสดงการสนับสนุนคณะรัฐประหารและเรียกร้องให้รัฐบาลสมมติลาออก

ภาพประกอบที่ 75 ร้อยเอกกองแล ร้อยโทเดือน สุนนะลาด และนายทหารจากกองพันทหารราบอากาศที่ 2

ที่มา:Lao Progressive Update

17 สิงหาคมปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) มีการประชุมสภาแห่งชาติสมัยวิสามัญ ที่ประชุมมีมติ ปลดรัฐบาลสมสนิท แล้วเสนอให้เจ้าสุวัณนะพุมากลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ โดยไม่มีกลุ่มของ พุมิ หน่อสะหวัน ร่วมด้วย รัฐบาลเจ้าสุวัณนะพุมาระกาศนโยบายสันติภาพ เป็นกลาง และปรองดองชาติ ซึ่งสอดคล้องกับความปรารถนาของประชาชนทั้งชาติ จึงได้รับการสนับสนุนอย่าง กว้างขวาง แต่รัฐบาลของเจ้าสุวัณนะพุมาก็ต้องเผชิญความกดดันจากสหรัฐฯ ถูกข่มขู่ว่าจะตัดความ ช่วยเหลือทุกอย่าง และจะหันไปให้การสนับสนุนนายพลพุมิ หน่อสะหวัน

ด้วยเหตุนี้ เจ้าสุวัณนะพุมาก็จึงปรับคณะรัฐมนตรี โดยเอากลุ่มพุมิ หน่อสะหวัน เข้าร่วมรัฐบาล ด้วย ซึ่งพุมิ หน่อสะหวัน ได้รับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย นอกจากนี้ ยังมี รัฐมนตรีเก่าของรัฐบาลเจ้าสมสนิท ร่วมคณะรัฐมนตรี 4 คน คณะรัฐบาลชุดใหม่เข้าเฝ้าเจ้าชีวิตศรี สว่างวัฒนา และทรงลงพระปรมาภิไธยรับรองในวันที่ 30 สิงหาคม ปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) ขณะที่ นายกรัฐมนตรีเจ้าสุวัณนะพума พร้อมคณะรัฐมนตรีกลับมายังนครเวียงจันทน์นั้น ฝ่ายรองนายกรัฐมนตรี พุมิ หน่อสะหวัน ได้ขึ้นเครื่องบินไปที่สะหวันนะเขต และยึดสะหวันนะเขตเป็นฐานที่มั่นเพื่อต่อสู้กับ รัฐบาล

2.3.2 สหรัฐอเมริกาเข้าแทรกแซงก่อสงครามในลาว

วันที่ 10 กันยายน ปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) พุมิ หน่อสะหวัน ประกาศตั้งคณะปฏิวัติที่ สะหวันนะเขต โดยมีเจ้าบุญอุ้ม นะ จำปาสัก เป็นประธาน ขณะนั้นสหรัฐฯ ยุติการให้ขงความช่วยเหลือ แก่รัฐบาลเจ้าสุวัณนะพума ไปทุ่มเทให้ความช่วยเหลือแก่พุมิ หน่อสะหวัน เป็นเงิน 16 ล้านดอลลาร์ เพื่อ ซื้ออาวุธของสหรัฐฯ กลุ่มพุมิ หน่อสะหวัน เปิดฉากการรบโดยบุกโจมตีเขตข้าเหนือ เชียงขวาง ปาก ซัน ฯลฯ ส่วนประเทศไทยได้ปิดด่านชายแดนที่ติดต่อกับสะหวันนะเขต เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนซื้อ ขายสินค้า

ภาพประกอบที่ 76 กษัตริย์ ศรีสว่าง วัฒนา (Sisavang Vattana) ศัข่วงปี ค.ศ.1959-1975
และนายกรัฐมนตรี เจ้าสุวันนะพูมา (Souvanna Phouma) ค.ศ. 1960
ที่มา: Avra Anthem

วันที่ 11 เดือนเดียวกัน พันตรีบุณแตง อินสีเชียงใหม่ ผู้บัญชาการกองพันที่ 3 หลวงพระบาง ยึดอำนาจการปกครองที่แขวงหลวงพระบาง และประกาศเข้าร่วมกับกลุ่มพุมิ หน่อสะหวัน เมืองสะหวันนะเขต สองวันต่อมา พุมิ หน่อสะหวัน ประกาศตั้งรัฐบาลขึ้นที่สะหวันนะเขต มีเจ้าบุญอุ้ม ฌจำปาสัก เป็นนายกรัฐมนตรี พุมิ หน่อสะหวัน เป็นรองนายกรัฐมนตรี จากนั้นฝ่ายไทยโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีและสหรัฐอเมริกาได้ประกาศรับรองรัฐบาลเจ้าบุญอุ้มทันที ตรงกันข้ามกับฝ่ายสหภาพโซเวียตรัสเซีย และประเทศกลุ่มสังคมนิยมอีกหลายประเทศ ประกาศรับรองรัฐบาลเจ้าสุวันนพูมาที่เวียงจันทน์

ภาพประกอบที่ 77 กษัตริย์ ศรีสว่าง วัฒนา (Sisavang Vattana) ศัข่วงปี ค.ศ.1959-1975
และนายกรัฐมนตรี บุญอุ้ม ฌจำปาศักดิ์ (Boun Oum Na Champasack) ค.ศ. 1960 -1962
ที่มา: Avra Anthem

สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บรรดาประเทศมหาอำนาจฝ่ายทุนนิยมและฝ่ายสังคมนิยมใช้ดินแดนลาวเป็นที่ช่วงชิงอำนาจอิทธิพลกัน โดยฝ่ายสังคมนิยมมีจุดประสงค์อยากช่วยเหลือประชาชนลาว ให้หลุดพ้นจากการกดขี่ขูดรีดของนายทุนและประเทศจักรวรรดิล่าเมืองขึ้น ส่วนประเทศนายทุนอยากชุบเลี้ยงพวกอาณานิคมที่ขึ้นศีกศึกษัดินาและนายทุน เพื่อเข้าเต็มความทุกข์ยากของประชาชนลาว หมายจะให้พวกที่ตนชุบเลี้ยงทำลายล้างกำลังปฏิวัติของประชาชนผู้รักชาติ และหมายจะยึดเมืองลาวเป็นหัวเมืองขึ้นแบบใหม่ของพวกเขาจักรวรรดินายทุน (พันดวงจิต องศา, สัมภาษณ์: 2562)

30 ตุลาคมปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) รัฐบาลเจ้าสุวัณนะพูมาที่เวียงจันทน์ตั้งคณะเจรจาขึ้นเพื่อเจรจาสันติภาพปรองดองชาติกับ “แนวลาวยักชาติ” ตามแนวทางการเมืองสันติภาพเป็นกลางและปรองดองชาติ การเจรจาดำเนินไปได้ด้วยดี สองฝ่ายน่าจะยุติลงด้วยการเจรจานี้โดยเร็วเมื่อฝ่ายพุมิ หน่อสะหวัน ยกกำลังจากสะหวันนะเขตมาเพื่อยึดนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นป็นหาใหม่ ที่รัฐบาลเจ้าสุวัณนะพูมาต้องร่วมมือกับฝ่ายแนวลาวยักชาติต่อสู้กับกลุ่มพุมิ หน่อสะหวัน 5 ธันวาคมพ.ศ 2503 (ค.ศ. 1960) กองกำลังพุมิ หน่อสะหวันเคลื่อนกำลังขึ้นมายึดปากกะดิง วันที่ 8 เดือนธันวาคม ปีเดียวกัน กลุ่มกุปะสิต อะไพ ลูกของกุปะไพ ก็การยึดนาจที่เวียงจันทน์ แต่ถูกกำลังฝ่ายกองแลตีต้านกองกำลังของกุปะสิต อะไพ ถอนไปตั้งที่ค่ายจินายไม้เวลานั้นสถานการณ์ในเมืองหลวงเวียงจันทน์มีภาวะตึงเครียดสูงมาก พวกนายทหารของพุมิ หน่อสะหวัน ยกกำลังข้ามแม่น้ำโขงผ่านมุกดาหารขึ้นมาหนองคายฝั่งประเทศไทย เพื่อข้ามมายังเวียงจันทน์ ตกกลางคืนก็นำปืนใหญ่มาตั้งที่บ้านศรีเชียงใหม่ (ตอนนั้นยังไม่เป็นอำเภอ) แล้วยิงปืนข้ามแม่น้ำโขงเข้าถล่มเวียงจันทน์หลายคืนอย่างต่อเนื่องเจ้าสุวัณนะพูมาเชิญผู้แทนสหประชาชาติไปสังเกตการณ์ด้วยตนเองได้ประจักษ์กับตาว่า กระสุนปืนใหญ่ที่มากตกในเวียงจันทน์นั้นยิงมาจากฝั่งไทยอย่างไม่ต้องสงสัย แต่ฝ่ายไทยปฏิเสธเสียงแข็งว่าเป็นการยิงกันเองของฝั่งลาว 9 ธันวาคมปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) เจ้าสุวัณนะพูมามอบความรับผิดชอบรัฐบาลให้แก่ ท่านกินิน พนเสนา รักษาการณ์ ส่วนนายกรัฐมนตรีขึ้นเครื่องบินไปอาศัยอยู่ที่พนมเปญ ประเทศกัมพูชา 13 ธันวาคม ปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) กองทหารพุมิ หน่อสะหวัน ร่วมกับทหารไทย 2,000 นาย ข้ามแม่น้ำโขงจากหนองคายเข้ายึดบ้านท่าเตื่อ และรวมกับทหารของกุปะสิต อะไพ ที่ค่ายจินายไม้ บุคโจอมตีนนครเวียงจันทน์ กองกำลังฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายแนวลาวยักชาติ พร้อมกับกำลังติดอาวุธเยาวชนในนครหลวงเวียงจันทน์ ได้ต่อสู้ป้องกันเวียงจันทน์ 4 วัน 4 คืน ในวันที่ 16 ธันวาคมปีพ.ศ 2503 (ค.ศ.1960) จึงถอนตัวออกจากนครหลวงเวียงจันทน์ ไปตั้งอยู่ที่ทุ่งไหหินเป็นฐานที่มั่นต่อสู้ยึดเยื่อต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายประเทศนายทุน ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ ได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลเจ้าบุญอุ้ม ส่วนประเทศฝ่ายสังคมนิยม ซึ่งมีสหภาพโซเวียตเป็นหัวหน้า ให้ความช่วยเหลือรัฐบาลเจ้าสุวัณนะพูมา ซึ่งมีฐานที่มั่นอยู่ที่ “ทุ่งไหหิน” (แขวงเชียงขวาง) ในฐานะรัฐบาลฝ่ายเป็นกลาง ส่วนกองกำลัง “แนวลาวยักชาติ” ซึ่งมีฐานที่มั่นอยู่ที่ ซ่าเหนือ (แขวงหัวพัน) และบางส่วนของทุ่งไหหิน มี

เจ้าสุพานวงค์เป็นผู้แทน ได้ประสานกับกำลังฝ่ายกลางต่อสู้ขับไล่กองกำลังทหารฝ่ายขวาของเจ้าบุญอุ้ม ที่ถมกำลังบุกโจมตี หมายยึดทุ่งไหหินและอุทยานศาสตร์อื่นๆ (พันดวงจิต อองศา, สัมภาษณ์: 2562)

ภาพประกอบที่ 78 “ทุ่งไหหิน” แขวงเชียงขวางในปัจจุบัน
ที่มา: ผู้วิจัย

แม้เจ้าบุญอุ้ม – พูมี จะพยายามบุกโจมตี เพื่อยึดเขตอุทยานศาสตร์ทุ่งไหหินแต่ ไม่ประสบความสำเร็จ ในขณะที่ฝ่าย “แนวลาวฮักชาติ” ได้ขยายฐานที่มั่นเพิ่มขึ้น อีกตามท้องถื่นชนบททุ่งนาป่าเขา และคนในเมืองที่ประกอบด้วย ประชาชน นักศึกษา ปัญญาชน ออกมาเรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่สู้รบกันหันหน้ามาเจรจากัน วันที่ 3 พฤษภาคม ปีพ.ศ. 2504 (ค.ศ. 1961) ตกลงหยุดยิงเพื่อหาทางสร้างความปรองดอง และเมื่อวันที่ 11 เดือนเดียวกัน ตัวแทนทั้งสามฝ่ายได้เจรจากับที่บ้านนามอน (เหนือเมืองหินเหิบ) ตกลงให้จัดการประชุม 14 ประเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติตามสัญญาเจนีวา (พันดวงจิต อองศา, สัมภาษณ์: 2562)

16 มิถุนายน ปีพ.ศ. 2504 (ค.ศ. 1961) เปิดประชุมเจนีวา ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มี 14 ประเทศและตัวแทนลาวทั้งสามฝ่ายเข้าร่วม แต่การประชุมไม่มีความคืบหน้า เพราะว่าผู้แทนลาวทั้งสามฝ่ายไม่สามารถตัดสินใจปัญหาได้ 17 มิถุนายน ปีเดียวกัน หัวหน้าตัวแทนลาวทั้งสามฝ่าย ซึ่งเป็น “สามเจ้าลาว” คือ เจ้าสุวรรณพูมา ตัวแทนฝ่ายกลาง เจ้าสุพานวงค์ ตัวแทนแนวลาวฮักชาติ (ฝ่ายซ้าย) และเจ้าบุญอุ้ม นะ จำปาสัก ตัวแทนลาวฝ่ายขวา ไปประชุมกันที่เมืองซูริค (ประเทศสวิตเซอร์แลนด์) เพื่อตกลงในปัญหาที่ยังค้างค้ำ

22 มิถุนายน ปีเดียวกัน กองประชุมผู้แทนลาวสามฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วม เพื่อเป็นแนวทางแก่การพิจารณาขององค์ประชุมเจนีวา 14 ประเทศ มีเนื้อหาหลักคือ ให้ลาวเป็นประเทศเป็นกลาง อยู่ร่วมกันโดยสันติตามหลังเบญจศีล หมายความว่า ต่างชาติที่เข้าไปแทรกแซงด้านการทหารในลาวต้องถอนตัวออกไป แถลงการณ์นี้ทำให้บางประเทศในกลุ่มซีโต้ (SEATO)³² ไม่พอใจ และเริ่มการสู้รบใหม่เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบในสนามรบกันที่จะเข้าโตะเจรจาต่อไป

ภาพประกอบที่ 79 SEATO มีสมาชิก 8 ประเทศ: ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร นิวซีแลนด์ SEATO ปากีสถานฟิลิปปินส์ ประเทศไทย สหรัฐ
ที่มา: www.SEATO

อย่างไรก็ตาม พล.ต.ภูมิหันทน์ไปร่วมมือกับเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ตั้งคณะต่อต้านรัฐประหารที่สหวัณนะเขตโดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และไทย คณะต่อต้านฯ ขับไล่รัฐบาลเจ้าสุวรรณหงษ์มาได้สำเร็จในเดือนธันวาคม ค.ศ.1960 กำลั้งฝ่าย พล.ต.กองเกล้าถอยร่นไปยังเขตทุ่งไหหินเชียงขวางซึ่ง

³² องค์การสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) เป็นองค์การระหว่างประเทศเพื่อการป้องกันโดยรวมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สร้างขึ้นโดยสนธิสัญญาป้องกันร่วมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือสนธิสัญญามะนิลาซึ่งลงนามในเดือนกันยายน พ.ศ. 2497 (ค.ศ.1954) ส่วนใหญ่สร้างขึ้นเพื่อสกัดกั้นผลประโยชน์ของคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทั่วไปแล้ว SEATO ถือเป็นความล้มเหลวเนื่องจากความขัดแย้งภายในและข้อพิพาทขัดขวางการใช้งานทั่วไปของทหาร SEATO อย่างไรก็ตามโครงการด้านวัฒนธรรมและการศึกษาที่ได้รับทุนจาก SEATO ได้ทิ้งผลกระทบที่ยาวนานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ SEATO ถูกยุบในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2520 (ค.ศ.1977) หลังจากสมาชิกหลายคนหมดความสนใจและถอนตัวออกไป (Wikipedia)

เป็นเขตปลอดปล่อยฝ่ายปะเทศลาวและจัดตั้งขึ้นเป็น “กองกำลังฝ่ายเป็นกลาง” (Neutralist Armed Forces) จากนั้น พระเจ้าศรีสว่างวัฒนาแต่งตั้งให้เจ้าบุญอุ้มเป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดตั้งรัฐบาลขวาจัดชุดใหม่ใน ค.ศ.1961 รัฐบาลสหรัฐฯ โดยประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy, ค.ศ.1917-1963) ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายหันมาสนับสนุนให้ลาวเป็นกลางเพื่อจำกัดพื้นที่ของสงครามเวียดนามและห้ามเวียดนามเหนือใช้ลาวเป็นทางผ่านสู่เวียดนามใต้ เคนเนดีเห็นพ้องกับนิกิตา ครุชเชฟ (Nikita Khrushchev, ค.ศ.1894-1971) ผู้นำสหภาพโซเวียตให้ลาวจัดการเจรจาสามฝ่าย หรือที่เรียกว่า “การประชุมสามเจ้าลาว” ประกอบด้วยเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ (ขวา) เจ้าสุวรรณภูมา (กลาง) และเจ้าสุภานุวงศ์ (ซ้าย) นำมาสู่การจัดตั้งรัฐบาลผสมสามฝ่ายในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1962 โดยมีเจ้าสุวรรณภูมาเป็นนายกฯ และมีเจ้าสุภานุวงศ์กับ พล.ต.ภูมิ หน่อสวรรค์เป็นรองนายกฯ

ตามมาด้วยการลงนามในความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยความเป็นกลางของลาว (International Agreement on the Neutrality of Laos, 1962) เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคมปีเดียวกัน³³ สถาบันกษัตริย์ลาวได้แสดงบทบาทเป็นผู้สนับสนุนความเป็นกลาง พระเจ้าศรีสว่างวัฒนา นำคณะรัฐบาลผสมเดินทางไปเยือนบรรดาประเทศโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์ เพื่อแสดงความเป็นมิตรและขอการสนับสนุนจากทั้งสองขั้วอำนาจในการพิทักษ์ความเป็นกลางของลาว ส่วนเจ้าบุญอุ้มหันไปสนับสนุนเบื้องหลังพรรคการเมืองฝ่ายใต้ที่แข่งขันกับพรรคฝ่ายเวียงจันทน์ที่อยู่ใต้อิทธิพลของตระกูลชนะนิกรและดำเนินธุรกิจในเขตภาคใต้ลาวจนถึง ค.ศ.1975

³³ ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยความเป็นกลางของลาวเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่ลงนามในเจนีวาเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 ระหว่าง 14 รัฐรวมทั้งลาว เป็นผลมาจากการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยการยุติปัญหาลาว ซึ่งมีขึ้นตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2504 ถึง 23 กรกฎาคม 2505 พม่า กัมพูชา แคนาดา สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ฝรั่งเศส อินเดีย โปแลนด์ สาธารณรัฐเวียดนาม ราชอาณาจักรไทย สหภาพโซเวียตสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาได้ลงนามในปฏิญญาร่วมกับ คำแถลงความเป็นกลางของรัฐบาลลาวเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2505 มีผลบังคับใช้เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศในวันที่ลงนาม 23 กรกฎาคม 2505

ภาพประกอบที่ 80 การประชุมนานาชาติ (UN)
ที่เมืองเจนีวา พ.ศ. 2505 (ค.ศ. 1962) ว่าด้วยปัญหา
ที่มา: study.com

2.3.3 สหรัฐอเมริกาถดถอย ก้าวเข้าสู่ความปราชัย

การเพิ่มความรุนแรงของสงครามโดยสหรัฐฯ ดำเนินมาถึง ปีพ.ศ. 2511(ค.ศ. 1968) ประสบความปราชัยซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทหารสหรัฐฯ ถูกฆ่าตายจำนวนมาก จนคนหนุ่มไม่ยอมเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหาร เสียขมวดชนสหรัฐฯ กล่าวประณามการทำสงครามในอินโดจีนของรัฐบาลตน ทำให้ฐานอำนาจของจอห์นสัน สั่นคลอน สหรัฐฯ หมดหนทางชนะสงครามนี้ได้ เมื่อเข้าตาจริงจึงสั่งเครื่องบินรบทิ้งระเบิด ยิงทำลายทุกหนทุกแห่งที่เป็นเป้าสงสัย โดยไม่เลือกที่เลือกทาง สงครามรุกรานของผู้มีกำลังเหนือกว่าดำเนินไปด้วยความโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ก็ความเสียหายใหญ่หลวงแก่ประชาชนลาว ผู้รักชาติ ที่ต่อสู้เพื่อเอกราชของประเทศตน

ภาพประกอบที่ 81 การทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกาในลาว
ที่มา:Khaosanpathetlao

อย่างไรก็ตาม ทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายต่างพยายามช่วงชิงฝ่ายที่เป็นกลางให้มาเป็นพวก จนเกิดความขัดแย้งภายใน ฝ่ายเป็นกลางและมีการลอบสังหารผู้นำฝ่ายเป็นกลางเอียงขวาและเอียงซ้าย ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ค.ศ.1963 เหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลให้กองกำลังฝ่ายเป็นกลางเอียงซ้ายเข้าร่วมกับฝ่ายปะเทดลาวจัดตั้งเป็น “กำลังเป็นกลางรักชาติ” (Patriotic Neutralist Forces) และขับไล่กองทหารของ พล.ต.กองแลไปจากทุ่งไหหิน รัฐมนตรีฝ่ายปะเทดลาวและฝ่ายเป็นกลางเอียงซ้ายตัดสินใจหนีกลับฐานที่มั่นฝ่ายปะเทดลาว พล.ต.ภูมิ หน่อสวรรค์พยายามทำรัฐประหารถึงสามครั้งในระหว่าง ค.ศ.1964-1965 แต่ก็ไม่สำเร็จเนื่องจากสหรัฐฯ และเจ้ามหาชีวิตยังคงสนับสนุนเจ้าสุวรรณภูมิ พล.ต.ภูมิจึงต้องลี้ภัยมายังไทย และต่อมาใน ค.ศ.1966 พล.ต.กองแลก็ถูกผู้นำทหารฝ่ายขวาในกองทัพบีบให้ต้องลี้ภัยเช่นเดียวกัน สหรัฐฯ ได้ใช้เงื่อนไขนี้ประกอบกับการเพิ่มเงินช่วยเหลือแก่รัฐบาลลาวในการโน้มน้าวเจ้าสุวรรณภูมิ ให้สนับสนุนสหรัฐฯ และร่วมมือกับกลุ่มฝ่ายขวา ที่เชื่อมโยงกับเจ้าบุญอุ้มและตระกูลชนะนิกรในการปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยในช่วงระหว่าง ค.ศ.1965-1973 ลาวกลับเข้าสู่สภาวะสงครามกลางเมืองอีกครั้ง โดยการแทรกแซงจากทั้งสหรัฐฯ และเวียดนามเหนือในทางลับ (แต่ทั้งสหรัฐฯ และเวียดนามต่างรู้กันดี) สหรัฐฯ ได้ช่วยปรับปรุงกองทัพลาว จัดตั้งทหารกองโจรมั้งและทหารรับจ้างไทย พร้อมทั้งส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดในลาวเพื่อตัดเส้นทางลำเลียงของเวียดนามเหนือที่เรียกชื่อว่า “เส้นทางโฮจิมินห์” (Ho Chi Minh Trail) ในขณะที่เวียดนามเหนือก็ช่วยฝ่ายปะเทดลาวสร้างฐานที่มั่นในถ้ำเมืองเวียงไซ แขวงห่าวพัน ใกล้กับชายแดนเวียดนาม พร้อมทั้งส่งกองทหารและที่ปรึกษามาช่วยฝ่ายปะเทดลาว (สุชี นรสิลป์, สัมภาษณ์:16 กันยายน 2562)

ภาพประกอบที่ 82 แผนที่เกี่ยวกับสมัยสงครามในลาว

ที่มา: civil war in Lao

เมื่อสิ้นหนทางจะเอาชนะสงครามอินโดจีน ประธานาธิบดี อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) จึงมีคำสั่งให้กองทัพยุติการทิ้งระเบิดลงเวียดนามภาคเหนือ และยุติแบบบวิภาคีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามภาคเหนือ) ในเดือนพฤศจิกายน ปีพ.ศ.2511 (ค.ศ. 1968) ที่นครปารีส ประเทศฝรั่งเศส 5 พฤศจิกายน ปีเดียวกัน ริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ตัวแทนจากพรรครีพับลิกันได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ เมื่อขึ้นดำรงตำแหน่ง ประธานาธิบดี นิกสัน ปรับยุทธศาสตร์การรบในสงครามอินโดจีนใหม่ เพื่อลดกระแสต่อต้านของชาวสหรัฐฯ แทนที่จะนำทหารสหรัฐฯมาทำสงคราม ก็หันมาใช้ “คนเอเชียรบกับคนเอเชีย”

นิกสันเพิ่มความช่วยเหลือด้านการทหารแก่ลาวฝ่ายขวาจำนวนมาก จากที่มีทหารในสงครามอินโดจีน 60,000 คน เป็น 70,000 คน เฉพาะทหารวังเปา ซึ่งขณะนั้นมีฐานที่มั่นอยู่ที่ “ข้าทอกลองแจ้” มีกำลังเพิ่มขึ้นจาก 17,000 คน ในปีพ.ศ.2512 (ค.ศ. 1969) เป็น 30,000 คน ปีพ.ศ.2515 (ค.ศ. 1972) จำนวนที่ปรึกษาซึ่งเป็นทหารนอกเครื่องแบบเพิ่มจาก 70,000 คน ในปีพ.ศ.2512 (ค.ศ. 1969) เป็น 120,000 คน ในปีพ.ศ.2513 (ค.ศ. 1970) ส่วนที่ศูนย์บัญชาการพิเศษ HQ 333 อุตรธานี ประเทศไทย มีนายทหารอเมริกันประจำอยู่ประมาณ 1,000 นาย

ภาพประกอบที่ 83 หลงหยาง (Tou Long Yang) ซ้าย, และนายพล วังปาว (Vang Pao) แห่งกองทัพราชอาณาจักรลาว,ขวา ที่ทุ่งไหหินในปี พ.ศ. 2514 (ค.ศ. 1971)

ที่มา: Agnes Constante (NEWS)

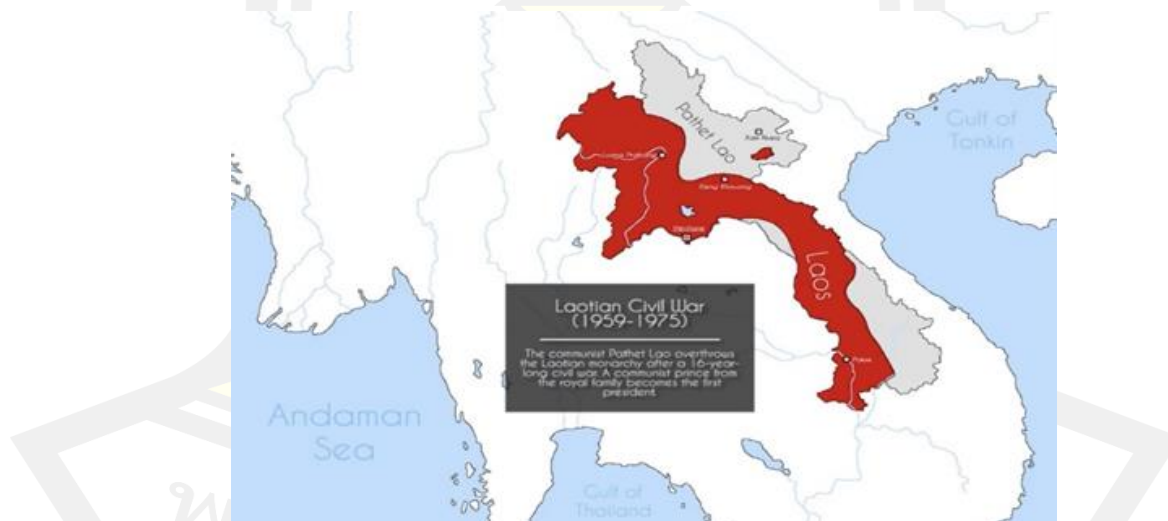
ปี พ.ศ.2508 (ค.ศ.1965) รัฐบาลลาวได้แก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเพิ่มอำนาจพิเศษทางการเมืองให้สถาบันกษัตริย์ในกรณีที่ราชอาณาจักรลาวประสบกับภัยคุกคามร้ายแรง รัฐบาลสามารถเสนอให้สภาราชมนตรีและสภาแห่งชาติร่วมกันประชุมเพื่อให้กษัตริย์จัดตั้งรัฐบาลเองหรือแต่งตั้งนายกฯ และ

คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ตามอัยยาศัย โดยมีวาระตามที่ทั้งสองสภากำหนดและสามารถขยายเวลาได้เมื่อสภาแห่งชาติให้การรับรอง³⁴ ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจของกษัตริย์ให้สูงขึ้นและขัดกับหลักการประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญอย่างร้ายแรง

2.3.4 การรวมแผ่นดินลาวชนชาติลาวครั้งสุดท้าย

2.3.4.1. สัญญาเวียงจันทน์

ต้นปีพ.ศ.2516 (ค.ศ. 1973) กองทหารปลดปล่อยประชาชนลาว หรือ แนวลาวอั๊กซาด ยึดพื้นที่ได้ถึง 4 ใน 5 ของประเทศ ปลดปล่อยได้มากกว่าครึ่งของจำนวนประชาชน ด้วยเหตุนี้ทางฝ่ายเวียงจันทน์ (หมายถึงฝ่ายกลางของเจ้าสุวัณนะพума ที่มีฝ่ายขวาปะปนอยู่) อย่างไรก็ตามก็ไม่ปรากฏว่าพระเจ้าศรีสว่างวัฒนาได้ใช้อำนาจพิเศษนี้หรือไม่ จากบันทึกของทูตสหรัฐฯ ประจำเวียงจันทน์สองฉบับระบุว่า พระเจ้าศรีสว่างวัฒนามีแนวคิดฝ่ายขวานุรักษ์นิยมและต่อต้านคอมมิวนิสต์ พระองค์มีอำนาจอยู่เบื้องหลังการเมืองและพยายามแทรกแซงการเมืองอย่างอ้อม ๆ เช่น การตักเตือนรัฐมนตรีและประธานสภา หรือการแสดงความเห็นส่วนตัวต่อนักการทูตเป็นบางครั้งคราว พระองค์พยายามหลีกเลี่ยงการวิจารณ์ฝ่ายปะเทดลาวโดยตรง เพื่อแสดงความเป็นกลางและภาวะอยู่เหนือการเมืองของตน³⁵

ภาพประกอบที่ 84 สีเทาในแผนที่เป็นพื้นที่ของ “แนวลาวอั๊กซาด”

ที่ยึดครองได้ พื้นที่ถึง 4 ใน 5 ของประเทศ

ที่มา: Laotian civil war

³⁴ อู่คำ พมวงสา, ความเป็นมาของลาว, 373-374

³⁵ Evans, The Last Century of Lao Royalty, 207-211; 217-221

รัฐบาลผสมชุดสุดท้ายและการล่มสลายของสถาบันกษัตริย์ลาว สหรัฐฯ กับเวียดนามสามฝ่าย³⁶ ตกลงทำสนธิสัญญาสันติภาพที่กรุงปารีส (Paris Peace Accord 1973) ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1973 ส่งผลให้รัฐบาลเวียงจันทน์กับฝ่ายปะเทดลาวเจรจากันและมีการลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพเวียงจันทน์ (Vientiane Peace Treaty 1973) เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ปีเดียวกันเพื่อยุติสภาวะสงครามกลางเมืองและตกลงจัดตั้งรัฐบาลผสมชั่วคราวแห่งชาติชุดใหม่สัญญานี้ให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติตามสัญญา “เจนีวา 1962” อย่างเคร่งครัด นั่นคือ ให้ทหารต่างชาติที่เคลื่อนไหวยู่ในลาว เช่น ทหารสหรัฐฯ และทหารไทย ถอนกำลังออกไป ประกาศหยุดยิง และกำลังของแต่ละฝ่ายให้อยู่ ณ ที่ตั้งห้ามเคลื่อนย้ายใดๆ ไม่ว่าจะผ่านทางน้ำ ทางบก และทางอากาศ นับตั้งแต่เวลา 12.00 น. ของวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2516 (ค.ศ. 1973) ไม่ว่าจะเป็นกองกำลังต่างชาติและทุกฝ่ายในลาว สัญญาเวียงจันทน์เป็นสัญญาเพื่อให้เกิดสันติภาพภายในดินแดนลาว ที่ลาวสองฝ่ายทำ ร่วมกันเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2516 (ค.ศ. 1973) ได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนลาวทั้งชาติอย่างกว้างขวาง เป็นสัญญาฉบับบอกให้สงครามยุติลงเสียที เยาวชนลูกหลานจะต้องไม่ไปตายในสงครามอันโหดร้ายอีก ประชาชนจะได้อยู่เย็นเป็นสุข คนลาวทั่วประเทศจะร่วมกันสร้างบ้านแปงเมืองให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป โดยไม่มีการสู้รบกันอีก

ขณะที่ประชาชนมีความหวังในแสงสว่างแห่งเสรีภาพและสันติสุขนั้น กลุ่มขวากลับคิดหาช่องทางทำลายสัญญาเวียงจันทน์ ด้วยสัญญาห้ามต่างชาติแทรกแซงลาว โดยเฉพาะสหรัฐฯและไทย แต่นายพลท้าวมา (ทหารอากาศ) ก็ได้ที่รัฐประหารขึ้นที่เวียงจันทน์ในเช้ามีดของวันที่ 20 สิงหาคมปี 2516 (1973 โดยนำคณะเข้ายึดสนามบินวัดไต (เวียงจันทน์) เป็นกองบัญชาการ แล้วส่งทหารจำนวนหนึ่งเข้ายึดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติ ประกาศยึดอำนาจ กล่าวโจมตีเจ้าสุวัณนะพумаและ “แนวลาวยั๊กขาด” ความพยายามก็รัฐประหารเพื่อขัดขวางการปฏิบัติตามสัญญาเวียงจันทน์ของกลุ่มขวา ถูกปราบลงอย่างทันการณ พวกที่อยู่เบื้องหลังก็เจ็บบหาย ไม่ยอมเปิดเผยตัว

เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในวันที่ 20 สิงหาคม ปีพ.ศ.2516 (ค.ศ. 1973) เร่งรัดให้มีการทำ อนุสัญญาเพิ่มเติมกับสัญญาเวียงจันทน์ให้มีรายละเอียดสำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติชัดเจน และปรากฏผลอย่างจริงจังโดยเร็ว ดือนต่อมา วันที่ 14 กันยายน ทั้งสองฝ่ายลงนามในอนุสัญญาร่วมกัน กำหนดให้สองเมืองคือ หลวงพระบางและเวียงจันทน์มีฐานะเป็นกลาง มีทหารสองฝ่ายจำนวนเท่ากัน เป็นผู้รักษาความสงบ มีคณะรัฐมนตรีผสมการเมืองสองฝ่าย โดยมีเจ้าสุพานวงเป็นประธาน มีผู้แทนทั้งสองฝ่ายเป็นสมาชิกเท่าๆ กัน แต่คราวนี้ฝ่ายปะเทดลาวมีอำนาจต่อรองมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากสหรัฐฯ กำลังลดบทบาทของตนในอินโดจีน ฝ่ายปะเทดลาวเสนอให้ตั้งคณะมนตรีประสมการเมืองแห่งชาติ เพื่อเป็นที่ปรึกษารัฐบาลในการปรองดองชาติ

³⁶ ประกอบด้วย เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และขบวนการเวียดกง (Viet Cong)

ในที่สุด พระเจ้าศรีสว่างวัฒนา ก็ได้แต่งตั้งรัฐบาลผสมชั่วคราวแห่งชาติและคณะมนตรีประสมการเมืองแห่งชาติในวันที่ 5 เมษายน ค.ศ.1974 โดยที่เจ้าสุววรรณภูมายังคงเป็นนายกฯ และเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานคณะมนตรีฯ ที่มีฐานะเสมือนกับนายกฯ³⁷

ภาพประกอบที่ 85 พิธีเซ็นสัญญาเวียงจันทน์ (Paris Peace Accord 1973)

ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ในเดือนมกราคม ค.ศ.1973 ปี ค.ศ. 1973

ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

เป็นที่น่าสนใจว่า ในช่วงเวลานี้ ฝ่ายปะเทดลาวได้แสดงออกถึงการสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ลาว ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่ฝ่ายปะเทดลาวต้องการสร้างความนิยมจากนักการเมืองฝ่ายกลางขวาและประชาชนลาว ด้วยเหตุที่สถาบันกษัตริย์ลาวยังเป็นแกนกลางสำคัญของระบบการเมืองราชอาณาจักร และมีอำนาจarmiสูงสุด นอกจากนี้แล้ว เจ้าสุววรรณภูมาก็กำลังล้มปวญจนต้องไปรักษาตัวที่ฝรั่งเศส ในช่วงกลาง ค.ศ.1974 จึงเป็นโอกาสให้ภูมิ วงศ์วิจิตร³⁸ (ค.ศ.1909-1994) รองนายกฯ ที่เป็นฝ่ายปะเทดลาวต้องรักษาการแทน อันเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้ฝ่ายปะเทดลาวเริ่มขยายอำนาจทางการเมืองมากขึ้นและเข้าไปมีส่วนในการจัดตั้งขบวนการนักศึกษา 21 (องค์กร สุชินรสิงห์, สัมภาษณ์ปี 2517) ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1974 เจ้าสุภานุวงศ์กับเจ้าสุววรรณภูมาร่วมกันออกแถลงการณ์

³⁷ คณะรัฐมนตรีประกอบด้วยฝ่ายเวียงจันทน์กับฝ่ายปะเทดลาวฝ่ายละเท่า ๆ กัน โดยแต่ละกระทรวง หากฝ่ายใดเป็นรัฐมนตรีว่าการ อีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ

³⁸ เคยเป็นข้าราชการอาณานิคม ได้รับตำแหน่งสูงสุดที่เจ้าแขวง (ผู้ว่าราชการจังหวัด) หัวพัน ก่อนที่จะเข้าร่วมกับลาวอิสระและฝ่ายปะเทดลาวตามลำดับ ได้เป็นกรรมการเมืองพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ระหว่าง ค.ศ.1972-1991 และเป็นรักษาการแทนประธานประเทศระหว่าง ค.ศ.1986-1991

โครงการการเมือง 18 ข้อ เพื่อสร้างความปรองดองชาติและการสร้างประเทศสู่ความรุ่งเรือง โดย
แถลงการณ์นี้ยังคงเน้นย้ำถึงความจงรักภักดีของรัฐบาลและคณะมนตรีฯ ต่อสถาบันกษัตริย์

ภาพประกอบที่ 86 กองกำลังรักชาติและรัฐบาลเวียงจันทน์ลงนามอย่างเป็นทางการในข้อตกลงว่า
ด้วยการฟื้นฟูสันติภาพและการดำเนินการของกองกำลังรักษาชาติในลาว (14/9/1973)

ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

สถานการณ์การเมืองในอินโดจีนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงต้น ค.ศ. 1975 เขมรแดงโค่นล้มรัฐบาลสาธารณรัฐเขมรในวันที่ 17 เมษายน จากนั้นเวียดนามเหนือเร่งรุกคืบจนเข้ายึดกรุงไซ่ง่อนของเวียดนามใต้ได้สำเร็จในวันที่ 30 เมษายน ซึ่งอยู่ในช่วงที่ฝ่ายปะเทดลาวเชิญพระเจ้าศรีสว่างวัฒนาและพระมหาสีคำมูไปเยี่ยมเยียนฐานที่มั่นเวียงไซ ชัยชนะของเวียดนามเหนือทำให้ฝ่ายปะเทดลาวตัดสินใจยึดอำนาจการปกครองโดยการจัดตั้งขบวนการประท้วงของนักศึกษาและข้าราชการชั้นผู้น้อยเพื่อขับไล่ผู้นำการเมืองผู้มีอิทธิพลและนายทหารฝ่ายขวาผู้คุมกำลังทหารฝ่ายเวียงจันทน์ในวันที่ 9 พฤษภาคม สมทบกับการใช้กำลังทหารบิบบังคับ ส่งผลให้กลุ่มฝ่ายขวาในรัฐบาลเวียงจันทน์รวมถึงเจ้าบุญอุ้ม ฌ จำปาศักดิ์ และตระกูลชนะนิกรต้องเดินทางออกนอกประเทศและสูญสิ้นอำนาจไปอย่างสิ้นเชิง (พันดวงจิต อองศา, สัมภาษณ์: 2562)

ภาพประกอบที่ 87 กองกำลังของแนวลาวยรักชาติ

ที่มา: จากสำนักข่าวสารประเทศลาว(KPL

3. ลาวในบริบทของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การเรียกร้องของประชาชนที่ประกาศท่ามกลางการชุมนุมใหญ่ ณ สนามพระธาตุหลวง เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม ปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ว่าต้องการลบล้างระบอบเก่าที่ล้าสมัย แล้วสถาปนาระบอบใหม่ที่ก้าวหน้าขึ้นมาแทน เพื่อสร้างชาติลาวที่สดใส ก้าวหน้า ทันสมัย ก้าวสู่ความศิวิไลซ์ โดยเร็ว ให้เกิดความสงบทั่วดินแดน คนในชาติมีความเสมอภาค สามัคคี กลมเกลียว อยู่ดีกินดี สุขถ้วนทั่วทุกระแหง

ฝ่ายปะเทดลาวทยอยส่งทหารและรถถังเข้ายึดหัวเมืองต่าง ๆ โดยปราศจากการต่อต้าน เนื่องจากรักษาการรัฐมนตรียุติประเทศซึ่งเป็นฝ่ายปะเทดลาวสั่งให้กองทัพแห่งชาติห้ามเคลื่อนย้ายกำลังและให้ร่วมมือกับฝ่ายปะเทดลาว จากนั้นพวกเขาได้ส่งนายทหารตำรวจฝ่ายเวียงจันทน์จำนวนมากไปเข้าร่วม “การสัมมนา” เพื่อตัดทอนกำลังต่อต้าน ฝ่ายปะเทดลาวใช้เวลายึดอำนาจสำเร็จทุกแขวงภายในหนึ่งเดือน

ภาพประกอบที่ 88 ประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์เดินขบวนประท้วงเพื่อล้มอำนาจ
ของระบอบเก่า ในวันที่ 23 สิงหาคม ปี 2518 (1975)
ที่มา: จากสำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ในขณะนั้น ท่านโกสอน พมวิหาร เลขาธิการใหญ่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้เข้ามาอย่าง
ลับลับ³⁹ ชี้้นำการลุกขึ้นยืนอำนาจที่นครหลวงเวียงจันทน์ ในที่สุด ในวันที่ 1 พฤษภาคม ปีพ.ศ.
2518 (ค.ศ.1975) ขบวนของมวลชนชาวเวียงจันทน์ ประมาณ 120,000 คน ประกอบด้วยกรรมกร
ชาวนาข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักเรียน นักศึกษา ปัญญาชน กรรมกร พระสงฆ์ ตลอดถึงทหารและ
ข้าราชการของฝ่ายเวียงจันทน์ ออกมาเดินขบวนประท้วงตามถนน กล่าวโจมตีพวกปฏิการขายชาติ

³⁹ ในการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของท่านโกสอน พมวิหาน นับตั้งแต่
ยุคสมัยที่ชื่อของท่านโกสอน พมวิหาน ตลอดจนความเคลื่อนไหวของขบวนการคอมมิวนิสต์ลาวแทบ
ไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่ สาธารณชน ด้วยเหตุที่ท่านโกสอนและพรรคประชาชนปฏิวัติลาว
ดำเนินการเคลื่อนไหว แบบใต้ดินภายใต้ยุทธศาสตร์ปิดลับ โดยอยู่เบื้องหลังขบวนการปะเทดลาวและ
แนวลาวยักชาติ ซึ่งเป็นองค์กรแนวร่วมที่ดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมือง อย่างเปิดเผยภายใต้การ
นำของเจ้าสุพานูวง กว่า 20 ปีของการทำสงครามปฏิวัติ ในลาว ชื่อ บทบาทและเรื่องราวการต่อสู้ของ
ท่านโกสอนและพรรคประชาชนปฏิวัติลาว แทบไม่เป็นที่รับรู้ จนเมื่อขบวนการคอมมิวนิสต์ลาว
ประสบความสำเร็จในการต่อสู้ ทางการเมือง ล้มล้างการปกครองระบอบเก่า สถาปนาสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ได้สำเร็จในวันที่ 2 ธันวาคม ปีพ.ศ. 2518 (1975) บทบาทและ
ความสำคัญของท่านโกสอน พมวิหาน ในฐานะผู้นำขบวนการคอมมิวนิสต์ลาวจึงเป็นที่ปรากฏ

อย่างสนั่นหวั่นไหว พิเศษ คือวันประกาศยึดอำนาจ 23 สิงหาคม ปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) ที่สนาม พระธาตุหลวง ถือป้ายและ ร้องคำขวัญที่เขียนว่า

- จักรพรรดิอเมริกาต้องกลับบ้าน
- พวกปฏิกรายชาติจงออกไป⁴⁰
- เต็ดเดี่ยวปกป้องรักษาอำนาจการปกครองใหม่

ขบวนการลุกขึ้นของมหาชน ที่โกรธแค้นต่อจักรพรรดิอเมริกา และพวกปฏิกรายชาติในเวลา นั้นเป็นที่ร้อนแรงที่สุด อาจจะถูกได้ว่า จะยกภูเป็นหน่วยหรือว่าชุดดินถมทะเลก็คงจะได้ เพราะมัน เป็นความมุ่งมาดปรารถนาของเขาอย่างแท้จริง ด้วยฉะนั้น พรรคประชาชนปฏิวัติลาว เห็นได้ว่า โอกาสทองมาถึงแล้วจึงได้ชี้หน้าให้ประชาชน

**“จับโอกาส ยาดเวลา ผนึบมีม็เทอซัง โดยบ่าใสู่สามบาทถ้อบยุดทะสาถ
ลวักซึบฮัดอำนาจ ทั่วปะเทถ เร็ดแบบบิวบ๋ไฮลู้ บ้าบ๋ไฮลู้บ แต่จับปลาได้”**

**“ ใช้ประโยชน์จากโอกาส พันปีมีครั้งหนึ่ง โดยวิธีการใช้สามบาทค้อนยุทธศาสตร์⁴¹
เพื่อยึดอำนาจ ทั่วประเทศ แบบบัวไม้ให้ซ้า นำไม้ให้ขุ่น แต่จับปลาได้”**

เมื่อสถานการณ์ทั่วประเทศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองสูง เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลง ลบล้างอำนาจการปกครองเก่า สร้างอำนาจปกครองใหม่ นับวัน สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกเอื้ออำนวยให้รัฐบาลผสมและคณะรัฐมนตรีผสมการเมือง (สาม ฝ่าย) แห่งชาติ เปิดประชุมขึ้นที่เมืองเวียงไซ วันที่ 25 พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975)

⁴⁰ ให้ปลดรัฐมนตรี 5 ท่าน ซึ่งเป็นฝ่ายขวา คือ สีสุก นะจำปาสัก โง่น ชะนะนิคอน คำไผ่ อะไพ ทุมพัน ไชยะสิต จันทอน จันทะลาสี และเร่งรัดให้ปลดนายทหารหลายคนเช่น กุปะสิต อะไพ อุ ดอน ชะนะนิคอน คำฮู้ บุตสะลาด ทองลิต โจอึงเบ็งบุน เป็นต้น

⁴¹ ประการแรกคือสถานการณ์ของโลกอำนวยความสะดวกมาจากสนธิสัญญาหยุดยิงในปี 1973 ประการที่สองคือ เวียดนามก็สามารถปลดปล่อยนครหลวงไซ่ง่อนแห่งเวียดนามภาคใต้สำเร็จ และ ปลดปล่อยดินแดนภาคใต้ของเวียดนามออกจากอำนาจฝ่ายขวาและสหรัฐฯ ได้ในวันที่ 30 เมษายน ปี พ.ศ. 2518 (1975) และประเทศกัมพูชากำลังร่วมเอกภาพกัมพูชาสามารถปลดปล่อยนครหลวง พนมเปญเป็นผลสำเร็จ และสามารถปลดปล่อยทั่วประเทศอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา และประการที่ สามก็คือสถานการณ์อยู่ในลาวมีความร้อนแรงมากโดยการเดินขบวนของมวลชนเป็นแสนแสนคนอยู่ ทั่วประเทศโดยเฉพาะที่นครหลวงเวียงจันทน์ กล่าวขับไล่กองทัพอเมริกา โจมตีพวกปฏิกรายชาติ เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 89 ท่านโกสอน พนมวิหาร พูดคุยกับประชาชน
ในอำเภอเชียงโขเกี่ยวกับชัยชนะของการปฏิวัติลาว
ที่มา: จากสำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

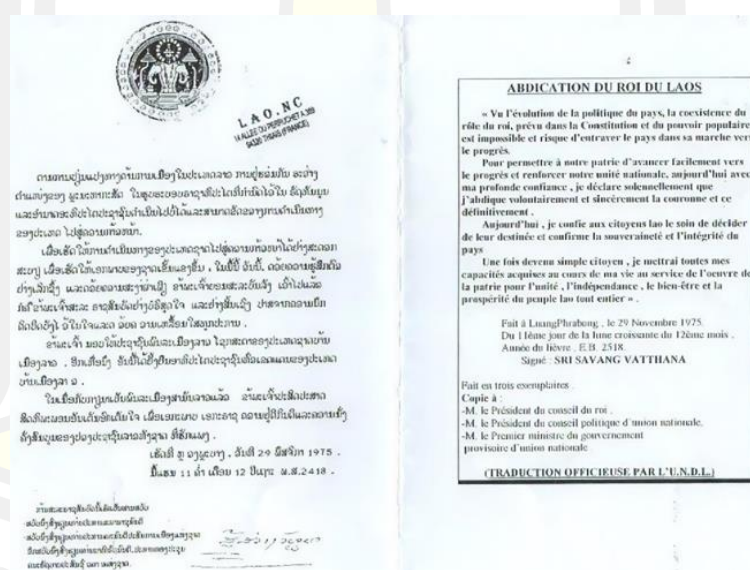
เมื่ออำนาจรัฐตกเป็นของฝ่ายปะเทดลาวในทางปฏิบัติเรียบร้อยแล้ว จึงเกิดคำถามเกี่ยวกับอนาคตของสถาบันกษัตริย์ลาวภายใต้การปกครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงพฤศจิกายน ค.ศ. 1975 พระเจ้าศรีสว่างวัฒนายังคงเป็นประมุขของประเทศและปฏิบัติกิจการตามปกติ มีการคาดการณ์ว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์ที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่อาจจะให้พระเจ้าศรีสว่างวัฒนาเป็นกษัตริย์ต่อไป ซึ่งตรงกับคำยืนยันของเจ้าสุภานุวงศ์ที่มีต่อเจ้าสุวรมณูมาและรัฐมนตรีฝ่ายเวียงจันทน์ และทางราชสำนักวางแผนที่จะจัดพิธีบรมราชาภิเษกในช่วงต้น ค.ศ. 1976 ซึ่งยังไม่ได้จัดตั้งแต่ที่พระองค์ครองราชย์นับแต่ ค.ศ. 1959⁴² แต่สัญญาณของการเปลี่ยนแปลงได้เริ่มขึ้นในวันที่ 21 พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) เจ้าสุภานุวงศ์เชิญรัฐบาลและคณะมนตรีฯ ไปประชุมพิเศษที่เมืองเวียงไซ แขวงหัวพันจากนั้น ขบวนการนักศึกษา 21 องค์กรจัดชุมนุมในเวียงจันทน์เพื่อเรียกร้องให้ล้มเลิกสถาบันกษัตริย์

ที่เปิดประชุมพิจารณาและทบทวนหลายปัญหาเร่งด่วนและจำเป็นของประเทศในระยะเริ่มต้น เพื่อปรับให้ทันสมัยสถานการณ์ทั้งภายในประเทศและทั่วโลก บนพื้นฐานความเรียกร้องต้องการของประชาชนลาวทั่วประเทศ ที่ประชุมตกลงเป็นเอกฉันท์ให้ลบล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือระบอบราชาธิปไตยที่ล้าสมัยในลาว ท่านสุพานูวง ท่านสุวรรณะพума และท่านพุมิ วงวิริต นำสาระสำคัญของการประชุมไปกราบบังคมทูลต่อเจ้าชีวิตศรีสว่างวัฒนา ที่พระราชวังหลวงพระบาง(พันดวงจิต องศา, สัมภาษณ์: 2562)

⁴² พระเจ้าศรีสว่างวัฒนามีความประสงค์ที่จะจัดพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อลาวสามารถยุติสงครามภายในเรียบร้อยแล้ว

ในที่สุด วันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ.1975 เจ้าสุววรรณภูมาพร้อมกับเจ้าสุภานุวงศ์ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าศรีสว่างวัฒนาเป็นการด่วนเพื่อขอลาออกจากตำแหน่งและขอให้พระเจ้าศรีสว่างวัฒนาสละราชสมบัติ พระเจ้าศรีสว่างวัฒนาตัดสินพระทัยสละราชบัลลังก์โดยลงพระปรมาภิไธยในราชสาส์นสละบัลลังก์ประทานให้แก่คณะรัฐบาลผสม แต่จากบันทึกของเจ้ามิ่งคลา สุววรรณภูมา ลูกชายของเจ้าสุววรรณภูมาระบุว่า พระเจ้าศรีสว่างวัฒนา กับเจ้าสุพันธ์รังสีน้องชายและราชเลขาของร่างราชสาส์นสละราชบัลลังก์เองแทนที่จะลงนามในร่างที่เจ้าสุภานุวงศ์เสนอ อีกทั้งปฏิเสธคำเชิญของเจ้าสุภานุวงศ์ที่จะให้พระองค์ไปอ่านคำประกาศสละราชย์ที่เวียงจันทน์ แต่ให้มกุฎราชกุมารเจ้าวงศ์สว่างเป็นตัวแทนพระองค์⁴³

การที่พระเจ้าศรีสว่างวัฒนายอมสละราชสมบัติได้โดยง่ายก็เนื่องจากเป็นที่รับรู้กันแล้วว่าฝ่ายปะเทดลาวควบคุมอำนาจในการปกครองได้เรียบร้อยแล้ว และบรรดาผู้นำฝ่ายขวาคนสำคัญหลบหนีไปหมด เหลือเพียงเจ้าสุววรรณภูมาที่เป็นผู้มีอำนาจที่ให้การสนับสนุนพระองค์คนสุดท้าย ก็ตัดสินใจเห็นชอบกับข้อเสนอของเจ้าสุภานุวงศ์ (สัมภาษณ์ ปีพ.ศ.2563 ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม ที่สหรัฐอเมริกา)⁴⁴

ภาพประกอบที่ 90 สำเนาสาส์นสละราชสมบัติของพระเจ้าศรีสว่างวัฒนา พร้อมคำแปลภาษาฝรั่งเศส
ที่มา : <https://3.bp.blogspot.com/>

⁴³ พระเจ้าศรีสว่างวัฒนามีความประสงค์ที่จะจัดพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อลาวสามารถยุติสงครามภายในเรียบร้อยแล้ว

⁴⁴ เหตุผลคือว่าเขายังมีลูกหลานที่ยังดำรงชีวิตอยู่ในสปปลาว

เนื้อความในสาส์นระบุว่า

“ตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศลาว การอยู่ร่วมกันระหว่างตำแหน่งของพระมหากษัตริย์ ในรูประบอบราชาธิปไตย ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและอำนาจอธิปไตยประชาชนดำเนินไปไม่ได้และสามารถขัดขวางการดำเนินทางของประเทศไปสู่ความก้าวหน้า...

เพื่อให้การดำเนินทางของประเทศชาติไปสู่ความก้าวหน้าได้อย่างสะดวกสบาย เพื่อให้เอกภาพของชาติเข้มแข็งขึ้น ในวันนี้ ด้วยความรู้สึกตัวอย่างลึกซึ้งและด้วยความสง่าผ่าเผย ข้าพเจ้ายอมสละบัลลังก์ กล่าวไปแล้วก็คือ ข้าพเจ้าสละราชสมบัติอย่างบริสุทธิ์ใจและอย่างสิ้นเชิง ปราศจากความนึกคิดปิดบังไว้ในใจ และด้วยความเลื่อมใสทุกประการ...ข้าพเจ้ามอบให้ประชาชนพลเมืองลาว โชคชะตาของประเทศชาติบ้านเมืองลาว อีกครั้งหนึ่ง อันนี้ไต่ยืนยันอธิปไตยประชาชนทั่วเขตแดนของประเทศบ้านเมืองลาว..... ในเมื่อกลับกลายมาเป็นพลเมืองสามัญลาวแล้ว ข้าพเจ้าประสิทธิ์ประสาทสิทธิพรอันเต็มอกเต็มใจ เพื่อเอกภาพ เอกราช ความอยู่ดีกินดีและความมั่งคั่งสมบูรณ์ของปวงประชาชนลาวทั้งชาติที่แสนรักยิ่ง.”

ทำที่ หลวงพระบาง วันที่ 29 พฤศจิกายน ปี ค.ศ.1975

มือแรม 11 คำ เดือน 12 ปีเถาะ พ.ศ. 2518

(ลงนาม) ศรีสว่างวัฒนา

วันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ.1975 ฝ่ายปะเทศลาวเปิดประชุมสภาผู้แทนประชาชนทั่วประเทศที่โรงแรมเกออเมริกันในเวียงจันทน์⁴⁵ เจ้าวงศ์สว่างขึ้นอ่านสาส์นสละราชสมบัติของบิดาตามด้วยเจ้าสุวรรณภูมาและเจ้าสุภานุวงศ์ก็ได้อ่านสาส์นลาออกจากตำแหน่ง จากนั้น ไกรสร พรหมวิหาร (ค.ศ. 1920-1992) รองหัวหน้าฝ่ายปะเทศลาวและเลขาธิการใหญ่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ขึ้นอ่านรายงานการเมืองเรียกร้องให้ที่ประชุมล้มล้างระบอบราชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิงและสถาปนาสาธารณรัฐในวันถัดมา (2 ธันวาคม ค.ศ.1975) เจ้าสุภานุวงศ์อ่านคำประกาศก่อตั้ง “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ขึ้นอย่างเป็นทางการ⁴⁶

⁴⁵ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของสำนักงานใหญ่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว (กิโลเมตรที่ 6)

⁴⁶ ต่อมารัฐบาล สปป.ลาว กำหนดให้วันดังกล่าวเป็นวันชาติ

ที่ประชุมได้แต่งตั้งเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานประเทศและประธานสภาประชาชนสูงสุด ท่านไกสอน พมวิหารเป็นนายกรัฐมนตรี เจ้าสว่างวัฒนาเป็นที่ปรึกษาสูงสุดของประธานสุภานุวงศ์ เจ้าสุวรรณภูมาเป็นที่ปรึกษารัฐบาล และเจ้าวงศ์สว่างเป็นสมาชิกสภาประชาชนสูงสุด ที่ประชุมยังมีมติเปลี่ยนแปลงเนื้อร้องเพลงชาติใหม่ และยกเลิกการใช้ราชาศัพท์เว้นแต่ในวรรณคดี สถาบันกษัตริย์ลาวจึงสิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์ "...ลาว ล้าหลังนับแต่สมัยพระยาหลังธิราช ปีพ.ศ. 1814 (ค.ศ.1271) ได้สถาปนาระบอบกษัตริย์ขึ้นปกครองหลวงพระบางเป็นครั้งแรก ปกครองด้วยระบอบนี้ เป็นระยะเวลาช้านานมาก กับครั้งสิ้นสุดใน ปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) เป็นเวลายาวนานถึง 704 ปี มหาบุญมี เทพสีเมือง, (2556:560)

ภายหลังเปลี่ยนระบอบการปกครอง ครอบครัวของเจ้าสว่างวัฒนาที่ยังเหลือย้ายออกจากพระราชวังมาอาศัยอยู่บ้านหลังเล็ก ๆ อย่างสันโดษ แต่ระบอบการปกครองใหม่ยังต้องเผชิญการเคลื่อนไหวของกองกำลัง ม้งและกลุ่มต่อต้านรัฐบาลที่มีแนวคิดกษัตริย์นิยม ครอบครัวของอดีตกษัตริย์จึงเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สัมภาษณ์ ปีพ.ศ.2563 ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม ที่สหรัฐอเมริกา) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ยังคงเป็นหนึ่งในสองประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ปกครองประเทศด้วยระบบสังคมนิยม โดยมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (พรรคคอมมิวนิสต์) เป็นแกนนำ หลังปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) รัฐบาลลาวได้พยายามดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเทศ สปป.ลาว โดยมีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานประเทศคนแรก และ ท่านไกสอน พมวิหาร เป็นนายกรัฐมนตรี และต่อมา เป็นเลขาธิการพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (ส่วนมาตรการในการสร้างสังคมนิยมอยู่ในลาว และแนวคิดของท่านไกสอน พมวิหาร ต่ออุดมการณ์และความหมาย ความสำคัญของสังคมนิยมลาวเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจะขอเสนอในบทที่ 4 ของงานวิจัยนี้)

4.สรุป

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว ในปัจจุบัน ได้ผ่านบริบททางประวัติศาสตร์ และสังคมวัฒนธรรมมาช่วงบริบท กล่าวคือ นับตั้งแต่การเกิดขึ้นของวัฒนธรรมลาล่า ล้าหลัง สังคมพุทธศาสนา ล้าหลัง ราชอาณาจักรล้านช้างร่มขาวในอดีต การปกครองของอาณานิคม การต่อสู้เพื่อขับไล่เจ้าอาณานิคม ความขัดแย้งภายในประเทศและการแทรกแซงของต่างชาติเข้าในลาว กระทั่งประเทศลาวอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคสังคมนิยมลาวในนามประเทศ สปป.ลาว การเปลี่ยนผ่านจากระบอบกษัตริย์สู่รัฐสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของลาวเป็นการเปลี่ยนผ่านที่รุนแรงน้อยกว่าในกัมพูชาและเวียดนาม ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวพยายามใช้สถาบันกษัตริย์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความชอบธรรมเพื่อให้การยึดอำนาจเป็นไปโดยไม่มี การนองเลือด จนนำมาสู่การโค่นล้มตัวสถาบันเองจากความยินยอมของกษัตริย์ อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ของครอบครัวกษัตริย์กลับ

กลายเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้ความชอบธรรมทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ลดน้อยลง พระราชวงศ์คนสำคัญโดยเฉพาะเจ้ามหาชีวิต พระชายา และมกุฎราชกุมารจึงถูกรัฐบาล สปป.ลาวส่งไปใช้แรงงานและถูกทำให้สูญหาย⁴⁷

การเปลี่ยนผ่านแต่ละครั้งในแต่ละโครงสร้างบริบทที่แตกต่าง มิได้หมายความว่า สังคมวัฒนธรรมลาวได้สลัดทิ้งซึ่งสังคมวัฒนธรรมที่ผ่านมา ก่อนที่จะก้าวไปเข้าสู่บริบทใหม่หากแต่ได้บูรณาการอดีตสู่ปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับศาสนา หากแต่ได้มีการตีความปรากฏการณ์ไปตามเงื่อนไข และบริบทใหม่ของตนเองเสมอมา โดยเฉพาะในส่วนของอนุสาวรีย์นักรบเก่า หรือประตูลี้ ที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงระยะท้ายสุดของสมัยราชอาณาจักร ซึ่งได้ถูกประทับความหมายเป็นอนุสรณ์สถานนักรบผู้เสียสละในการเรียกร้องเอกราช แต่ในขณะเดียวกันระยะต่อมาความหมายดังกล่าวก็ถูกเลื่อนออกพร้อมกับการประทับความหมายใหม่ให้กับสถาปัตยกรรมดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทต่อไป

---

⁴⁷ นี่คือความเป็นจริงแต่ปัจจุบันอยู่ใน สปป.ลาว ทุกคนถูกห้ามพูดถึงปัญหาดังกล่าว เพราะนี่เป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน

บทที่ 3

อนุสาวรีย์ประตูดุ๊ย : การประกอบสร้างตัวหมายบนพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์

ส่วนนำ

ประตูดุ๊ย นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ที่มีใช้สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย และ ไม่ใช่สถาปัตยกรรมทางศาสนา ดังที่เคยมีมาในประเทศลาว แต่เป็นสถาปัตยกรรมอนุสาวรีย์ประตูดุ๊ย เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมโรมัน ที่มีความหมายทางการเมืองการปกครอง สัมพันธ์กับรัฐชาติ ซึ่งถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2505 สมัยเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเมืองเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางอำนาจการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ขณะที่เมืองหลวงพระบางเป็นเมืองราชธานี การก่อสร้างประตูดุ๊ยจึงมีความหมายมากกว่าการสร้างสถาปัตยกรรมหลังหนึ่ง หากแต่เป็นสถาปัตยกรรมที่ความหมายต่อพื้นที่ และความหมายต่อรัฐชาติลาวในช่วงต่าง ๆ

ภาพประกอบที่ 91 อนุสาวรีย์ประตูดุ๊ยนครหลวงเวียงจันทน์ในปัจจุบัน
ที่มา : สุขถาวร แก้วมุงคุณ, 3 พฤษภาคม ปี 2563 (2020) ผู้บันทึกภาพ

การก่อสร้างประตูดุ๊ยจึงมีความหมายมากกว่าการสร้างสถาปัตยกรรมหลังหนึ่ง หากแต่เป็นสถาปัตยกรรมที่ความหมายต่อพื้นที่ และความหมายต่อรัฐชาติลาวในช่วงต่าง ๆ ในบทนี้ ผู้วิจัย

นำเสนอในส่วนของความเป็นมา วิธีคิดการสร้าง การออกแบบ การสร้าง และ ลักษณะรูปแบบ สถาปัตยกรรมประตูดั้งนี้

ส่วนที่ 1 ประวัติศาสตร์การสร้างประตูดั้ง นครหลวงเวียงจันทน์ (พ.ศ.2500-2511)

1.1 ภาพรวมประวัติศาสตร์ลาวในสมัยรัฐชาติสมัยใหม่

เช่นเดียวกับกัมพูชาและเวียดนาม ลาวเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสและเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสมาประมาณครึ่งศตวรรษ⁴⁸

ภาพประกอบที่ 92 แผนที่ประเทศลาว
ที่มา: Website: www.Laomap.com

ในประเทศที่อยู่ภายใต้การปกครองของอาณานิคม มักมีการเคลื่อนไหวต่อต้านเจ้าอาณานิคม ในประวัติศาสตร์ลาว มีผู้นำชาตินิยมที่โดดเด่นหลายคน รวมทั้งคุณพ่อ “กาดอต” “องแก้วโกมาตัม” “เจ้าฟ้าปัจจาย” ที่ร่วมกันเคลื่อนไหวต่อต้านจักรวรรดินิยมในหลายส่วนของประเทศ ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1930 การต่อสู้ของคนลาวได้เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการต่อสู้ของประชาชนในอินโดจีน (สภาแห่งชาติ สปป.ลาว, 2553)

⁴⁸ จักรพรรดิฝรั่งเศส ได้รวมสามอาณาจักรในลาว เช่น อาณาจักรหลวงพระบาง อาณาจักรจำปาสัก และ ดินแดนเวียงจันทน์ รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ "อารักขา" ของอินโดจีนฝรั่งเศส ในศตวรรษที่ 19 และ ต่อมาได้รวมตัวกันเป็นรัฐเอกราชโดยมีเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวง

ภาพประกอบที่ 93 คุณพ่อ “กาดอต”
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ภาพประกอบที่ 94 ประชาชนลาวฝึกซ้อมการสู้รบ
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ปลายปี 2496 (1953) ถึงต้นปี 2497 (1954) เกิดการสู้รบรุนแรงขึ้นในหลายจุดทั่วอินโดจีน ฝรั่งเศสสูญเสียฐานที่มั่นด้านการทหารไปหลายแห่ง โดยเฉพาะฐานที่มั่นสำคัญ เช่น เดือนเมษายนปี 2497 (1954) เสียฐานทัพ “เดียนเบียนฟู” ที่ภาคเหนือของเวียดนาม ด้วยฉะนั้น ฝรั่งเศสจึงยอม

นังโตะเจรจาว่าด้วยปัญหาอินโดจีน ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ การเจรจายืดเยื้อนานถึง 2 เดือน เบื้องต้นฝรั่งเศสมีท่าทีแข็งขัน ไม่ยอมมอบเอกราชให้แก่สามประเทศอินโดจีน ภายหลังกมีท่าทีผ่อนปรนขึ้น เพราะถูกกำลังประชาชนผู้รักชาติโจมตีอย่างหนักในทุกสนามรบ และเสียฐานที่มั่นไปอย่างต่อเนื่อง อีกด้านหนึ่ง ฝรั่งเศสถูกกระแสโลกประณาม ทั้งถูกบีบจากประเทศที่เข้าร่วมเจรจา ในที่สุดฝรั่งเศสยอมลงนามในสัญญาสงบศึกอินโดจีนในวันที่ 2 กรกฎาคม ปี 2497 (1954)

ภาพประกอบที่ 95 เวียดนามได้รับชัยชนะที่ “เดียนเบียนฟู”
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ภาพประกอบที่ 96 ทหารฝรั่งเศสอยู่ลาว
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ภาพประกอบที่ 97 กองประชุมลาว-เวียดนาม-เขมรปี 2494(1951)
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ช่วงปี พ.ศ. 2493 (1950) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว บุคคลสำคัญในวงการการเมืองได้กลับมาร่วมในรัฐบาล ชาวฝรั่งเศสได้พัฒนาอำนาจเพิ่มเติม ที่สำคัญให้กับชนชั้นนำลาว ชาวลาวเฉลิมฉลองความเป็นอิสระ ที่ได้รอคอยโอกาสอันสำคัญนี้มาอย่างช้านาน รัฐบาลมีความเป็นอิสระภาพจากฝรั่งเศสมากขึ้น สถานะใหม่ของการปกครองตนเองในประเทศได้รับการยอมรับในระดับสากล จาก 15 ประเทศ รวมทั้งสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และประเทศอื่น ๆ ใน “โลกเสรี”⁴⁹

ภาพประกอบที่ 98 สำนักงานองค์การสหประชาชาติ อยู่ที่เวียงจันทน์
ที่มา: ผู้วิจัย

⁴⁹ ที่มา: คำฉันท์ “ประวัติศาสตร์การทูตลาวน”

รัฐบาลเริ่มกระบวนการเข้าร่วมกับสหประชาชาติ กองทัพอากาศสร้างขึ้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2493 ตำรวจแห่งชาติก็ถูกสร้างขึ้น ชนชั้นนำลาว ยังได้รับสิทธิ์ในการควบคุมทางสื่อสาร อย่างเช่น หนังสือพิมพ์ของรัฐบาล และวิทยุแห่งชาติ นอกจากนั้น มีการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ หลายพรรคเช่น “พรรคเสรี” “พรรคชาติก้าวหน้า” ซึ่งก่อตั้งโดย “ลาว - อีสสระเก่า”

ภาพประกอบที่ 99 อยู่ที่สนามบินหลวงพระบางปี 2510 (1967

ที่มา: Wikipedia 23 July 2020

ภาพประกอบที่ 100 ภาพที่ 10: ตราหมวกกองทัพลาว พ.ศ. 2504- 2518 (1961-1975)

ที่มา: Wikipedia 23 July 2020

ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาสำคัญในการทำงานเพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ผู้นำรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว มีความปลื้มปิติในเทคโนโลยี คนลาวได้กลายเป็นคุ้นเคยกับวิทยุ เครื่องบิน โทรเลข และนวัตกรรมอื่น ๆ พวกเขาเชื่อเทคโนโลยีใหม่ในที่สุด ก็สามารถแก้ปัญหาเร่งด่วนที่สุดที่

ประเทศของตนเผชิญได้ และดูเหมือนจะให้ความสนใจพิเศษกับเทคโนโลยีเช่น เครื่องบินอวกาศ และ วิทยุ ตัวอย่างเช่น มีบริการไปรษณีย์อวกาศซึ่งเชื่อมโยงเวียงจันทน์กับ 5 จังหวัด Frank Lebar, (1955:140-141)⁵⁰ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2494 คนลาวได้ควบคุมลาว วิทยุลาว การออกอากาศ ในช่วงเย็น ได้แก่ “ เพลงที่บันทึกการแสดงสดโดยวงออเคสตราลาว การพูดคุยและข่าวประจำวันมีความยาว 20 นาที”

ภาพประกอบที่ 101 สถาบันวิทยุแห่งชาติของประเทศลาว ก่อตั้งขึ้นในปี 2503 (1960)

และกลายเป็นวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติลาวในปี 2518 (1975)

ที่มา: วิทยุกระจายเสียงแห่งชาติลาว

นอกจากนั้น ในช่วงนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมสาธารณะจำนวนมาก ตลอดทั้งปี เพื่อเชิดชูลัทธิชาตินิยมภายในประเทศ มีการสังเกตเหตุการณ์สาธารณะหลายครั้งตลอดทั้งปี เพื่อเป็นการยกย่องความเป็นชาตินิยมประเทศ. ในเอกสารของรัฐบาล มีการระบุวันหยุดไว้สามวันโดยเฉพาะ-วันกองทัพ ในวันที่ 23 เดือนมีนาคม, วันรัฐธรรมนูญที่ 11 พฤษภาคม และวันประกาศอิสรภาพ ในวันที่ 19 กรกฎาคม ซึ่งวันเหล่านี้ ถูกกำหนดและได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศสอย่างท่วมท้น แต่อย่างไรก็ตาม ถูกมองว่าเป็นการเฉลิมฉลองที่มีลักษณะชาตินิยม ตัวอย่างเช่น วันประกาศอิสรภาพจัดขึ้นในวันที่ 19 เพื่อชี้ให้เห็นถึงการลงนามในอนุสัญญาโดยรวมในปีพ. ศ. 2492 (1949) ซึ่งฝรั่งเศสยอมรับว่า ลาวเป็นรัฐอิสระ (ภายในสหภาพฝรั่งเศส) สำหรับครั้งแรก ซึ่งฝ่าย อิสสระ เห็นว่า เป็นชัยชนะที่มีความชอบธรรมสำหรับลาว

รัฐธรรมนูญได้รับความเคารพเป็นพิเศษในราชอาณาจักร รัฐบาลมีคำขวัญลักษณะคล้ายกันกับคำขวัญชาตินิยมของคนไทย แต่เพิ่ม “ รัฐธรรมนูญ ” เช่น “ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รัฐธรรมนูญ ” รัฐธรรมนูญเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ปรากฏในหลายเอกสารรัฐบาล รัฐธรรมนูญถูกประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2490 มันไม่เคยถูกถูกละเลยหรือทอดทิ้ง แต่ตรงกันข้ามได้รับการแก้ไขรัฐธรรมนูญถูกประกาศประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2490 มันไม่เคยถูกถูกละเลย

⁵⁰ ที่มา: Ryan Wolfson Ford, (2018)

หรือทอดทิ้ง แต่ตรงกันข้ามได้รับการแก้ไข ปรับปรุงใหม่ และสร้างประวัติศาสตร์อันยาวนานของลัทธิ ตามรัฐธรรมนูญ ตลอดระยะแห่งการปกครองของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว

ภาพประกอบที่ 102 พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ กับ ชั้นรัฐธรรมนูญ (เงินกีบลาว)

และแสดมปีลาวปี 2494 (1951)

ที่มา: Wikipedia, the free encyclopedia

Grant Evans ในการวิจัยเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ระบุไว้ว่า สมเด็จพระเจ้าศรีสว่าง วัฒนา พยายามปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญเสมอ รัฐธรรมนูญได้รับการเฉลิมฉลองอย่างเป็นทางการในระดับชาติ ในระดับเดียวกันกับการฉลองวันอิสรภาพ และ วันกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาว ซึ่งถือเป็นจุดแห่ง ความภาคภูมิใจของชนชั้นนำ เพราะเป็นสัญลักษณ์ว่ารัฐบาลลาว มีประชาธิปไตยสมัยใหม่ ทัดเทียม กับประเทศอื่น ๆ ในโลก

พหุ มณ ฑิต โธ ชี เว

ภาพประกอบที่ 103 พระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ ศรีสว่าง วัฒนา

ที่มา: factsanddetails.com

1.2 อนุสาวรีย์และรูปปั้นในลาว โดยรวม

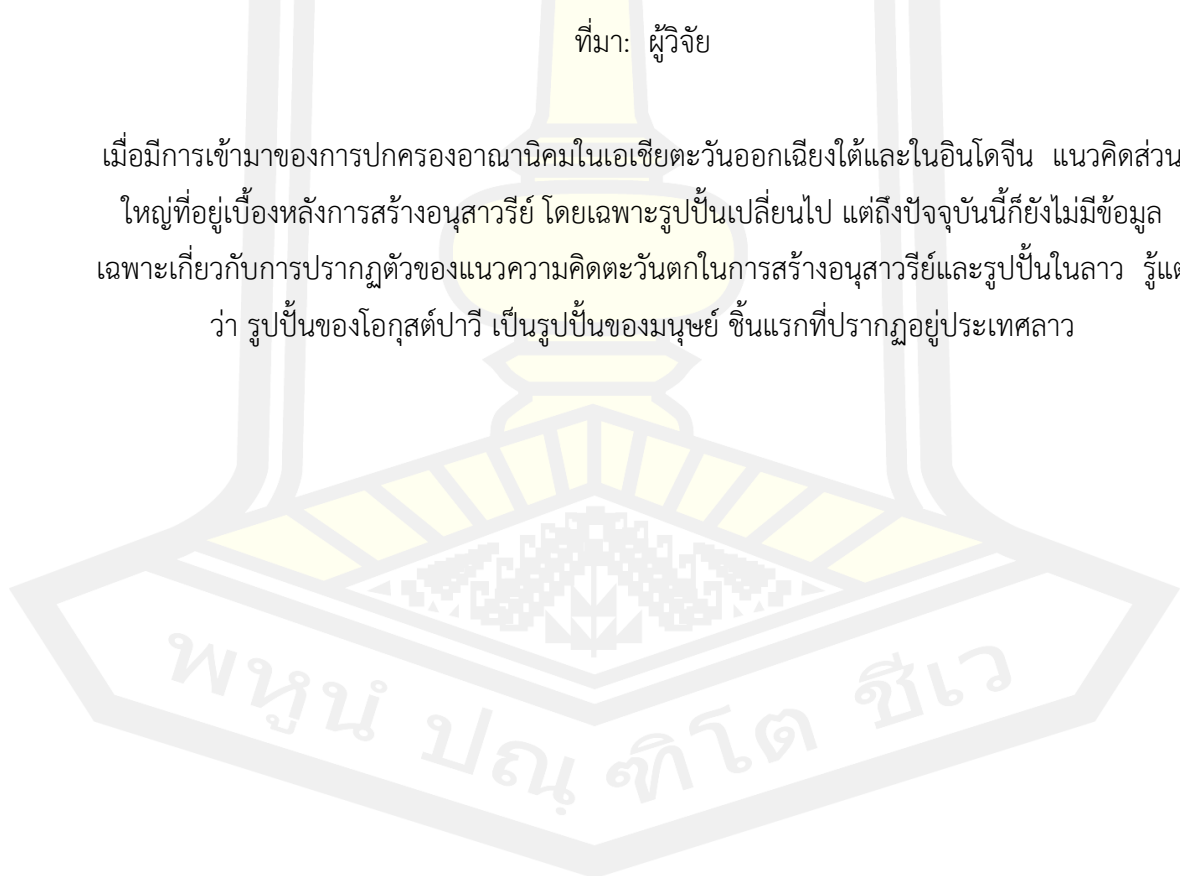
อนุสาวรีย์และรูปปั้นในลาวไม่ใช่เรื่องใหม่ทั้งหมด เพียงแต่ ในอดีตคนลาวไม่มีประเพณีในการสร้างอนุสาวรีย์ ที่มีรูปลักษณะแบบอย่างศิลปะตะวันตกตามมาก่อน แต่เดิม ก่อนการเข้ามาของแนวคิดตะวันตกเกี่ยวกับอนุสาวรีย์และรูปปั้น คนลาวมีประสบการณ์ในการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้น (วัดวาอารามและพระพุทธรูป) มากมาย ที่อุทิศให้กับศาสนาพุทธ โดยมีลักษณะเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นและมีการตีความตามท้องถิ่นและมีการตีความตามท้องถิ่น เช่นเดียวกับประเทศอื่นที่นับถือศาสนาพุทธ ๆ อนุสาวรีย์และรูปปั้นขนาดใหญ่ ที่ยังเหลืออยู่ทุกวันนี้คือ “วัดเชียงทอง” ในนครหลวงพระบาง สร้างเมื่อ ปี 2102 (1559) วัด เพี้ยวัด (พระยาวัด หรือวัดพระยา) วัดจันทบุรี สีสัททัมไตรโลก (วัดจันท) สร้างเมื่อ ปี 2103 (1560) “พระธาตุหลวง” “วัดริษะเกษ” ”หอพระแก้ว” “ธาตุคำ” หรือพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่วัด “องค์ตื้อ” ในนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นต้น มหาสิลา วีระวงส์, (2001)

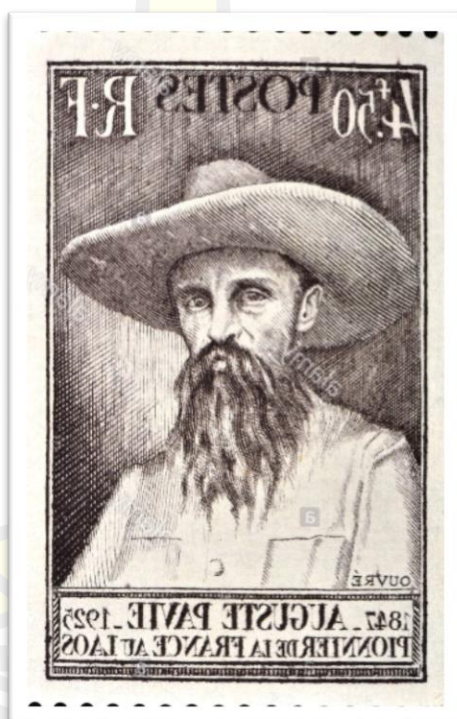

ภาพประกอบที่ 104 หอพระแก้ว พระธาตุหลวง หอไกรวัดริษะเกษ เสาหลักเมืองวัดจันทร์ ธาตุดำ
ในนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นต้น มหาสีลา วีระวงส์, (2001)

ที่มา: ผู้วิจัย

เมื่อมีการเข้ามาของการปกครองอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในอินโดจีน แนวคิดส่วนใหญ่ที่อยู่เบื้องหลังการสร้างอนุสาวรีย์ โดยเฉพาะรูปปั้นเปลี่ยนไป แต่ถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับการปรากฏตัวของแนวความคิดตะวันตกในการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นในลาว รู้แต่ว่า รูปปั้นของโอกุสต์ปาวี เป็นรูปปั้นของมนุษย์ ชื่นแรกที่ปรากฏอยู่ประเทศลาว

ภาพประกอบที่ 105 ฌ็อง มารี โอกุสต์ ปาวี (Jean Marie August Pavie)
ที่มา: www.alamy.com

ภาพประกอบที่ 106 อนุสาวรีย์ของ โอกุสต์ ปาวี

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพประกอบที่ 107 รูปปั้นของชาย-หญิงลาวของสถานทูตฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี 2521 (1978)

ที่นั้งคุกเข่าข้าง หน้าของรูปปั้นปาวี(ที่สวนของหอพระแก้ว)

ที่มา : ผู้วิจัย

ปี 2473 (1930) ฝรั่งเศสได้สร้างอนุสาวรีย์ของ ฌ็อง มารี โอกุสต์ ปาวี (Jean Marie August Pavie) นักสำรวจชาวฝรั่งเศส ผู้สำรวจดินแดนบริเวณฝั่งแม่น้ำโขง เคยเป็นกงสุลฝรั่งเศสประจำ กรุงเทพมหานคร ปาวี และนำเข้ามา ในนครหลวงเวียงจันทน์และนครหลวงพระบาง เมื่อเดือน

มิถุนายน ปี 2435 (1892) เพื่อทำหน้าที่ชวนเชื่อและระลึกลง โอกุสต์ ปาวี ที่เป็นคนเชื่อมต่อ การเมืองลาวในช่วงยุคอาณานิคม รูปปั้นนี้ถูกสร้างโดยประติมากรชาวฝรั่งเศส (Ducuing) ทำด้วย ทองสัมฤทธิ์ในรูปแบบของ "การแสดงถึงยุคอาณานิคม" (exposition colonial) ประกอบด้วยสอง ส่วน คือ รูปปั้นของ ปาวี ซึ่งอยู่ในท่ายืนอยู่บนแท่น และรูปปั้นของ "ชาย-หญิงลาว" ที่นั่งคุกเข่าข้าง ตรงหน้าของรูปปั้น อยู่ในท่ากำลังถวายนดอกไม้ให้กับปาวี บนแท่นหินอ่อนแกะสลักชื่อ "Auguste Pavie 1847-1925" ในตอนแรกได้ประดิษฐานไว้หน้าหอพระแก้ว ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อเดือนมีนาคมปี 2488 (1945) เมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดอำนาจในประเทศลาว รูปปั้นของปาวีอยู่ในสภาพที่ ยากลำบาก มีการเดินขบวนต่อต้านให้รื้อถอน และในที่สุด ถูกรื้อถอนและไปวางอยู่ตรงมุมสนามหญ้า ของสวนสาธารณะ อยู่ที่สแควร์ Pavie เมื่อชาวฝรั่งเศสกลับคืนเข้าประเทศลาว รูปปั้นของปาวี ได้ถูก นำกลับมาใช้ใหม่และถูกวางไว้บนฐานอิฐเล็กๆ ที่สวนสาธารณะเป็นเวลา 16 ปี และต่อมาในปี 1961 โรงแรม "ล้านช้าง" ได้ถูกก่อสร้างขึ้น รูปปั้นของปาวีได้ถูกย้ายไปไว้ ณ ที่ตั้งปัจจุบันคือ ภายใน สถานทูตฝรั่งเศส⁵¹ ส่วนรูป "ชาย-หญิงลาว" ถูกแยกออกจากรูปปั้นของปาวีและนำไปเก็บรักษาที่ สนามหน้าหอพระแก้ว ส่วนรูปปั้นที่สองของ ปาวี เหมือนกับที่ของเวียงจันทน์ ถูกจัดวางไว้ในหลวง พระบาง แต่รูปปั้นที่สองนี้ แตกต่างกับรูปปั้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ คือ ไม่มี "กลุ่มคู่บ่าวสาวคน ลาว" ที่นั่งคุกเข่าข้างหน้าของรูปปั้นปาวี รูปปั้นที่หลวงพระบางถูกวางไว้ทางทิศตะวันออกของ "ภู ศรี" (Phou Si) บนสถานที่ในนามของ นักการทูต - นักสำรวจ (Diplomate-Explorer) ต่อหน้ากอง ทหารฝรั่งเศส หลังจากการรับรู้ลาวในฐานะรัฐที่มีอธิปไตยโดยสหประชาชาติในปี 2498 (1955) ฝรั่งเศสได้รักษา ภารกิจทางทหารในประเทศลาวด้วยการตั้งเครือข่ายในหลวงพระบาง ซึ่งเป็นที่อยู่ อาศัยของนายทหาร และรูปปั้นของ ปาวี ก็ถูกรักษาไว้อย่างดี จนกว่าถูกหายไปอย่างลึกลับ ก่อน หน้าทีกองกำลังของประเทศลาวมายึดอำนาจในปี 2518 (1975)

⁵¹ ในปี 2515 (1973) สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ได้โอกาสปรับปรุงโครงสร้างอาคารและสวนของ สถานทูตและได้มีการนำรูปปั้นของปาวีมาติดตั้งในสวนของสถานทูตติดกับรั้วริมถนน "เศรษฐาที่ราล" โดยหันหน้าไปทางประตูเข้าหลัก จนกระทั่งถึงปี 2521 (1978) ทางการลาวเรียกร้อง ให้ย้ายรูปปั้นนี้ เข้าไปด้านในสวนหลังสถานทูต เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกคนมองเห็น ทุกวันนี้รูปปั้นของ ปาวี ยังตั้งอยู่ใน สวนของสถานทูตฝรั่งเศส และหันหน้าไปทางประตูของอาคารสถานทูต และถูกปิดมมมองจาก ภายนอก

ภาพประกอบที่ 108 อนุสาวรีย์รูปปั้นของ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

ที่มา: ผู้วิจัย

เป็นเวลา 27 ปีถัดจากรูปปั้นของ Pavie ก่อสร้างขึ้น จึงได้มีการสร้างรูปปั้นของ "พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช" ประวัติการก่อสร้าง "รูปปั้น" ตามรูปแบบของตะวันตก ที่เป็นรูปปั้นของบุคคล ในประเทศลาว โดยคนลาว เริ่มจากรูปปั้นของ "พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช" ในปี 2500 (1957) โดยรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวเป็นคนสร้าง ซึ่ง พลโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ออกแบบ และร้อยเอก สำนาน ปรีชา ยัน เป็น คนปั้นหล่อ กรมสรรพาวุธได้มอบหมายให้ 1 ตัน (สัมภาระ) ถือว่าเป็นรูปปั้นที่ดีที่สุด ที่เป็นรูปปั้นของมนุษย์แห่งแรกคือ รูปปั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ถูกหล่อในทำนังและประธานไว้ทางด้านตะวันตก ตรงประตูเข้าพระธาตุในเมืองหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งพระองค์เป็นคนก่อตั้งขึ้น ได้มีการกล่าวว่า รูปปั้นของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่สร้างขึ้น เพื่อระลึกถึงวันครบรอบวันเกิด 2,500 ปีของของพุทธศาสนา (ทำ ชัยสิทธิ์เสนา, 1995: 32)

พหุ ม ประ โท ชีวะ

ภาพประกอบที่ 109 รูปปั้นของพระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์
ประดิษฐานอยู่ติดกับวัดศรีเมือง นครหลวงเวียงจันทน์
ที่มา: จันสะหมอน แก้วมุงคุณ ผู้ถ่ายภาพ

ต่อมาในปี 2510 (1967) ได้มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์ ครั้งแรก รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ในเวลานั้นได้มอบให้กรมศิลปกรรมกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม และ นายช่าง ครูอาจารย์ โรงเรียนศิลปกรรม ที่นครเวียงจันทน์ เป็นผู้ออกแบบและปั้นรูปแล้วหล่อทองแดง ผู้หล่อ เป็นนายช่างคนลาว ประกอบมี พ่อคำดี เจ้าอธิการวัดธาตุหลวง ลุงทิด อาจารย์แสน ดวงวิไล อาจารย์บุญงาย อาจารย์ขันชัย ผาพอง และคนอื่นๆ ภายหลังปั้นหล่อและประดิษฐาน อนุสาวรีย์สำเร็จเรียบร้อย ก็ได้อัญเชิญเจ้าศรีสว่างวัฒนา ซึ่งเป็นลูกชายเจ้าศรีสว่างวงศ์เสด็จมาดู ดูแล้วไม่พอพระทัยเพราะไม่เหมือนและไม่ได้สัดส่วน เช่นหัวใหญ่ ลำตัวสั้น ไม่สมส่วน เพราะตัวจริงพระองค์เป็นคนใหญ่ สูงถึง 180 cm ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้ติดตั้งรูปดังกล่าว และเอาไปเก็บไว้ที่วัดธาตุหลวงเหนือ ส่วนตัวด้านข้างและแขนได้ตัด ยุบเอาทองไปทำสิ่งต่าง ๆ และปัจจุบัน ส่วนบนเอวขึ้นไปหาหัวได้ย้ายไปเก็บไว้ที่บริษัทผลิตภัณฑ์ศิลป์ ที่บ้านจอมมณีใต้ หลักกิโลเมตรที่ 6 เมืองจันทบูร นครหลวงเวียงจันทน์ การรักษารูปปั้นพระองค์ไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้แก่ชายชาวลาวรุ่นใหม่ได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการหล่อที่ผ่านมาด้านดี ข้อบกพร่อง

ภาพประกอบที่ 110 ประดิษฐานอยู่ภายในบริเวณของพระราชวังเก่า
ด้านหน้าของหอประชุมภุมศรี หันหน้าไปทางหอพระบาง
ที่มา: จันสะหมอน แก้วมุงคุณ ผู้ถ่ายภาพ

เป็นเวลาเพียง 3 ปี ก่อนการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในลาว ปี 2515 (1972) รูปปั้นของพระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ได้ถูกสร้างขึ้น โดยได้รับการช่วยเหลืออดีตสหภาพโซเวียต โดยนายช่างประเศรัสเซียปั้นและหล่อ ที่เมืองเลนินกราด (Leningrad) อดีตสหภาพโซเวียต จำนวน 2 องค์มามอบให้รัฐบาลราชอาณาจักรลาว การการประดิษฐานอนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์มีอยู่ 2 แห่งแห่งที่หนึ่งประดิษฐานอยู่บ้านศรีเมือง ติดกับวัดศรีเมือง นครหลวงเวียงจันทร์ และแห่งที่สองประดิษฐานอยู่ภายในบริเวณของพระราชวังเก่า ด้านหน้าของหอประชุมภุมศรี หันหน้าไปทางหอพระบาง

หลังจากการปฏิวัติและการจัดตั้ง สปป.ลาว ปี 2518 (1975) ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นมากขึ้นทั่วประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การสร้างอนุสาวรีย์ ได้มีพัฒนาการ ให้เป็นรูปเหมือนของบุคคลสำคัญทั้งครั้งตัวและเต็มตัวมากขึ้น ประกอบด้วยอนุสาวรีย์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับด้านประวัติศาสตร์ การเมือง และความสัมพันธ์ เช่น อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋ม เจ้าอาวุงค์ อนุสาวรีย์ท่านไกสอน พรมวิหาน อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม และอนุสาวรีย์ร่วมสู้รบของ ทหารอาสาสมัครลาว - เวียดนาม เป็นต้น

ไมสิง จันบุคตี (2557) ได้ศึกษารวบรวมไว้กว่า 180 อนุสาวรีย์อย่างละเอียดและเป็นระบบดี โดยอาศัยการแบ่งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของ ประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ อนุสาวรีย์ภาคเหนือของ สปป.ลาว มี 7 แขวงมีอนุสาวรีย์ ทั้งหมด

67 แห่ง ส่วนใหญ่จะเป็นอนุสาวรีย์ทางด้านการเมือง 62 แห่งโดยเฉพาะแมนอนุสาวรีย์ ท่าน ไกสอน พมวิหาน เป็นอนุสาวรีย์แบบครึ่งตัว มีถึง 60 แห่ง และมีอนุสาวรีย์ ท่านสุพานวง 2 แห่ง อนุสาวรีย์ด้านความสัมพันธ์ 4 แห่ง และด้าน ประวัติศาสตร์ มีเพียงแต่ 1 แห่ง เช่น อนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์ อนุสาวรีย์ภาคกลางของ สปป. ลาว มี 6 แขวงมีอนุสาวรีย์ ทั้งหมด 76 แห่ง อนุสาวรีย์ด้านประวัติศาสตร์ มี 5 แห่ง เช่น อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าร่มมหาราช อนุสาวรีย์ เจ้าไชยเชษฐาธิราช มี 2 แห่ง ได้แก่ อนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ และอนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์ อนุสาวรีย์ภาคใต้ของ สปป.ลาว มี 4 แขวง มีอนุสาวรีย์ทั้งหมด 33 แห่ง อนุสาวรีย์ด้านกานเมือง มี 31 แห่ง และอนุสาวรีย์ด้านความสัมพันธ์ 1 แห่ง

ภาพประกอบที่ 111 อนุสาวรีย์ ท่าน ไกสอน พมวิหาน

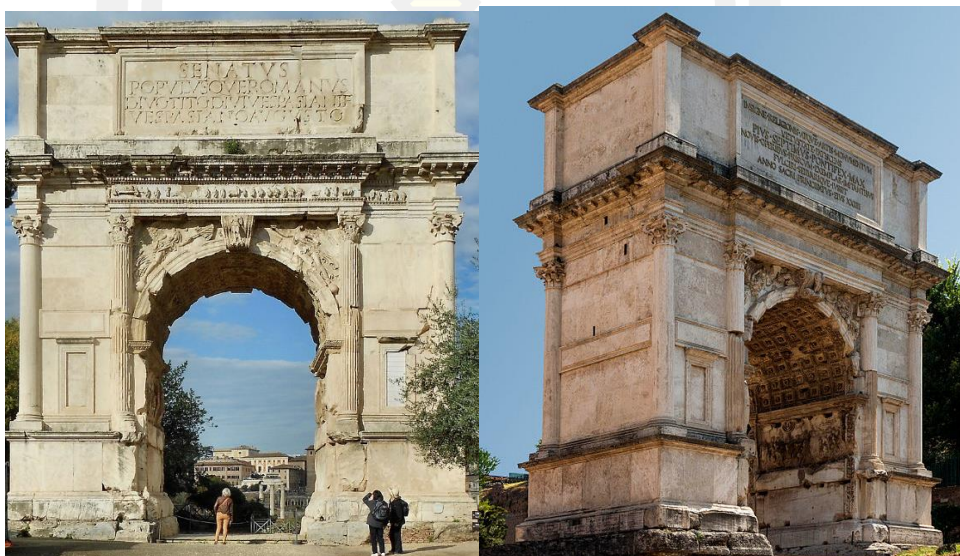
ที่มา: ผู้วิจัย

จากตัวเลขของอนุสาวรีย์ที่ถูกสร้างขึ้นใน 20 ปีมานี้ เห็นได้ว่ารัฐบาลสปป.ลาว ได้ทุ่มเทเงินทองงบประมาณของรัฐบาลเข้าในการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นต่างๆหลายกว่า 180 แห่ง เพื่อติดตั้งอยู่ทุกจังหวัดในทั่วประเทศ โดยเฉพาะรูปปั้นของ ท่านไกสอน พมวิหาร ผู้เดียวก็เป็นร้อยกว่าแห่งแล้ว ถ้าเทียบใสการสร้างรูปปั้นของราชอาณาจักรลาวกับสปป.ลาว จะเห็นได้ว่าสปป.ลาว ได้สร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นมากกว่าที่ราชอาณาจักรลาวในอดีต ก่อนปี 2518 (1975) ได้สร้างมา เป็น 10 เท่า แต่ที่น่าสนใจคือตลอดเวลา 45 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลสปป.ลาว ไม่ได้สร้างวัดวาอารามแต่อย่างใด

ส่วนที่ 2 แรงบันดาลใจและการออกแบบอนุสาวรีย์ประตูชัย

2.1 แนวความคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างอนุสาวรีย์ประตูชัย

เมื่อพูดถึงการกำเนิดของประตูชัย (Triumph Arch) ศุภชัย สิงห์ยะบุตร ใน “ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก” (2557: 87) “...เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรม โรมัน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมประเภทอนุสาวรีย์ สร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์และการเฉลิมฉลองชัยชนะ นิยมสร้างอยู่คร่อมถนน เป็นแท่งสี่เหลี่ยม ตรงช่องว่างทางลอดนั้น ทำเป็นรูปโค้ง (Arch) ส่วนบริเวณเนื้อที่ของแท่งสี่เหลี่ยม และพื้นที่ผิวนั้นจะถูกประดับด้วยประติมากรรมนูนสูง และจารึกอักษรอันมักมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สร้างไว้ด้วย สำหรับประตูชัยที่สำคัญคือ ประตูชัยของจักรพรรดิติตัส (Arch of Titus) ในโลม ที่สร้างเพื่อรำลึกถึงชัยชนะของพระองค์ที่มีเหนือพวกยิว...”

ภาพประกอบที่ 112 ประตูชัย ติตัส (Arch of Titus) ในกรุงโรมประเทศอิตาลี
ที่มา: www.khanacademy.org

หลังจากสิ้นสุดอาณาจักรโรมัน การดำรงอยู่ของประตูชัยที่ยิ่งใหญ่ของโรมัน เช่นประตูโค้งแห่งติตัส (Arch of Titus) ได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับรัฐและผู้ปกครองหลังสมัยโรมันจนถึงสมัยนี้ การสร้างอนุสรณ์สถานในรูปแบบประตูชัย ในประวัติศาสตร์ของยุโรป มีความกระตือรือร้นมากในศตวรรษที่ 19 บรรดาอนุสรณ์สถานหลายร้อยแห่ง ที่สร้างขึ้น หลักความคิดในการสร้างประตูชัยแพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ประตูชัยฝรั่งเศสในปารีส ประตูชัยนาร์วา (Narva Triumphal Arch) ในเซนต์ปีเตอส์เบิร์กรัสเซีย ประตูเวลลิงตัน (Wellington Arch) ในกรุงลอนดอนอังกฤษ ที่ได้กลายเป็นสถานที่สำคัญเชิงหลักหมายของชาติ โดยเฉพาะ นเมืองหลวงของประเทศมีนัยถึงการเป็นเมืองที่ทันสมัยระดับสากล Hutton, (1993)

ภาพประกอบที่ 113 Wellington Arch ในกรุงลอนดอน อังกฤษ
ที่มา: Website

ภาพประกอบที่ 114 Narva Triumphal Arch ในเซนต์ปีเตอส์เบิร์กรัสเซีย
ที่มา: Website

อนุสาวรีย์เหล่านี้มักจะทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมต่อสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ การสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นกลายเป็นสื่อที่เข้าใจได้ง่ายที่สุด ที่รัฐใช้เพื่อส่งอุดมการณ์ที่เป็นนามธรรมให้กับผู้คนในสังคมตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก่อนที่การเข้ามาของสื่อสารมวลชน

เมื่อกระแสชาตินิยมเพิ่มขึ้นในศตวรรษที่ 19 ยุโรปเริ่มเส้นทางจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่ผู้นำทางการเมืองตีความใหม่และกลายเป็นวัตถุแห่งความเคารพที่ระลึก Green, (2001) หากไม่มีมุมมองทางการเมืองอยู่เบื้องหลังของอนุสาวรีย์ต่างๆ บางทีรัฐบาลอาจไม่ใช้เงินจำนวนมาก ในโครงการสร้างอนุสาวรีย์ดังกล่าว หนึ่งในสถานการณ์เช่นนี้คือ กรณีของผู้นำที่พยายามดึงประชาชนให้ใกล้ชิดกับสถาบันของรัฐมากขึ้น และแสดงความเอื้ออาทรของพวกเขาเพื่อดึงประชาชนให้สนับสนุนเขียนประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่ อนุสาวรีย์แห่งความทรงจำก็เข้ามามีบทบาทในพื้นที่สาธารณะเช่นกัน เนื่องระบอบการปกครอง

ในภูมิภาคเอเชีย การก่อตัวของรัฐชาติสมัยใหม่นั้นก็มีการสร้างอนุสาวรีย์ประตูดชัย เช่น ประตูอินเดีย (The India Gate) ปี 2464 (1921) ตั้งอยู่ที่นิวเดลี (New Delhi) ประเทศอินเดีย หรือประตูดชัย (Arch of Triumph) ในเปียงยาง เมืองหลวงของประเทศเกาหลีเหนือ ถูกสร้างขึ้นในปี 2525 เป็นต้น⁵² การสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นสาธารณะถูกผูกขาดโดยรัฐ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 20 เห็นได้ชัดว่า อนุสาวรีย์และรูปปั้นถูกเอาเปรียบ โดยผู้นำทางการเมือง และใช้เพื่อบรรลุความทะเยอทะยานทางการเมือง เป็นเรื่องปกติที่จะพบว่าผู้นำในแต่ละยุคและแต่ละสมัย ๆ พยายามสร้างภาพในอดีตขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการในปัจจุบัน Wong, (2006)

⁵² ประตูชัยในนครเปียงยางประเทศเกาหลีเหนือ ถูกสร้างขึ้นในปี 1982 ที่เชิงเขา Moran Hill ในเมืองหลวงเปียงยางของเกาหลีเหนือ เพื่อรำลึกถึงการต่อต้านญี่ปุ่นจากปี 1925 ถึง 1945 และเพื่อให้เกียรติและเชิดชูบทบาทของประธานาธิบดี คิมอิลซุง (Kim Il Sung) ในการต่อต้านกองทัพเพื่อเอกราชของเกาหลี ทำจากหินแกรนิตสีขาวจำนวน 25,500 ก้อนซึ่งแต่ละอันแสดงถึงวันหนึ่งในชีวิตของประธานาธิบดีคิมอิลซุง จนถึงวันเกิดครบรอบ 70 ปีของเขา ที่ซุ่มประตูทั้งสองข้าง ยังมีตัวเลข 1925 และ 1945 หมายถึงช่วงเวลา คิมอิลซุง ใช้ในการต่อต้านญี่ปุ่น ที่มา: www.Florian/AbandonedKansai

ภาพประกอบที่ 115 ประตูชัย (Arch of Triumph) ในเวียงจันทน์ประเทศลาว
ที่มา: Website

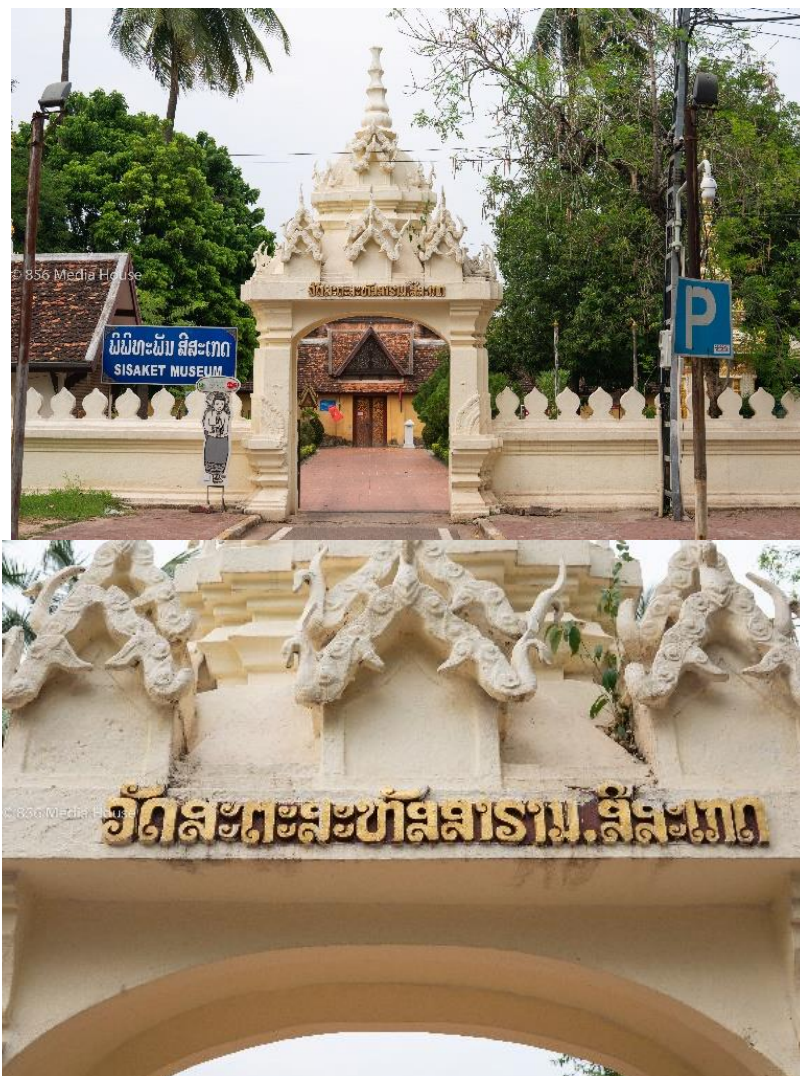
ไม่มีข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับการเข้ามาของแนวคิดตะวันตก ในการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม ในสมัยโบราณในภูมิภาคนี้ มีประเพณีการสร้างสถาปัตยกรรมสาธารณะอยู่แล้ว อนุสาวรีย์และรูปปั้นสาธารณะในยุคแรก ๆ ในภูมิภาคนี้ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางศาสนา และพิธีกรรม การสร้างพระพุทธรูปและเจดีย์ เป็นตัวอย่างที่พบเห็นได้ทั่วไป และผู้คนในภูมิภาคนี้ยังคงปฏิบัติเช่นนี้มาจนถึงปัจจุบัน ในอาณาจักรเขมรโบราณมีการสร้างสถาปัตยกรรมศาสนาขนาดใหญ่ ที่ราชอาณาจักร และกิจกรรมเหล่านี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของประเพณีของราชวงศ์อย่างเช่นในกัมพูชา เพื่อแสดงอำนาจของกษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นเทพเจ้า Seang Sopheak, (2009)

ทุกประเทศและทุกชาติ มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของตนเอง ผู้คนสังเกตเห็นการพัฒนาอุดมการณ์ของตนเองเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นตัวแทนของชุมชนมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้นลาวจึงเป็นหนึ่งในประเทศในเอเชียใต้ที่พัฒนาศิลปะและสถาปัตยกรรมของตน เช่นเดียวกับในอาณาจักรเขมรโบราณ สังคมลาวในอดีต มีประวัติศาสตร์การพัฒนาสถาปัตยกรรม ที่ยาวนาน และรุ่งโรจน์ โดยมีความผูกพันกับพุทธศาสนา และลัทธิอนิเม (animism-การอยู่รอด) ผ่านช่วงเวลาที่ย้ายแปรสิ่งก่อสร้างในอดีตหลายอย่างถูกทำลายไป แต่สิ่งที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันยังคงเป็นมรดกอันล้ำค่า และเป็น

เอกลักษณ์ของประเทศในเอเชีย⁵³ สองช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาสถาปัตยกรรมลาวคือ ศตวรรษที่ 14 ถึง 17 และต้นศตวรรษที่ 18 ถึงปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีการก่อสร้างสถาปัตยกรรมศาสนาขนาดใหญ่มากมาย รวมทั้งรูปปั้นพระพุทธเจ้าและเจดีย์ อนุสาวรีย์และรูปปั้นของลาวมีความหมายสำคัญต่อการเมืองภายใต้ระบอบการปกครองในลาว ในช่วงก่อนปี 2518 อนุสาวรีย์และรูปปั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างชาติ และความเป็นชาตินิยม (สัมภาษณ์)

โดยส่วนใหญ่การทำความเข้าใจอนุสาวรีย์ มักจะอยู่ในรูปของสัญลักษณ์ หรือ เครื่องมือของความคิดใดความคิดหนึ่งเป็นความพยายาม ที่จะลดทอนความหลากหลายของอนุสาวรีย์ลงให้เป็นเพียงพื้นที่ของ “การเป็นตัวแทน” (representation) หนึ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เป็นตัวแทนของการใช้อำนาจทางอุดมการณ์ชาติ ราชวงศ์ ประวัติศาสตร์ ช่วงใดช่วงหนึ่ง ความเชื่อใดความเชื่อหนึ่ง ฯลฯ เช่น ความคิดที่ว่า อนุสาวรีย์ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคสร้างชาติ มักจะเป็นอนุสาวรีย์ที่สื่อหรือแสดงความคิดชาตินิยม อนุสาวรีย์ของพระมหากษัตริย์ เป็นตัวแทนของระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อนุสาวรีย์ของทหารคือ สัญลักษณ์ของอำนาจนิยม อนุสาวรีย์ของบุคคลคือสัญลักษณ์รูปธรรมของวีรชนผู้ทรงคุณค่าของสังคม เป็นต้น ความคิดความเชื่อนี้ จะสร้างเอกภาพของความหมายของอนุสาวรีย์นั้นๆ ให้สัมพันธ์กับความคิดในทางการเมือง และคงความหมายตามแนวคิดทางการเมืองในช่วงเวลานั้นๆ อยู่จนข้ามยุคสมัย มาลินี คุ่มสุภา, (2548)

⁵³ ที่มา: Visitwonders.com

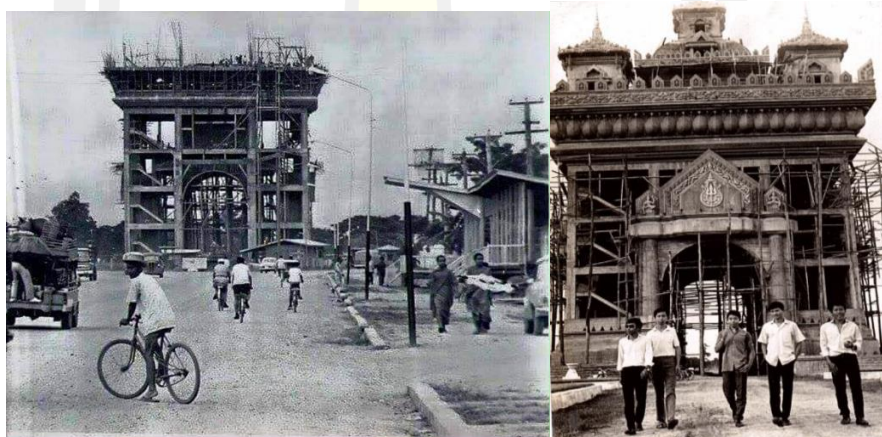

ภาพประกอบที่ 116 วัดศรีสะเกดที่นครหลวงเวียงจันทน์
ที่มา: ผู้วิจัย

กรณีประเทศลาว โดยเฉพาะเวียงจันทน์ เช่นเดียวกับตัวเมืองที่เป็นนครหลวงของโลก ในปี 1945 ประเทศลาวได้รับ ความเป็นเอกราชจากฝรั่งเศส เมื่อประเทศลาวได้รับความอิสระภาพ เป็นเอกราช โดยสมบูรณ์แล้ว และต่อมา ในปี 2500 (1957) เป็นปีแห่งสิริมงคล เป็นวันครบรอบปีที่ 2500 ของพุทธศาสนา เป็นโอกาสที่สำคัญและเป็นมงคลสำหรับประเทศ ที่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ในเอเชียเช่น ลาว ไทย พม่า และกัมพูชาเป็นต้น รัฐบาลภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ องค์เป็นพระเจ้าแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรลาว พอมกับประชาชนพลเมืองทั่วประเทศ ได้ทำบุญฉลองอายุพระศาสนาที่ ที่ล่วงมาได้ 2500 ปี โดยการบูรณะพระธาตุหลวง คือการพอกค่าพระธาตุแต่ส่วนทางองค์พระธาตุขึ้นไปจนถึงยอด นอกจากนั้น ระยะเวลาปี ค.ศ.1957-1958 ได้มีการสร้างตั้งรัฐบาลประสมครั้งแรก ความสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาลผสม นำมา

ซึ่งความเบิกบานของประชาชนลาวทั่วประเทศ เพราะทุกคนมีความหวังว่า การสร้างตั้งรัฐบาลประสม เป็นการปิดฉากสงครามระหว่างคนลาวด้วยกัน และยุติการสู้รบระหว่างคนลาวกับกองทัพต่างด้าว เป็นการเปิดฉากความสามัคคีปรองดอง ซึ่งจะนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกันพัฒนาบ้านเมืองของคนลาว

ด้วยเหตุนี้ ในปี ค.ศ.2500 (1957) สำนักพระราชวัง ได้มีพระประสงค์ให้รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบและก่อสร้างอนุสาวรีย์เป็นสัญลักษณ์ของการปรองดอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อสดุดีนักรบที่สละชีวิตในการต่อสู้ในม่นรบต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในลาวในการต้านการปกครองของต่างชาติ จึงให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดประกวดแข่งขันการออกแบบ “ประตูดุชชัย” เดิมมีชื่อ “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” ที่มีทั้งรูปเขียนและหุ่นจำลอง จากหลายสถาบันทั่วราชอาณาจักร ที่มีทั้งของพระบรมมหาราชวังหลวงพระบาง กรมโยธาพลเรือน กรมเคหสถาน กรมทหาร บรรดานายช่างมหาดชน เข้าสู่การแข่งขัน และ พลโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ผู้ออกแบบ “ประตูดุชชัย” ในเวียงจันทน์ ได้รับการคัดเลือกจากผู้เข้าแข่งขันจำนวนมาก และได้รับเงินรางวัลเป็นเงิน 30,000 กีบ และ ประตูดุชชัยถูกตกลงให้ก่อสร้างด้วยงบประมาณ 63 ล้านบาท ในสมัยนั้น⁵⁴

ภาพประกอบที่ 117 การก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูดุชชัย
ที่มา: Mr. Vichit Phanthalangsy from Australia

การก่อสร้างอนุสาวรีย์เป็นคุณสมบัติทั่วไปของความทันสมัยของเมืองทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นเดียวกับที่อื่น ๆ ในโลก อยู่ตามเมืองหลวง อนุสาวรีย์เหล่านี้มักจะทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมต่อสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ ในภูมิภาคนี้ การก่อตัวของรัฐชาติสมัยใหม่นั้น ไม่

⁵⁴ ในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. 2500 (1957) 1 ดอลลาร์=60 กีบ ปี (พ.ศ. 2501 1 ดอลลาร์ = 80 กีบ ปี พ.ศ. 2506 1 ดอลลาร์ = 240 กีบ (Stuart-Fox, Historical Dictionary of Laos 3rd ed. , 2008:341)

สามารถแยกออกจากความเป็นอาณานิคมและถูกกำหนดโดยการปรับใช้ใหม่โครงสร้างของยุคก่อนยุคสมัยใหม่ และเช่นเดียวกับแรงกดดันจากสงครามเย็น Roger Nelson, (2019)

Maurice Agulhon (1998) เห็นว่า “...ความคลั่งไคล้ในลัทธิรูปปั้น (statuemanía) เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์การตกแต่งตัวเมือง ในความเป็นจริง เมืองมีการขยายตัวในแต่ละวัน การเปิดตัวในศตวรรษที่ 19 ซึ่งทำให้สถานที่นั้นทวีคูณขึ้น ถนน หนทาง และทางเดินเล่น ในเวลาเดียวกันก็เรียกร้องให้มีอนุสาวรีย์เพื่อเติมเต็มพื้นที่เหล่านี้”

ภาพประกอบที่ 118 Buddha Park ที่นครหลวงเวียงจันทน์

ที่มา: ผู้วิจัย

2.2 กระบวนการออกแบบอนุสาวรีย์ประตูลี้

อนุสาวรีย์ประตูลี้ ในนครหลวงเวียงจันทน์ ได้รับการออกแบบ ในปี ค.ศ. 1957 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดประกวดแข่งขันการออกแบบประตูลี้ ที่มีทั้งรูปเขียนและหุ่นจำลองจากหลายสถาบันทั่วราชอาณาจักร ที่มีทั้งของพระบรมมหาราชวังหลวงพระบาง กรมโยธาพลเรือน กรมเกษตรสถาน กรมทหาร บรรดานายช่างมหาชน เข้าสู่การแข่งขัน ได้การกำกับดูแลของ เสด็จเจ้าสุวัณนาภูมา (Souvanna Phouma) และ พลโท ทำ ซัยสิทธิ์เสนา ทหาร อดีตนักข่าวและนักเขียนสมัครเล่น ผู้ออกแบบ “ประตูลี้ “ ในเวียงจันทน์ ได้รับการคัดเลือกจากผู้เข้าแข่งขันจำนวนมาก และได้รับเงินรางวัลเป็นเงิน 30,000 กีบ

การคำนวณในการออกแบบให้ประตูลี้ ได้นำเอาสูตรตำราเลข 3 ตัวคือ 3.7.8 มาใช้ในการออกแบบ เลข 3 ซึ่งหมายถึง แก้วสามประการของพุทธศาสนา อันได้แก่ อำนาจพระพุทธ, อำนาจพระธรรม, อำนาจพระสงฆ์ เลข 7 หมายถึงจำนวนวันในหนึ่งสัปดาห์ ที่หมุนเวียนเป็นวงจรในรอบหนึ่งสัปดาห์ โดยหมุนวนอยู่อย่างนี้เป็นอมตะไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดมีจักรวาลซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งมั่นคงถาวรตลอดการเป็นอมตะ และเลข 8 หมายถึงทิศทั้งแปด เพื่อป้องกันอันตรายจากภัยทั้ง 8 ทิศ และเพื่อเป็นรัศมีรังสี อำนาจ อิทธิพลออกสู่ ทิศทั้ง 8 และอีกประการหนึ่งเลข 8 ยังหมายถึงการเอา ศิล 8 ในทางพุทธศาสนามาใช้ อันหมายถึงการดำรงชีวิตในสายกลางที่อยู่ระหว่างกลางของศิลปะ 5 และ ศิล 227

ภาพประกอบที่ 119 อนุสาวรีย์นครหลวงเวียงจันทน์ และ Arch of Triumph

ที่มา: Website

ทำ ซัยสิทธิ์เสนา (1995) "...ไม่มี [คุณลักษณะการตกแต่ง ประตูไซ] ที่เอามาจากวิจิตรศิลป์ของต่างประเทศ ... เนื่องจาก (ลาว) อุดมสมบูรณ์ไปด้วยศิลปกรรมต่างๆ..."

ในขณะที่ Roger Nelson, (2019) "...การออกแบบของโครงสร้างประตูลี้นั้น ได้อิงตามสถาปัตยกรรมของฝรั่งเศสเป็นพิเศษ โดยเฉพาะ ใช้การตกแต่งแบบยุคสมัยอาณานิคม ที่เข้าใจกัน

โดยทั่วไปว่า เป็นของชาติอย่างชัดเจน ในอนุสาวรีย์ประตูลุย เราอาจมองเห็นการปรับใช้สองอย่าง: อันดับแรกคือ การก่อสร้างสถาปัตยกรรมในรูปแบบใช้คอนกรีต ในยุคอาณานิคม และประการที่สองคือการเปลี่ยนแปลงและการขยายของอนุสาวรีย์ ไปยังเมืองต่างๆ เปลี่ยนไปตามความสัมพันธ์กับเมืองภายใต้ระบอบการเมืองที่ต่อมา...” Roger Nelson, (2019) ยังชี้ให้เห็นว่า เกือบ 40 ปี หลังจากการออกแบบประตูลุย ทำ ซัยสิทธิ์เสนา ยังคงแสดงความสับสนต่อการประกาศความเป็นลาว ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงแหล่งที่มาของฝรั่งเศส ในข้อความเดียวกับที่แสดงถึงความคล้ายกันอนุสาวรีย์ประตูลุยฝรั่งเศสและทัชมาฮาล

อาจเป็นไปได้ดังเหมือนที่ Grant Evans ใน*ประวัติศาสตร์โดยย่อของประเทศไทยลาว* “...ประตูลุย มีแบบเป็นเหมือนของประตูลุยของฝรั่งเศส ซึ่งเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ยังให้เห็นคุณของฝรั่งเศสเข้ามาปลดแอกลาวออกจากสยาม จึงให้ออกแบบ อาจจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกี่ยวกับฝรั่งเศส แต่อนุสาวรีย์ก็มีเอกลักษณ์ของลาว” ถ้าพูดไปแล้ว พระราชวังในหลวงพระบาง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ยอดเยี่ยมของสถาปัตยกรรมยุคอาณานิคม สร้างโดยชาวฝรั่งเศส เพื่อถวายแด่กษัตริย์ศรีสว่างวงศ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2447 ถึง พ.ศ. 2452 หลังคาเป็นแบบดั้งเดิมลาว ที่ด้านบนเป็นปลายปิดทอง เหนือประตูลุยทางเข้าหลัก ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ด้วยบันไดหินอ่อนอิตาลี มียอดข้างสามเศียร ซึ่งเป็นตัวแทนของอาณาจักรลาวทั้งสาม สัญลักษณ์ ดอกกลีบลี (fleur de lys) ของฝรั่งเศสประดับเสาด้านข้าง การตกแต่งภายในยังผสมผสานองค์ประกอบการออกแบบสไตล์ยุโรปและเอเชียเข้าด้วยกัน อย่างน่าสนใจ

ภาพประกอบที่ 120 พระราชวังในหลวงพระบาง หรือ พิพิธภัณฑสถานพระบรมมหาราชวัง

2.3 พื้นที่กายภาพเมืองเวียงจันทน์

2.3.1 นครหลวงเวียงจันทน์ โดยรวม

ภาพประกอบที่ 121 แผนที่ของนครหลวงเวียงจันทน์ (สปป.ลาว คศ 2562)

ที่มา: Website Lonely Planet

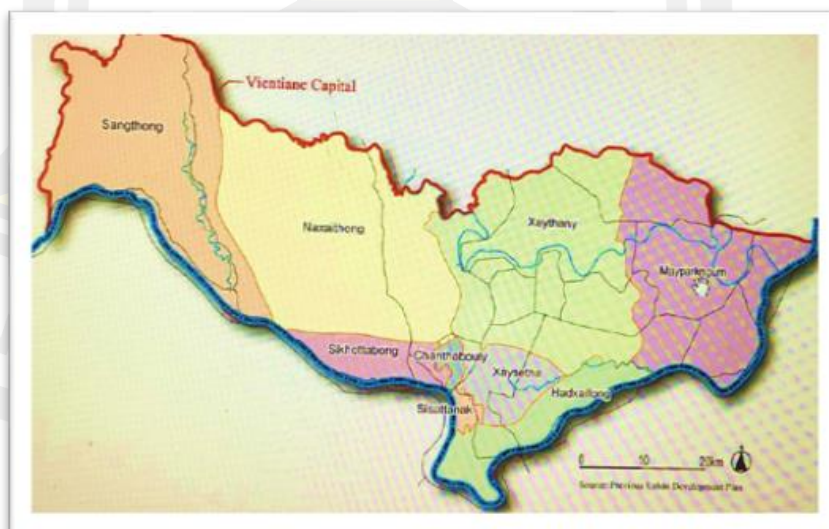
นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของลาว ตั้งอยู่เลียบบริเวณแม่น้ำโขง ตอนกลาง ทางตอนกลางของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเขตแดนดังนี้: ทางทิศเหนือติดกับ แขวงเวียงจันทน์ ทิศใต้ติดกับ แขวงบรีคำไซ ทิศตะวันออกติดกับ แขวงเวียงจันทน์ ทิศตะวันตก ติดกับแม่น้ำโขง มีเขตติดต่อเป็นชายแดนกับราชอาณาจักรไทย นครหลวงเวียงจันทน์ ประกอบด้วยหัวเมืองต่อไปนี้: เมืองจันทะบูลี เมืองหาดชายฟอง เมืองศรีโคตบองเมืองสีสัตตะนาค เมืองไชยเซษฐา เมืองไชยธานี เมืองนาทรายทอง เมืองปากงึม เมืองสังทอง

นครหลวงเวียงจันทน์ เคยเป็นเมืองหลวงเก่าของลาว เป็นจุดทางผ่าน ระหว่างหลวงพระบาง ไปหาบางไปหา ‘บางกอก’ ประเทศไทย ที่เวียงจันทน์ มีคนอยู่อาศัยมาแล้วแต่สมัยขอม เวียงจันทน์ เป็นราชธานีมาแต่สมัยพระเจ้าโพธิสราษ และเข้าสู่ความเจริญสุดยอดสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช และ พระเจ้าสุริยวงศ์สา ในขอบเขตพระราชวังเก่า หอค้า และหอพระแก้วแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน พระแก้วมรกตจนถึงปี.ศ.1827 เคยเป็นที่ตั้งราชสำนักและศูนย์กลางบริหาร วัดศรีสะเกษเคยเป็นวัด ทำพิธีราชาภิเษกมาแล้ว สมัยเจ้าอนุวงศ์ ในค.ศ.1827 วัดศรีสะเกษเป็นเรือนหอของพระพุทธรูป นับเป็นพันพันองค์ ที่จัดเป็นศูนย์กลางมหลักของอาณาจักรและจัดเป็นที่ทำพิธีพิพัฒน์สังจะและราช

ประเพณี เหนือพระราชวังและขอบเขตพระนคร ไปทางเหนือ เป็นคุ้มครองเจ้าขุนมูลนาย แะะ พวก
 กระจุกุมพี ซึ่งมีศูนย์กลางที่วัดทองดื้อ สร้างขึ้นแต่ศตวรรษที่ 16 แต่ก่อนวัดนี้เป็นวัดที่ทำพิธีพัฒนส์จจะ
 ราชประเพณีมาแล้ว....ลงมาทางใต้พระราชวังคือ คุ้มของประชาราษฎร์ โดยเอาวัดศรีเมือง ซึ่งเป็นวัด
 เจ้าบ้านสะพานเมืองเป็นใจกลาง หุมพัน รัตนวงศ์, (1997)

ภาพประกอบที่ 122 ตลาดเช้าที่นครหลวงเวียงจันทน์สมัยอาณาจักรม
 ที่มา: จากหนังสือ ‘ขุมทรัพย์อันล้ำค่าของลาว’ (1997)

ภาพประกอบที่ 123 นครหลวงเวียงจันทน์ประกอบด้วย 9 เมือง
 ที่มา: Vientiane Capital Urban Development Master Plan

ถ้าวาดภาพจุดที่ตั้งของเวียงจันทน์ เลียบ "แม่น้ำโขง" จะคล้ายเหมือนเดือนขึ้นไม่เต็มดวง ตัวเมืองจะขยายออกไปทางทิศเหนือและตั้งฉากกับแม่น้ำโขง ตามเส้นทางมาจากพระธาตุหลวงลงถึงน้ำโขง แล้วเรียบลงมาหอคำ หรืออดีตพระราชวังเก่า (แต่ปี 1975 ได้นำมาใช้เป็นสำนักงานประธานประเทศ) โดยธรรมชาติตัวเมืองจะขยายออกไปทางทิศเหนือและตั้งฉากกับแม่น้ำโขง ตามเส้นทางมาจากธาตุหลวงลงถึงน้ำโขง แล้วเรียบลงมาหอคำ

ภาพประกอบที่ 124 ริมแม่น้ำโขงที่นครหลวงเวียงจันทน์
ที่มา: www.britannica.com

ภาพประกอบที่ 125 หอคำ หรืออดีตพระราชวัง
(แต่ปี 1975 ได้นำมาใช้เป็นสำนักงานประธานประเทศ)

ที่มา: ผู้วิจัย

2.3.2 สถาปัตยกรรม อาณานิคม - โคโลเนียลฝรั่งเศส ที่นครหลวงเวียงจันทน์ (2436-2496)

ภาพประกอบที่ 126 สถานทูตฝรั่งเศส ที่นครหลวงเวียงจันทน์
ที่มา: [www.frenchembassy .com](http://www.frenchembassy.com)

ตรงกันข้ามกับสถานการณ์ในเวียดนามและกัมพูชา รัฐบาลอาณานิคมของฝรั่งเศสในลาว มีเงินเพียงเล็กน้อยสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นจึงไม่สามารถให้ทุนในการก่อสร้างอาคารสไตล์ฝรั่งเศสขนาดใหญ่ ในระดับเดียวกับที่ทำใน ฮานอย ไชงอน และ พนมเปญได้ อย่างไรก็ตาม สถาปัตยกรรมในยุคอาณานิคมของฝรั่งเศสยังคงส่งผลกระทบต่อเล็กน้อยในเมืองใหญ่ ๆ และเมืองต่างๆ ของลาว

ภาพประกอบที่ 127 หอพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลังเก่า หอพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลังใหม่
ที่มา: ผู้วิจัย

อาคารหลักของฝรั่งเศสแห่งแรกที่สร้างขึ้นในเมืองนี้คือ ที่อยู่อาศัยของเจ้าขุนมูลนาย (Résidence superior 1900) ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังเดิม ตามด้วยสำนักงานใหญ่ของ

หน่วยงานบริการสาธารณะในบริเวณใกล้เคียง พ.ศ. 2450 (1907)⁵⁵ จากนั้นเจ้าหน้าที่ได้เริ่มดำเนินแผนการจัดตำแหน่ง เสริมสร้าง เพื่อปรับถนนที่มีอยู่ในเมืองหลวงให้ตรงและวิ่งในแนวตั้งฉาก หรือขนานกับแม่น้ำโขง ในช่วง 30 ปีสุดท้ายของการปกครองของฝรั่งเศส มีการดำเนินโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่จำนวนมากรวมถึง Office de la Résidence⁵⁶ พ.ศ. 2458 (1915) โรงเรียนมัธยมศึกษาโอกุสต์ปาวิ (Lycée Auguste Pavie 1920)⁵⁷ โรงแรมคอมมิชชัน (Hôtel du Commission 1925)⁵⁸ และ โบสถ์ นิกายคาทอลิก (Eglise de sacré-coeur 1930)

ทศวรรษ 1950 เป็นปีแห่งการมองโลกในแง่ดี มากกว่าช่วงเวลาอื่น ๆ ในประวัติศาสตร์ของลาว ในช่วงเวลานี้ ที่เขตแดนของเมืองอาณานิคม การก่อสร้างต่างๆ ตามเส้นทางของกำแพงชั้นในเก่า ได้ที่ประจักษ์ตา เกิดความคาดหวัง การพัฒนาแบ่งออกเป็นสามเส้นทางหลัก ไปทางทิศเหนือมีถนน “เศรษฐกิจราช” และถนนหลวงพระบาง ไปทางทิศใต้ตามถนน “ท่าเตื่อ” และไปทางทิศตะวันออก เป็นถนนล้านช้าง

ปี 1961-1962 ถนนได้รับการปรับปรุงและฟื้นฟูให้ดีกว่าเดิม เริ่มจากหอคำหรืออดีตสำนักงานพระราชวัง โดยมีการเชื่อมต่อออกไปด้านนอกของตัวเมือง หันหลังใสแม่น้ำโขง และยังคงติดต่อกับถนนธาตุหลวง สนามพระธาตุหลวงด้วย ออกจากหอคำเรียบตามรั้ววัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นวัดเก่าแกในศตวรรษที่ 19 และ ธาตุคำ โดยผ่านเขตดินทาม และเขตกำแพงเมืองเก่า ปัจจุบัน เขตดังกล่าวได้กลายมาเป็นตลาดเช้า นับแต่ปี 1965 เป็นต้นมา

⁵⁵ ปัจจุบันคือสถานทูตฝรั่งเศสในลาว

⁵⁶ ปัจจุบันเป็นสำนักงานของกระทรวงข้อมูลและวัฒนธรรม

⁵⁷ ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของ คณะแพทยศาสตร์

⁵⁸ ปัจจุบันคือพิพิธภัณฑ์แห่งชาติลาว

ภาพประกอบที่ 128 โบสถ์คริสต์จักรคาทอลิก ที่นครหลวงเวียงจันทน์

ที่มา: ผู้วิจัย

นอกขอบเขตที่ดินทาม รัฐบาลได้สร้างตั้งโรงเรียนอุดมเวียงจันทน์ใน (Lycée de Vientane)⁵⁹ (1959) อาคารรัฐสภาเดิม (ปัจจุบันคือสำนักงานนายกรัฐมนตรี) โรงเรียนมัธยมเวียงจันทน์ (ปัจจุบันมีชื่อว่ามัธยมสมบุญเวียงจันทน์) อย่างไรก็ตาม ด้วยความเสื่อมสภาพที่ตามมาของสถานการณ์ทางการเมืองในราชอาณาจักรลาวทำให้การก่อสร้างอาคารสาธารณะน้อยลง

⁵⁹ ปัจจุบันมีชื่อว่ามัธยมสมบุญเวียงจันทน์

ภาพประกอบที่ 129 กระทรวงโยธาธิการและขนส่ง

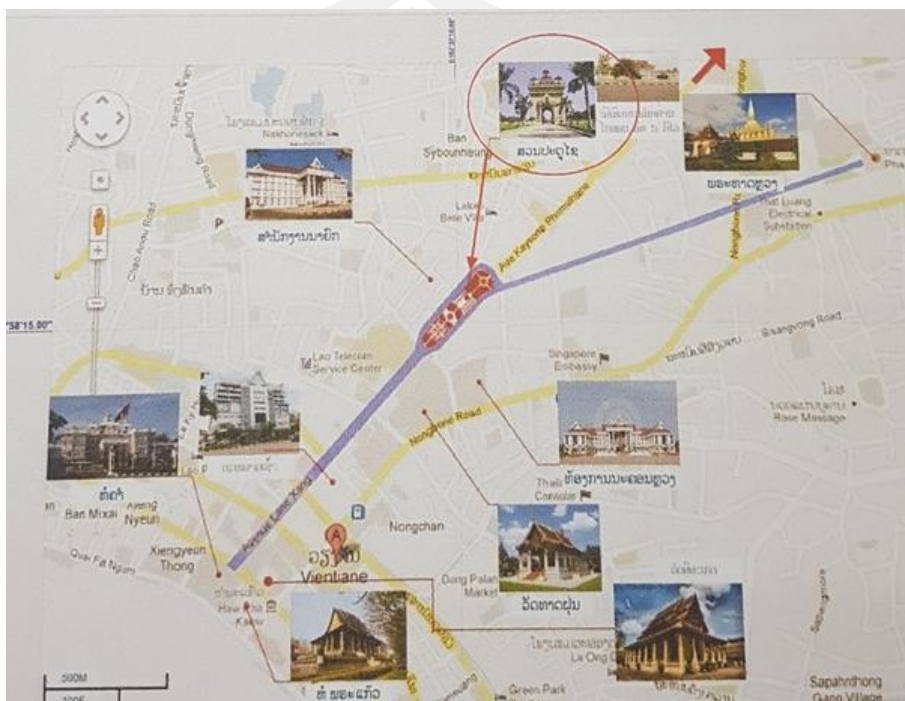
ที่มา: ผู้วิจัย

ในช่วงนี้ ถนนล้านช้างค่อยๆได้ รับการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งมีสถาปัตยกรรมใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ โครงสร้างสาธารณูปโภคที่สำคัญในช่วงเวลานี้ ได้แก่ อนุสาวรีย์ของนักรบเก่า (ประตู่ชัย) อยู่ด้านทิศตะวันตกของถนน ได้มีการสร้างสภาแห่งชาติ⁶⁰ อ้อมข้างถนนล้านช้าง หลายกระทรวงได้ก่อสร้างขึ้นเป็นต้นคือ กระทรวงคมนาคมขนส่งไปรษณีย์และก่อสร้าง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงป่าไม้ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงกสิกรรม อยู่บริเวณดังกล่าว ถนนได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ทิศทางเพื่อเชื่อมต่อไปสู่ธาตุหลวง ซึ่งเป็นทางเชื่อมติดต่อกับประตู่ชัย สืบต่อตามลวงยาวของถนนล้านช้างเป็นกระทรวงป้องกันชาติ และบริษัทน้ำประปาเวียงจันทน์ ซึ่งมีหอน้ำขนาดใหญ่เพื่อบริการตัวเมือง ในปี 1964 ได้ปรับปรุงและพัฒนาถนนล้านช้างออกไปทางทิศใต้เพื่อเพิ่มคุณค่าของตัวเมือง

⁶⁰ ปัจจุบัน สภาแห่งชาติหลังนี้ ได้อนอนอยู่ในบริเวณของทำเนียบรัฐบาลแห่งสปปลาวซึ่งสร้างขึ้นใหม่ ปี 2553 (2010) ในโอกาสเฉลิมฉลอง นครเวียงจันทน์มีอายุครบรอบ 450 รัฐบาลแห่งสปปลาว ได้มีการปรับปรุง ซ่อมแซมถนนหนทาง ตึกอาคารและอื่นๆ นอกจากนั้นยังมีการเปลี่ยนชื่อของถนนอย่างเช่น ถนน “พลเค็ง” ซึ่งเป็นถนนที่ติดต่อกับประตู่ชัย ถูกเปลี่ยนเป็นถนน “ไกสอน พมวิหาน” เพื่อเป็นเกียรติให้แก่ประธานไกสรพรหมวิหาร ผู้นำของการปฏิวัติลาว และเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งการรับชัยชนะขอประชาชนลาวทั่วประเทศ เนื่องจากว่า ในวันที่ 23 สิงหาคมขบวนการหลวงเวียงจันทน์เป็นแสนคนได้รวมตัวกันอยู่ที่อนุสาวรีย์ประตู่ชัยและเดินขบวนไปสู่สนามพระธาตุหลวง เพื่อสนับสนุนการปฏิวัติ

2.4 ตำแหน่งที่ตั้งและความหมายของประตูชัยต่อพื้นที่ถนนล้านช้าง ณ ช่วงเวลาก่อสร้าง

ภาพประกอบที่ 130 แผนที่ถนนล้านช้าง

ที่มา: Vientianemap.com

นครหลวงเวียงจันทน์ อาจกล่าวได้ว่า เป็นหนึ่งในแหล่งกำเนิดมรดกวัฒนธรรมของลาว ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ย้ายนครหลวงมาอยู่เวียงจันทน์ แต่ปี 2103 (1560) มีวัดวาอารามและ สถานทางประวัติศาสตร์มีชื่อเสียงจำนวนมาก อย่างเช่น พระธาตุหลวง หอพระแก้ว วัดศรีชะเกตุ วัดศรีเมือง ที่สวยงามและโดดเด่น และในจำนวนนั้นก็ยังมี “ประตูชัย”

ภาพประกอบที่ 131 ถนนล้านช้าง
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพประกอบที่ 132 ไทยสยาม สาขาเวียงจันทน์
ที่มา: ผู้วิจัย

การที่รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ได้กำหนดพื้นที่ ถนนล้านช้าง (ช้างร้านตัว) ในนครหลวง เวียงจันทน์ เป็นที่ก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูลุย อันเนื่องจากว่า ประตูลุย ในฐานะอนุสรณ์สถานสำคัญของลาว ต้องถูกตั้งอยู่ใจกลางกรุงเวียงจันทน์ ที่ท้ายสุดทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของถนนล้านช้าง⁶¹

ถนนล้านช้างเป็นถนนประวัติศาสตร์ ที่ทอดไปสู่พระราชวังสมัยราชอาณาจักรถนนล้านช้าง เป็นถนนสายเอก ได้ตั้งอยู่จุดใจกลางของตัวเมือง ตั้งฉากกับแม่น้ำโขง และเป็นจุดผ่านของถนนที่สำคัญในตัวเมือง เช่น ถนนทรงขันคำ ถนนหนองบอน และถนนสายสำคัญอื่นๆ ซึ่งมีการติดต่อกับทิศเหนือและ ทิศใต้ของประเทศ ที่สำคัญว่า นั่นคือ ถนนล้านช้าง เป็นพื้นที่รองรับพิธีการของรัฐในการรำลึกถึงทหารที่ร่วมรบในการปลดปล่อยและการต่อสู้เพื่อสันติภาพและความปรองดองของคนลาว ในทั่วประเทศ โดยการสวนสนามอันทรงเกียรติ เนื่องในโอกาสวันกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาว⁶²

⁶¹ ในสมัยอาณาจักรคอมได้มีการเปิดถนนสายหลักแห่งใหม่ ชื่อ ถนนฝรั่งเศส (l'avenue de France) โดยทอดออกจากเมืองในแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ขนานกับถนนหนองบอนเก่า ในท้าย ปี 2483 (1940) รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวได้ให้ท่าน ดีลาดาตี ตาซานี (Deladaty Tatsany) วิศวกรชาวฝรั่งเศสเป็นผู้กำหนดเอาเส้นทางและวางแผนเพื่อทำการก่อสร้างถนนล้านช้าง และ ในปี 2496 (1953) ได้มีการสถาปนาชื่อ “ถนนล้านช้าง” หรือ “Lane xang Avenue” ในโอกาสการประกาศเอกราชในเวลานั้น

⁶² วันกองทัพถูกก่อตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 23 มีนาคม ปี 2493 (1950) เป็นหนึ่งในวันหยุดราชการสำคัญแห่งราชอาณาจักรลาว

ภาพประกอบที่ 133 ประตูชัยอยู่ปลายถนนล้านช้าง
ที่มา: พุทธร แก้วมุงคุณ ผู้บันทึกภาพ

ภาพประกอบที่ 134 ถนนล้านช้างจากหน้าต่างของอนุสาวรีย์ประตูชัย
ที่มา: พุทธร แก้วมุงคุณ ผู้บันทึกภาพ

“..สถานที่แห่งนี้ได้รับเลือกให้เป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์ประตูชัย เป็นสถานที่ที่โดดเด่นอย่างยิ่ง มันถูกสร้างขึ้นอยู่ตรงกลางระหว่างรัฐสภา และ ไปตามถนนที่มีสถานที่ราชการสำคัญของรัฐบาล และ

ถนนจากพระราชวัง ถึงพระธาตุหลวง คือว่าไม่มีที่ไหนจะดีกว่านี้เลย.” Ryan Wolfson Ford, (2018)

ส่วนที่ 3 กระบวนการก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูล้ำ

3.1 การจัดตั้งองค์กรและแต่งตั้งคณะกรรมการ สำหรับการก่อสร้างอนุสาวรีย์

“ประตูล้ำ”

จากจินตนาการความคิดริเริ่ม และแผนริเริ่มสร้างอนุสาวรีย์ “นักรบเก่าหรือนักรบนิรนาม” ของประเทศราชอาณาจักร ได้รับการพัฒนาขึ้นในระดับชาติ ซึ่งนำไปสู่การเสนอชื่ออย่างเป็นทางการของคณะกรรมการ ที่มีบางเอกสารอย่างเป็นทางการ⁶³ เกี่ยวกับการก่อสร้างมีดังนี้

1. คำสั่งฉบับที่ 00624 / KSK / 41 ลงวันที่ 26/2/1957 ซึ่งออกโดยหัวหน้างานกองกองทัพบกเรื่อง: การนำเสนอรูปแบบอนุสาวรีย์

2. จดหมายจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแห่งชาติ หมายเลข 1078 PTPS ลงวันที่ 23/7/1959 ไปยังกรมโยธาธิการทหารและกรมจัดหาวัสดุกองทัพบก เกี่ยวกับงานก่อสร้างสถาปัตยกรรม ของอนุสาวรีย์

3. การพิจารณา เกี่ยวกับงานออกแบบของ พลโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา เมื่อวันที่ 6/5/1967 เพื่อให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้ความเห็นชอบในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการทั้ง 3 คณะ ที่เกี่ยวกับงานก่อสร้างสถาปัตยกรรมอนุสาวรีย์ ให้เข้ารับหน้าที่ในการจัดตั้ง ได้แก่คณะกรรมการกลาง เกี่ยวกับอนุสาวรีย์ คณะกรรมการกำกับดูแลด้านการเงิน และ คณะกรรมการควบคุมงานก่อสร้าง

4. คำสั่ง ของกระทรวงกลาโหม ฉบับที่ 216 / PT วันที่ 22/5/1967 เรื่อง: การแต่งตั้งคณะกรรมการทั้ง 3 คณะ หลังจากได้รับการแต่งตั้ง คณะกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเช่น: การรวบรวมข้อมูล การ วิเคราะห์ และออกแบบรูปแบบสถาปัตยกรรม โดย ทำตาม ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่: การคำนวณน้ำหนักรวมจากปริมาตรทั้งหมดของอนุสาวรีย์ วิเคราะห์ทางธรณีวิทยาของอนุสาวรีย์ การคำนวณปริมาณคอนกรีตทั้งหมดสำหรับการก่อสร้าง การเลือกแบบรอกไฟฟ้าและการวางแผนเพื่อติดตั้งรอก ออกแผนรายละเอียดในการตกแต่ง การก่อสร้างโดยหลากหลายศิลปะยอดเยี่ยม ของลาว การวางแผนการก่อสร้างแบบตัดขวาง (cross-section) การวาดรูปร่างฐานและฐานรากคอนกรีตเสริมเหล็ก 16 ตัว เพื่อยึดน้ำหนักรวม 6000 ตันของอนุสาวรีย์ วาดแผนตะเข็บรอกพื้นสำหรับฐานของผนังทั้งหมด พิจารณาแผนสำหรับอุโมงค์และบันไดพิจารณาแผนการติดตั้งเดินสายไฟฟ้ามอเตอร์และคอมพิวเตอร์

⁶³ ที่มา: ทำ ชัยสิทธิ์เสนา, (1995:18)

ภาพประกอบที่ 135 ท่านสำมาน ปรีชายัน ได้รับนำมายศ เป็นศิลปินแห่งชาติในปี 2011

ที่มา: ประดิศ ปรีชายัน (ลูกชายของท่านสำมาน ปรีชายัน
ผู้เคยช่วยคุณพ่อทำงานตกแต่งอนุสาวรีย์ประตู่ชัย)

การก่อสร้างและการตกแต่งยังทำได้ โดยการมีส่วนร่วมของนายช่างและศิลปินลาว จำนวนมาก ที่ได้ระดมเอาแรงงานมหาชนหลายส่วน อันมี ช่างจิตรกร ช่างเขียน ช่างประติมากรรม ผู้ความควบคุมดูแล “...เราควรระลึกถึงศิลปินลาวที่มีประสบการณ์และมีความสามารถที่ตกแต่งอนุสาวรีย์อย่างงดงาม เขาคือนาวาตรีจันทรมี หรือ สำมาน ปรีชายัน...” ทำ ชัยสิทธิ์เสนา, (1995)

3.2 แหล่งที่มาของงบประมาณ สำหรับการก่อสร้างอนุสาวรีย์ “ประตู่ชัย”

ค่าใช้จ่ายสำหรับการก่อสร้างอนุสาวรีย์เสร็จสิ้นทุกส่วน รวมอยู่โดยประมาณ 63,000,000 (หกสิบสามล้าน) สกกุลเงินกีบลาว (Kip) ทำ ชัยสิทธิ์เสนา, (1995) “...การก่อสร้างครั้งนี้ เนื่องจากอนุสาวรีย์เป็นของรัฐและประชาชน ...ส่วนหนึ่งของกองทุนมาจากประชาชน ดังนั้น หน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดรัฐบาลโดยตรง (NGO) จึงถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อระดมทุน สำหรับการก่อสร้าง ” เนื่องจากการระดมทุนไม่ได้ ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น การก่อสร้างไม่ได้เกิดขึ้นอย่างราบรื่น...”

แต่ในทุกเอกสารที่เห็นในทุกวันนี้ กล่าวถึงประวัติเกี่ยวกับแหล่งที่มาของงบประมาณในการสร้างอนุสาวรีย์ประตู่ชัยแห่งนี้ ได้พูดไปเป็นอย่างอื่น เช่น ในหนังสือของ Marc Askew, William S. Logan and Colin (2007:128-129) ได้เขียนไว้ว่า “...เชื่อกันอย่างกว้างขวางว่า เป็นปูนซีเมนต์และวัสดุอื่นๆ ที่จะนำไปใช้สร้าง “รันเวย์” (runway) ในสนามบิน แต่ถูกเจ้าหน้าที่ของลาวนำไปก่อสร้าง

อนุสาวรีย์ประตูลี้ในกรุงเวียงจันทน์แทน ดังนั้น ชื่อเล่นของอนุสาวรีย์ประตูลี้ที่ชาวอเมริกันเรียกกันคือ "รันเวย์แนวตั้ง" (Vertical Runway)...” 64

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานหรือไม่ก็ตามเรื่องราวดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้ถึงขอบเขตที่เชื่อว่า การให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกานั้นถูกเบี่ยงเบนไปจากโครงการต่างๆ ที่ให้ผลประโยชน์ที่แท้จริงสำหรับประชากรลาว จากมุมมองของชาวลาวจำนวนมาก “อนุสาวรีย์ประตูลี้” นี้ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงความยากจนของประเทศในช่วงระยะเวลาประวัติศาสตร์ แต่ต้องการถ่ายทอดข้อความถึงคนรุ่นต่อไปเกี่ยวกับความยากลำบากในการดิ้นรนเพื่อปลดแอกเป็นเอกราชและพัฒนาประเทศในอดีต (ประดิษฐ์อ ปริชายนต์: สัมภาษณ์ พ.ศ 2562)

3.3 สถานการณ์ในประเทศช่วงที่อนุสาวรีย์ประตูลี้ถูกก่อสร้างขึ้น

ขบวนการการออกแบบอนุสาวรีย์ประตูลี้มีขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2500 (1957) และ ประตูลี้ ถูกตกลงให้ก่อสร้างด้วยงบประมาณ 63 ล้านบาท ในสมัยนั้น แต่ในช่วงเวลาปี 2500 (1957) อนุสาวรีย์ยังไม่ถูกสร้างขึ้น อันเนื่องมาจาก ในปี 2498 (1946) สหรัฐอเมริกาได้สร้างหน่วยพิเศษขึ้น แทนที่ฝรั่งเศส เพื่อสนับสนุนกองทัพลาว ต่อกองทัพคอมมิวนิสต์ การต่อสู้ระหว่างกองทัพลาวกับฝ่ายต่อต้านที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามเหนือ) และสหภาพโซเวียต ในระยะนี้ได้เกิดมีการสู้รบรุนแรงด้านการเมืองขึ้น ในนครหลวงเวียงจันทน์ อันเนื่องมาจากการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามามีบทบาทในลาวมากขึ้น ส่งผลให้เกิดมีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นหลายพรรค เช่น กลุ่มเวียงจันทน์ กลุ่มหลวงพระบาง กลุ่มสะหวันนะเขต กลุ่มจำปาสัก เพื่อแย่งชิงอำนาจ และ ช่วงชิงผลประโยชน์จากการช่วยเหลือของอเมริกา ทำให้บ้านเมืองเกิดความไม่สงบด้านเศรษฐกิจของราชอาณาจักรลาวทรุดโทรมลงและขาดดุล กรุงเวียงจันทน์อยู่ภายใต้ความสับสนทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่วนอเมริกา มีนโยบายพยายามที่จะรักษาเมืองนี้ไว้เพื่อให้เป็นฐานของเศรษฐกิจและการตลาดสมัยใหม่และเชื่อมโยงไปสู่ส่วนที่เหลือของประเทศ แต่ความไม่สมดุลของช่วยเหลือของการสหรัฐฯ ที่เน้นการใช้จ่ายด้านการทหาร และการรักษาความปลอดภัยเป็นหลัก ส่งผลให้โครงการความช่วยเหลือต่างๆ นำไปสู่การทุจริต ไม่มีประสิทธิภาพและสูญเปล่า ตามที่สถานทูตสหรัฐฯ ได้ยอมรับว่า "รัฐบาลของประเทศลาวแทบจะเป็นประเทศที่พึ่งพาทางเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างมึนเมา องค์กรปกครองและการบริหารเงินสนับสนุนช่วยเหลือของสหรัฐฯ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อเศรษฐกิจของประเทศลาว " (Marc Askew, 2007: 137)

⁶⁴ ดูเพิ่มเติม Marc Askew, William Slogan and Colin Long Vientiane Transformations of a Lao landscape (เวียงจันทน์ในการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของประเทศลาว), (2007: 128-129), Stuart Fox, A History of Laos, p. 131

ปี ค.ศ.1962 แม้ว่าสถานการณ์อยู่ในประเทศมีความสับสนวุ่นวายและยุ่งยากหลายประการ ดังกล่าวมาข้างบน แต่พระเจ้ามหาชีวิตศรีสว้างวัฒนา กษัตริย์พระองค์สุดท้ายของสมัยราชอาณาจักรลาว และ รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวร่วมกันกับประชาชนพลเมืองทั่วประเทศ ได้ตัดสินใจ ทำตามพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิตศรีสว้างวงศ์ โดยให้มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์ “ประตู่ชัย” ขึ้นในปี 2505

ภาพประกอบที่ 136 อนุสาวรีย์ประตู่ชัยในปี พ.ศ. 2508 (1965)

ที่มา: Website

ถ้าผ่านไปแล้ว การสร้างอนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ ก็ถูกดำเนินไปในช่วงเวลาที่ในประเทศลาวมีสงครามกลางเมืองและสงครามแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา ในระยะกลางซุมปี 1960 นั้น เมื่ออเมริกาได้แทรกแซงลึกและเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเวียดนาม ที่เป็นบ้านใกล้เรือนเคียงของลาว ซึ่งการกระทำเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านยุทธศาสตร์ ที่สำคัญสำหรับชาวอเมริกา และแล้วประเทศลาวก็ได้กลายเป็น “ฉากรับนอกเวที” ของสงครามเวียดนามโดยปริยาย ซึ่งก็หมายความว่าประเทศนี้หนีไม่พ้นจากกรรมโหดร้าย ป่าเถื่อนหรือเคราะห์กรรมต่างๆที่เกิดจากสงครามได้เลย

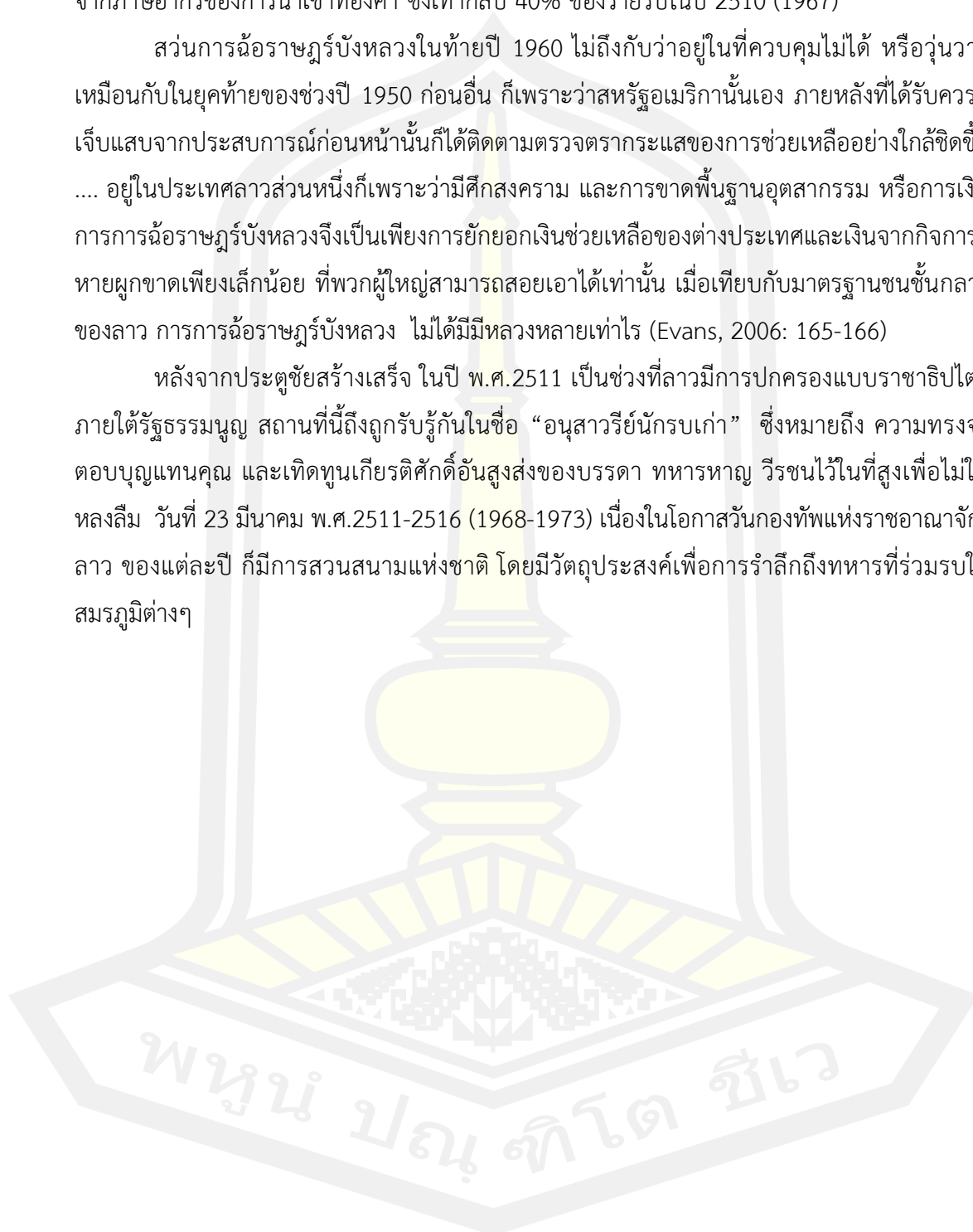
อีกสาเหตุหนึ่ง ที่พาให้อนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ ไม่สามารถสร้างเสร็จโดยสมบูรณ์ได้ ก็เนื่องจากว่า ตั้งแต่ปี 2511 (1968) จนถึงปี 2515 (1973) เศรษฐกิจลาว ได้ประสบกับผลกระทบอย่างรุนแรงหลายครั้ง จนได้กระตุ้นให้เกิดความไม่พอใจในกลุ่มที่ด้อยโอกาส โดยปกติแล้ว รัฐบาลราชอาณาจักรลาว สามารถหาด้วยตนเองได้เพียงแต่ประมาณ 45% ของรายรับงบประมาณ ส่วนที่เหลือก็ได้มาจากการช่วยเหลือ จากต่างประเทศทั้งนั้น แหล่งรายรับต้นต่อของรัฐบาล

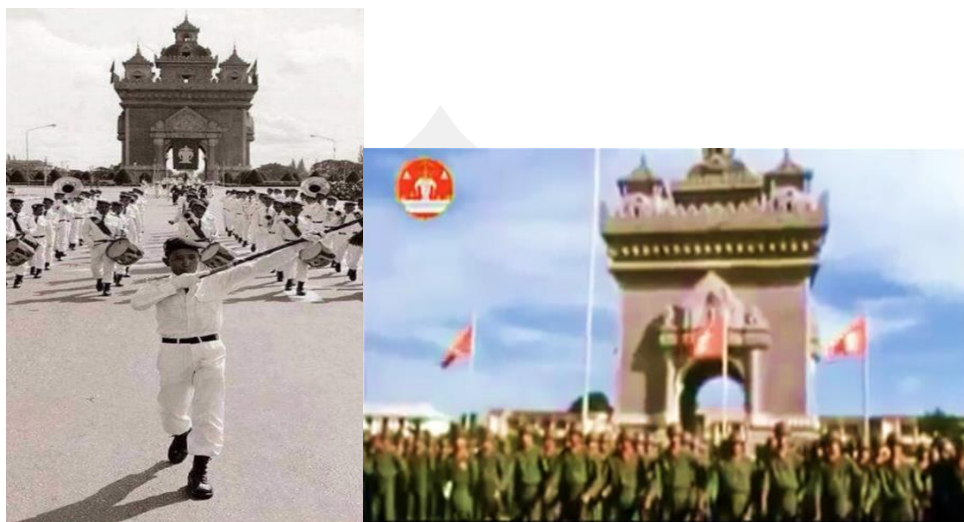

ราชอาณาจักรลาว นับแต่มีการปฏิรูปอัตราแลกเปลี่ยนของเงินกีบ ในปี 2501(1958) เป็นต้นมา ได้มาจากภาษีอากรของการนำเข้าทองคำ ซึ่งเท่ากับ 40% ของรายรับในปี 2510 (1967)

ส่วนการฉ้อราษฎร์บังหลวงในทศวรรษปี 1960 ไม่ถึงกับว่าอยู่ในที่ควบคุมไม่ได้ หรือวุ่นวายเหมือนกับในยุคทศวรรษของช่วงปี 1950 ก่อนอื่น ก็เพราะว่าสหรัฐอเมริกาที่นั่นเอง ภายหลังจากที่ได้รับกรรมเจ็บบ้างจากประสบการณ์ก่อนหน้านี้ก็ได้ติดตามตรวจตรากระแสของการช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดขึ้น .... อยู่ในประเทศลาวส่วนหนึ่งก็เพราะว่ามีศึกสงคราม และการขาดพื้นฐานอุตสาหกรรม หรือการเงิน การการฉ้อราษฎร์บังหลวงจึงเป็นเพียงการยกยอกเงินช่วยเหลือของต่างประเทศและเงินจากกิจการผู้ขายผูกขาดเพียงเล็กน้อย ที่พวกผู้ใหญ่สามารถสอยเอาได้เท่านั้น เมื่อเทียบกับมาตรฐานชนชั้นกลางของลาว การการฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ได้มีมีหลวงหลายเท่าไร (Evans, 2006: 165-166)

หลังจากประตูดุซสร้างเสร็จ ในปี พ.ศ.2511 เป็นช่วงที่ลาวมีการปกครองแบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ สถานที่นี้ถึงถูกรับรู้กันในชื่อ “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” ซึ่งหมายถึง ความทรงจำต่อบุญแทนคุณ และเทิดทูนเกียรติศักดิ์อันสูงส่งของบรรดา ทหารหาญ วีรชนไว้ในที่สูงเพื่อไม่ให้หลงลืม วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2511-2516 (1968-1973) เนื่องในโอกาสวันกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาว ของแต่ละปี ก็มีการสวนสนามแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรำลึกถึงทหารที่ร่วมรบในสมรภูมิต่างๆ

ภาพประกอบที่ 137 พิธีสวนสนามอนุสาวรีย์ประตู่ชัย

ที่มา: Website Oldlaophotos

Ryan Wolfson Ford, (2018) อนุสาวรีย์ประตู่ชัยเวียงจันทน์ ถึงว่าจะไม่เสร็จสมบูรณ์ตามการวางแผนไว้ครั้งแรกก็ตาม มันได้เป็นอนุสาวรีย์แห่งแรก ที่มีความสำคัญของราชอาณาจักรลาว เป็นสัญลักษณ์สูงสุดของนักชาตินิยมอย่างแท้จริงของรัฐบาลลาว ที่แสดงถึงความเคารพ ถึงทหารหาญ นั่นคืออนุสรณ์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ของทหารและความเสียสละเพื่อชาติ

ครั้นต่อมา พ.ศ. 2518 ในประเทศลาว ได้เกิดขบวนการปฏิวัติฝ่ายคอมมิวนิสต์ “ประเทศลาว” ยึดอำนาจรัฐบาลได้เด็ดขาดและกษัตริย์ลาวสละราชสมบัติ ทำให้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์เป็นประมุข ไปสู่การเป็นประเทศสังคมนิยม เปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศ เป็น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว

พหุบัน ปณฺ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 138 บนหลังคาของประตูชัยมีคำขวัญที่ว่า
 “วันที่ 2 ธันวาคมมันยืน” พ.ศ. 2553 (2010)
 ที่มา: ข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ในช่วงนี้รัฐบาล โดยการปิดประเทศจากประเทศทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย เพื่อความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายของประเทศอย่างคู่ตรงกันข้าม ดังนั้น ปรัชญาการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อการปกครองประเทศสมัยราชอาณาจักรจึงจะถูกสืบทอดและไม่ได้รับการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาด้วยความหมายที่ตรงกันข้ามกับรัฐบาลสังคมนิยม โดยเฉพาะเอกสารหลักฐานด้านประวัติศาสตร์รวมทั้งมรดกวัฒนธรรม และอนุสาวรีย์ประตูชัยที่เป็นผลงานของรัฐบาลที่ผ่านมา ก็ตกอยู่ในสถานเดียวกันกับมรดกวัฒนธรรมที่สำคัญในทั่วประเทศเป็นจำนวนมากที่ไม่มีใครดูแลเอาใจใส่ แต่อย่างไร (สัมภาษณ์ คุณโคจร แก้วมณี วงษ์, 2560)

จากปี 2529-2534 (1986-1991) การประชุมของพรรคครั้งที่ 4 ในปี 2529 (1986) สปป.ลาว ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายประเทศ จากการเป็นประเทศสังคมนิยมที่รัฐบาล สปป.ลาว ปกครองประเทศด้วยความแข็งต้ง ไร้แต่คำสั่งและปิดประเทศ ไม่มีความสัมพันธ์กับประเทศทุนนิยมเสรีประชาธิปไตยหันมาสู่การเปิดประตูค้าขายและเชื่อมความสัมพันธ์ทางค้าขายและเชื่อมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศ ต่าง ๆ ในโลก รวมทั้งประเทศในกลุ่มเสรีนิยม

การที่รัฐบาล สปป.ลาว เปลี่ยนนโยบายประเทศ หันมาสู่การเปิดประตูค้าขายและเชื่อมความสัมพันธ์ทางค้าขายและเชื่อมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในโลก แต่เป็นการเปิดประเทศแบบระมัดระวัง ซึ่งเรียกว่า “ยุคจินตนาการใหม่” หรือกลไกเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Mechanism (NEM) ยุคจินตนาการใหม่นับเป็นบริบทสำคัญของประเทศ ที่เป็นจุด

เปลี่ยนผ่านให้สังคมวัฒนธรรมลาวได้มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกที่กว้างขวางยิ่งขึ้น และรัฐบาล สปป.ลาว ได้ใช้ทุนทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นจุดขายในการดึงดูด นักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศ

ส่วนที่ 4 ลักษณะรูปแบบอนุสาวรีย์ประตูดุ๊ยเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความที่ประจักษ์อยู่ใน สถาปัตยกรรม

ในส่วนนี้ ได้อธิบายถึง อนุสาวรีย์ประตูดุ๊ย ในฐานะตัวหมาย และอธิบายให้เห็นความหมายใน ส่วนต่าง ๆ ดังนี้

4.1 โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม

4.1.1 ภาพรวมเชิงโครงสร้าง

โครงสร้างโดยรวมของประตูดุ๊ยเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส อันเป็นเอกลักษณ์พื้นฐานของ สถาปัตยกรรมของลาวแท้ เช่น พระธาตุหลวง พระธาตุอิงฮัง พระธาตุศรีโคตรกระบูน เป็นต้น ล้วน แต่มีรูปสี่เหลี่ยมเบสลาว ทำ ซัยสิทธิ์เสนา, (1995) ความสูงจากพื้นดินถึงยอดสูงสุดของยอดแหลม สูงสุดคือ 49 เมตร ($7 \times 7 = 49$) หลังคาเป็นยอดช่อฟ้า (ปราสาท) 5 ยอด

ภาพประกอบที่ 139 อนุสาวรีย์ประตูดุ๊ยมีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส

ที่มา: พุดทะสอน แก้วมุงคุณผู้ถ่ายภาพ

ความกว้างของแต่ละด้าน 24 เมตร ($3 \times 8 = 24$) ซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส 24×24 ความสูงจากพื้นดินถึงยอดสูงสุดของยอดแหลมสูงสุดคือ 49 เมตร ($7 \times 7 = 49$) ..... ฐานรากของอนุสาวรีย์นี้มีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสและเป็นสถาปัตยกรรมแบบลาวที่ไม่เหมือนใครๆ ...ตัวอย่างเช่น พระธาตุหลวง (Thatlouang) ธาตุพนม (That Panom) ธาตุอิงฮัง (That Ing Hang) ธาตุศรีโคตรบูรณ์ (That Sikhottaboun) (Phousy) ธาตุศรีสองฮัก That Sri Song Hak ธาตุบางพนน That Bang Phonon และอื่น ๆ ....เจดีย์ทั้งหมดเหล่านี้เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมลาวที่แท้จริง ซึ่งสร้างโดยชาวลาว เนื่องจากมีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส⁶⁵

ภาพประกอบที่ 140 พระธาตุหลวง
ที่มา: พุดทะสอน แก้วมุงคุณผู้ถ่ายภาพ

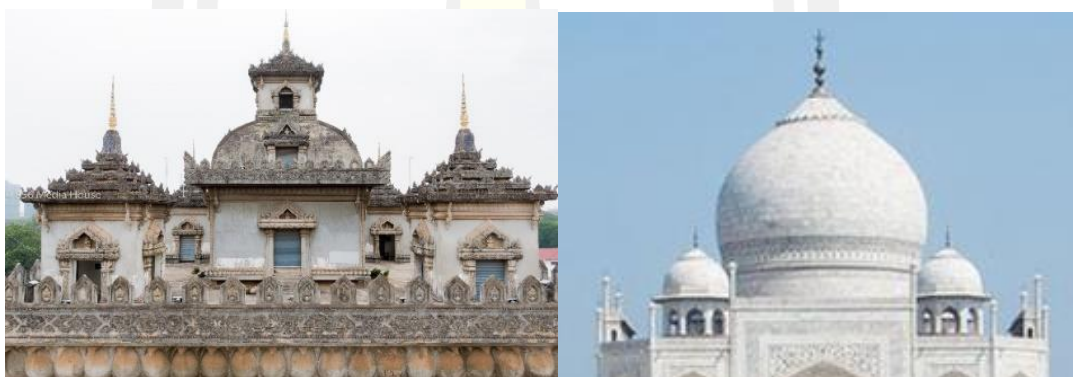
ด้านบนของฐานมีเสาสี่เสาใหญ่เท่ากับ 8×8 ตารางเมตร ต่อเสา มีความแข็งแรงและทนทานเพื่อรองรับอาคารของอนุสาวรีย์ สำหรับทางเข้าประตูมีพื้นที่กว้าง 8 เมตร ของซุ้มประตูแต่ละประตู และกว้างพอสำหรับการจัดแถวได้ถึง 9 คนแต่ละครั้งที่มีการเดินสวนสนามในโอกาสเฉลิมฉลองงานแห่งชาติ นอกจากนี้ยังแสดงถึงทฤษฎีของสุนทรียภาพ

เมื่อพิจารณาลักษณะสถาปัตยกรรมของประตูชัย จะพบว่า ประตูชัยมีลักษณะรูปแบบคล้ายกับสถาปัตยกรรมประตูชัยฝรั่งเศส ที่เรียกว่า ‘อาร์คเดอไทรอัมพ์’ (Arc de Triumph) ในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส สถาปัตยกรรม ประตูชัยของลาวตั้งอยู่ภายในสวนดอกไม้ที่ค่อนข้างกว้างขวาง สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2511-1968 เพื่อรำลึกถึงชาวลาวที่เสียชีวิตในสงครามก่อนการปฏิวัติ

⁶⁵ เจดีย์ที่เรียกว่าพระปฐมเจดีย์ (Pra Pathom Chadee) ในประเทศไทย, เซรีย์ดาร์กอน (Shwedagon) ในกรุงย่างกุ้ง, พม่าและอื่น ๆ ทั้งหมดถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานวงกลม

4.1.2 ส่วนประกอบ ส่วนบน กลาง และ ล่าง

ส่วนบนสุดของประตูชัยมียอดช่อฟ้า (ปราสาท)⁶⁶ ห้ายอดสี่ทองตั้งอยู่บนหลังคาเพียง ยอดช่อฟ้ามีรูปร่างเหมือนกัน แต่ ยอดอยู่ตรงกลางจะสูงกว่า ส่วน 4 ยอดก็มีความสูงเท่ากัน และตั้งอยู่แต่ละมุมของหลังคา ประตูชัย ทำ ชัยสิทธิ์เสนา (1995:9) ได้เปรียบเทียบยอดช่อฟ้าของประตูไช “... คล้ายคือยอดช่อฟ้าของทัชมาฮาล (Taj Mahal) หินอ่อนสีขาว อยู่ในครนิวเดลี ประเทศอินเดีย.” เนื้อหายอดช่อฟ้า (ปราสาท) ของประตูไช มีความหมายการเมือง ที่เจาะจงมุ่งหมายเอาหลัก “ปัญญาจะสืลา” เป็นแก่นในการชี้แนะวิถีทางให้แก่การเมืองในการปกครองประเทศ เพื่อให้ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากภัย ทุกข์โศก อายุศุติธรรม ซึ่งเป็นหลัก 5 ประการของการบริหารแผ่นดิน ตามหลักพุทธธรรมสายกลาง เปรียบด้วย มิตรไมตรี สีสัน เกียรติศักดิ์ เจริญรุ่งเรือง ฯพณฯ

ภาพประกอบที่ 141 ยอดช่อฟ้า (ปราสาท)ของประตูไช และยอดช่อฟ้า (โดม) ของทัชมาฮาล
ที่มา: จันสะหมอน แก้วมุงคุณ และ Website

ส่วนกลางประตูไช ประกอบด้วยซุ้มประตูโค้ง เรียกว่า Arch ซุ้มประตูหรือทาง เข้าของประตูชัย ทะลุใส่กันเป็นกากบาท เป็นชาตังมทึมา 4 ชา แต่ละชากว้าง 8 เมตร มีความแน่นหนา คงทนเพียงพอสำหรับรองรับน้ำหนักทั้งหมดของตัวอนุสาวรีย์ ที่จะมีน้ำหนักรวมทั้งหมดประมาณ 6,000 ตัน แต่ละด้านของประตูชัย กว้าง 24 เมตร ซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส (24 x 24)

รูปซุ้มประตูทางเข้าอนุสาวรีย์ประตูไช เป็นซุ้มลักษณะรูปสามเหลี่ยม ด้านกลาง จะเป็นกึ่งใหญ่สองจะลดหลั่นตามมุม ช่วงกลางนับแต่ขอบนอก ทำเป็นย่อมุมเข้าสามพัก พักที่หนึ่งไม่ประดับ ลวดลาย พักที่สองประดับลายกระหนบ ใบเทศแบบต่อเนื่อง พักที่สามประดับด้วยลายเครือ ส่วนกลาง

⁶⁶ ยอดช่อฟ้า (ขึ้นไปบนฟ้า) ที่ใช้กันในสถาปัตยกรรมสงฆ์ลาวลิม (วัด) คือเครื่องโลหะประดับที่ตั้งอยู่ตรงกลางหลังคาของลิม ซึ่งเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ของจักรวาล ที่มา: factsanddetails.com

ประดับด้วยลายเทพนม ด้านล่างประดับด้วยลายขอบคี่ไฟ ด้านในประดับลายเครือ ส่วนบนของขอบประดับลายกระจังตาอ้อย ส่วนมุมสองข้างประดับด้วยเทพประทานพร ค้านล่างลงไปจะประกอบด้วยเสาทั้งสองข้างลักษณะเสาเป็นเสาย่อมุมสามภัก ด้านในของสองช่วงสองเสาทำเป็นวงโค้ง แจ่มุมโค้งประดับลาย และขอบวงโค้งประดับลายกระหนกก้านปูแบบต่อเนื่อง

ภาพประกอบที่ 142 ส่วนกลางประตูไช ประทับด้วยซุ้มประตูโค้ง เรียกว่า Arch

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพประกอบที่ 143 ส่วนล่างลักษณะฐานบัว

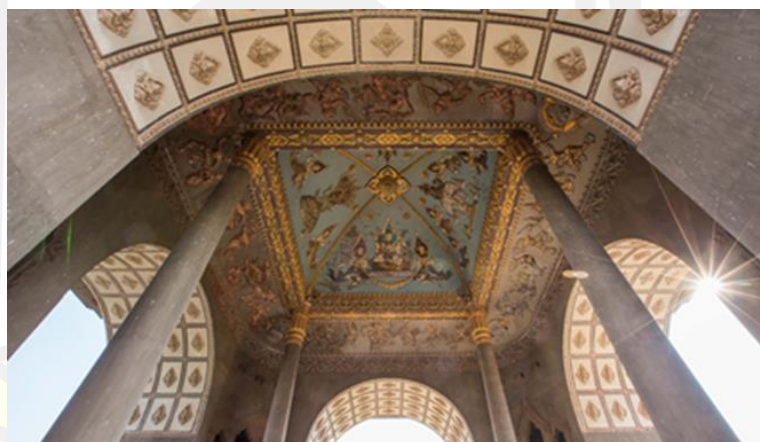
ที่มา: ผู้วิจัย

ส่วนล่างอนุสาวรีย์ประตู่ชัย เป็นลักษณะฐานบัว ด้านบนเป็นบัวกีบหลายชั้น ด้านล่างกีบบัว มีเส้นบัวสองเส้น ต่อด้วยท้องไม้ และ ต่อลงด้วยเส้นบัวสองเส้นเช่นกัน ต่อด้วยบัวคว่ำ ต่อด้วยเส้นบัวอีกสองเส้น ล้างสุคเป็นหน้ากระดานใหญ่

4.2 ลวดลายประดับตกแต่ง

การประดับตกแต่งลวดลายของประตู่ชัยถูกตกแต่งด้วยศิลปะลาวแบบล้านช้างตามคติความเชื่อของศาสนาพุทธ ดังเช่น ยอดช่อฟ้า (ปราสาท) ห้ายอดสีทอง ทำ ชัยสิทธิ์เสนา (2538) กล่าวถึง การประดับตกแต่งลวดลายของประตู่ชัย ไว้ว่า “...โดยพื้นฐานการตกแต่งด้วยศิลปะวิจิตรศิลป์ลาว ที่มีอยู่ในประเทศลาวมานานหลายศตวรรษ ...รายละเอียดเหล่านี้ ได้รับการคัดเลือกจากสิ่งที่มีพบและได้รับการบูรณะอย่างกว้างขวางในวัดวาอารามและสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในประเทศลาว เช่น พระธาตุหลวง พระธาตุอิงฮัง และอื่น ๆ ...ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ ที่ตกแต่งให้อนุสาวรีย์นี้ ก็ได้รับอิทธิพลจากศิลปะลาวที่มีอยู่ในประเทศล้านช้าง...”

4.2.1 เพดานของประตู่ชัย

ภาพประกอบที่ 144 เพดานของประตู่ชัย

ที่มา: ผู้วิจัย

ในการประดับตกแต่งลวดลาย เพดานของประตู่ชัย ได้นำสัตว์ในตำนานตามความเชื่อของศาสนาพุทธมาประดับตกแต่ง ดังเช่น พญานาค วานร กลีบดอกบัว... นอกจากนี้ ยังได้นำเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูมาประดับตกแต่งด้วย คำนในเพดานแบ่งเป็นส่วน ช่อแบ่งตามทิศทั้งสี่ ปรากฏภาพ พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ภาพพระนารายณ์อ พระอิศวร และพระพรหมสี่หน้า

ภาพประกอบที่ 145 ดอกกระจิงสี่กีบบนเพดานของประตูชัย

กลางเพดานอนุสาวรีย์ประตูชัย เป็นดอกกระจิงสี่กีบ ด้านในเป็นวงกลมสี่ชั้น ติดแก้วสีฟ้า ส่วนว่าง ส่วนที่เป็นดอกใส่สีทองทำรอบนอก จะมีวงกลมน้อย 8 วง และมีเส้นแบ่งขอบเขตเป็นดอกกระจิงตาอ้อยแบบต่อเนื่องสี่เส้น

ภาพประกอบที่ 146 เพดานทิศตะวันออกเชื่อมเนื้อหอนุสาวรีย์ประตูชัย ภาพประธานเป็นช้างสามเศียร ประทับด้วยเทพและเทวดา 4 องค์โรยดอกไม้ มีเสตส์ค 2 ข้างพร้อมด้วยน้ำเต้า 2 ข้าง เช่นกัน

ภาพประกอบที่ 147 เพดานทิศตะวันตกเฉียงใต้อนุสาวรีย์ประตูชัย ภาพประธานเป็นเทพสี่แขน นั่งอยู่บนนาคปก สองข้างมีนางเทวดาโรยดอกไม้

ภาพประกอบที่ 148 เพดานด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนืออนุสาวรีย์ประตู่ไซ ภาพประธานเป็นรูปราหู อยู่ในวงกลม ด้านบนมีหอก3เงี่ยม ด้านข้างสองข้างเป็นหามุมารมีเขว้าจับหอก3เงี่ยม มือซ้ายจับดาบ ยาว อีกด้านกลับด้านกัน

ภาพประกอบที่ 149 เพดานด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้อนุสาวรีย์ประตู่ไซ มีภาพทศกัณฐ์เป็นประธาน มีสีหน้าแปดแขน นั่งบนแท่นย่อนซาก้าฉายลง มีนางเวทดาอยู่สองข้างถือพวงมาลัย ในท่าทางนบคู่เข่า ก้าหนึ่งลง และ ยกขาอีกข้างขึ้นในลักษณะเดียวกัน

ภาพประกอบที่ 150 ขอบเพดานทั้ง 4 ด้านอนุสาวรีย์ประตู่ชัย แบ่งเป็นสามส่วน ส่วนบน ส่วนกลาง และ ส่วนล่าง ส่วนบนและส่วนล่างเหมือนกัน เช่นลายมีพวงมาไรอยู่รอบนอก ลายขอบดำในมีลาย

ก้ามปู ชั้นด้วยลายลูกฟักแบบต่อเนื่อง ส่วนค้ำกลาง มีรูปหนุมารและนางมัตสาพื่อนล่ำลีลาต่างๆ มี
พระรักพระรามต่อสู้กับทศกัณฐ์

4.2.2. เสาดำนในอนุสาวรีย์ประตู่ชัย

ภาพประกอบที่ 151 เสาดำในอนุสาวรีย์ประตู่ชัย

เสาดำในอนุสาวรีย์ประตู่ชัย เป็นบัวหัวเสาที่แบ่งกิบซ้อนขึ้นอย่างสวยงาม ในรูปแบบกระจัง
ตาอ้อยแบบต่อเนื่องยกปลายขึ้น ส่วนกลางทำเป็นแฉก ด้านล่างเป็นลายกระจังอีกครั้ง แต่ในลักษณะ
ย้อนปลายด้านล่างแบบเรียงกัน โดยรอบ แจเสามุมทั้งสี่ด้านอนุสาวรีย์ประตู่ชัย สร้างเป็นวงกลม ด้าน
ในของวงกลมเป็นรูปราหูอมจันทร์ที่ประกอบลวดลายอย่างลงตัวและงดงาม มีการระบายสีทองคำบน
ลวดลายบางส่วน

ภาพประกอบที่ 152 สวนประตู่ชัยด้านทิศตะวันออก

สรุปท้ายบท

อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นตัวหมาย (Signifier) ประจวบด้วยด้วยความหมาย (Signified) ที่หลายหลาย นับตั้งแต่ ความหมายระดับอุดมการณ์ ที่สัมพันธ์กับการต่อสู้ เรียกร้องอิสรภาพจากการปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศส ซึ่งประชาชนคนลาวต้องสูญเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก กับการปลดปล่อยตนเองให้หลุดพ้นจากการครอบครองของเจ้าอาณานิคม จึงต้องการสร้าง ‘ตัวหมาย’ บางอย่างเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานรำลึกถึงนักรบนิรนาม ไม่ให้สูญหายไปจากความทรงจำของคนลาว ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างประวัติศาสตร์อีกวิธีหนึ่งของรัฐชาติ นอกจากนั้น การเลือกสถานที่ที่ตั้งอนุสาวรีย์ประตู่ชัยในถนนล้านช้าง ซึ่งเป็นถนนสายหลักกลางนครหลวงเวียงจันทน์ ส่วนปลาย เชื่อมกับศูนย์กลางอำนาจรัฐ คือหอคำอันเป็นที่ประทับของกษัตริย์ลาว การเลือกรูปแบบตั้งแต่โครงสร้างรวมทั้งประติมากรรมประดับตกแต่ง ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับตัวหมายและความหมายที่สัมพันธ์กัน ระหว่างความทันสมัยสากลกับล้านช้างคฤหาสน์ ที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนาแบบล้านช้าง การใช้สถานที่แห่งนี้ ภายหลังก่อสร้างสำเร็จ คือ การใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสวนสนามของทหารกลุ่มราชอาณาจักร ครั้นเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม ก็ได้มีการปล่อยทิ้งเสมือนเป็นสิ่งอื่น แต่โชคที่ อนุสาวรีย์ประตู่ชัยไม่ได้ถูกทำลาย เพียงแต่ได้ทำลายสัญลักษณ์กษัตริย์ที่ประดับอยู่กับสถาปัตยกรรม จึงได้กลายเป็นสถาปัตยกรรม ที่ถูกให้ความหมายเป็น Landmark สำคัญของนครหลวงเวียงจันทน์ และถูกเลือกใช้เป็นสัญลักษณ์ของประเทศในกรณีเชื่อมโยงกับสากลหลากหลายอย่าง โดยเฉพาะในบริบทที่ลาวได้เปิดประเทศรับโลกภายนอก สถานที่แห่งนี้ได้มีความหมายเป็นร้านจำหน่ายของที่ระลึก และจุดชมนครหลวงเวียงจันทน์สำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป

บทที่ 4

ประตูลักษณ์ : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาว ต่ออนุสาวรีย์ประตูลักษณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2563 (ค.ศ.1957-2020)

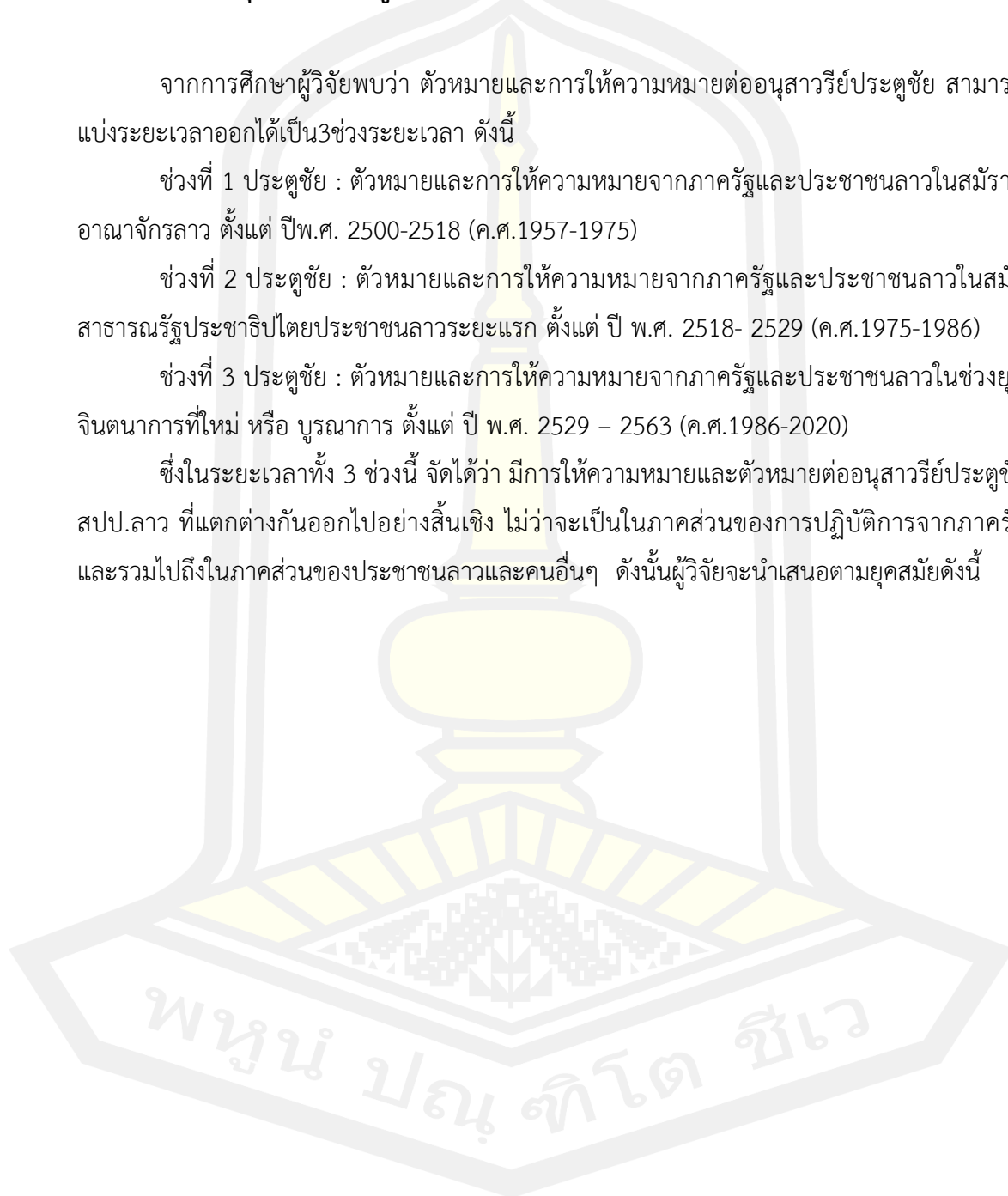
จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ตัวหมายและการให้ความหมายต่ออนุสาวรีย์ประตูลักษณ์ สามารถแบ่งระยะเวลาออกได้เป็น3ช่วงระยะเวลา ดังนี้

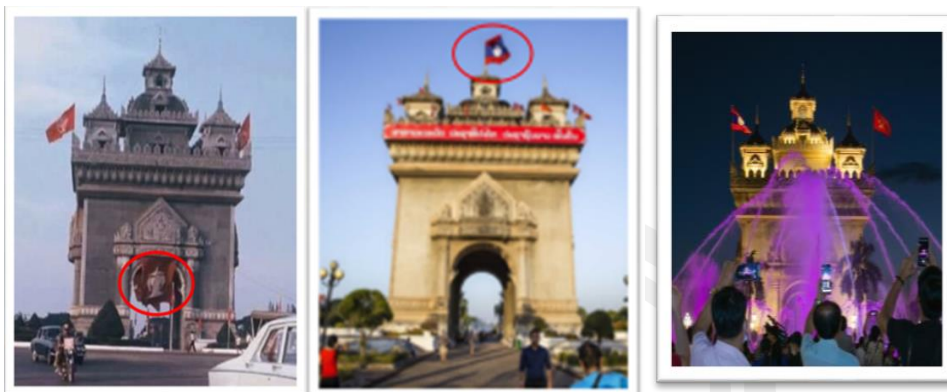
ช่วงที่ 1 ประตูลักษณ์ : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในสมรราชอาณาจักรลาว ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2500-2518 (ค.ศ.1957-1975)

ช่วงที่ 2 ประตูลักษณ์ : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวระยะแรก ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518- 2529 (ค.ศ.1975-1986)

ช่วงที่ 3 ประตูลักษณ์ : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในช่วงยุคจินตนาการที่ใหม่ หรือ บูรณาการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2529 – 2563 (ค.ศ.1986-2020)

ซึ่งในระยะเวลาทั้ง 3 ช่วงนี้ จัดได้ว่า มีการให้ความหมายและตัวหมายต่ออนุสาวรีย์ประตูลักษณ์ สปป.ลาว ที่แตกต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นในภาคส่วนของการปฏิบัติการจากภาครัฐ และรวมไปถึงในภาคส่วนของประชาชนลาวและคนอื่นๆ ดังนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอตามยุคสมัยดังนี้

ภาพประกอบที่ 153 อนุสาวรีย์นักรบเก่า อนุสาวรีย์. แต่ปี พ.ศ. 2518

และประตูดุชชัย กลายเป็น Landmark

ที่มา: ผู้วิจัย

ส่วนที่ 1 ประตูดุชชัย: ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในสมัย ราชอาณาจักรลาว พ.ศ. 2500-2518 (ค.ศ.1957-1975)

ส่วนนำ

ประตูดุชชัย เป็นอนุสาวรีย์ประเภทสถาปัตยกรรมของรัฐบาลลาว ก่อสร้างในระหว่างปี พ.ศ. 2500 ถึงปี พ.ศ.2511 (ค.ศ.1957- 1968) บนถนนล้านช้าง ซึ่งเป็นถนนประวัติศาสตร์ ที่ทอดไปสู่พระราชวัง สมัยราชอาณาจักร ประตูดุชชัยเป็นหนึ่งในผลงานสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่ ทันสมัย ที่มีรูปร่างลวดลายสวยงาม หลังจากประตูดุชชัยสร้างเสร็จปีพ.ศ.2511 (ค.ศ.1968) เป็นช่วงที่ลาวมีการปกครองแบบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ สถานที่นี้ เป็นสัญลักษณ์สูงสุดของนักชาตินิยมอย่างแท้จริงของรัฐบาลลาว ในชื่อ “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” นั่นคืออนุสรณ์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ของทหารและความเสียสละเพื่อชาติ ซึ่งหมายถึง ความเคารพถึงทหารหาญ ความทรงจำ และเทิดทูนเกียรติศักดิ์อันสูงส่งของบรรดาทหารหาญ วีรชน เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้มีความภูมิใจและไม่ได้ลืมเลือน แต่เมื่อการปฏิวัติประเทศลาวเข้ามามีอำนาจได้อย่างเด็ดขาดในปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) และปฏิบัติการของรัฐบาล สปป.ลาว ต่ออนุสาวรีย์นักรบเก่า ได้เปลี่ยนความหมายใหม่ให้กับอนุสาวรีย์ชัยไปในทางตรงกันข้ามกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ที่เคยมีต่ออนุสาวรีย์ดังกล่าว

1.1 ประตูดุชชัย : นามและการให้ความหมายทางภาษา

การสร้างอนุสาวรีย์เกี่ยวข้องกับการรำลึกถึง และมักเข้าใจโดยทั่วกันว่ามีความมุ่งหมายในการรำลึกถึงสิ่งที่ประกอบเป็นอนุสาวรีย์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น “ชื่อ” “สัญลักษณ์” “พื้นที่” “พิธีกรรม” ส่วนประกอบเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการเน้นย้ำการจดจำให้เกิดขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกลับก่อให้เกิดการหลงลืมขึ้นในเวลาเดียวกันด้วย ธงชัย วินิจจะกุล, (2539:266)

ภาพประกอบที่ 154 การก่อสร้างอนุสาวรีย์
 “ประตู่ชัย” ปี พ.ศ. 2500 – 2511 (ค.ศ.1957 - 1968)
 ที่มา: Website Old photo.com

“นาม” “ชื่อ” หรือ “คำจารึก” ของอนุสาวรีย์ มีความสำคัญตรงที่สามารถทำให้เราทราบถึง
 นัยยะหรือ ความหมายของอนุสาวรีย์ต่างๆ ได้ อนุสาวรีย์บางแห่งมีชื่อกำกับความหมายเบื้องต้นและมี
 พิธีกรรมเป็นส่วนขยายความหมาย มาลินี คุ่มสุภา, (2548)

“นาม” หรือ “ชื่อ” คำที่ตั้งขึ้นเพื่อเรียกคน สัตว์ และ สิ่งของ (วัดจนาบุญกรมภาษาลาว มหา
 สילה วีระวงส์ พ.ศ. 2549:139 (2006:139)

การศึกษาอนุสาวรีย์ประตู่ชัยนครหลวงเวียงจันทน์ ทั้งจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว
 ผู้วิจัยยังได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้คนต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า
 อนุสาวรีย์ประตู่ชัย เป็นอนุสาวรีย์แรกอยู่ประเทศลาวที่ไม่มีการจารึกชื่ออนุสาวรีย์ไว้ให้ปรากฏในส่วน
 ใดๆเลย ก่อนหน้านั้นทุกอนุสาวรีย์ที่ก่อสร้างขึ้นในราชอาณาจักรล้านแต่มีชื่อของอนุสาวรีย์หรือ
 อย่างน้อยก็มีคำจารึกระบุไว้ที่อนุสาวรีย์ ดังเช่น อนุสาวรีย์รูปปั้นกษัตริย์แห่งแรกในลาว คือ อนุสาวรีย์
 รูปปั้น “พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช” ซึ่งถูกก่อสร้างขึ้นปีพ.ศ.2500 (1957) เมื่อเปรียบเทียบกับอนุสาว
 รีย์ประตู่ชัย จะเห็นความแตกต่างๆ เช่น อนุสาวรีย์ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ถึงแม้ไม่มีชื่อของอนุสาวรีย์
 แต่ก็มีคำจารึกที่เล่าเรื่องราวต่างๆ อย่างละเอียดและทำให้ทราบถึงความหมายและที่มาอย่างชัดเจน
 โดยมีคำจารึกอันเกี่ยวกับประวัติของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชอยู่ด้านหน้า และด้านหลังของอนุสาวรีย์
 คำจารึกไว้ว่า: “ผู้สร้าง พันโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา กำกับการออกแบบรูปทรง และ ร้อยเอก สำนาน ปริ
 ชายัน เป็นคนปั้นหล่อ”

ภาพประกอบที่ 155 อนุสาวรีย์พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

คำจารึกไว้ว่า : “ผู้สร้าง พันทโ ททำ ซัยสิทธิ์เสนา กำกับการออกแบบรูปทรง

และร้อยเอก สำนาน ปรีชายัน เป็นคนปั้นหล่อ”

ที่มา: ผู้วิจัย

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำจารึกปรากฏอยู่ ณ บริเวณอนุสาวรีย์ ช่วยทำให้ทราบและเข้าใจความหมายเบื้องต้นของอนุสาวรีย์เหล่านี้พอสมควร แต่อนุสาวรีย์อนุสาวรีย์ประตู่ชัยในนครหลวงเวียงจันทน์ กลับมีความแตกต่างจากอนุสาวรีย์อื่นโดยสิ้นเชิง เพราะไม่มี ชื่อ คำจารึกความเป็นมา หรือเรื่องราวใดๆ ของอนุสาวรีย์ปรากฏ นอกจากนั้น ชื่อของอนุสาวรีย์ดังเช่น “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” “อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม”⁶⁷ ไม่ได้เชิดชูบุคคลหรือเหตุการณ์ใด แต่กลับเป็นคำที่มีความหมายในเชิงนามธรรม ดังนั้น ถือเป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างการจดจำเรื่อง ซึ่งเป็นนามธรรมแทนที่ความคิด การเชิดชูบุคคลหรือเหตุการณ์ในอดีต มาลินี คุ่มสุภา, (2548) อย่างเช่น อนุสาวรีย์ประตู่ชัยในกรุงเพียงยางประเทศ เกาหลีเหนือ ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เกียรติและเชิดชูบทบาทของประธานาธิบดี คิมอิลซุง (Kim Il Sung) ที่ซุ่มประตู่ทั้งสองข้าง ยังมีตัวเลข 1925 และ 1945 หมายถึงช่วงเวลาที่คิมอิลซุง ใช้ในการต่อต้านญี่ปุ่น (Florian / Abandoned Kansai)

⁶⁷ เป็นชื่อที่กล่าวขานกัน แต่ไม่ได้ระบุไว้ในเอกสารใดๆ และโดยเฉพาะในตัวของอนุสาวรีย์เอง

ภาพประกอบที่ 156 ประตูชัย (Arch of Triumph) ในเปียงยาง ประเทศเกาหลีเหนือ ที่ซุ่มประตูทั้งสองข้าง มีตัวเลข 1925 และ 1945 หมายถึงช่วงเวลาที่คิมอิลซุง ใช้ในการต่อต้านญี่ปุ่น
ที่มา: Website Florian / Abandoned Kansai

1.2 พิธีเฉลิมฉลองประตูชัยของภาครัฐและประชาชนราชอาณาจักรลาว

พิธีกรรมที่จัดขึ้น ณ บริเวณอนุสาวรีย์ต่างๆ เป็นตัวแทนของการแสดงออกของความหมาย ที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างแน่นอนอย่างหนึ่งของอนุสาวรีย์นั้นๆ การจัดพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับวันสำคัญ โดยเฉพาะอนุสาวรีย์รูปบุคคลจะเชื่อมโยงกับวันสำคัญของบุคคลนั้นๆ อย่างเช่น การสักการะอดีตพระมหากษัตริย์สำคัญในวันต่างๆ วันกองทัพ ฯลฯ หรือการสักการะพระบรมรูปหรืออนุสรณ์สถานของหน่วยงานก็จัดขึ้นในวันสำคัญของหน่วยงานนั้นๆ พิธีกรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับอนุสาวรีย์ เพราะสามารถอธิบายถึงเหตุผล ความสำคัญหรือความหมายของอนุสาวรีย์ อนุสาวรีย์บางแห่งถูกใช้ในการประกอบพิธีกรรมบ่อยครั้ง แต่บางแห่งนานๆ ถึงจะมีการจัดเกิดขึ้น มาลินี คุ่มสุภา, (2548)

อนุสาวรีย์ประตูชัย ไม่อาจกล่าวได้ว่ามีพิธีกรรมหลักที่จัดขึ้นเป็นประจำต่อเนื่องทุกๆ ปีมาจนถึงปัจจุบัน แต่มีพิธีกรรมที่แตกต่างไปจากเริ่มต้นหลายกรณีและไม่มีพิธีกรรมที่ยึดครองความหมายเพียงพิธีกรรมเดียว ณ อนุสาวรีย์นี้ เดิมที่ได้มีการกำหนดวันสำคัญ และ พิธีกรรมอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นเหตุผลให้มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์นี้ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดงานวันกองทัพ โดยการจัดงานสวนสนามแห่งชาติ ซึ่งเป็นพิธีกรรมอันทรงเกียรติ ที่มีพระมหากษัตริย์องค์เป็นประมุขของชาติ ทรงเป็นประธาน จึงนับว่า นี่เป็นพิธีกรรมของหลวง หรือเป็นพิธีกรรมที่พระเจ้าแผ่นดินทรงจัด นับเป็น

งานบุญทางราชการโดยแท้จริง คือ “วันที่ 23 มีนาคม” ซึ่งมีประกาศอย่างเป็นทางการโดยได้ถือเอาวันที่ 23 มิถุนาคม เป็นวันกองทัพของราชอาณาจักรลาว ที่ถูกก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2493 (ค.ศ.1950)⁶⁸

ภาพประกอบที่ 157 โปสเตอร์ เกี่ยวกับการสนองวันกองทัพ และพิธีสวนสนามเนื่องในโอกาสวันกองทัพของพระราชอาของพระราชอาณาจักรลาว
ที่มา: stampboards.com

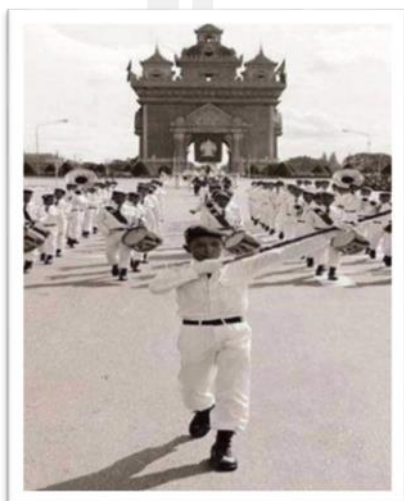
วันกองทัพ เป็นหนึ่งในวันหยุดราชการสำคัญในช่วงรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว เมื่อวันที่ 23 มีนาคมของทุกปี จะมีการเฉลิมฉลองวันกองทัพแห่งชาติอย่างยิ่งใหญ่ในเวียงจันทน์ ณ พื้นที่ของอนุสาวรีย์ประตูลุย ที่เป็นสัญลักษณ์สูงสุดของนักชาตินิยมอย่างแท้จริงของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ที่แสดงถึงความเคารพ ถึงทหารหาญ นั่นคืออนุสรณ์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ของทหาร และความเสียสละเพื่อชาติ (สมหมาย แก้วมุงคุณ: สัมภาษณ์ 2562)

⁶⁸ ในเอกสารของรัฐบาล มีการระบุวันหยุดไว้สามวัน มีการเฉลิมฉลองวันสำคัญของชาติอย่างน้อย 3 ครั้งต่อปีเช่น วันกองทัพ ในวันที่ 23 เดือนมีนาคม วันรัฐธรรมนูญที่ 11 พฤษภาคม และวันประกาศอิสรภาพ ในวันที่ 19 กรกฎาคม ทั้งนี้เพื่อความหมายทางการเมืองการปกครอง สัมพันธ์กับรัฐชาติ เพื่อเชิดชูลัทธิชาตินิยมภายในประเทศ ที่มา: Prosperity of Vientiane, p. 19

1.3.ปฏิบัติการของเจ้ามหาชีวิตและภาครัฐราชอาณาจักรลาวต่อพื้นที่ประตู่ชัย

1.3.1 ประตู่ชัยกับราชพิธีของเจ้ามหาชีวิต

ในเหตุการณ์ที่เป็นงานราชพิธี เช่นพิธีเฉลิมฉลองวันก่อตั้งกองทัพของราชอาณาจักรลาว ได้จัดตั้งขึ้น ณ พื้นที่ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ในฐานะอนุสรณ์สถานสำคัญของลาว ถูกตั้งอยู่ใจกลางกรุงเวียงจันทน์ ที่ทำยสุดทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของถนนล้านช้าง ในนครหลวงเวียงจันทน์ (ถนนล้านช้างเป็นถนนประวัติศาสตร์ ที่ทอดไปสู่พระราชวังสมัยราชอาณาจักรถนนล้านช้าง เป็นถนนสายเอกของตัวเมือง ตั้งฉากกับแม่น้ำโขง และเป็นจุดผ่านของถนนที่สำคัญในตัวเมือง เช่น ถนนทรงขันคำ ถนนหนองบอน และถนนสายสำคัญอื่นๆ ซึ่งมีการติดต่อกับทิศเหนือและ ทิศใต้ของประเทศ ที่สำคัญกว่านั้นคือ ถนนล้านช้าง เป็นพื้นที่รองรับพิธีการของรัฐในการรำลึกถึงทหารที่ร่วมรบในการปลดปล่อยและการต่อสู้เพื่อสันติภาพและความปรองดองของคนลาว ในทั่วประเทศ)

ภาพประกอบที่ 158 พระเจ้ามหาชีวิต ศรีสว่าง วัฒนา ณ พิธีสวนสนาม
ที่มา: Website John Cross/mediadrumworld.com

1.3.2 วันกองทัพแห่งชาติ

ในวันสร้างตั้งของกองทัพแห่งชาติ ที่จัดขึ้นในเวียงจันทน์ ที่เป็นโอกาสแห่งสิริมงคลนี้ กษัตริย์ศรีสว่าง วัฒนา พระเจ้ามหาชีวิตจะเสด็จมาเป็นประธานพร้อมด้วยบริวาร มีข้าราชการชั้นหัวหน้าขึ้นไปถึงคณะรัฐมนตรี ทหาร ตำรวจ แต่ชั้นนายร้อยขึ้นไปประจำอยู่เวียงจันทน์ และบรรดาเหล่าพ่อบ้าน กำนันขึ้นไปถึงเจ้าแขวง (ผู้ว่าราชการจังหวัด) ที่ต้องแต่งตัวเต็มยศ ประดับเหรียญตราราชอิสริยาภรณ์ นอกจากนี้ยังมีทูตานุทูตต่างประเทศเข้าร่วมด้วย (สมหมาย แก้วมุงคุณ , สัมภาษณ์: 2562)

ภาพประกอบที่ 159 พระเจ้ามหาชีวิต ศรีสว่าง วัฒนา ประดับเหรียญ
 “ล้านช้างร่มขาว” แต่พันโท หล้า เวียงไซ
 ที่มา : จาก ป้าคำใส เวียงชัย ภรรยาของ
 พันโท หล้า เวียงไซ (ที่นครหลวงเวียงจันทน์)

โดยปกติ ในช่วงการเฉลิมฉลองวันกองทัพ ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีเพื่อเป็นเกียรติแก่ทหารหรือเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ประชาชนลาว และโดยเฉพาะกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาว ในโอกาสนี้ยังมีการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาล เกี่ยวกับชาตินิยม ก็คือสงคราม อย่างเช่น “...ราชอาณาจักรลาวกำลังถูกรุกรานจากภายนอก เอกราชและความมั่นคงของราชอาณาจักรถูกคุกคาม ประชาชนและผู้นำประเทศมีใจเดียวกันที่จะยืนหยัดต่อสู้กับผู้ที่มารุกรานและผู้ที่หวังจะทำลายเสรีภาพและความสงบสุขของประเทศเรา ดังนั้นประชาชนของชาติจึงต้องต่อสู้เพื่อเอกราชของประเทศ!... สงครามครั้งนี้มันเป็นสงครามรุกรานจากต่างชาติ ไม่ใช่ “สงครามกลางเมือง” โดยแสดงให้เห็นว่า กองกำลังของฝ่าย “ปะเทดลาว” ไม่เป็นอะไรมากกว่า เครื่องมือ หรือ หุ่นเชิดของอำนาจต่างประเทศ..” นี่คือการเรียกร้องให้ประชาชนสนับสนุนสงคราม ต่อสู้เพื่อปกป้องคุณค่าเหล่านี้⁶⁹

⁶⁹ Prosperity of Vientiane, p. 21

ภาพประกอบที่ 160 พระเจ้ามหาชีวิต ศรีสว่าง วัฒนา กล่าวสุนทรพจน์ต่อสาธารณชน
ที่มา: Website ภาพจากอดีต

1.4 ปฏิบัติการของประชาชนลาวสมัยราชอาณาจักรลาวต่อพื้นที่ประตูชัย

4.1 สภาวะทางสังคมและวัฒนธรรมโดยรวมของนครหลวงเวียงจันทน์ช่วงปีพ.ศ. 2500-2518

นับตั้งแต่ระยะท้ายของช่วงปีพ.ศ. 2493 (ค.ศ.1950) เป็นต้นมา ก็เริ่มมีการปรับเปลี่ยนทัศนียภาพของตัวเมืองเวียงจันทน์ อยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงโครงสร้างในเมืองให้แข็งแรง การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือขนาดและองค์ประกอบของประชากรในเมือง ในปีพ. ศ. 2486 (ค.ศ.1943) ประชากรของแขวงเวียงจันทน์คือ 23,200 คนแม้ว่าจะมีเพียง 18,000 คนเท่านั้นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่สามารถกำหนดได้อย่างถูกต้องว่าเป็น "เมือง" ในปีพ. ศ. พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) ตัวเลขเพิ่มขึ้นเป็น 45,000 นอกเหนือจากการเติบโตของประชากรโดยรวมแล้วสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับลักษณะของเมืองคือการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางชาติพันธุ์

พหุบุ ปณู ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 161 ตลาดเช้าที่เวียงจันทน์ปี 50-60

ที่มา: unforgettable-laos.com

Pietrantonio ให้รายละเอียดทางชาติพันธุ์ของประชากรในเมืองปีพ.ศ. 2486 (ค.ศ.1943): ลาว 9,570 (ร้อยละ 41,5) เวียดนาม (Anamites) 12,400 (53 เปอร์เซนต์) ชาวจีน 900 คน (ร้อยละ 4) อื่น ๆ 330 (1.5 เปอร์เซนต์) ในทางตรงกันข้ามตัวเลขในปี พ.ศ. 2498 (ค.ศ.1955) ของประชากรที่ไม่ใช่ลาวในเวียงจันทน์แสดงให้เห็นว่าจำนวนชาวเวียดนามลดลงอย่างมาก: จีน: 2700 เวียดนาม: 1700 ชาวกัมพูชา: 20 ชาวอินเดีย / ปากีสถาน: 140

ภาพประกอบที่ 162 การสัญจรที่นครหลวงเวียงจันทน์ มัยอาณานิคม ระหว่างปี 50 - 60

ที่มา: unforgettable-laos.com

การเข้ามาของชาวเวียดนาม ซึ่งหลายคนถูกนำตัวมายังลาวเพื่อรับราชการพลเรือนในอาณานิคม ที่ได้เริ่มขึ้นทันทีที่ฝรั่งเศสเข้ามามีอำนาจควบคุมเวียงจันทน์อีกครั้งในปี พ.ศ. 2489 (ค.ศ.1946) และดำเนินต่อไปนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ราชการพลเรือนถูก "ล่าอาณานิคม" และ ส่งมอบให้กับการควบคุมของลาว ประชากรชาวเวียดนามในเมืองลุ่มแม่น้ำโขงอยู่ในแนวหน้าของการต่อต้านฝรั่งเศส และมักตกเป็นเป้าหมายในการแก้แค้นโดยชาวอาณานิคมที่ได้รับชัยชนะกลับมา ผู้เป็นสมาชิกขององค์กรคอมมิวนิสต์ในลาวถูกครอบงำโดยชาวเวียดนามมานานแล้ว และผู้ต่อต้านอาณานิคมและผู้ที่เป็นจิตหนึ่งใจเดียวกับ “เวียดนามมินห์” ซึ่งมีความเข้มและอำนาจใน

ชุมชนของเมืองลาว แต่มาในช่วงหลัง ชาวเวียดนามโดยรวมที่ลดลงอย่างรวดเร็ว เมืองนี้จึงกลายเป็น ศูนย์กลางของลาวเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่มีการก่อตั้งใหม่ภายใต้ฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนชาว จีนในเมืองเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญอย่างต่อเนื่องของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ในชีวิตการค้าของ เวียงจันทน์ Marc Askew, (2007)

ภาพประกอบที่ 163 การสัญจรในนครหลวงเวียงจันทน์ในช่วงปีพ.ศ. 2503 (ค.ศ.1960)

ที่มา: unforgettable-laos.com

มาถึงกลางช่วงปีพ.ศ. 2503 (ค.ศ.1960) โครงสร้างทางสังคมของลาวก็ได้มีความสลับซับซ้อน หลายขึ้นกว่าเดิม ด้วยการขยายตัวของบรรดานักอาชีวะและกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับชนชั้นกลาง กลุ่มปัญญาชนน้อยได้แสดงตัวขึ้นมา ซึ่งเป็นผู้ที่เพิ่งกลับมาจากการศึกษาในระบบใหม่⁷⁰ มีความพร้อม ที่จะรับมือกับปัญหาใหญ่ๆ อันสลับซับซ้อนที่สังคมลาว กลุ่มพวกนี้น่าอยู่ในตอนนั้น ในระยะต้นปีพ.ศ. 2510 (ค.ศ.1967) ค.ศ.1967 เขาเหล่านั้นได้เริ่มพิมพ์จำหน่ายวารสาร “นิตตะสอน” ซึ่งในระยะ 2 – 3 ปีต่อมา ได้กลายเป็นวารสารที่พิมพ์ออกประจำเพื่อการศึกษาค้นคว้า และสนทนาปัญหาสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ที่ประเทศลาวกำลังเผชิญหน้าอยู่ ด้วยความจริงจังแบบไม่เคย ปรากฏมาก่อน

⁷⁰ วงการนำของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ในยุคต้นได้ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีทัศนคติผ่านโลกมา หลายแล้วและเต็มไปด้วยความเชื่อมั่นตนเองที่ได้ถูกก่อสร้างโดยลัทธิล่าอาณานิคมของฝรั่งเศส เขา เขาเหล่านั้นได้เดินทางไปนอกประเทศเพื่อไปศึกษาร่ำเรียน แต่เขาเจ้าก็เปรียบเสมือนกันน้อยๆอยู่กลาง ทะเลที่กว้างใหญ่ไพศาลของมวลหมู่ชาวนาในระยะท้ายช่วงปี 1950 พวกเขาเหล่านั้นก็ได้ถูกทำทนาย โดยคนรุ่นหนุ่มหัวรุนแรงของคณะกรรมการป้องกันผลประโยชน์ของชาติ (คปภช) ซึ่งหันเขาเจ้าเป็น คนตก runt และหัวโบราณเกินไป ในขณะที่พวกนิยม(คปภช) เชื่อคำโฆษณาที่ทันสมัยของอเมริกาอย่าง ตายใจในเวลาไม่นานต่อมาแกนนำหลักของกลุ่มทางทหารของกลุ่มนี้ก็ได้กลับป็นเจตนาารมณตั้งเดิมของ เขาเจ้า Grant Evans, (2006)

นักเขียนหนุ่มของลาว ได้เริ่มผลิตเรื่องสั้นต่างๆเกี่ยวกับประเด็นสังคมและการเมืองในปัจจุบัน ได้มีหลายเรื่องสั้นเกี่ยวกับการทรยศความรัก ผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อเมียและมีเมียน้อย ประสมประสานกับความแตกต่างระหว่างชีวิตในตัวเมืองและชนบท ในหนังสือสะสมในปี 1971 มีบทประพันธ์ภายใต้หัวข้อเรื่อง “ทะเลชีวิต” นักประพันธ์เรื่องสั้นได้ทุ่มเทสร้างสรรค์ใส่เนื้อหาของชาตินิยม เช่นบทบาทของภาษาฝรั่งเศส หรือแม้แต่การตำหนิวิจารณ์เรื่องภายในประเทศจากคนลาวอยู่ต่างแดน อยู่ในหนังสือสะสมในปี ค.ศ.1973 มีนิยายของนักประพันธ์ ดวงจำปา มีชื่อว่า “พอยังไม่ทันตาย” ที่ได้กล่าวถึงเรื่องสงคราม โดยเฉพาะเกี่ยวกับวิธีที่นายทหารบัญชาการหลอกหลวง ต้มตุ๋นเอาเงินบ้านญาติจากแม่หม้ายผู้ตาย หนึ่งในนักเขียนของหนังสือ “มิตรสอนสอน” ผู้สร้างสรรค์ชีวิตชีวา คือ ท่านสมพะวัน อินทวงศ์ ที่ได้แสดงความหวังใจต่อสงคราม ที่กำลังดำเนินอยู่นั้น โดยแต่งเป็นบทกลอน ซึ่งได้พยายามสะท้อนถึงความสับสนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ได้รับความนิยมจากชาวลาวผู้มีการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วในตัวเมือง โดยเฉพาะที่เวียงจันทน์ ได้ก่อให้เกิดความกังวลใจให้กับผู้ที่ได้พบเห็นว่า จารีตประเพณี ได้เสื่อมโทรมลง และโดยเฉพาะพระภิกษุของศาสนาพุทธ ก็ได้ผลิตบทสวดสอนเรื่องความจำเป็นในการปกป้องวัฒนธรรมลาวขึ้นมา คนลาวรุ่นหนุ่มที่ได้เข้าไปติดกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ได้พบว่าตนมีอิสระจากข้อจำกัดทาง จารีตประเพณี และการเป็นทั้งต้นกำเนิดของความสับสน ซึ่งเป็นความรู้สึกที่แสดงออกอยู่ในข่าวหนังสือพิมพ์ ภายใต้หัวข้อ “เหยียวยาหัวใจที่แตกร้าว” หนึ่งในการแสดงออกของการเปลี่ยนแปลงที่ทางวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนเดิมเป็นการปรากฏตัวขึ้นของ “รสนิยมคาวบอย” ในกลุ่มวัยรุ่นในเมือง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผิดจากจารีต ประเพณีวัฒนธรรมเดิมในเรื่องการแต่งกายของชาวลาวที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา อาทิ หันมาสวมใส่กางเกงยีนส์หรือกางเกงดำแบบผิดๆ ใส่แว่นตาดำ และหมวกคาวบอย... Grant Evans, (2006)

ภาพประกอบที่ 164 สถานที่บันเทิงแห่งหนึ่งของนครหลวงเวียงจันทน์ ช่วงปีพ.ศ. 2503 (ค.ศ.1960)

ที่มา: unforgettable-laos.com

อีกกลุ่มหนึ่งที่ได้เห็นได้ในเชิงประจักษ์ ซึ่งได้ลบศักดิ์ศรีคุณค่าทางจารีตประเพณีของลาว ก็คือสาวบา และผู้หญิงขายบริการทางเพศ ตอนหนึ่งอยู่ในเรื่อง “ทะเลชีวิต” ชื่อว่า *ลูกสาวที่ข่อยเสียไป* เกี่ยวกับสาวชวามาคนหนึ่งที่ได้หนีไปกับผู้ชาย แต่เวลาเข้าไปในเมืองแล้วถูกเขาทิ้งจึงได้กลายเป็นผู้หญิงขายบริการ สำหรับผู้หญิงจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี ไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้ หรือเป็นชาวอพยพมาจากถิ่นอื่น ผู้หญิงจำนวนไม่น้อยจึงถูกดึงเข้าสู่วงการค้าประเวณี นี่คือนิ่งในผลที่ได้รับจากสงคราม ซึ่งเกิดขึ้นในประเทศลาวในสมัยนั้น

ต่อมาในระยะท้ายของช่วงปีพ.ศ. 2503 (ค.ศ.1960) เป็นต้นมา สมาคมสตรีลาวนำโดยคณะกรรมการของชนชั้นนำ ซึ่งบางคนได้มีส่วนร่วมในการจัดพิมพ์วารสาร “นาง” ออกมาสร้างแรงจูงใจในการกำจัดเรื่องเกี่ยวกับการค้าประเวณี ในข้อบัญญัตินั้นได้ถูกนำมาใช้ เมื่อใกล้ถึงวันสำคัญทางศาสนาพุทธ เช่น วันทำบุญพระธาตุหลวง ซึ่งเป็นวันบุญระดับชาติ และณโอกาสนี้พระมหากษัตริย์ก็จะได้เสด็จมานครหลวงเวียงจันทน์ร่วมงานและโดยเฉพาะเข้าร่วมพิธีตักน้ำพระพิพัฒน์สัจจาอยู่ที่สิมวัตองค์ต่อ⁷¹ ระยะเวลาต่อมาสถานที่ที่มีผู้สมดังกล่าวในหลายๆ แห่งก็ได้ถูกปิดลงโดยเฉาะในระยะต้นของช่วงปีพ.ศ. 2513 (ค.ศ.1970) และต่อจากนั้นไม่นานก็มีการปฏิวัติและได้กำจัดสถานที่ที่มีผู้สมดังกล่าวจนหมดสิ้นไป

ภาพประกอบที่ 165 พระมหากษัตริย์ศรีสว่างวัฒนา และสมาชิกของราชวงศ์ ได้เสด็จเข้าร่วมบุญประเพณี นมัสการพระธาตุหลวงที่นครหลวงเวียงจันทน์นครหลวงเวียงจันทน์ร่วมงาน
ที่มา: unforgettable-laos.com

⁷¹ วันขึ้น 14 ค่ำตอนเช้าทำพิธีตักน้ำพระพิพัฒน์สัจจาอยู่ที่สิมวัตองค์ต่อ ผู้ที่เข้ารับน้ำสาบานล้วนแต่เป็นบรรดาข้าราชการชั้นหัวหน้าขึ้นไป ถึงคณะรัฐมนตรี ทหาร ตำรวจ แต่ชั้นนายร้อยที่ประจำอยู่ในเวียงจันทน์และพวกพ่อบ้าน ตาแสงขึ้นไปถึงเจ้าแขวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินเสด็จมาเป็นประธาน ประวัตินพระเจดีย์โลกะจุระmani หรือพระธาตุหลวงเวียงจันทน์ (เรียบเรียงโดย สีลา วีระวงศ์, พระราชาอาณาจักรลาว กระทรวงธรรมการ)

1.5 ปฏิบัติการของประชาชนลาวต่อพื้นที่ประตูชัย

ประตูชัย เป็นสถาปัตยกรรมประเภทอนุสาวรีย์ ไม่ใช่สถาปัตยกรรมทางศาสนา ดังที่เคยมีมาในประเทศลาวอย่างเช่น พระธาตุหลวง พระธาตุอิงฮัง พระธาตุศรีโคตรกระบูน เป็นต้น แต่เป็นสถาปัตยกรรมอนุสาวรีย์ประตูชัย การก่อสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นของลาว มีความหมายสำคัญในการสร้างชาติ และความเป็นชาตินิยมภายใต้ระบอบการปกครองในราชอาณาจักรลาว ประตูชัยจึงมีความหมายมากกว่าการสร้างสถาปัตยกรรมหลังอื่นๆ หากแต่เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความหมายต่อพื้นที่และความหมายต่อรัฐชาติลาวสมัยรัตนจักรลาว เฉพาะเป็นการสดุดีนครบวีรชน ที่สละชีวิตในการต่อสู้ เพื่อปลดแอก เป็นเอกราชจากการปกครองของต่างชาติ และเพื่ออธิปไตย ทั้งนี้การออกแบบภายในใจกลางของประตูชัยยังมีป้อมสำหรับจุดเปลวไฟเพื่อเป็นอนุสรณ์สมมุติให้กับดวงวิญญาณของวีรชนนิรนามอีกด้วย (บุญเที่ยง สิริปะพันธ์: สัมภาษณ์ 2561) อาจเป็นไปได้ว่าดวงวิญญาณของเหล่าวีรบุรุษ นี้ กำลังรออยู่ภายใน และภายในละแวกใกล้เคียงของเขต “ประตูชัย” (Victory Arch) ที่มีแนวโน้มจะดูแลคนรุ่นใหม่ของลาว และต้องการให้พวกเขา ซื่อสัตย์และอ่อนโยนต่อกันและกัน และมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ทรยศและทำลายประเทศ ไม่ทำร้ายกัน ไม่ทุจริต ไม่หลอกลวงคนอื่นและไม่ทำให้คนอื่นแปลกปลอม มีสิทธิและเสรีภาพและผลประโยชน์ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา (1995)

ภาพประกอบที่ 166 ประตูชัยในสมัย ราชอาณาจักรลาว

ที่มา: Mr Vichit Phanthalangsy from Australia (2017)และนาง พูลนิล คุณสักราด

ถ้าพูดถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนลาวเกี่ยวกับอนุสาวรีย์ประตูชัย ก่อนอื่นเราต้องยอมรับว่า สถาปัตยกรรมนี้มีรูปลักษณ์สวยงาม บริสุทธิ์...ล้อมรอบไปด้วยหญ้าและพุ่มไม้และดอกไม้พู่ การผสมผสานระหว่างรูปแบบสถาปัตยกรรมของลาว กับฝรั่งเศส กรีก อินเดีย (ยอดแหลมที่มีลักษณะเหมือน ทัชมาฮาล (Taj Maha) ส่งผลให้เกิดสถาปัตยกรรมศิลปะประยุกต์ใหม่ ที่ดูสง่างามและ

สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและทักษะของนักออกแบบผู้ริเริ่ม ประตูดุซัยชนะนี้เป็นของชาวลาวทุกคน...ในฐานะเจ้าของชาวลาวมีความยินดีและภูมิใจอย่างยิ่งที่รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวได้ตัดสินใจสร้างอนุสาวรีย์แห่งนี้ ทั้งๆ ที่ในสมัยนั้นประเทศลาวยังมีภัยอันตรายต่างๆ ที่เข้ามาคุกคามอย่างเช่น มีสงครามกลางเมือง สงครามรุกรานของต่างชาติ ภัยพิบัติและอื่นๆ อย่างไรก็ตามแต่ละประเทศต้องมี อนุสาวรีย์ของตัวเอง เพื่อเตือนให้คนรุ่นต่อไปที่เกิดขึ้นทุกหนทุกแห่ง ระลึกถึงวีรบุรุษของพวกเขาที่เสียสละตัวเองเพื่อประโยชน์ในการปกป้องมาตุภูมิ และให้คนรุ่นใหม่ของลาวคิดเสมอว่า ปิตุภูมินี้คือของพวกเขาที่จะมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ คนจะมีความสุขสันต์และเจริญรุ่งเรือง (สุวันชัย พัดจันเพ็ง, สัมภาษณ์: 2563)

ภาพประกอบที่ 167 น้ำท่วมถนนล้านช้างและบริเวณใกล้เคียง⁷²

ที่มา: ภาพจากอดีต

ในสมัยที่อนุสาวรีย์ประตูดุซัยได้รับการสร้างขึ้นในเวียงจันทน์แล้ว (พ.ศ. 2511) สื่อสารมวลชนของลาวทุกส่วน ได้ประกาศอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับประตูดุซัย....หนังสือพิมพ์และแผ่นพับท่องเที่ยวส่วนใหญ่ โบรชัวร์ได้รับการพิมพ์และเผยแพร่ภาพถ่ายของอนุสาวรีย์นี้จากตำแหน่งต่างๆ ของภูมิภาค ประเทศ ขณะนี้ ชื่อเสียง ของประตูดุซัย (L 'Arc de Triomphe) กรุงเวียงจันทน์ ได้ดังก้องไปทั่วภูมิภาคและทั่วโลก และจะดังก้องกังวานตลอดไป เสียงสะท้อนดังกล่าวกะกระจายไปไกลและเป็นที่รู้จักของมนุษย์ (คำคอง กองวงสา: สัมภาษณ์: 2563)

จากมุมมองของชาวลาวจำนวนมาก อนุสาวรีย์ประตูดุซัย นี้ถูกสร้างขึ้นไม่ได้เพื่อแสดงถึงความยากจนของประเทศในช่วงระยะเวลาประวัติศาสตร์ แต่ต้องการถ่ายทอดข้อความถึงคนรุ่นต่อไปเกี่ยวกับความยากลำบาก ในการดิ้นรนเพื่อปลดแอกเป็นเอกราชและพัฒนาประเทศในอดีต อย่างไรก็ตาม อนุสาวรีย์ประตูดุซัยก็ยังคงเป็นสถาปัตยกรรมคู่บ้าน คู่เมืองอันทรงคุณค่า โดยตั้งอยู่ ณ ใจกลางเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเดิมเมืองนี้เคยเป็นราชธานี และ รัฐธานี สำคัญที่สุดของประเทศ (สมจิตร พันวงษา: สัมภาษณ์: 2561) อย่าง ข้อความที่ถ่ายออกมาจากใจของ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา (1995)

⁷² พื้นที่อนุสาวรีย์ประตูดุซัยไม่ถูกน้ำท่วมเพราะเป็นเนินสูง

“ ขอให้ “ประตู่ชัย” มีชีวิตยืนยาว
 ชื่อเสียงของคุณเป็นที่แพร่หลาย
 เรามีความภาคภูมิใจกับการกระทำที่ดี
 บนยอดสามารถติดธงธงชาติลาวได้
 นั่นคือศูนยร่วมของพระจันทร์เต็มดวง
 ตรงกลางนี้คือ
 สัญลักษณ์ ที่แสดงถึงวีรบุรุษ นี่คือ
 ความที่น่าสนใจสำหรับชาวลาวทั้งชาติ
 นี่คือการเป็นวีรบุรุษ มีชื่อเสียงของประชาชน
 เนื่องจากว่าเราเป็นรุ่นคนลาว ที่ต้อง
 เห็นอกเห็นใจกันและกัน
 ปกป้องความเป็นอิสระภาพของเรา
 และปกป้องประเทศชาติของเราจาก ปีศาจ
 และก้าวไปข้างหน้า เพื่อคว้าชัยชนะใหม่! ”

ภาพประกอบที่ 168 เจ้าฟ้าชายสุริยวงศ์ สว่าง ทรงเสด็จมาร่วมพิธีสู่ขวัญหลวง
 และพระองค์ทรงรำวง พร้อมด้วยพระบรมศนุวงหลายพระองค์ วงคณะญาติและพวงชนลาว
 ที่ประเทศฝรั่งเศสปีพศ 2555

ที่มา: VoneSANA

กราว ประชาชนลาว ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรชาวลาวที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรลาวก่อนปี
 พ.ศ. 2518 ที่ปัจจุบัน ดำรงชีวิตอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน
 แต่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบและการสร้างอนุสาวรีย์ประตู่ชัย อาทิ พระวงศ์ของอาณาจักรลาว
 เจ้าหน้าที่รัฐบาลเดิม นักธุรกิจ ทหาร ตำรวจ สามัญชน ที่ยังมีความทรงจำต่อลาว ต่อวัฒนธรรมที่เคย

ปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน อย่างเช่น การเฉลิมฉลองบุญปีใหม่ลาว การทำการสูชวิญหลวงและ
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วันกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาวที่จัดขึ้นณบริเวณอนุสาวรีย์ประตูลอยที่นครหลวง
เวียงจันทน์ เป็นโอกาสแห่งสิริมงคลที่กษัตริย์ ศรีสว่าง วัฒนา พระเจ้ามหาชีวิตจะเสด็จมาเป็นประธาน
ด้วยบริวาร ซึ่งในปัจจุบันได้กลายเป็นความทรงจำที่ลืมไม่ได้...แต่ถึงยังไงกลุ่มคนเหล่านั้น ถึงว่าจะอยู่ที่
ไหนก็ยังมีใจมั่นคง รักษาจารีตประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่เคยปฏิบัติมาโดยไม่ยอมทิ้งอย่างเด็ดขาด
(นายสมหมาย แก้วมุงคุณ: สัมภาษณ์ ปีพ.ศ. 2562)

ภาพประกอบที่ 169 เจ้าจันทร์ศุกร์ สุขธารา ทรงเข้าร่วมเข้าร่วมพิธีเฉลิมฉลองวันกองทัพแห่ง
ราชอาณาจักรลาวจัดขึ้นโดยคนลาวพลัดถิ่น
ที่มา: VoneSANA

ภาพประกอบที่ 170 บทกลอนสดุดีกองทัพแห่งชาติลาว
ที่มา: VoneSANA

“ วันที่ 23 มีนาคมเป็นวันกำเนิดของกองทัพแห่งชาติลาว
พวกเราชาวลาวยุคใหม่ขอภาวนาให้ให้วิญญานเพื่อน
นายและพลทหาร ที่ได้สละชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดิน
ในยามสงครามและที่ได้ถูกปิดชีพหลังสงครามโดยน้ำมือ

อันโหดร้ายป่าเถื่อนของคอมมิวนิสต์ลาว-เวียดนาม
จงเป็นสุขอยู่บนสวรรค์ชั้นฟ้าตลอดไป”

ผู้วิจัยขอเสนอเนื้อหาของเพลง “ปลื้มเวียงจันทน์” ซึ่งคนเมาอยู่ต่างประเทศคือเป็นเพลงหนึ่ง
ที่อมตะและร้องกันตลอดมา

1

แม้อยู่แสนไกลสุดแดนดินฟ้า
ถึงมีสุขสันต์ก็ปลื้มเวียงจันทน์ได้
จากนานแสนนานยังห่าง
ญาติมิตรทั้งปวงเข้าสู่ศอกาไล

น้องลาว

ดวงใจจะนิ่งทุกวัน
เมื่ออยู่ผู้เดียวยิ่งเปลี่ยวยิ่งคิดเศร้า
เหมือนนกที่เหงาอยู่ในกรงทองอัดอั้น
สุขกายทุกขใจเมื่อจาก
เมื่อยามได้ภาคแขวนถิ่นเวียงจันทน์
ถิ่นฐานนครของเขา

2

จากไปสูได้ฟ้าประเทศอื่น
ห่างมิตรที่เคยสดชื่น
ห่างลูกป้าน้ำอา
ถึงมีสุขอยู่วังทอง บ่เหมือนเห็นหน้าพี่

คิดมาแสนเศร้าห่วงใย
มีอาจหลงลืมภาพแห่งความหลังนั้น
ถึงนอนหลับฝันก็ปลื้มเวียงจันทน์ได้
เมื่อยามหวนมาเยี่ยมถิ่น
ใต้ฟ้าเหนือดินลาวนี้เมื่อใด
สุขใจเหนือคำกล่าวขาน

ภาพประกอบที่ 171 ภาพแห่งความทรงจำ
ที่มา: website คนลาวอยู่ต่างประเทศ

1.5 สรุปส่งท้าย

สถาปัตยกรรม “อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ” จะเป็นผลงานชิ้นเอก (Masterpiece) ของลาวหรือไม่ นั้น ขึ้นอยู่กับมุมมองแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามอนุสาวรีย์ประตู่ชัยนั้นจัดได้ว่าอยู่ในประเภทอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่ ที่ทันสมัย และ เป็นหนึ่งในผลงานสถาปัตยกรรมที่ชาวลาวให้ความสำคัญต่ออนุสาวรีย์เป็นอย่างมาก เพราะมีความหมาย (Signify) ที่ได้มีการเปลี่ยนความหมายไปตามยุคสมัยนั้นๆ เช่นในสมัยอาณาจักรเป็นการสดุดีวีรชนที่สละชีวิตในการต่อสู้ เพื่อปลดแอก เพื่อความเป็นเอกราชจากการปกครองของประเทศอื่นและการทำสงครามจากชาวต่างชาติ อาทิ มีการออกแบบภายในใจกลางของประตู่ชัย โดยมีช่อง (ป่อง) สำหรับจุดเปลวไฟเพื่อเป็นสิ่งสมมุติหรือสัญลักษณ์ว่า นั่นคือตัวแทนของดวงวิญญาณบรรดาเหล่าวีรชนนิรนามในการสู้รบเพื่อนำมาซึ่งเอกราชของประเทศ นั่นเอง⁷³

ส่วนที่ 2 ประตู่ชัย : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในระยะแรก (ค.ศ.1975 - ค.ศ.1986)

ส่วนนำ

สปป.ลาวในปัจจุบัน ปกครองประเทศด้วยระบบสังคมนิยม⁷⁴ ปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) ซึ่งเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศลาว โดยได้เกิดขบวนการปฏิวัติของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลได้เบ็ดเสร็จ จนทำให้กษัตริย์ลาวได้สละราชสมบัติ จึงได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์เป็นประมุข ไปสู่การเป็นประเทศสังคมนิยม เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังนั้นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายอย่างเช่น อนุสาวรีย์ประตู่ชัยที่มีต่อการปกครองประเทศสมัยราชอาณาจักร จึงถูกลืมเลือนและไม่ได้รับการปฏิบัติสืบต่อกันมา จึงทำให้เกิดความหมายที่เคยมีต่อชาวลาวได้เปลี่ยนไปภายใต้การปกครองของรัฐบาลสังคมนิยม ซึ่งเป็นความหมายไปในทางตรงกัน

⁷³ ป่องสำหรับจุดเปลวไฟเพื่อเป็นอนุสรณ์สมมุติให้กับดวงวิญญาณของวีรชนนิรนาม ยังไม่ได้ทำตามแผนเดิม

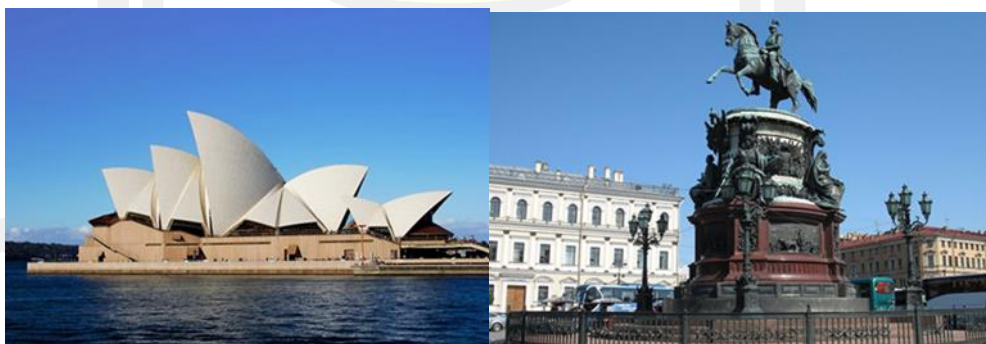
⁷⁴ ลาวเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมมาร์กซิสต์ พรรคเดียวและปกครองโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ลัทธิมาร์กซ์ หรือ (Marxism - Engels - Lenin) เป็นศัพททางการเมือง ที่อ้างอิงหลักคำสอนที่ก่อตั้งโดย Karl Marx และ Friedrich Engels และสืบทอดโดย Vladimir Lenin ถือเป็นอุดมการณ์อย่างเป็นทางการของอดีตสหภาพโซเวียตจากกลางทศวรรษที่ 1920; ปัจจุบันเป็นอุดมการณ์ที่ใช้กันอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนแผ่นดินใหญ่) เกาหลีเหนือคิ คิวบา ลาว และ เวียดนาม

ข้าม อาทิ ถูกปล่อยปละละเลยเป็นเวลาสิบกว่าปี (พ.ศ. 2518 – 2536) ที่ไม่มีใครเอาใจใส่ดูแลแต่อย่างใดเลย (สุชี นัละสิลป์: สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2560)

2.1. ประตูลักษณ์: นามและการให้ความหมายทางภาษาเกี่ยวกับ “อนุสาวรีย์ประตูลักษณ์”

“อนุสาวรีย์” (Monument) ในภาษาอังกฤษนั้น หมายถึง “ผลงานที่ตั้งใจที่จะเก็บความทรงจำของบุคคล เหตุการณ์ หรือความคิด ส่วนใหญ่จะรองรับเรื่องราวในอดีต อนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นในยุคหลังจะมีทั้งที่เป็นสถาปัตยกรรม (Architecture) และรูปปั้น (Sculpture) ความคิดของอนุสาวรีย์ในงานศิลปะจะมีความเชื่อมโยงระหว่างความใหญ่โต ความโอ้อ่า ความถาวร และที่สำคัญคือเรื่องของขนาด ในเริ่มแรกนั้นอนุสาวรีย์มักจะเป็นสิ่งก่อสร้าง เช่น วิหาร ซุ้มประตู อนุสาวรีย์รูปเสาแหลม (Obelisk) อนุสรณ์คนตาย (Cenotaph) และหลุมฝังศพ (Tomb) ... การสร้างอนุสาวรีย์ที่เป็นรูปปั้นนั้นเกิดจากลักษณะสามมิติของรูปปั้น คือ ความถาวรที่มีเหตุผลที่ทำให้ปรากฏบนวัตถุและขนาด (size) นี่คือการแสดงออกถึงการยกย่อง ความทรงจำ นี้ให้ดำรงอยู่ต่อมา” (Osborne, 1970: 737)

คำอธิบาย ที่เข้าใจง่ายที่สุด จาก พจนานุกรม Cambridge advanced learner’s Dictionary ให้ความหมายของคำศัพท์ “อนุสาวรีย์” (Monument) เป็นโครงสร้างประเภทหนึ่ง ที่สร้างขึ้นอย่างชัดเจนเพื่อระลึกถึงบุคคลหรือเหตุการณ์หรือมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มทางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรำลึกถึงช่วงเวลาในประวัติศาสตร์หรือมรดกทางวัฒนธรรมเนื่องจากศิลปะ ประวัติศาสตร์การเมืองเทคนิค หรือความสำคัญทางสถาปัตยกรรม

ภาพประกอบที่ 172 โอเปร่าเฮาส์ซิดนีย์ (Sydney Opera House)

และอนุสาวรีย์นิโอบาร์โอกของจักรพรรดินิโคลัสที่ 1 (รัสเซีย)

ที่มา: Wikipedia

ภาพประกอบที่ 173 อนุสรณ์สถานที่สวน “อนุสรณ์สันติภาพ”
และ เสาหินโอเบลิสก์ในปารีส ที่อีโรซีมา ประเทศญี่ปุ่น
ที่มา: Wikipedia

ตามความหมายจากพจนานุกรมลาวล่าสุด โดยทองคำ ออนมณีศร จัดพิมพ์โดยหอสมุดแห่งชาติลาว (2008) ให้คำจำกัดความไว้ว่า: “อนุสาวรีย์” หมายถึง วัสดุสร้างไว้เป็นที่ระลึก

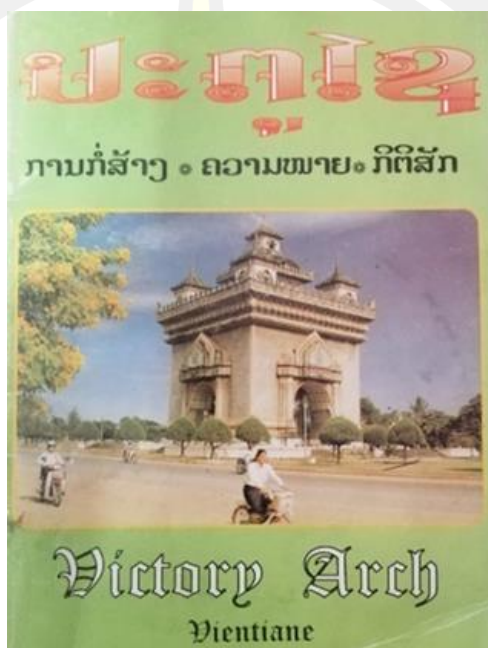
“ประตูชัย” เป็นคำประสมมาจากคำว่า “ประตู” หมายถึง “ประตู” และ “ไช” มาจากภาษาสันสกฤตคำว่า “ชะยะ” หมายถึง “ความชนะ” ความหมายของคำจึงเป็นเช่นเดียวกับคำว่า “ประตูชัย” ในภาษาลาวและไทย ทำ ชัยสิทธิ์เสนา, (2538)

ถ้าเป็นภาษาฝรั่งเศส จะใช้คำว่า “อาร์ทเดอไทรอัมพ์” (L’arc de triomphe) และในภาษาอังกฤษเรียกว่า (Arch of triumph) ทั้งในภาษาฝรั่งเศส “L’arc” และ “Arch” ในภาษาอังกฤษแปลว่า ชุ่มประตู ส่วน “Triomphe” หรือ “Triumph” แปลว่า ชัยชนะ แต่ชัยชนะนี้คือชัยชนะที่ตั้งกองและมีเกียรติยศซึ่งมอบให้กับให้บุคคลที่มีผลงานเมื่อสิ้นสุดการต่อสู้ที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ และโดยเฉพาะการกระทำความดีเพื่อประเทศชาติ

ในหนังสือของ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา (1995) “การก่อสร้าง ความหมาย กิตติศักดิ์” ซึ่ง ทำ ได้เขียนเกี่ยวกับการสร้างอนุสาวรีย์ ที่เขาเป็นผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูชัย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2500–2511 (1957-1968) ก็ได้เรียกอนุสาวรีย์แห่งนี้ว่า “ประตูชัย” หรือ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา อาจจะเรียกประตูชัย คือการแปลออกจากภาษาฝรั่งเศส ซึ่งคนลาวในสมัยนั้นมักใช้ภาษาฝรั่งเศสผสมกับภาษาลาวอย่างเช่น เรียกอนุสาวรีย์นี้ เป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “อาร์ทเดอไทรอัมพ์” (หมายความว่าประตูชัย) หรือตรงกันข้ามเป็น “ประตูชัย” ทำ ชัยสิทธิ์เสนา (1995) ยังได้อธิบายชื่อนี้ตามความรู้สึกของตัวเอง :

“...ชื่อ “ประตูชัย” ได้ยินแล้วคือว่าเป็นคำมีอำนาจสะกิดใจให้ภาพภูมิเอกอ้างในชัยชนะ ภาพแพ็คทรูหม่มมาร คือเตือนให้รู้ว่าชาติลาวเคยมีอำนาจอิทธิฤทธิ์แผ่ไพศาลไปทั่วผืนแผ่นดินในซีกโลกแห่งนี้... พาให้เรารำลึกถึงชัยชนะอันเด็ดขาด กองไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าฟ้าร่มมหาลาก ที่เดินทัพปราบปราม กวดล้างเสี้ยนหนามแล้ว รวมผืนแผ่นดินล้านช้างให้เป็นแผ่นดิน

เดียวสำเร็จเสร็จสิ้น... ชวนให้รำลึกถึงชัยชนะอันสลดแก่นก้าแหลมคมยิ่งใหญ่ด้วยกลยุทธ์
ชาญชัย ด้านยุทธวิธีสงคราม ด้านยุทธโทรบายการเมือง การเศรษฐกิจสังคม การศึกษาวัฒนธรรม
การศิลปะสถาปัตยกรรมหลายๆ อย่างของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมหาราช ผู้่องอาจกล้าหาญ
เรื่องฤทธิ์... ของพระเจ้าสุริยวงสามหาราช...ของพระเจ้าอนุและอื่นๆ...”

ภาพประกอบที่ 174 หน้าปกของหนังสือ ซึ่งทำ ชัยสิทธิ์เสนา ได้เขียนในปีพ.ศ. 2538 (ค.ศ.1995)
ที่มา: ผู้วิจัย

2.2 ปฏิบัติการของรัฐบาล สปป.ลาว ต่อประตู่ชัย

2.2.1 สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมของลาวหลังจากปีพ.ศ. 2518

ปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) ในประเทศลาวได้เกิดขบวนการปฏิวัติฝ่ายคอมมิวนิสต์ “ประเทศลาว” ยึดอำนาจรัฐบาลได้เด็ดขาดและกษัตริย์ลาวสละราชสมบัติ ทำให้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์เป็นประมุข ไปสู่การเป็นประเทศสังคมนิยม เปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศ เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว “...ลาวล้านช้างนับแต่สมัยพระยาจักรีราช ปี 1814 (1271) ได้สถาปนาระบอบกษัตริย์ขึ้นปกครองหลวงพระบางเป็นครั้งแรก ปกครองด้วยระบอบนี้เป็นระยะเวลาเวลานานมาก กับครั้งสิ้นสุดใน ปี 2518 (1975) เป็นเวลายาวนานถึง 704 ปี “ มหาบุญมี เทพสีเมือง, (2556: 560)

ภาพประกอบที่ 175 ธงชาติและตราหมายชาติของสปป.ลาวตั้งแต่ปี 2518 (1975) – ปัจจุบัน
 ที่มา: Lao anthem

หลังปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) รัฐบาลสังคมนิยมลาวหรือสปป.ลาว ได้พยายามดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเทศ สปป.ลาว โดยมีเจ้าสุภานุวงศ์ เป็นประธานประเทศคนแรก และ ท่านไกสอน พมวหาน เป็นนายกรัฐมนตรี และต่อมา เป็นเลขาธิการพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

“...สังคมนิยมเป็นเป้าหมายโดยตรงในปัจจุบัน คือ เส้นทางเดียวที่ถูกต้อง สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ภาวะวิสัยของการขยายตัวของสังคมนิยม สอดคล้องกับความมุ่งมั่นปรารถนาอันแรงกล้าของบรรดาชนชาติลาว มีแต่สังคมนิยมเท่านั้นที่จะรับประกันให้ชีวิตของลาวมีเอกราชอิสระภาพอย่างแท้จริง และที่ยิ่งใหญ่กว่าสิ่งอื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบเก่าทั้งหมด ลบล้างทุกเหตุการณ์ที่มีการทุจริต และความทุกข์ยากลำบาก... มีแต่ก้าวขึ้นสังคมนิยมเท่านั้น พวกเราจึงจะสามารถลบล้างทุกๆ รูปการณ์กดขี่ทุจริตได้อย่างสิ้นเชิง ลบล้างทุกๆ กกเหง้าแห่งความอยุติธรรม ความไม่เสมอภาพ และมีแต่ก้าวขึ้นสังคมนิยมเท่านั้น พวกเราจึงจะสามารถก่อสร้างพื้นฐานวัตถุให้แก่การสร้างความใหม่ที่ดีงาม”

(ไกสอน พมวิหาน, 1985: 38)

ภาพประกอบที่ 176 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ที่มา: ป้ายโฆษณาโดย อนุโลม สุวรรณควน(หนังสือรวมผลงานการเขียนและออกแบบปีพ.ศ. 2560

สำหรับประเด็นด้านเศรษฐกิจ หรือการก่อสร้างเศรษฐกิจสังคมนิยม เป็นประเด็นที่รัฐบาล สปป.ลาว ให้ความสำคัญเป็นพิเศษส่วนสำคัญหนึ่ง

“...ระยะข้ามผ่าน ทุนนิยม ก้าวขึ้นสังคมนิยม” ด้วยแนวทางการลบล้างเศรษฐกิจนายทุน จำหน่ายและเศรษฐกิจเจ้าที่ดินศักดินา...จำเป็นต้องได้ลบล้างการพัวพันแบบคนชุดีตคน ลบล้างภาคส่วนเศรษฐกิจของนายทุนเอกชนและตัดสร้างภาคส่วนเศรษฐกิจเอกเทศ พร้อมกันนั้นก็ก่อสร้างภาคส่วนเศรษฐกิจของรัฐและเศรษฐกิจรวมหมู่ สร้างระบบการพัวพันการผลิตใหม่ ด้วยสองรูปการกรรมสิทธิ์ คือ กรรมสิทธิ์ปวงชนและกรรมสิทธิ์รวมหมู่”

(ไกสอน พมวิหาน, 1987: 47)

ด้วยฉะนั้น รัฐบาลเป็นผู้ตัดสินใจและควบคุมว่า จะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และใครเป็นผู้ได้รับผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย (ที่ตรงข้ามกับระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ประชาชนเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และมีอิสระในการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินดังกล่าวและได้รับจากการซื้อขายทรัพย์สิน ราคาของสินค้าจะถูกตัดสินในระบบตลาดเสรี ที่ความต้องการเป็นตัวกำหนดสิ่งที่เกิดขึ้น) ลาวได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเป็นเวลานาน ซึ่งความสัมพันธ์ทางการค้ามุ่งเน้นประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นหลัก ทำให้เศรษฐกิจของลาวซบเซา ประสบปัญหาความยุ่งยาก ปัญหาความยากจน การขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภค ปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาการบริหารงาน และการผลิตที่ไร้ประสิทธิภาพ จึงทำให้เศรษฐกิจของลาวค่อนข้างขาดแคลนเสถียรภาพ แม้ว่าเศรษฐกิจของลาวจะได้รับการบริหารจัดการโดยรัฐ แต่สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลาวก็ยังค่อนข้างขาดแคลน คนลาวที่ประสบปัญหาอดอยาก

จำนวนมากพยายามหลบหนีออกนอกประเทศและลี้ภัยไปยังประเทศไทยและประเทศที่สาม (อีแวนส์, 2549 (2006) : 208-211)

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญและเป็นข้อจำกัดทางภูมิรัฐศาสตร์ของลาว คืออาณาเขตที่ไม่มีทางออกทะเล(Land Locked) ลาวจึงเสมือนถูกปิดล้อมจากประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ ประการแรก ก่อนปีค.ศ.1975 เศรษฐกิจลาวพึ่งพาเศรษฐกิจไทยในระดับที่สูงมาก แต่หลังจากลาวฝ่ายซ้ายได้อำนาจรัฐ ไทยได้ประกาศปิดพรมแดนไทย-ลาวในปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ทำให้ลาวได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก ช่วงปีพ.ศ. 2516 - 2517 (ค.ศ. 1973-1974) ลาวส่งออกสินค้ามายังไทยเป็นจำนวนถึงร้อยละ 65 และนำเข้าสินค้าจากไทยและประเทศที่สามผ่านทางไทยเป็นจำนวนร้อยละ 98 ประการที่สอง ความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนามยังผลให้เวียดนามส่งกองทัพเข้าบุกและยึดครองกัมพูชาในปีพ.ศ. 2521 (ค.ศ. 1978) เพื่อล้มล้างรัฐบาลเขมรแดงของพอลพต (เขียน ชีระวิทย์, 2541: 241-242, 260-261) การเมืองที่ไร้เสถียรภาพและลักษณะทางภูมิศาสตร์ ที่ห่างไกลเมืองหลวงของลาวทำให้ลาวไม่อาจใช้ กัมพูชาเป็นทางออกทะเลได้ ประการที่สาม ความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนามในปี พ.ศ. 2522 (ค.ศ.1979) ส่งผลให้ลาวกลายเป็นปฏิปักษ์กับจีนโดยปริยาย (เขียน ชีระวิทย์, 2542: 167)

ลาว คืออาณาเขตที่ไม่มีทางออกทะเล (Land Locked)

ภาพประกอบที่ 177 website จาก Landlocked สู่ Land link มอง สปป.ลาว
ที่มา: website Lao map

นอกจากด้านการเมืองและการก่อสร้างเศรษฐกิจสังคมนิยมแล้ว ท่าน ไกสอน พมวิหาน ยังให้ความสำคัญกับแนวรบด้านวัฒนธรรม ที่ได้แสดงความเห็นว่า หนึ่งในบรรดาปัจจัยตัดสิ้นการก่อสร้างสังคมนิยมก็ต้องสร้าง “คนลาวรุ่นใหม่” ที่เป็น “คนสังคมนิยม”

“...ตั้งนั้นจะต้องถือวัฒนธรรมเป็นแนวรบสำคัญของพรรค แนวทางสำคัญในการสร้างคนสังคมนิยมและวัฒนธรรมแบบสังคมนิยม คือ ลบล้างร่องรอยของวัฒนธรรม แนวคิด

ลัทธิล่าเมืองขึ้น แนวคิดของวัฒนธรรมระบอบศักดินา อาทิ กำจัดหรือต่อต้านทุกปรากฏการณ์ของแนวคิดลัทธิเอกราช ด้านแนวคิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน กดขี่ขูดรีดฟุ่มเฟือย และเกียจคร้าน และต้องลบล้างฮีตคองประเพณีอันล้ำหลัง ที่กีดขวางการผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และสร้างวัฒนธรรมแนวคิดสังคมนิยมที่มีลักษณะเชิดชูน้ำใจรักชาติ รักสังคมนิยม สร้างทัศนคติมหาชน ทัศนคติเสมอภาพระหว่างหญิงกับชาย ทัศนคติสามัคคี เสมอภาพ เคารพนับถือ กันระหว่างบรรดาเผ่า...”

(ไกลสอน พมวิทาน, 1987: 49)

ภาพประกอบที่ 178 พัฒนาเศรษฐกิจต้องติดพันกับการปกป้องรักษาและพัฒนาวัฒนธรรมของชาติ

ที่มา: Travel picture gallery

ฉะนั้น ช่วงแต่ปีพ.ศ. 2518 - 2528 (ค.ศ.1975 - 1985) รัฐบาล โดยการปิดประเทศจากประเทศทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย นโยบายการปกครองแบบสังคมนิยมทำให้ประวัติศาสตร์ของชาติลาวเข้าสู่การปกครองแบบใหม่ ช่วงเวลานี้ให้ชื่อว่า “เกือกุล” เป็นชื่อที่ใช้ในประเทศลาวเพื่ออ้างถึงช่วงเวลาที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายใต้เศรษฐกิจที่วางแผนไว้ ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของเศรษฐกิจลาว ในขณะนั้น สินค้าถูกจัดจำหน่ายโดยรัฐตามแบบของคูปอง สินค้าไม่สามารถซื้อขายได้อย่างเสรีในตลาด ไม่นอนุญาตให้ขนส่งสินค้าได้อย่างเสรีจากจังหวัดหนึ่งไปยังอีกจังหวัดหนึ่ง การแพร่กระจายของสินค้าแลกเปลี่ยน จำกัด ในรูปเงินสด เงินเดือนบางครั้งจ่าย เป็น คูปอง (สุชี นรสิลป์, สัมภาษณ์:16 กันยายน 2560)

ด้วยเหตุดังกล่าว ช่วงต้นปีพ.ศ. 2519-2529 (ค.ศ.1976-1986) ถือเป็นช่วงเวลาที่ยุ่งยากที่สุดในเศรษฐกิจของประเทศลาวในศตวรรษที่ 20 ในช่วงระยะเวลาการเกือกุลหลายปีที่ผ่านมาไม่เพียงแต่ปัญหาการขาดแคลนทางวัสดุในการดำรงชีวิตประจำวันแต่ ผู้คนต้องดิ้นรนในการทำมาหากินด้วยความยากลำบากมาก นอกจากนั้น ชีวิตทางจิตใจก็ยังคงถูกกดดัน ชีวิตทางวัฒนธรรมถูกจำกัด

ระยะนี้ ถือเป็นช่วงเวลาที่น่าเศร้าและเป็นบทเรียนที่มีค่ามาก ถ้าย้อนกลับไปเมื่อเวลานั้น มันเป็นเรื่องเหมือนความฝัน เป็นเทพนิยายของศตวรรษที่ 20 – ปีแห่งความตึงเครียด และเต็มไปด้วยความยากลำบากที่ไม่มีคนลาวใดๆ สามารถลืมได้ 12% ของประชากรในทั่วประเทศที่ไม่สามารถยอมรับนโยบายของระบอบใหม่และได้อพยพออกจากประเทศไปสู่ประเทศที่สาม (บุนเลือน สีสุลาด, 2003 :16)

2.2.2 วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนลาวสมัยสังคมนิยมระยะแรกก่อน พ.ศ.2529 (ก่อนปีค.ศ. 1986)

หลังจากที่ฝ่ายสังคมนิยมได้ปฏิวัติยึดอำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จในปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) แล้วนั้นได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนลาว เป็นอย่างมาก 75 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตนครหลวงเวียงจันทน์ได้เปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะด้านสังคมและวัฒนธรรม เพราะว่าเป็นช่วงของความเปลี่ยนแปลง มีความสับสนวุ่นวายเกิดขึ้นมากมาย ดังคำกล่าวที่ว่า “คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า” ซึ่งสอดคล้องกับ Evans Grant, (2006) ที่ได้กล่าวถึง ประวัติศาสตร์ของประเทศลาว ไว้ว่า

“...การหนีออกไปของชนชั้นกลางและชนชั้นค้าขาย และการตัดรากลอนโคนบรรดาพวกผู้นำของระบอบเก่าออกจากการเมืองภายหลังปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) ได้ทำให้โครงสร้างทางสังคมลาวกระจัดกระจาย รัฐได้เข้าผูกขาดสังคมที่ไม่เป็นชนบทและฐานะทางสังคมก็ได้ติดพันโดยตรงกับรัฐ ผลกระทบอันหนึ่งของการปฏิวัติคือ ทำให้ระบบตลาดมีข้อจำกัดหลายด้านมากขึ้นกว่าเดิม อาทิ ข้อจำกัดต่อความสัมพันธ์ติดต่องานการค้าขาย การทำให้ประชาชนโดดเดี่ยวทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างยาวนาน”

ส่วนในด้านผลกระทบของการปฏิวัติต่อวิถีทางพุทธศาสนา ในระยะแรกชาวลาวอาจรู้สึกอึดอัดต่อการเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมของการปฏิบัติตามฮีตตามคองอยู่เป็นจำนวนมาก สืบเนื่องจากความเชื่อในความเป็นจริง “แบบสัจจะวิพากษ์” ตามลัทธิสังคมนิยม สมัยนั้น ศาสนาพุทธไม่เป็นศาสนาอย่างเป็นทางการของลัทธินี้ต่อไป และองค์การสงฆ์ก็ได้กลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งในบรรดาองค์กรอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้แนวร่วมแห่งชาติเท่านั้น ได้มีความพยายามที่จะตีความหมายของคำสอนของศาสนาพุทธด้วยวิธีทางต่างๆ เพื่อให้เข้ากับระบบสังคมนิยมให้ได้ และเพื่อจำกัดความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “ความมงมตามแบบศักดินา” ออกไป (โคจร แก้วมณีวงษ์ : สัมภาษณ์

⁷⁵ ดังที่ได้กล่าวมาอยู่ข้างบน

พ.ศ. 2561) ในระดับท้องถิ่นความสับสนอย่างใหญ่ในวิธีการตีความหมายคำว่า “งมgay” เพราะว่ามีพนักงานหลายคนที่ได้รับผิดชอบ ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติคำสั่งดังกล่าวเหล่านั้น ยังเกี่ยวข้องกับธรรมเนียมการประพฤติปฏิบัติ ทางวัฒนธรรมเหล่านั้นอยู่อย่างที่เคยปฏิบัติมาก่อน การขจัดในเรื่องของความงมgayจึงทำไม่ได้ดังที่คิด ดังนั้นรัฐบาลในระบอบสังคมนิยมจึงใช้วิธีทางแก้ ที่นิยมใช้กันที่สุดก็คือ การอธิบายความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติเหล่านั้นว่าเป็น “ประเพณีของชาติ” นั่นเอง ธรรมเนียมการประพฤติปฏิบัติที่อยู่นอกขอบเขตของพุทธศาสนา อย่างเช่น ร้างทรง สำหรับการสิ่งสูงของดวงวิญญาณต่างๆ ก็ถูกกำจัดออกไปจากสังคมได้อย่างง่ายดาย แต่ยังคงมีประเพณีบุญประจำปีอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถขจัดออกไปได้ อาทิ บุญบั้งไฟ เพราะยังคงมีความเชื่อในเรื่องที่มีตำนานความเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อในเรื่องผีเจ้าถิ่นเจ้าฐานกับพุทธศาสนา และยังเป็นความเชื่อที่ยังคงปฏิบัติและสร้างความสนับสนุนในปัจจุบันอีกต่อไป (พระอาจารย์หนูพวย สุวงศ์คำจันทร์: สัมภาษณ์ 2562)

จากการสัมภาษณ์ นายสายคำ แก้วมุงคุณ (2560) ได้กล่าวถึง ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทของลาวในช่วงการปกครองของรัฐบาลระบอบสังคมนิยมว่า ถึงแม้จะตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบตอบสนองซึ่งกันและกัน ระหว่างพระสงฆ์กับผู้เป็นฆราวาส โดยฝ่ายฆราวาสเป็นผู้ค้ำจุนพระสงฆ์ ด้วยการทำบุญ กินทานและพระสงฆ์ก็หันเปลี่ยนการกินทานเหล่านี้ให้มีความเชื่อว่าเป็นบุญกุศลสำหรับฆราวาส ในช่วงต้นของการปฏิวัตินั้น ทั้งการหลุดตัวของเศรษฐกิจและข้อจำกัดต่างๆที่ทางการเมืองจึงส่งผลต่อการอุปถัมภ์ต่อพระสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการสร้างและปฏิสังขรณ์วัดวา อารามต่างๆ ได้หยุดลง จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่าง พระสงฆ์กับผู้เป็นฆราวาสดังกล่าวนี้ ได้มีความสัมพันธ์กันน้อยลงไป

การนำเอาทรัพยากรด้านเศรษฐกิจไปสร้างวัดวาอารามเพื่อจุดประสงค์ที่จะได้รับผลบุญแม้จะถูกตีความว่าเป็นการสิ้นเปลืองแบบไร้ประโยชน์จากระบบสังคมนิยม ซึ่งมีความปรารถนาที่จะนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมากมายในท้องถิ่นต่างๆ ไปเพื่อสร้างสิ่งต่างๆ ตามอุดมการณ์ของระบอบสังคมนิยมนั่นเอง ดังตัวอย่างจากกรณี การทำบุญและจัดงานบุญอย่างมโหฬาร อาทิ การบวชลูกชายถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงระยะสั้นๆก็ตาม แต่ว่าภายหลังการปฏิวัติรัฐบาลสังคมนิยมเข้ามามีบทบาท มีอำนาจ การบวชลูกชาย ต้องขออนุญาตจากผู้มีอำนาจ การปกครองในท้องถิ่นก่อนถึงจะจัดงานดังกล่าวได้ ในส่วนมุมมองของรัฐบาลสังคมนิยมถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการทำกิจกรรมอันไม่ได้สร้างมูลค่าอะไรหรือเรียกกันว่า “ไร้ผลิตผล” และการประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ก็มักจะถูกสกัดกั้นอยู่เรื่อยมา” (นายจันทรา หงส์จุมพล: สัมภาษณ์ 2560)

ในช่วงปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) ได้มีกลุ่มพุทธศาสนิกชนประชาชนลาวที่มีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงให้มีความผูกพันทางสังคมกับศาสนาพุทธเกิดขึ้นเช่นในอดีต จนได้มีคำรัส โดยที่รัฐบาลแห่งสปป.ลาว ได้กำหนดขึ้นมาสำหรับกรมศาสนา ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ เพื่อปฏิบัติตาม ดังนี้

“...อิงตามรัฐธรรมนูญ แห่ง สปป. ลาว เกี่ยวกับปัญหาศาสนา สบับเลขที่ 01| สปส ลงวันที่ 15 สิงหาคม 1991 ในหมวดที่ 1 มาตรา 9: รัฐเคารพและปกป้อง การเคลื่อนไหวอันถูกกฎหมายของพุทธศาสนิกชนและศาสนิกชนอื่นๆ ปกครอง ส่งเสริมพระสงฆ์ สามเณรและนักบวช ของศาสนาให้ร่วมเคลื่อนไหวที่เป็น ผลประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน ห้ามทุกการกระทำที่แบ่งแยก ศาสนา แบ่งแยกประชาชน อยู่ในหมวดที่ 4 มาตรา 43: พลเมืองลาว มีสิทธิ เสรีภาพในการเชื่อถือหรือไม่เชื่อถือศาสนา ในมาตรา 15 ศาสนิกชน ของ ศาสนาอยู่ใน สปป. ลาว มีหน้าที่ปกป้องรักษา ปูชนียสถาน โบราณวัตถุ ที่เป็น มรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และ ฮีตคอง ประเพณีอันดีงาม ของชาติ ลาว ในกรณีที่มีการบูรณะหรือซ่อมแซมปูชนียสถาน หรือโบราณวัตถุดังกล่าว ต้องได้รับอนุญาตจากองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบเสียก่อน โดยผ่านการเห็นดี ของแนวลาสร้างชาติ และอำนาจการปกครองท้องถิ่น...”

รัฐธรรมนูญ แห่ง สปป. ลาว เกี่ยวกับปัญหาศาสนา สบับเลขที่ 01| สปส ลงวันที่ 15 สิงหาคม 1991 ในหมวดที่ 1 ในมาตรา 16 “..การสร้างวัดใหม่ โบสถ์ หอธรรมสภา สำนัก หรือหอพัก ของแต่ละศาสนา ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าแขวง เจ้าครองนคร หรือ หัวหน้าเขตพิเศษ โดยผ่านการเห็นดีของแนวลาสร้างชาติของแขวง กำแพงนคร หรือเขต พิเศษ และอำนาจการปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับการก่อสร้างพุทธสีมา ต้องได้รับ อนุญาตจากนายกรัฐมนตรี โดยผ่านการเห็นดีจากประธานศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ จาก การศึกษาแผน นโยบาย ยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว”

2.3 ประตูลักษณ์และการประกาศชัยชนะของรัฐบาลสังคมนิยมลาว

ดังที่ได้อธิบายแล้วว่า ภายหลังจากปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อ การปกครองประเทศสมัยราชอาณาจักร จึงถูกลืมเลือนและไม่ได้รับการปฏิบัติสืบต่อกันมา ด้วยมี ความหมายที่ตรงกันข้ามกับรัฐบาลสังคมนิยม โดยเฉพาะเอกสารหลักฐานด้านประวัติศาสตร์ รวมทั้ง มรดกวัฒนธรรม การปฏิสังขรณ์และอนุรักษ์มรดกวัตถุโบราณไม่ได้รับการปรับปรุง จำนวนเรือน โบราณเก่าแก่ อาคารเก่าสมัยอาณานิคมฝรั่ง วัดวาอารามไม่ได้รับการบูรณะ... ประชาชนในตัวเองได้ ดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเองกลุ่มตนเอง บุนเลือน สีสุลาด, (2003:17)

ภาพประกอบที่ 179 ประตูดุซัยในบริบทของราชอาณาจักรลาว และ ประตูดุซัยในบริบทของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ที่มา: website Lao army day และ KPL

เมื่อกล่าวถึง “อนุสาวรีย์ประตูซัย” ที่เป็นผลงานของรัฐบาลที่ผ่านมา ก็ตกอยู่ในสถานเดียวกันกับมรดกวัฒนธรรม ที่สำคัญในทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก ที่ไม่ได้ถูกดูแล เอาใจใส่ แต่อย่างใด ถือว่าช่วงนี้นั้น “อนุสาวรีย์ประตูซัย” ถูกลืมไปและผู้คนในสังคมก็เรียกว่า “อนุสาวรีย์” อย่างเดียว อันเนื่องมาจาก ช่วงตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 - 2528 (ค.ศ.1975 - 1985) รัฐบาล โดยการปิดประเทศจากประเทศทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย นโยบายการปกครองแบบสังคมนิยมทำให้ลาวเข้าสู่การปกครองแบบใหม่ ดังนั้นจึงมีปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ความหมายต่อการปกครองประเทศสมัยราชอาณาจักร ได้ถูกลืมเลือนและไม่ได้รับการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา อันมีความหมายที่ตรงกันข้ามกับรัฐบาลสังคมนิยม นั่นเอง (อาจารย์สมยศ บุญสวัสดิ์: สัมภาษณ์ ปีพ.ศ. 2561)

ภาพประกอบที่ 180 ผู้วิจัยสัมภาษณ์อาจารย์ สมยศ บุญสวัสดิ์ 8 พฤษภาคม 2560

Evans G. (1998: 114 - 128) ในงานศึกษาเรื่อง “The Politics of Ritual and Remembrance: Laos Since 1975 ” ชี้ให้เห็นว่า นับตั้งแต่ประเทศลาวเปลี่ยนแปลง การปกครองจากระบอบโดยมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข มาสู่การปกครองแบบสังคมนิยม ในวันที่ 2 ธันวาคม ปี 2518 (1975) รัฐบาลระบอบ ใหม่ ได้ประกาศคนล้มระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยที่มี กษัตริย์เป็นประมุข ทั้งแนวคิด การเมือง การปกครอง และทุกสิ่งทุกอย่างที่สร้างขึ้นภายใต้การ ปกครองของระบอบราชาธิปไตยแห่งราชอาณาจักรลาว ไม่ว่าจะเป็น ธงชาติ เพลงชาติ ตราประจำ ชาติ สัญลักษณ์แห่งชาติ ธนบัตร หนังสือ แบบเรียน อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑท์ รวมถึงประเพณี พิธีกรรม...”

พหุ ม ประ โท ชี เว

ภาพประกอบที่ 181 ทานไกรสรพรหมวิหารอ่านมติของกงประชุมใหญ่ผู้แทนประชาชนทั่วประเทศ
เพื่อรับรองเอารชชาติเพลงชาติและเครื่องหมายชาติ

ที่มา: อนุโลม สุวรรณตวน (หนังสือรวมผลงานการเขียนและออกแบบปีพ.ศ. 2560)

ด้วยฉะนั้น อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ที่เคยมีไว้เพื่อความหมายต่อความทรง
จำในการเสียสละ ต่อสู้ของทหารหาญลาวในสงครามเพื่อปกป้องมาตุภูมิจากการรุกรานจากต่างชาติ ก็
ได้เปลี่ยนไป โดยรัฐบาลใหม่ได้นำเอาอนุสาวรีย์ประตู่ชัยมาใช้และให้ความหมายใหม่ในทันที โดยการ
ให้ความหมายได้แตกต่างออกไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงสัมภาษณ์ ดังที่ปรากฏใน “แจ้งการ” ของ
กระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมและท่องเที่ยว ดังนี้

**“...สถานที่แห่งนี้ได้เป็นประตูผ่านไปรวมตัวกันแห่งขบวนไปสู่สนามพระธาตุหลวงเพื่อยึด
อำนาจ ในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) ของชาวนครหลวงเวียงจันทน์
และตัวแทนของเขตแขวงต่างๆ ในทั่วประเทศ ไปรวมตัวกันอยู่สนาม พระธาตุหลวง
เพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะของการยึดอำนาจ ในทั่วประเทศ และสถาปนาสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาวขึ้นอย่างมีชัยนับแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 เป็นต้น
มา”**

อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ถ้ามองในเชิงของความทรงจำแล้ว ปรากฏว่า รัฐไม่ได้ทำลาย แต่
รัฐเลือกที่จะ “ลืม” โดยไม่ได้ใส่ใจ ไม่มีปฏิบัติการใดเลยต่ออนุสาวรีย์ประตู่ชัย สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็น
การลืม (forgotten) การที่รัฐบาลแห่ง สปป.ลาวได้ใช้พื้นที่ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัยโดยการปกธงชาติ
ของระบอบใหม่และติดคำขวัญไว้ด้านหน้าของประตู่ชัย อย่างเช่น การศึกษา งาน แนวคิดความทรง
จำทางสังคม ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการมองอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อ

ปฏิบัติการของการทรงจำ ตอบแทนบุญคุณ และเทิดทูนเกียรติศักดิ์ อันสูงส่งของบรรดาทหารหาญ วีรชน ไว้ในความทรงจำเพื่อไม่ให้ลืมเลือน แต่รัฐบาลระบอบใหม่ ก็บ่มองว่า เมื่อสร้างขึ้น เพื่อที่จะให้รำลึกถึงทหาร ที่เสียชีวิตในสมรภูมิที่ต่อสู้กับทางสังคมนิยม ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าในความทรงจำดังกล่าว รัฐในสมัยราชอาณาจักร พยายามจะทำให้ได้จดจำวีรบุรุษของชาติ ดังนั้น การที่ทำให้จดจำเรื่องราวดังกล่าว จึงจำเป็น ต้องทำให้เป็นความหมายกับอนุสาวรีย์ประตูลี้ชี่ และทำให้ตัวสถาปัตยกรรมนี้ กลายเป็นวัตถุและพื้นที่ของการทรงจำที่เป็นการสร้างสังคมลาวอีกชุดหนึ่ง ประเด็นสำคัญคือว่า วัตถุทางศิลปะชิ้นนี้ ไม่ถูกทำลาย พอเปลี่ยนแปลงการปกครอง ถึงว่าจะมีความทรงจำแตกต่างกันไป ศุภชัย สิงห์ยะบุตร, (2553)

ระลึกวันคล้ายวันเกิดของประธาน
ไกสอน พมวิหาน (Kayson Phomvihane)
90 ปี

“พรรคประชาชนปฏิวัติลาว
ที่มีเกียรติสง่า มั่นยืน”

ภาพประกอบที่ 182 ข่าวสารประเทศลาว (KPL)

2.4 การเปลี่ยนความหมายเดิมและประจุความหมายใหม่ให้กับอนุสาวรีย์ประตูลี้ชี่จากที่ บรรจุความทรงจำนักรบนิรนาม เป็น ประตูลี้ชี่

มาถึงปีพ.ศ. 2536 (ค.ศ.1993) ด้วยการ ปรับเปลี่ยนนโยบายประเทศ จากการเป็นประเทศสังคมนิยมที่รัฐบาล สปป.ลาว ปกครองประเทศด้วยความเข้มงวด หันมาสู่การเปิดประตูการค้าขาย และเชื่อมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในโลกรวมทั้งประเทศในกลุ่มเสรีนิยม ซึ่งเรียกว่า “ยุคจินตนาการใหม่” หรือกลไก เศรษฐกิจใหม่ (New Economic Mechanism (NEM) “อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม” ถูกเปลี่ยนความหมายใหม่เป็น “ประตูแห่งชัยชนะ” หรือ “ประตูลี้ชี่” เป็นการเชิดชูชัยชนะของระบอบการปกครองใหม่ เพื่อที่จะกลบเกลื่อน ความขมขื่นที่คนลาว ได้

กระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากหนังสือ “แจ้งการ” ของรัฐมนตรี กระทรวง แกลงข่าวและวัฒนธรรม (ฉบับ)ฉบับเลขที่ 637/ถ.ว วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 (1995)

“...สาเหตุที่พาให้ใส่ชื่อประตูดุ้ย เนื่องจากว่า รูปลักษณะของสิ่งปลูกสร้างนั้น เป็นประตูดุ้ยเหมือนชาวโลกเขาเคยสร้างมา พิเศษสถานที่แห่งนี้ได้เป็นประตูผ่านไป รวมตัวกันแห่ขบวนไปสู่ สนามพระธาตุหลวง เพื่อยึดอำนาจในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2518 ..... เพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะของการ ยึดอำนาจ ในทั่วประเทศ และสถาปนา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวขึ้นอย่างมีชัยนับแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา...”

การเปลี่ยนชื่อ “อนุสาวรีย์” มาเป็น “ประตูดุ้ย” สาเหตุคือการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) การรำลึกถึงนักรบเก่าหรือนักรบนิรนาม ไม่ได้หมายความว่าต้องรำลึกถึงนักรบเก่าหรือนักรบนิรนามในอดีต โดยเฉพาะ อนุสาวรีย์ประตูดุ้ย ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปฏิบัติการของการทรงจำ เห็นอย่างชัดเจน เมื่อสร้างขึ้นในปีพ.ศ. 2505 (ค.ศ.1962) มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้รำลึกถึงทหาร ที่เสียชีวิตในสมรภูมิ ที่ต่อสู้กับทางสังคมนิยม และอนุสาวรีย์นี้แทบจะสลายความหมายแปรเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง วันสำคัญและพิธีกรรม ดังกล่าว ก็ถูกหายไปจากสปป.ลาว (โคจร แก้วมณีวงศ์, สัมภาษณ์: พ.ศ. 2561)

ในเรื่องดังกล่าวก่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างอนุสาวรีย์นักรบเก่าหรือนักรบนิรนาม ในความหมายต่างๆตามมา เช่น รัฐบาลสปป.ลาว ได้สร้างอนุสรณ์สถานในรูปแบบสังคมนิยมในชื่อว่า “อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม” ดังที่ ไมสิง จันบุคตี (2557) ได้ระบุให้เห็นถึงเหตุผลของการสร้างอนุสาวรีย์นักรบนิรนามของสปป.ลาว

“...ที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติการต่อสู้กู้ชาติ ซึ่งผ่านขบวนการต่อต้านกับล่าเมืองขึ้นของ ฝรั่งเศส ในระหว่างปีพ.ศ. 2488 - 2497 (ค.ศ.1945-1954) เป็นต้นมา และการต่อต้าน พวกล่าเมืองขึ้นแบบใหม่ จักรวรรดิอเมริกา ในระหว่างปีพ.ศ. 2497- 2516 (ค.ศ.1954-1973) เพื่อปลดปล่อยออกจากกรแอกปกครองของต่างชาติ กอบกู้เอาเอกราชปลดปล่อย ประเทศ และ สร้างตั้งระบอบใหม่คือ ระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาวขึ้น ในปีพ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) รวมทั้งการปกป้องรักษาสร้างพัฒนา ประเทศชาติถึงปัจจุบัน ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อก้าวเข้าสู่สังคมนิยม ที่ก้าวหน้าอย่างหนักแน่น...”

ซึ่งสอดคล้องกับ Seang Sopheak, (2009) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “The Politics of Laos Monuments and Statues after 1975” ได้กล่าวไว้ว่า “...อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศเปลี่ยนระบอบการเมืองเป็นคอมมิวนิสต์ในปีพ.ศ. 2518 แล้วอนุสาวรีย์และรูปปั้นที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ แม้จะคงดำรงอยู่ ก็ได้เปลี่ยนบทบาทให้เหมาะสมกับสภาพทางการเมืองใหม่ และอนุสาวรีย์และรูปปั้นอื่นนั้น ล้วนแล้วไม่ตอบสนองความต้องการของระบอบการเมืองใหม่ในปัจจุบัน...” และสอดคล้องกับ สุพักตร์ที่ได้วิเคราะห์ถึงแง่มุมในเชิงการเมืองของอนุสาวรีย์ที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทางสังคม ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อและความหมายของอนุสาวรีย์ประตูลุยในวันนี้อาจอาจไม่ได้เป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะของคนลาว ผู้กล้าหาญรุ่นในสงครามเพื่อปกป้องมาตุภูมิมาก่อน ดังที่ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ได้ระบุไว้ แต่อาจเนื่องมาจากรัฐบาลสปป.ลาว ได้สร้างอนุสรณ์สถานในรูปแบบสังคมนิยมในชื่อว่า “นักรบ-ทหารนิรนาม” ดังนั้น “ประตูลุย” จึงไม่สามารถเปลี่ยนหน้าที่เพื่อแทนที่อนุสรณ์สถานสงครามแห่งชาติได้ ”

ภาพประกอบที่ 183 อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม และประเทศทราบจาร์กัญญคุณ
ที่มา: ผู้วิจัย

สอดคล้องกับในหนังสือ “The Politics of Memory” Grant Evans ซึ่งบอกว่า “การทรงจำเป็นกระบวนการสร้างความเป็นสังคม” (Remembering as a socially constructed process) รัฐได้ทำลายความทรงจำชุดเก่าทิ้งไป...นับตั้งแต่ประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบราชาอาณาจักรโดยมีพระ มหากษัตริย์เป็นประมุขมาสู่การปกครองแบบสังคมนิยม ในวันที่ 2 ธันวาคม ปี 2518 (ค.ศ.1975) รัฐบาลระบอบใหม่ได้ประกาศให้ล้มระบอบการปกครองเก่า ทั้งแนวคิดทางการเมือง การปกครอง และทุกสิ่งทุกอย่างที่สร้างขึ้นภายใต้การปกครองของระบอบเก่า ไม่ว่าจะเป็นธงชาติ เพลงชาติ ตราประจำชาติ สัญลักษณ์แห่งชาติ ธนบัตร หนังสือ แบบเรียน อนุสาวรีย์ รวมถึง

ประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และพิธีทางการที่ผู้ปกครองระบอบเก่าปฏิบัติสืบทอดกัน มา โดยรัฐระบอบใหม่มองว่า เป็นเรื่องไร้เหตุผล ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ งามาย เป็นการฟุ่มเฟือย ฯลฯ

นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลแห่ง สปป.ลาว ได้ทำการเปลี่ยนแปลงธนบัตรถึง 2 ครั้ง: ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2519 (ค.ศ.1976) และครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2522 (ค.ศ.1979)

ภาพประกอบที่ 184 ตัวอย่างของเงินกีบลาว
ที่มา: ผู้วิจัย

ช่วงที่ 3 ประตูดุ้ย : ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในช่วงยุค
จินตนาการใหม่ และ บูรณาการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2529 – 2563 (1975-2020)

ส่วนนำ

บทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการให้ความหมาย ในที่นี้คือปฏิบัติการของภาครัฐ และประชาชนลาวต่อ อนุสาวรีย์ประตูดุ้ย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2529 (1986) เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน [พ.ศ. 2563 (2020)] ซึ่ง หมายถึงช่วงจินตนาการใหม่ก็เลยเปิดประเทศ “เปิดรั้ว” ออกมาคือภาวะที่ถูกเรียกว่าการเรียก กลับมาใช้ใหม่ แต่จะใช้ในภาวะไหน เรียกว่า “ก๊อซิป” การชุบชีวิตขึ้นมาใหม่ ปรับแต่งความหมายใหม่ ส่วนตัวเก่าไม่พุดถึง แต่ปรากฏว่าเป็นการใส่ความหมายใหม่

3.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับ นโยบาย “เปเรสทรอยกา” นโยบาย “โด้ยเมีย” และนโยบาย “จินตนาการใหม่”

กระแสการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในโลกคอมมิวนิสต์ เริ่มต้นมาในปี พ.ศ. 2528 (1985) มิคาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ได้เริ่มใช้นโยบายเปเรสทรอยกา (Perestroika) ในการฟื้นฟูบูรณะเศรษฐกิจ และในปีพ.ศ. 2529 (1986) ผู้นำเวียดนามประกาศใช้นโยบายโด้ยเมีย (Doi Moi) และลาว คือจินตนาการใหม่ (New Economic Mechanism) แต่ปีพ.ศ. 2529 (1986) เป็นต้นมา

3.1.1 “เปเรสทรอยกา” (Perestroika) (pɛrɔ̌'strɔ̌ikə/ Russian: Перестройка

เป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการปฏิรูปภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียต ในช่วงทศวรรษที่ 1980 และมีความเกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางกับผู้นำโซเวียต มิคาอิลกอร์บาชอฟ และการปฏิรูปนโยบาย “Glasnost” (หมายถึง "การเปิดกว้าง") ความหมายตามตัวอักษรของ Perestroika คือ " การปรับโครงสร้าง" หมายถึงการปรับโครงสร้างระบบการเมืองและเศรษฐกิจของโซเวียต บางครั้งก็เป็นที่ถกเถียงกันว่า เปเรสทรอยกา เป็นสาเหตุสำคัญของการล่มสลายของกลุ่มตะวันออกและการสลายตัวของสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของสงครามเย็น

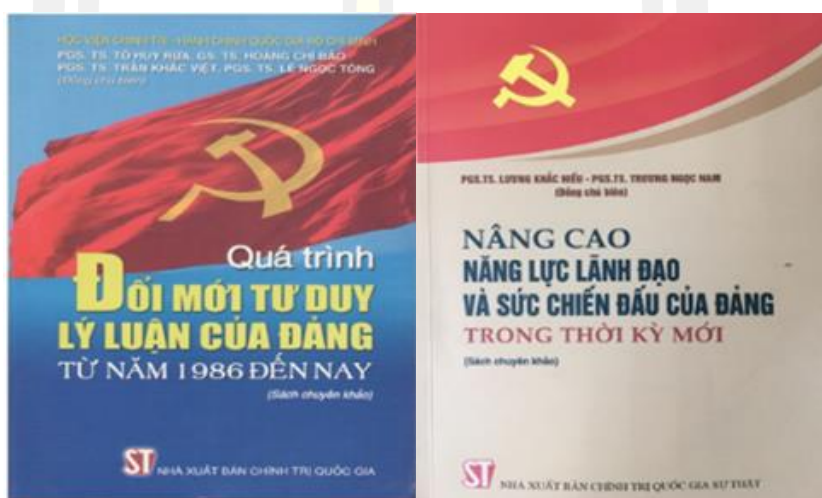
ภาพประกอบที่ 185 เปเรสทรอยก้า (การปรับโครงสร้าง)

ที่มา: www.Pedro Ramón López Oliver

3.1.2 “โด้ยเมีย” Đổi Mới (เวียดนาม: [dõĩmǎ:ĩ]; อังกฤษ: "Renovation")

เป็นชื่อที่ได้รับจากการปฏิรูปเศรษฐกิจที่ริเริ่มในเวียดนามในปีพ.ศ. 2529 (1986) โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้าง "เศรษฐกิจตลาดที่เน้นสังคมนิยม" คำว่า โด้ยเมียเป็นคำทั่วไปที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในภาษาเวียดนาม อย่างไรก็ตามนโยบาย โด้ยเมีย หมายถึงการปฏิรูปเหล่านี้โดยเฉพาะที่

พยายามเปลี่ยนเวียดนามจากเศรษฐกิจสั่งการไปสู่เศรษฐกิจตลาดที่เน้นสังคมนิยม เวียดนามมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ผ่านการถูกรุกรานมาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่จีน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ในปีพ.ศ. 2518 (1975) ได้มีการรวมเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เข้าด้วยกัน โดยในช่วงแรกปกครองด้วยระบบสังคมนิยม แต่ประสบความล้มเหลว จึงมีการทบทวนนโยบายใหม่และประกาศนโยบายโด้ยเหม้ย (Doi Moi) หรือนโยบายการปฏิรูปใหม่เปลี่ยนทิศทางเพื่อความอยู่รอดของประเทศ ปัจจุบันเวียดนามปกครองระบบสังคมนิยม มีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคเดียวที่บริหารประเทศ

ภาพประกอบที่ 186 กระบวนการฟื้นฟูความคิดเชิงทฤษฎี ปรับปรุงความเป็นผู้นำของพรรค ของพรรค ตั้งแต่ปี 1986 จนถึงปัจจุบัน และความเข้มแข็งในการต่อสู้ในยุค “โด้ยเหม้ย”
ที่มา : สำนักพิมพ์การเมืองแห่งชาติ

3.1.3 "จินตนาการใหม่" (Chintanakan Mai)

การปฏิรูปครั้งใหญ่ที่เรียกว่ากลไกเศรษฐกิจใหม่ [NEW ECONOMIC MECHANISM (NEM)] ซึ่งเป็นไปตามการนำเปเรสตรอยก้า ("ปรับโครงสร้าง") ซึ่งเป็นโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกันในสหภาพโซเวียต NEM เน้นนำสิ่งจูงใจทางการตลาดและเริ่มกระจายอำนาจองค์กรทางเศรษฐกิจของรัฐบาลลาวช่วงปีพ.ศ. 2529 (1986) เป็นต้นมา ซึ่งเป็นแผนเศรษฐกิจช่วงที่สองของลาวครอบคลุมช่วงระหว่างปีพ.ศ. (1986-1996) นับเป็นช่วงสำคัญของการปรับแก้เศรษฐกิจและการเมืองของลาวมากทีเดียว ในช่วงเวลาเหล่านี้เป็นเวลาที่ลาวเริ่มมีความสัมพันธ์ปกติกับจีนแผ่นดินใหญ่ดีขึ้นและค่อย ๆ เป็นเศรษฐกิจการตลาดมากขึ้น กล่าวกันว่านโยบายจินตนาการใหม่นี้เป็นนโยบายซึ่งเป็นการพยายามของลาวในการบูรณาการเศรษฐกิจการตลาดในระบบสังคมนิยมของลาวให้เข้ากับระบบการเมืองพรรคเดียวของลาว

ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 รัฐบาลลาวประสบความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจภายใน ภาคเศรษฐกิจหลักคือภาคเกษตรกรรมที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลลาวไม่มีแผนความมั่นคงด้านอาหารทำให้เกิดภาวะอดอยาก ปริมาณอาหารไม่เพียงพอในปีที่ประสบภัยธรรมชาติ (Stuart-Fox, 1982: 230-233) จึงได้ทบทวนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ พร้อมทั้งเริ่มกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขึ้นมา โดยมีนโยบายด้านการพัฒนาการเศรษฐกิจสังคมนิยมเข้าสู่กลไกตลาด ดังนั้นพรรคและรัฐบาลสปป.ลาว จึงได้ปฏิรูปการปกครองโดยนำใช้ระบบที่เรียกว่า “จินตนาการใหม่” (New Renovation) หรืออีกอย่างว่า “กลไกเศรษฐกิจใหม่” (New Economic Mechanisms/ NEM) ที่เป็นจุดเปลี่ยนผ่านให้สังคมวัฒนธรรมลาวได้มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

ภาพประกอบที่ 187 นโยบายเปิดประตู (เปิดประเทศ) 1986: เปลี่ยนจากเศรษฐกิจตามแผนไปสู่เศรษฐกิจที่มุ่งเน้นตลาด
ที่มา: วารสารสภาหอการค้าลาว

เมื่อรัฐบาลลาวยอมลดบทบาทของภาครัฐในการกำหนดความเป็นไปของเศรษฐกิจจากส่วนกลางพร้อมกับเปิดประเทศให้กับเศรษฐกิจแบบตลาด โดยกระจายอำนาจการตัดสินใจ และกระตุ้นให้ภาคเอกชนมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น กฎหมาย คำสั่งข้อบังคับ และข้อกำหนดชุดใหม่ได้ทยอยออกมารองรับนโยบายกลไกเศรษฐกิจใหม่เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยยุติการควบคุมราคาสินค้า เลิกการกำหนดเป้าหมายของผลผลิตทางเศรษฐกิจและค่าจ้างแรงงาน รวมถึงกระจายอำนาจการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายไปสู่แขนงต่างๆ (อีแวนส์, 2549: 218-220)

3.2 สปป.ลาวในบริบทของจินตนาการใหม่และความสำเร็จในการสร้างและพัฒนา

ประเทศในยุคจินตนาการใหม่

การปรับเปลี่ยนนโยบายกลไกทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ฯลฯ ภายใต้การกำกับดูแลและการควบคุมของรัฐ การเปิดประเทศสู่ประชาคมโลกการปฏิรูปเศรษฐกิจได้มีองค์การเอกชนองค์การจ้ดตั้งของรัฐและต่างประเทศ เริ่มมีบทบาทในการประกอบส่วนพัฒนาเศรษฐกิจการลงทุนในหลายเขตขึ้นแต่ละปี บรรดาการลงทุนดังกล่าวได้เพิ่มทวีและขยายตัวอย่างว่องไว

เป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปเศรษฐกิจของลาวในปีพ.ศ. 2529 (ค.ศ. 1986) คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวลาวให้หลุดพ้นจากความยากจน ภายในปีพ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ในระยะเริ่มต้นของการปฏิรูปเศรษฐกิจ รัฐบาลลาวได้ประกาศเปลี่ยนคำขวัญของประเทศจาก “สันติภาพ เอกราช เอกภาพ สังคมนิยม” มาเป็น “สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร” (ภูมิวิไล ศิริพลเดช, 2550: 114-115)

นัยที่แฝงอยู่ในคำขวัญใหม่นี้มีทั้งนัยทางการเมืองและนัยทางเศรษฐกิจ สำหรับนัยทางการเมือง ถือเป็นการอ้างถึงความเป็นประชาธิปไตยที่มีฐานมาจากสังคมนิยม แต่ก็เป็นคำที่ทำให้เข้ากันได้ง่ายกับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และลดน้ำหนักของความเป็นสังคมนิยมลงไป ส่วนนัยทางเศรษฐกิจ คือ การเปิดประเทศสำหรับความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ รวมไปถึงการผนวกลาวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลก ซึ่งทฤษฎีเสรีนิยมถือว่า การที่รัฐเข้าไปผูกเศรษฐกิจของรัฐไว้กับระบบเศรษฐกิจของโลกเป็นเครื่องยืนยันหนึ่งที่จะไม่คุกคามระเบียบและสันติภาพของโลก ในอีกทางหนึ่ง แนวคิดเรื่องสันติภาพได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ นั่นคือ สิ่งที่คุกคามสันติภาพคือความอยู่ดีธรรมทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความยากจนเป็นภัยคุกคามสำคัญของประเทศต่างๆ ที่จะต้องกำจัดเพื่อให้เกิดสันติภาพขึ้น (Yunus, 2006)⁷⁶

⁷⁶ ศาสตราจารย์ยูนุส (Muhammad Yunus) เกิดเมื่อปีพ. ศ. 2483 ในเมืองท่าเรือของจิดตะกอง บังกลาเทศ (Chittagong, Bangladesh) ศึกษาที่มหาวิทยาลัยธากาในบังกลาเทศ จากนั้นได้รับทุนฟูลไบรท์เพื่อศึกษาเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแวนเดอร์บิลต์ เขาได้รับปริญญาเอก สาขาเศรษฐศาสตร์จากแวนเดอร์บิลต์ในปี พ.ศ. 2512 และในปีต่อมาได้เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยมิดเดิลเทนเนสซีสเตท (Middle Tennessee State University) ศาสตราจารย์ยูนุส

“สันติภาพ เอกราช เอกภาพ สัจจนิยม”
(ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518)

“สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร”
(ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2534)

ภาพประกอบที่ 188 คำขวัญของประเทศ
ที่มา: ภาพที่ 55 โดย อนุโลม สุวรรณดวน

ในสภาพยุคแห่งจินตนาการใหม่ของการปฏิรูปเศรษฐกิจรัฐ นโยบายเปิดประเทศเพื่อลดสิทธิถือครองรัฐเพียงผู้เดียว โดยเป็นรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้เอกชนเข้าลงทุนมากยิ่งขึ้น รัฐบาลสร้างกฎหมายคุ้มครองให้กับบรรดาต่างประเทศที่มาลงทุนในลาว ในปี 2540 (1997) หลังจากที่ลาวได้รับรองเข้าเป็นสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว (Association of Southeast Asia Nations/ ASEAN)⁷⁷

ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพจากการก่อตั้ง Grameen Bank และเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดด้านไมโครเครดิตและการเงินรายย่อย ที่มา: Wikipedia

⁷⁷ อาเซียน เกิดจากการรวมตัวกันของ 10 ประเทศ อันได้แก่ มาเลเซีย, พม่า, กัมพูชา, ลาว, ไทย, สิงคโปร์, เวียดนาม, บรูไนดารุส-ซาลาม, ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ซึ่งรายนามประเทศเหล่านี้เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งสิ้น โดยอาเซียน มีชื่อเรียกเต็มๆ ว่า "Association of Southeast Asian Nations" หรือ "สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้"

ภาพประกอบที่ 189 ประเทศอาเซียน
มาเลเซีย, พม่า, กัมพูชา, ลาว, ไทย, สิงคโปร์, เวียดนาม, บรูไนดารุส-ซาลาม,
ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย
ที่มา: website ASEAN

สปป. ลาว ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง หลังจากได้เข้าร่วมในการเซ็นสัญญาการค้าเสรีของสมาคมประชาชาติของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Asia Free Trade Agreement) ในปี 2551 สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ตกลงยกเว้นภาษีประเทศให้กับ สปป. ลาว เหมือนกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค นอกจากนั้นลาวยังได้เข้าร่วมองค์การจัดตั้งภาคีและสากลต่างๆ ในภูมิภาค เช่น เป็นสมาชิกแม่น้ำโขง (Mekong River Committee) เพื่อขยาย และเชื่อมโยงกับภาคพื้นให้กว้างขวางกว่าเดิม ทำให้ประเทศเล็กๆ ที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land Locker County) เป็นประเทศ ที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยง (Land Linked County) ของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region/ GMS)

กว่า 45 ปีแห่งการก่อสร้างและการเติบโตของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ประชาชนชาวลาวได้เอาชนะความยากลำบาก และอุปสรรคมากมาย มาถึงปัจจุบันได้ประสบความสำเร็จอย่างมากในงานสร้างและพัฒนาประเทศดังนี้:

ประการแรก การเติบโตทางเศรษฐกิจ

กองประชุมใหญ่ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวครั้งที่ IV (1986) นำมาสู่การตัดสินใจครั้งประวัติศาสตร์: การปฏิรูปประเทศอย่างครอบคลุม ในทุกด้านของชีวิต ก่อนอื่นปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ มติของที่ประชุมระบุไว้อย่างชัดเจน "... ที่ละขั้นตอน หันการผลิตทางอุตสาหกรรมตามทิศของสังคมนิยม เพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการสร้างพื้นฐานทางวัตถุและสิ่งอำนวยความสะดวกทางเทคนิคของสังคมนิยม ..." บนพื้นฐานของนโยบาย "จินตนาการใหม่" สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว จากประเทศด้อยพัฒนาได้ทยอยสร้างเศรษฐกิจที่พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ค่อย ๆ พัฒนาชีวิต การเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ มีการนำนโยบายจำนวนมากมาใช้ เพื่อสร้างความก้าวหน้า ในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ นโยบายเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ สร้างเขตเศรษฐกิจ พิเศษและส่งเสริมการพัฒนาอย่างครอบคลุมธุรกรรมการค้าภายในรวมถึงการค้าระหว่างประเทศ การ จัดการการผลิตและการนำเข้าส่งออก บริการการค้า การขนส่ง การพัฒนาตลาด และการจัดการ สินค้าโภคภัณฑ์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการการบริหาร การเสริมสร้างความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค เอาใจใส่การพัฒนาอุตสาหกรรมร่วมกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม การ ลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ปัจจุบัน เป็นหนึ่งในตัวขับเคลื่อนหลักของเศรษฐกิจลาว นับตั้งแต่มีกฎหมายการลงทุนต่างประเทศในปี 1988 ลาวได้ดึงดูดการลงทุนของต่างประเทศมากกว่า 22 พันล้าน ดอลลาร์สหรัฐ โดยมีการลงทุนมากกว่า 4,500 โครงการ จาก 54 ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแร่ธาตุ ยังคงเป็นสนามที่ดึงดูดนักลงทุนต่างชาติมากที่สุด ที่มีมูลค่าสูงถึง 5.7 พันล้านเหรียญ สหรัฐ ตามด้วยไฟฟ้า (5.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ) การเกษตร (2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ)) และบริการ (2.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ) ... โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นสมาชิกที่ 158 ขององค์การการค้าโลก (WTO) อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ปี 2556 (2013) หลังจากการเจรจา 15 ปี ข้อตกลง ดังกล่าวเปิดโอกาสให้ลาวดึงดูดการลงทุนระหว่างประเทศและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ทางด่วนนครหลวงเวียงจันทน์ – วังเวียง เปิดทำการเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563

ภาพประกอบที่ 190 ทางด่วนนครหลวงเวียงจันทน์ – วังเวียง

ที่มา: ผู้วิจัย

ประการที่สอง การดำเนินกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อการพัฒนาที่กลมกลืนกัน ด้วยนโยบายที่การศึกษาเป็นจุดสำคัญในการสร้างสังคมลาวที่ ทันสมัยและมีอารยธรรม การศึกษาของลาวได้ก้าวไปอย่างหน้าขึ้นชม ทุกปีระบบการศึกษาของ

ลาว จะสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพจำนวนมากเพื่อการก่อสร้างและป้องกันประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมและความทันสมัย นอกจากนี้ การสร้างด้วยตนเองแล้ว ลาวยังส่งนักเรียนและนักศึกษาปีละหลายพันคนไปศึกษาอยู่ต่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมาย ที่จะยกระดับชีวิตการเป็นอยู่ทางด้านวัตถุและจิตใจของผู้คนสร้างความมั่นใจในความกลมกลืนและความยั่งยืนให้เท่ากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การดูแลสุขภาพสำหรับประชาชนทั่วประเทศ ทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมและพื้นที่วัฒนธรรมของชาติที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรม และบนพื้นฐานนั้นเพื่อรับเอาสิ่งยอดเยี่ยมของวัฒนธรรมโลก

ภาพประกอบที่ 191 คณะผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนห้องเรียนภาษาฝรั่งเศส ศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์เป็นภาษาฝรั่งเศส ณ โรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์เวียงจันทน์
สปป.ลาว วันที่ 27-30 ตุลาคม พศ. 2555
ที่มา: website Lao Education

ประการที่สาม การป้องกันประเทศ

ความมั่นคง มีความเข้มแข็ง เสริมสร้างและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน หลังจากประเทศได้รับการปลดปล่อย พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐลาว ได้มุ่งเน้น เอาใจใส่ สร้าง และพัฒนา ความสามารถในการป้องกันประเทศ เพิ่มความแข็งแกร่งในการต่อสู้ของกองทัพพร้อมที่จะตอบสนองและทำลายการจลาจล ทำลายกองกำลังฝ่ายต่อต้าน...เพื่ออธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน กองทัพประชาชนลาวมีความเข้มแข็งในการสร้างและรวบรวมในทุกด้านไม่เพียง แต่เป็นกองทัพต่อสู้ แต่ยังเป็นกองทัพที่ทำงานและผลิตได้ดี นอกจากการเสริมสร้างกองกำลังให้กับการป้องกันของประชาชนให้มีความเข้มแข็งแล้ว พรรคและรัฐลาวยังให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสร้าง

กองกำลังรักษาความสงบของประชาชน ในสถานการณ์ใหม่ ด้วยความช่วยเหลือของมวลชน กองกำลังรักษาความปลอดภัยของประชาชน ร่วมมือกับหน่วยงานขององค์กรมวลชนทุกระดับ ได้ ค้นพบและกรวดล้างและทำลายแผนการ ก่อให้เกิดการจลาจลของกองกำลังที่ไม่เป็นมิตรที่หวังจะ ทำลายประเทศสปปลาวยังหนุ่มน้อย ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยสำหรับสำหรับ ชุมชน และโดยเฉพาะในเวลาที่มีกลองประชุม ระดับชาติและนานาชาติ ที่จัดขึ้นในประเทศลาว

ภาพประกอบที่ 192 การสวนสนามเนื่องในโอกาสวันชาติของสปปลาวที่ 2 ธันวาคม

ที่มา: (KPL)

ประการที่สี่ การต่างประเทศ

การต่างประเทศมีการขยายตัวมากขึ้น ทำให้สถานะของลาวในเวทีสากลและภูมิภาคได้ถูก ยกกระดับขึ้น ตั้งแต่มีนโยบายการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในประเทศได้ดำเนินมาถึงตอนนี้ โดยตาม นโยบายต่างประเทศแบบสันติสันติ ความเป็นอิสระภาพ มิตรภาพ ความร่วมมือ พัฒนา และ ความสัมพันธ์ที่หลากหลายเป็นทางการ บนพื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน และมี ผลประโยชน์ร่วมกันพร้อมกันนั้น กระบวนการเสริมสร้างมิตรภาพ ความเป็นปึกแผ่น และความ ร่วมมือ กับประเทศสังคมนิยมยังได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ รักษาและส่งเสริมประเพณี ความสัมพันธ์พิเศษและความร่วมมือรอบด้านกับเวียดนาม เสริมสร้างความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมกับจีน บนพื้นฐานของความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ที่รอบด้านและยาวนาน นอกจากนั้น กระชับ ความสัมพันธ์ ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีชายแดนร่วมกัน เข้าร่วมอย่างตั้งหน้าใน กิจกรรมของอาเซียน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ทั่วโลก

ภาพประกอบที่ 193 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ครั้งดำรงอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เสด็จเยือนลาว อย่างเป็นทางการครั้งนั้น ตามคำทูลเชิญของ ท่าน ไก สอน พมวิทาน ประธานประเทศลาว และได้เสด็จเยือนเขตทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวาง

โดยมี ดร. ทองลุน สีสุลิต⁷⁸ ตามเสด็จตลอดการทรงงาน

ที่มา: (KPL)

ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนลาวในระดับที่เรียกว่า “อยู่ดี กินดี” หากพิจารณา ในมิติทางการเมือง การสร้างความอยู่ดีกินดีให้ แก่ประชาชนเท่ากับเป็นการสร้างเสถียรภาพและความชอบธรรมในการปกครองประเทศให้กับพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งเป็นพรรคการเมืองเดียวที่ผูกขาดอำนาจปกครองประเทศลาวมาเป็นเวลากว่า 45 ปี ดังคำขวัญของพรรคฯ ที่ว่า “พรรคประชาชนปฏิวัติลาวที่มีเกียรติสง่า มั่นยืน” ในเชิงประจักษ์รัฐบาลลาวได้ เปิดรับการลงทุนจากต่างชาติ เป็นจำนวนมาก

กล่าวสรุปคือ มีการเน้นเสรีภาพการค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้น มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการให้ลาวเป็นศูนย์กลางการผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อการส่งออก พัฒนาเกษตรกรรม การค้าและการท่องเที่ยว โดยความร่วมมือกับประเทศสมาชิกเพื่อนบ้านในโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ และการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การอาเซียนในปี พ.ศ.2540 รวมถึงนโยบายการพัฒนาลาวให้เป็นศูนย์กลางการค้าและคมนาคมในอนุภูมิภาคนี้ เนื่องจากลาวเป็นประเทศเดียวที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึง 6 ประเทศคือ จีน เวียดนาม พม่า ไทยและกัมพูชา ทำให้

⁷⁸ ดร.ทองลุน สีสุลิต ซึ่งขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตามเสด็จตลอดการทรงงาน อีกหลายปีต่อมา ดร.ทองลุน ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง และได้กลายเป็นนายกรัฐมนตรีแห่ง สปป.ลาวระหว่างปี พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2564 ดำรงตำแหน่งประธานประเทศ และ เลขาธิการพรรคประชาชนปฏิวัติลาวคนปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2564)

อนาคตการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวผูกพันกับการพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอาเซียนและจีน (สุรชัย ศิริไกร, 2548, น.267)

3.3 การให้ความหมายและตัวหมายต่ออนุสาวรีย์ประตูล้ำจากภาครัฐบาลแห่งสปปลาว ประชาชนลาว และกลุ่มคนทั่วไปในช่วงยุคจินตนาการใหม่ และ บูรณาการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2529 – 2563 (1975-2020)

3.3.1 ปฏิบัติการของภาครัฐต่ออนุสาวรีย์ประตูล้ำ

จากการศึกษาถึงอนุสาวรีย์ประตูล้ำ ในช่วงนี้ ผู้วิจัยพบว่า การเปิดประเทศหรือยุคจินตนาการใหม่นั้นเป็นบริบทสำคัญของประเทศ ที่เป็นจุดเปลี่ยนผ่านให้สังคมวัฒนธรรมลาวได้มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอก ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น และรัฐบาลลาวได้ใช้หนทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศลาว ในส่วนของนครเวียงจันทน์ได้กลายเป็นพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว และผู้คนต่างถิ่นจำนวนมาก การเปิดประเทศ หรือยุคจินตนาการใหม่ได้เรียกร้องให้เกิดการแสดงสัญลักษณ์ของเมือง หรือภาพตัวแทนสำคัญของประเทศ (Representative) โดยเฉพาะ ภาคการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 80,000 คนในปี 1990 เป็น 1.876 ล้านคนในปี 2010 คาดว่าการท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.5857 พันล้านเหรียญสหรัฐภายในปี 2563 สภายุโรปด้านการค้าและการท่องเที่ยวมอบรางวัล "จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในโลก" ประจำปี 2013 สำหรับสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ให้กับประเทศลาว

กล่าวอนุสาวรีย์ประตูล้ำ ก็ได้ถูกเรียกกลับมาใช้อีกครั้ง โดยรัฐบาลสังคมนิยมลาวได้ให้นิยามความหมายต่ออนุสาวรีย์ว่า เป็นพื้นที่ที่มีความหมายต่อชัยชนะของการปฏิวัติลาว 79 จึงให้นามว่า “ประตูล้ำ” และถูกเรียกรวมกันว่า “อนุสาวรีย์ประตูล้ำ” ประตูล้ำจึงได้ถูกให้ความหมายใหม่

⁷⁹ ดังที่ปรากฏใน “แจ้งการ” ของกระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมและท่องเที่ยว วันที่ 22 พฤษภาคม 2538 (1995) ที่ได้กล่าวมาใน “ช่วงที่ 2 ประตูล้ำ: ตัวหมายและการให้ความหมาย.....” บทที่ 4 นี้ อย่างเช่น “...สถานที่แห่งนี้ได้เป็นประตูผ่านไปรวมตัวกันแห่งขบวนไปสู่สนามพระธาตุหลวงเพื่อยึดอำนาจในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2518 ของชาวนครหลวงเวียงจันทน์และตัวแทนของเขตแขวงต่างๆ ในทั่วประเทศ ไปรวมตัวกันอยู่สนาม พระธาตุหลวง เพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะของการยึดอำนาจ ในทั่วประเทศ และสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวขึ้นอย่างมีชัยนับแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา”

จากผู้คนและสังคมลาวยุคใหม่อย่างหลากหลายไปตามลักษณะทางสังคมที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจชุดใหม่ของลาว ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งได้ใช้ออนุสาวรีย์ประตูล้ำเป็นสัญลักษณ์แทน Landmark สำคัญของเมืองหลวงและของประเทศชาติสำหรับผู้เดินทางมาเยือนและท่องเที่ยว สปป.ลาว

นอกจากการเปลี่ยนชื่อของ “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” เป็น “ประตูล้ำแล้ว” ระเบียบการปกครองใหม่ยังได้เปลี่ยนรูปแกะสลักอยู่บนสีหน้าของอนุสาวรีย์ทั้ง 4 ด้าน เนื่องจากว่ารูปแกะสลักตัวเดิม ผู้ออกแบบได้อามาจากตราหมายของกองทัพแห่งราชอาณาจักรลาว นั่นก็หมายถึงอนุสาวรีย์นี้เป็นของกองทัพ...ในเมื่ออนุสาวรีย์ประตูล้ำเป็นมรดกของชาติแล้ว มันก็เป็นทั้งของประชาชนในทั่วประเทศจึงต้องเปลี่ยนเป็นเทพพนมแทน¹³ (สัมภาษณ์อาจารย์สมยศ นักประติมากรรมของลาว ผู้ที่มีส่วนร่วมร่วมในการเปลี่ยนรูปแกะสลักอยู่บนสีหน้าของอนุสาวรีย์ทั้ง 4 ด้าน ในปีพ.ศ. 2538 (1995) (สมยศ บุญสวัสดิ์: สัมภาษณ์ 2560)⁸⁰

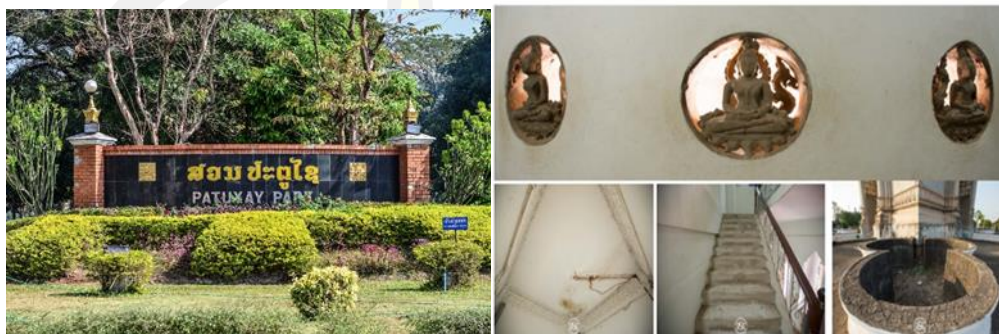
ภาพประกอบที่ 194 ระเบียบการปกครองใหม่

ที่มา: ผู้วิจัย

⁸⁰ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์ สมยศ บุญสวัสดิ์ ในวันที่ 8 พฤษภาคม 2560 ก่อนที่ท่านจะเสียชีวิตในเดือน เมษายน 2561)

ในปี 2006 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ให้การช่วยเหลือในการบูรณะและปรับปรุงสวนของประตูชัย แต่เฉพาะอนุสาวรีย์ ตั้งแต่หลังปีพ.ศ. 2518 (1975) รัฐบาลสปป.ลาว ยังไม่มีการปฏิสังขรณ์หรือก่อสร้างให้เสร็จตามแผนเดิม (หัวหน้าองค์กร 81 สัมภาษณ์ “อพบ”⁸²)

ตัวอย่างบางส่วนของอนุสาวรีย์ประตูชัยที่ชำรุดและสร้างไม่เสร็จ

ภาพประกอบที่ 195 ภาพตัวอย่างประตูชัย ที่ชำรุด
ที่มา : 856Mediahouse

มาในปีพ.ศ.2551 (2008) หลังจากสวนประตูชัยได้สร้างเสร็จอย่างสวยงาม การนำของรัฐบาลแห่งสปป.ลาวได้รับเอาการเสนอของคณะสันติภาพโลกให้เอาฆ้องสันติภาพโลก (World Peace Gong) มาติดตั้งไว้ณพื้นที่ของ อนุสาวรีย์ประตูชัยในปีอ (อยู่ที่ทิศตะวันออก)

⁸¹ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ออกชื่อ

⁸² องค์กร สัมภาษณ์ “อพบ” เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาและบริหารตัวเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งได้รับการมอบหมายขององค์กรปกครองนครหลวงเวียงจันทน์ ให้เป็นองค์กรที่คุ้มครองบริหารอนุสาวรีย์ประตูชัยในปัจจุบัน ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพประกอบที่ 196 พิธีมอบรับ ข้องสันติภาพโลก ข้องสันติภาพโลก ณ พื้นที่ของ อนุสาวรีย์ประตูชัย
ที่มา: สำนักข่าวสารประเทศลาว (KPL)

ถือได้ว่า ในยุคของจินตนาการใหม่ ตั้งแต่ในปีพ.ศ. 2538 (1995) เป็นต้นมา อนุสาวรีย์ประตูชัยก็ได้ถูกใช้เป็นแลนด์มาร์ค Landmark ที่ทำให้เมืองเวียงจันทน์เป็นเมืองที่ทันสมัย มีเอกลักษณ์วัฒนธรรม “...วันนี้เรายืนอยู่ที่ สถานที่สำคัญของชาติ (National Landmark Patuxay) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการเปิดตัวงานเฉลิมฉลองร่วมกัน เนื่องในโอกาส การร่วมมือของเรากับสหประชาชาติ...” (เฉลิมชัย กรรมสิทธิ์, 2015)

ภาพประกอบที่ 197 อนุสาวรีย์ประตูชัยก็ได้ถูกใช้เป็นแลนด์มาร์ค Landmark
ที่มา: website UN in Lao PDR

เป็นเวลา 40 ปี (แต่ปีพ.ศ.2518) ที่ภาครัฐบาลของสปป. ลาว ได้มีพิธีกรรมอย่างเป็นทางการในพื้นที่อนุสาวรีย์ประตูชัยแห่งนี้โดยการร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ ดังที่ Ms. Kaarina Immonen ผู้ประสานงาน ประจำสหประชาชาติกล่าวสุนทรพจน์ ในโอกาสวันฉลองครบรอบ 70 ปีของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2558 ว่า:

“...การเฉลิมฉลองของเราได้เริ่มต้นด้วยการแสดงสัญลักษณ์ เราได้จุดไฟ “ประตูชัยเป็นสีฟ้า” สีฟ้าหรือสีน้ำเงิน เป็นสีของสหประชาชาติ ซึ่งหมายถึงเสถียรภาพและความไว้วางใจ นี่เป็น

สัญลักษณ์ที่เราให้ความสำคัญในความร่วมมือกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สีฟ้าของประตูชัย จึงเป็นสัญลักษณ์ของการร่วมมือ ความสัมพันธ์ ที่เป็นมิตร ได้เป็นการเตือนความมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรัฐบาลและสหประชาชาติ...การแสดงผลสัญลักษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของงานทั่วโลกซึ่งเป็นการฉลองครบรอบ 70 ปีของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม อนุสาวรีย์และสถานที่สำคัญกว่า 150 แห่งในกว่า 45 ประเทศทั่วโลกได้มีสีฟ้า...ประตูชัยได้เข้าร่วมสถานที่สำคัญที่มีชื่อเสียงระดับโลกจาก Sydney Opera House ของออสเตรเลีย ไปยังมหาปิรามิดแห่งกิซาในอียิปต์และ Empire State Building ในนิวยอร์ก”

www.la.one.un.org/.../160-blue-patuxay-illuminates-60-years-of-cooperation-between... Oct 23, 2015

แต่ปีพ.ศ. 2563 (ค.ศ.2020) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 หรือ COVID-19 ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงตั้งแต่ช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 จนถึงปัจจุบัน ถือเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ฉุดรั้งการเติบโตทางเศรษฐกิจของนานาประเทศทั่วโลก รวมถึงกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา สปป. ลาว เมียนมา และเวียดนาม) แต่กลุ่มประเทศ CLMV ก็ได้รับผลกระทบเชิงเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 เช่นกัน ดร. ลีเบอ ลีบัวขาว หัวหน้าสถาบันค้นคว้าเศรษฐกิจแห่งชาติลาว กล่าวว่า:

“...แม้ว่าปัจจุบัน สปป. ลาว ยังไม่มีรายงานผู้ติดเชื้อไวรัส COVID-19 แต่การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจลาว โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศ สะท้อนจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลง...”

สำหรับภาคการท่องเที่ยว ADB ประเมินว่า ปี2563 สปป. ลาว จะสูญเสียรายได้ประมาณ 41.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 0.23 ของ GDP จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลง ที่จะเห็นได้อย่างชัดเจนบริเวณอนุสาวรีย์ประตูชัย ที่แต่ละวันเคยมีนักท่องเที่ยวมาอย่างมากมาย แต่มาถึงตลอดช่วงปี 2563 นักท่องเที่ยวหายไปทั้งหมดสิ้น (นางสาวจุมพร วงษา: สัมภาษณ์ 2563)

พูน ปณ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 198 อนุสาวรีย์ประตูลี้ในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ปีพ.ศ.2563 (2020)
ที่มา: 856Mediahouse

มาถึงสิ้นปีพ.ศ.2563 (ค.ศ. 2020) นครหลวงเวียงจันทน์ ถนนล้านช้างและโดยเฉพาะอนุสาวรีย์ประตูลี้ ได้ถูกฟื้นฟูขึ้นมาใหม่อย่างมีชีวิตชีวาและสวยงามมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากปีพ.ศ. 2563 เป็นปีที่สปป.ลาวเฉลิมฉลองวันก่อตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวครบรอบ 45 ปี (วันที่ 2 ธันวาคม 2518-2563) และณโอกาสนี้สังหาราตีตั้งกล่าวรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ให้การช่วยเหลือในการปรับปรุงระบบไฟส่องสว่างของถนนสายหลัก 7 สายในตัวเมืองเวียงจันทน์ และโดยเฉพาะการอัพเกรดน้ำพุ อย่างเช่นระบบไฟระบบเสียงและระบบน้ำของสวน พิธีเปิดตัวจัดขึ้นเนื่องในโอกาสครบรอบ 45 โดยเฉพาะถนนล้านช้างและบริเวณสวนประตูลี้และน้ำพุของสวนประตูลี้ให้มีให้สวยงามขึ้นกว่าเดิม และมีเสียงเพลงประกอบอย่างเช่น “เพลงดอกจำ” “บ้านแม่เห่า” เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 199 เป็นครั้งแรกในรอบ 45 ปี
ที่คนลาวมาเที่ยวชมอนุสาวรีย์ประตูลุยเป็นจำนวนมากอย่างนี้
ที่มา: 856Mediahouse

3.3.2 มุมมองของผู้คนในสังคม ภาครัฐ กลุ่มคนทั้งชาวลาวและต่างประเทศ ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประตูลุย

การพัฒนาประเทศ การเชื่อมโยงกับต่างประเทศ ปรากฏว่ารัฐก็ต้องได้ใช้อนุสาวรีย์นี้ในฐานะที่เป็นแลนด์มาร์ค (Landmark) ซึ่งรัฐ ได้ใช้โดยการจำลองหรือว่าทำเป็นลิมิติตของชาติไปและการสร้างความหมายใหม่ให้กับอนุสาวรีย์นี้โดยการติดป้าย ที่เป็นของรัฐ และยังมีเงินที่เข้ามาร่วมในการสนับสนุนการฟื้นฟูบูรณะอีกทางหนึ่งด้วย ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ได้กลายเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสวนสาธารณะซึ่งผู้คนส่วนหนึ่งก็ไม่ได้รับรู้ถึงอดีตความเป็นมาของอนุสาวรีย์ประตูลุยในอดีตเริ่มสร้าง เพราะรัฐเป็นผู้ทำให้ลืมนแล้วก็กลายเป็นวัตถุที่เกี่ยวข้องกับแลนด์มาร์ค (Landmark) มากกว่าความทรงจำทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นปฏิบัติการของชุดความทรงจำชุดใหม่

แต่ในขณะเดียวกัน มุมมองของผู้คนในสังคม กลุ่มคน ทั้งชาวลาวและต่างประเทศ ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประตูลุย แตกต่างกันไปอย่างเช่น “ประตูลุย ดูเหมือนสัตว์ประหลาดทำด้วยซีเมนต์” ดังที่ปรากฏในป้ายนี้ติดอยู่ประตูทางเข้าทิศตะวันตกของประตูลุย

“...ปลายด้านตะวันออกเฉียง เหนือของ ถนนล้านช้างนั้นมีโครงสร้างขนาดใหญ่คล้ายกับ (Arc de Triomphe) มันเป็นประตูลุย สร้างในปี พ.ศ.2505 ที่ไม่เคยสร้างเสร็จ เพราะประวัติศาสตร์ที่วุ่นวายของประเทศ เมื่อมองจากระยะใกล้ได้มีความมีความประทับใจ

น้อย และ ดูเหมือน *สัตว์ประหลาด ทำด้วยซีเมนต์* (a monster of concrete)” (อพบ) ซึ่งสอดคล้องกับนักทอ่งเทียวชาวแคนาดา (Canada) ที่มีว่า

“...สิ่งที่น่าประหลาดใจ พุดอย่างตรงไปตรงมา คนท้องถิ่นยอมรับถึงความอัปลักษณ์นี้ได้ อย่างไรก็ตาม บ้ายนี้ติดอยู่กับอนุสาวรีย์ และหมายถึงมันเป็น "มอนสเตอร์ของคอนกรีต"! บทเรียนที่ต้องเรียนรู้ก็คือ อนุสาวรีย์ประตูดุชชี่นี้ ควรทำด้วยหินไม่ใช่คอนกรีต หากคุณเป็นประเทศที่ยากจนและไม่สามารถซื้อหินทั้งหมดได้ ควรทำอนุสาวรีย์ขนาดเล็กลงด้วยหิน “ประตูดุชชี่ทำให้ฉันนึกถึง สิงโตปูนพลาสติก ที่บางคนวางไว้ด้านหน้าบังกะโลในซานเมือง...”

ศิลปินแห่งชาติ บุญทัน สมมณี⁸³ ได้กล่าวไว้ว่า:

“...ถึงว่าประตูดุชชี่จะทำด้วยซีเมนต์ก็ตาม แต่ ความหมายของวัสดุซีเมนต์คือ เมื่อเวลาผ่านไป ได้สร้างรอยเปราะเปื้อนที่เก่าแก่ ที่ปรากฏออกมาผ่านสีธรรมชาติ เรียบง่าย เหมือนสีดำ สีเทา ของธรรมชาติ การกัดเซาะพังทลายของกาลเวลายิ่งทำให้ความงามของอนุสาวรีย์ *มีความลึกสลับสวยงามมากขึ้น*...อนุสาวรีย์ที่ประสบความสำเร็จ ต้องดูในส่วนประติมากรรมเพียง 25% วัสดุมีเพียง 25% และ 50% หลังสำคัญมากกว่าวัตถุคือ ท่าเลที่ตั้งของอนุสาวรีย์ของอนุสาวรีย์นั้น ” (บุญทัน สมมณี: สัมภาษณ์ ปีพศ 2561)

ทั้งหมดเหล่านี้ ทำให้ผู้วิจัยคิดถึง คำพูดของนักวิจารณ์ศิลปะ ปีแอร์ ลาโล (Pierre Lalo)⁸⁴

“...วัตถุใด ๆ ไม่ว่าได้เป็นคน ทัศนียภาพ ผลงาน ...ตัวมันเองไม่ได้สวย ไม่เลวร้าย ปัจจัยทั้งหมดที่มีลักษณะนั้นเป็นเพราะตัวเราเอง”

นอกจากนั้นอนุสาวรีย์ประตูดุชชี่ยังถูกกลุ่มคนต่างๆล้อเลียนโดยการใส่ชื่อเล่นอย่างเช่น “รันเวย์แนวตั้ง” (Vertical Runway” ซึ่งแสดงออกอย่างชัดเจน ในหนังสือของ Marc Askew, William S. Logan and Colin (2007:128-129) ได้เขียนไว้ว่า

“...เชื่อกันอย่างกว้างขวางว่า เป็นปูนซีเมนต์และวัสดุอื่นๆ ที่สหรัฐอเมริกาจะนำไปใช้สร้าง “รันเวย์” (runway) ในสนามบิน แต่ถูกเจ้าหน้าที่ของลาวนำไปก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูดุชชี่ใน

⁸³ บุญทัน สมมณี เป็นศิลปินด้านประติมากรรม ที่มีผลงานอย่างมากมายอยู่สปป.ลาวอย่างเช่น อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋ม เจ้าอนุวงศ์ เป็นต้น บุญทัน สมมณีได้รับนามมายศเป็นศิลปินแห่งชาติลาว ชุดแรกในปีพศ. 2554 (ค.ศ.2011) มาในปีพ.ศ. 2554 (ค.ศ.2011) ท่านได้ล้มป่วยและเสียชีวิตในเวลาต่อมา รวมอายุได้ 70 ปี

⁸⁴ ปีแอร์ ลาโล (Pierre Lalo) เป็นนักวิจารณ์ดนตรีและนักแปลภาษา คนฝรั่งเศส

กรุงเวียงจันทน์แทน ดังนั้นชื่อเล่นของอนุสาวรีย์ประตู่ชัยที่ชาวอเมริกันเรียกกันคือ "รันเวย์แนวตั้ง" (Vertical Runway)...”⁸⁵

ภาพประกอบที่ 200 ตัวอย่างถุงใส่ซีเมนต์ของสหรัฐอเมริกาเอามาช่วยเหลือลาวช่วงปีค.ศ. 1960
ที่มา: Website: Secret war in Lao

ขณะที่ Ryan Wolfson Ford, (2018)

“...อนุสาวรีย์ประตู่ชัยเวียงจันทน์ แม้ว่าจะไม่เสร็จสมบูรณ์ตามระยะเวลาที่วางแผนไว้ในครั้งแรกก็ตาม แต่ถือว่าเป็นอนุสาวรีย์แห่งแรก ที่มีความสำคัญของราชอาณาจักรลาว เป็นสัญลักษณ์สูงสุดของนักชาตินิยมอย่างแท้จริงของรัฐบาลลาว ที่แสดงถึงความกล้าหาญของเหล่าทหารเพราะเป็นการระลึกถึงทหารหาญ อนุสรณ์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ของทหารที่แสดงถึงความเสียสละเพื่อชาติ”

⁸⁵ ดูเพิ่มเติม Stuart Fox, A History of Laos, p. 131,

3.2.2 ปฏิบัติการของประชาชนลาวและกลุ่มคนทั่วไปต่ออนุสาวรีย์ประตูลี้ในยุคจินตนาการใหม่ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2529-2563 (ค.ศ.1975-2020)

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าอนุสาวรีย์ประตูลี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ถูกใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ มากมาย และเป็นสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายไปในทิศทางต่างๆ นานา ตามอุดมการณ์ทางการเมืองในยุคสมัยนั้นๆ ประตูลี้ในยุคของจินตนาการใหม่ ตั้งแต่ในปี ปีพ.ศ. 2528 (ค.ศ.1986) เป็นต้นมา ได้ถูกใช้เป็นแลนด์มาร์ค Landmark ที่ทำให้สังคมวัฒนธรรมของเมืองเวียงจันทน์ สปป.ลาว ได้กลายมาเป็นเมืองที่มีความทันสมัย มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่โดดเด่นทั้งทางด้านรูปทรงที่งดงาม เป็นงานสถาปัตยกรรม เป็นงานศิลปกรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เป็นตัวหมายเชิงสัญลักษณ์เป็นตัวแทนของประชาชนชาวลาวที่นักท่องเที่ยวหรือบุคคลสำคัญเมื่อผ่านเข้ามาจะต้องไปเยี่ยมชม และบันทึกภาพไว้เพื่อเป็นความทรงจำที่ดี

ภาพประกอบที่ 201 คณะครูอาจารย์และนิสิตไทย-ลาวจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามถ่ายรูปเป็นที่ระลึก ณ พื้นที่อนุสาวรีย์ประตูลี้นครหลวงเวียงจันทน์ในวันที่ 1 ตุลาคมปีพ.ศ. 2560 (ค.ศ.2017)

ที่มา: 856Mediahouse

ภาพประกอบที่ 202 กลุ่มนักท่องเที่ยวถ่ายรูปร่วมกับมิสยูนิเวิร์สของลาวปีพ.ศ. 2562 (ค.ศ.2018)

ที่มา: 856Mediahouse

อนุสาวรีย์ประตูลุยได้กลายเป็นตัวแทนของประวัติศาสตร์ เดือนความทรงจำที่ดี ยังเป็นสถานโบราณวัตถุอันทรงคุณค่า ที่มีความสำคัญต่อชาติเป็นอย่างยิ่งที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ที่ได้ทำหน้าที่คอยเชื่อมโยงทุกส่วนของ สปป.ลาวกับโลกสากลในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์การสร้างรายได้ที่ดีให้กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อันหมายถึงความอยู่ดี กินดี มีสุข ของประชาชนคนลาว แต่ปฏิบัติการของประชาชนลาวและบางกลุ่มคนทั่วไปต่ออนุสาวรีย์ประตูลุยในยุคจินตนาการใหม่ ไม่เหมาะสมเท่าที่ควรอย่างเช่น ได้เอาฉากของอนุสาวรีย์ประตูลุยมาเป็น background ในการพ้อนรำทำเพลงและการโฆษณาสินค้าประเภทต่างๆ ดังปรากฏอยู่ในภาพ

ภาพประกอบที่ 203 การพ้อนรำทำเพลงและการโฆษณาการพ้อนรำทำเพลงและการโฆษณา

ที่มา: website Tour Lao

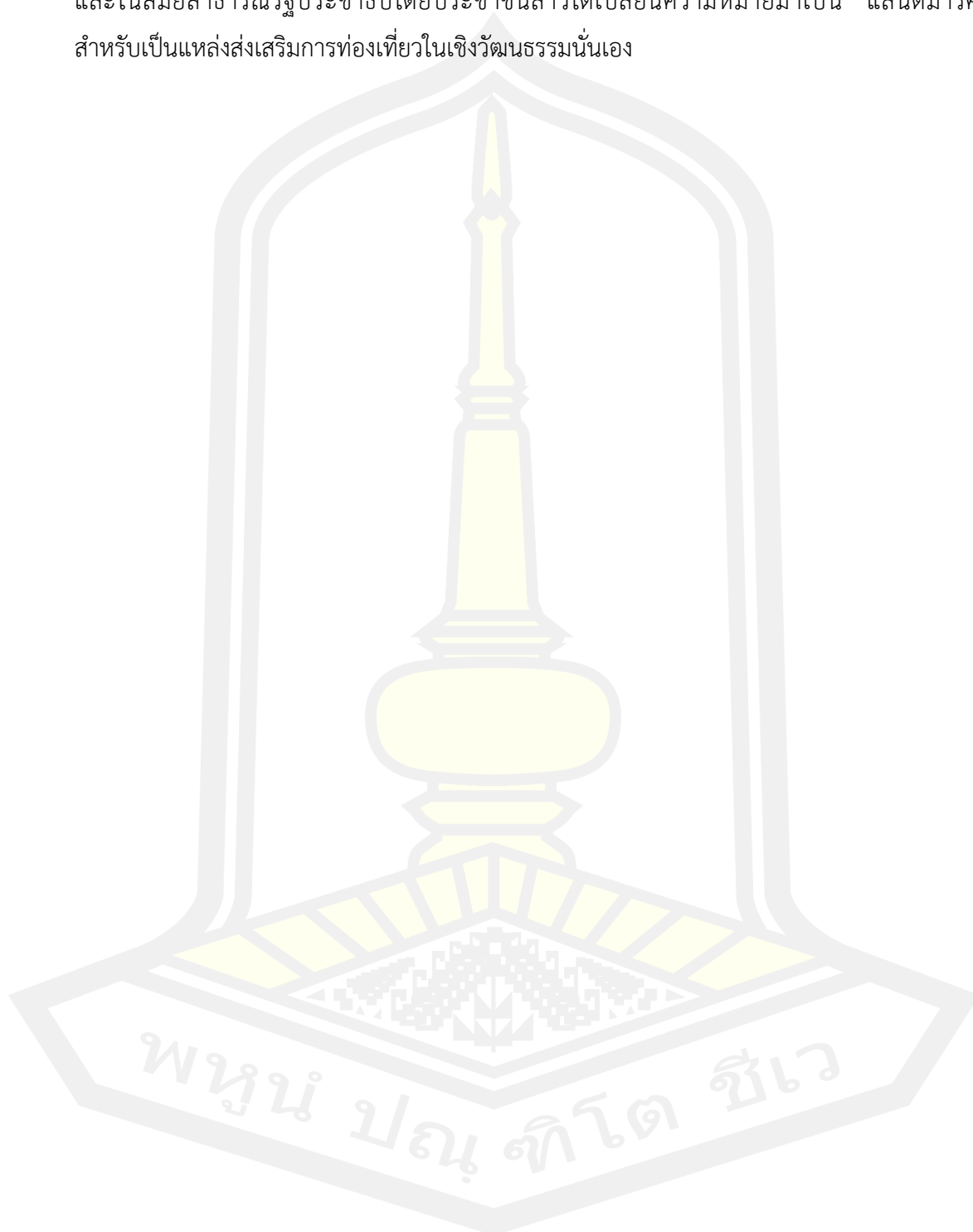
ภาพประกอบที่ 204 การโฆษณาเครื่องดื่ม “M150”

ที่มา: website Tour Lao

สรุปท้ายบท

อนุสาวรีย์ประตู่ชัย เป็นวัตถุที่เป็นตัวหมาย หรือ Signifier ที่สะท้อนให้เห็นบุคคล กลุ่มคน และอุดมการณ์ของรัฐ ที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงการปกครอง ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวัตถุนี้ ต่างมีกระบวนการสร้าง ความหมายให้กับอนุสาวรีย์ประตู่ชัยให้มีสัมพันธ์กับวิถีความคิด แนวทาง อุดมการณ์และบริบททางสังคมของตนเองอยู่เสมอ กล่าวคือ แม้ว่าอนุสาวรีย์ประตู่ชัย จะมีลักษณะ รูปร่างเช่นเดิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแต่ความหมายกลับมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองของผู้คนในนครหลวง เวียงจันทน์ให้เปลี่ยนแปลงไป อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ถูกเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนความหมาย จากเดิมเรียก “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” มาเป็น “ประตู่ชัย” จึงทำให้อนุสาวรีย์ประตู่ชัย มีความหมายที่สลับซับซ้อน มากยิ่งขึ้น โดยอนุสาวรีย์ประตู่ชัยทำหน้าที่เป็นตัวหมาย (Signifier) ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีความสัมพันธ์ กัน 2 ช่วงเวลาของประเทศคือในช่วงระยะเวลาของราชอาณาจักรลาว และในช่วงระยะของระยะ สังคมนิยม หรือ สปป.ลาว ซึ่งการปกครองทั้ง 2 ระบอบนั้นเป็นแนวคิด อุดมการณ์ที่ตรงกันข้าม แต่อย่างไรก็ตาม อนุสาวรีย์ประตู่ชัยก็ยังคงดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นตัวหมายดั้งเดิม แต่ความหมายที่ถูก กำหนด หรือปฏิบัติการของแต่ละฝ่ายล้วนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นอนุสาวรีย์ประตู่ชัย จึงเป็นตัว หมายที่ถูกให้ความหมายอย่างสลับซับซ้อน และสะท้อนให้เห็นว่า สังคมมนุษย์นอกจากจะมีการ สร้างสรรค์ ศิลปกรรมวัตถุสิ่งของรวมทั้งงานสถาปัตยกรรม ล้วนมีการปฏิบัติการทางสังคมต่องาน ดังกล่าว โดยเฉพาะการให้ความหมาย (Signified) ใหม่ลงไปในงานศิลปกรรม วัตถุและงาน สถาปัตยกรรมดังกล่าวด้วย ครั้น บุคคล กลุ่มคน รวมทั้งระดับภาครัฐเปลี่ยนแปลงไปหากไม่ทำลาย ก็ จะมีกระบวนการในการปรับแต่งความหมาย หรือใส่ความหมายใหม่ต่อวัตถุดังกล่าวด้วยกลวิธีต่าง ๆ

ดั่งกรณี ในสมัยราชอาณาจักร ออนุสาวรีย์ประตูล้ำซึ่เป็นความหมายในฐานะ “อนุสาวรีย์นักรบเก๋า” และในสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เปลี่ยนความหมายมาเป็น “แลนด์มาร์ค” สำหรับเป็นแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมนั่นเอง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง อนุสาวรีย์ประตูลี้ นครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชาติและสังคมวัฒนธรรมลาว ตั้งแต่สมัยก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูลี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน (2562)
2. เพื่อศึกษาอนุสาวรีย์ประตูลี้ในฐานะของตัวหมาย (Signifier) ที่เป็นวัตถุทางศิลปะสถาปัตยกรรมและประติมากรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ในฐานะตัวหมายของพื้นที่เมืองหลวงของประเทศลาว
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความหมาย (Meanings) ของอนุสาวรีย์ประตูลี้ ในมิติประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมระดับรัฐ เอกชน และประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ.2500 -2562

2. สรุปผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง อนุสาวรีย์ประตูลี้ นครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว มีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชาติและสังคมวัฒนธรรมลาว ตั้งแต่สมัยก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตูลี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน (2562) ได้แก่ ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และเพื่อศึกษาอนุสาวรีย์ประตูลี้ในฐานะของตัวหมาย (Signifier) ที่เป็นวัตถุทางศิลปะสถาปัตยกรรมและประติมากรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ในฐานะตัวหมายของพื้นที่เมืองหลวงของประเทศลาว เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความหมาย (Meanings) ของอนุสาวรีย์ประตูลี้ ในมิติประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมระดับรัฐ เอกชน และประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ.2500 -2563 มีความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านการเมือง การปกครอง ด้านความเชื่อและ

พิธีกรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านนำไปใช้ประโยชน์ในใช้สอย ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบข้อมูลภาคสนามในเมืองเวียงจันทน์ โดยการใช้แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ประชุมเชิงปฏิบัติการและนำเสนอผลการวิจัยในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analytical) ประกอบภาพถ่าย (Photo)

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาก่อนการสร้างอนุสาวรีย์ประตูลอยในเมืองเวียงจันทน์นั้น จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ จากผู้รู้ ผู้นำ ผู้เกี่ยวข้อง ผู้อาวุโส ตลอดจนนักวิชาการ ลาวเป็นชาติหนึ่งที่เก่าแก่ในโลก มีชื่อที่เรียกว่า “ลาวะ” (Laow) เมื่อครั้งแต่ยุคสังคัมปฐมโบราณ ลาวมีถิ่นกำเนิดเดิมอยู่บนผืนแผ่นดินแหลมสุวรรณภูมิประเทศ มีการวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยปฐมโบราณ โดยผ่านความเป็นมาของยุคสังคัมชนเผ่าพันธุ์คือ “วิญญานนิยม” ซึ่งเดิมยังไม่เคยและนิยมสร้างอนุสาวรีย์แต่อย่างใด และเป็นแบบสังคัมคักดินาโดยพระเจ้าฟ้าจัมได้ทรงรับเอาพระพุทธศาสนา รวมทั้งนำเอาพระพุทธรูป “นามพระบาง” มาจากเขมรซึ่งเป็นศิลปะสมัยปลายบายน เข้ามายังลาวจนถึงเมืองหลวงพระบาง ซึ่งเป็นอิทธิพลของการนับถือพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท ทำให้ประชาชนเดิมนั้น หันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของตนเอง มีการนิยมสร้างอนุสาวรีย์เกี่ยวกับพุทธศาสนา อาทิ วัตวาอารามโดยกลุ่มผู้ที่มีความศรัทธา มีความเชื่อ ซึ่งเป็นความรู้สึกของปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวกับในพระพุทธศาสนาจนมาถึงยุคนครรัฐนั้น เมื่อมีการเข้ามาของการปกครองอาณาจักรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในอินโดจีน แนวคิดส่วนใหญ่ที่อยู่เบื้องหลังการสร้างอนุสาวรีย์ โดยเฉพาะรูปปั้นเปลี่ยนไป แต่ถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีความเฉพาะเกี่ยวกับการปรากฏตัวของแนวความคิดตะวันตกในการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นในลาว รู้แต่ว่า รูปปั้นของโอกุสต์ปาวี ซึ่งอยู่ในทำเนียบอยู่บนแท่น และรูปปั้นของ “ชาย-หญิงลาว” ที่นั่งคุกเข่าข้างตรงหน้าของรูปปั้น อยู่ในท่ากำลังถวายนดอกไม้ให้กับปาวี บนแท่นหินอ่อนแกะสลักชื่อ "Auguste Pavie 1847-1925" เป็นรูปปั้นของมนุษย์ ชื่นแรกที่ปรากฏอยู่ประเทศลาว และต่อมาได้ปรากฏมีส่วนรูปปั้นที่สองของ ปาวี ในหลวงพระบาง แต่รูปปั้นที่สองนี้ แตกต่างกับรูปปั้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ คือ ไม่มี “กลุ่มคู่บ่าวสาวคนลาว” ที่นั่งคุกเข่าข้างหน้า ต่อมาในปี 2500 (1957) ได้มีการสร้างรูปปั้นของ "พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช" โดยรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวเป็นคนสร้าง ซึ่ง พลโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ออกแบบ และร้อยเอก สำนาน ปรีชายัน เป็น คนปั้นหล่อ กรมสรรพาวุธได้สนับสนุนกระสอบลูกปิ่นให้ 1ตัน เพื่อเป็นวัสดุโลหะใช้ในการหล่อ ต่อมาในปี 2510 (1967) ได้มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์ โดยรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ในเวลานั้นได้มอบให้กรมศิลปกรรมกระทรวงศึกษาธิการและธรรมการ และ นายช่าง ครูอาจารย์ โรงเรียนศิลปกรรม ที่นครเวียงจันทน์

เป็นผู้ออกแบบและปั้นรูปแล้วหล่อทองแดง ผู้หล่อ เป็นนายช่างคนลาว ประกอบมี พ่อคำดี เจ้าอธิการวัดธาตุหลวง ลุงทิด อาจารย์แสน ดวงวิไล อาจารย์บุญงาย อาจารย์ขันชัย ผาพอง และคนอื่น ๆ

ต่อมาหลังจากการปฏิวัติและการจัดตั้ง สปป.ลาว ปี 2518 (1975) ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีการสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นมากขึ้นทั่วประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การสร้างอนุสาวรีย์ ได้มีพัฒนาการ ให้เป็นรูปเหมือนของบุคคลสำคัญทั้งครึ่งตัวและเต็มตัวมากขึ้น ประกอบด้วยอนุสาวรีย์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับด้านประวัติศาสตร์ การเมือง และความสัมพันธ์ เช่น อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋ม เจ้าอาวุ่นค์ อนุสาวรีย์ท่านโกสอน พรหมวิหาน อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม และอนุสาวรีย์ร่วมสู้รบของ ทหารอาสาสมัครลาว - เวียดนาม เป็นต้น โดยรวมแล้วมีจำนวนมากกว่า 180 อนุสาวรีย์ ดังนี้ อนุสาวรีย์ภาคเหนือของ สปป.ลาว มี 7 แขวงมีอนุสาวรีย์ ทั้งหมด 67 แห่ง ส่วนใหญ่จะเป็นอนุสาวรีย์ทางด้านการเมือง 62 แห่งโดยเฉพาะแม่น้ำอนุสาวรีย์ ท่าน โกสอน พรหมวิหาน เป็นอนุสาวรีย์แบบครึ่งตัว มีถึง 60 แห่ง และมีอนุสาวรีย์ ท่านสุพานวง 2 แห่ง อนุสาวรีย์ด้านความสัมพันธ์ 4 แห่ง และด้าน ประวัติศาสตร์ มีเพียงแต่ 1 แห่ง เช่น อนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์ อนุสาวรีย์ภาคกลางของ สปป. ลาว มี 6 แขวงมีอนุสาวรีย์ ทั้งหมด 76 แห่ง อนุสาวรีย์ด้านประวัติศาสตร์ มี 5 แห่ง เช่น อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋มมหาราช อนุสาวรีย์ เจ้าไชยเชษฐาธิราช มี 2 แห่ง ได้แก่ อนุสาวรีย์เจ้าอาวุ่นค์ และอนุสาวรีย์เจ้าศรีสว่างวงศ์ อนุสาวรีย์ภาคใต้ของ สปป.ลาว มี 4 แขวง มีอนุสาวรีย์ทั้งหมด 33 แห่ง อนุสาวรีย์ด้านการเมือง มี 31 แห่ง และอนุสาวรีย์ด้านความสัมพันธ์ 1 แห่ง

ในปี ค.ศ.2500 (1957) สำนักพระราชวัง ได้มีพระประสงค์ให้รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบและก่อสร้างสรรค์อนุสาวรีย์เป็นสัญลักษณ์ของการปรองดอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อสดุดีนักรบที่สละชีวิตในการต่อสู้ที่เกิดขึ้นอยู่ในลาวในการด้านการปกครองของต่างชาติ จึงให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดประกวดแข่งขันการออกแบบ “ประตู่ชัย” เดิมมีชื่อ “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” ที่มีทั้งรูปเขียนและหุ่นจำลอง จากหลายสถาบันที่ราชอาณาจักร ที่มีทั้งของพระบรมมหาราชวังหลวงพระบาง กรมโยธาพลเรือน กรมเคหสถาน กรมทหาร เหล่าบรรดานายช่างมหาชน เข้าสู่การแข่งขัน และ พลโท ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ผู้ออกแบบ “ประตู่ชัย” ในเวียงจันทน์ ได้รับการคัดเลือกจากผู้เข้าแข่งขันจำนวนมาก และได้รับเงินรางวัลเป็นเงิน 30,000 กีบ และประตู่ชัยถูกตกลงให้ก่อสร้างด้วยงบประมาณ 63 ล้านกีบ ในสมัยนั้น ได้นำเอาสูตรตำราเลข 3 ตัวคือ 3.7.8 มาใช้ในการออกแบบ เลข 3 ซึ่งหมายถึง ถึงแก่สามประการของพุทธศาสนา อันได้แก่ อำนาจพระพุทธ, อำนาจพระธรรม, อำนาจพระสงฆ์ เลข 7 หมายถึงจำนวนวันในหนึ่งสัปดาห์ ที่หมุนเวียน

เป็นวงจรรอบหนึ่งสัปดาห์ โดยหมุนวนอยู่อย่างนี้เป็นอมตะไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดมีจักรวาลซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งมั่นคงถาวรตลอดการเป็นอมตะ และเลข 8 หมายถึงทิศทั้งแปด เพื่อป้องกันอันตรายจากภัยทั้ง 8 ทิศและเพื่อเป็นรัศมีรังสี อำนาจ อิทธิพลออกสู่ ทิศทั้ง 8 และอีกประการหนึ่งเลข 8 ยังหมายถึงการเอาศีล 8 ในทางพุทธศาสนามาใช้อันหมายถึงการดำรงชีวิตในสายกลางที่อยู่ระหว่างกลางของศีล 5 และศีล 227 ประตู่ชัย มีรูปแบบเป็นเหมือนประตู่ชัยของฝรั่งเศสซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรมยุคอาณานิคม ซึ่งอาจหมายถึงเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ยังให้เห็นคุณของฝรั่งเศสเข้ามาปลดแอกลาวออกจากสยาม

ตัวหมาย ความหมาย และการวิเคราะห์ความหมาย ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ จากการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตัวหมายและความหมายและได้วิเคราะห์ความหมาย (Meanings) ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ในมิติประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมระดับรัฐ เอกชน และประชาชน ตั้งแต่ ตัวหมาย “Signifier” ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย แต่ในขณะเดียวกันถูกใส่ความคิด “Signified” ให้อยู่ด้วยกัน ทางปรากฏการณ์ของกระบวนการสร้างความหมายให้กับอนุสาวรีย์ประตู่ชัยในแต่ละช่วง ซึ่งปรากฏว่ามีให้ตัวหมายซึ่งประกอบด้วย “ตัวสาร” หรือ “Signifier” อันประกอบไปด้วย เนื้อหา รูปแบบ กลวิธีหรือเทคนิค และ คุณค่าทางความงามอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นทางกายภาพของสัญลักษณ์ในสังคมวัฒนธรรมลาวซึ่งเป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวนั่นเอง

อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นคำประสมซึ่งเป็น “ตัวสาร” หรือ “Signifier” มาจากคำว่า “ปะตู” หมายถึง “ประตู” และ “ไซ” มาจากภาษาสันสกฤตคำว่า “ชะยะ” หมายถึง “ความชนะ” ความหมายของคำจึงเหมือนเช่นเดียวกับคำว่า “ประตู่ชัย” ในภาษาไทย เป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นตัวหมาย (Signifier) ประจวบด้วยความหมาย (Signified) ที่หลายหลาย นับตั้งแต่ความหมายระดับอุดมการณ์ ที่สัมพันธ์กับการต่อสู้ เรียกคืนอิสรภาพจากการปกครองของนับตั้งแต่ต่อสู้กับอาณานิคมฝรั่งเศส และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อสดุดีนักรบที่สละชีวิตในการต่อสู้ที่เกิดขึ้นอยู่ในลาวในการต้านการปกครองของต่างชาติ ซึ่งประชาชนคนลาวต้องสูญเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก กับการปลดปล่อยตนเองให้หลุดพ้นจากการครอบครองของเจ้าอาณานิคม จึงต้องการสร้าง ‘ตัวหมาย’ บางอย่างเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานรำลึกถึงนักรบนิรนาม ไม่ให้สูญหายไปจากความทรงจำของคนลาว ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างประวัติศาสตร์อีกวิธีหนึ่งของรัฐชาติ นอกจากนั้น การเลือกสถานที่ที่ตั้งอนุสาวรีย์ประตู่ชัยในถนนล้านช้าง ซึ่งเป็นถนนสายหลักกลางนครหลวงเวียงจันทน์ ส่วนปลาย เชื่อมกับศูนย์กลางอำนาจรัฐ คือหอคำอันเป็นที่ประทับของกษัตริย์ลาว การเลือกรูปแบบตั้งแต่โครงสร้าง

รวมทั้งประติมากรรมประดับตกแต่ง ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับตัวหมายและความหมายที่สัมพันธ์กัน ระหว่างความทันสมัยสากลกับล้านช้าง คติความเชื่อที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนาแบบล้านช้าง การใช้สถานที่แห่งนี้ ภายหลังจากก่อสร้างสำเร็จ คือ การใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสวนสนามของทหารกลุ่ม ราชอาณาจักร ครั้นเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม ก็ได้มีการปล่อยทิ้งเสมือนเป็น สิ่งอื่นทำให้ความหมายในช่วงดังกล่าวจางหายไป แต่โชคดีที่อนุสาวรีย์ประตู่ชัยไม่ได้ถูกทำลาย เพียงแต่ ได้ทำลายสัญลักษณ์กษัตริย์ที่ระดับอยู่กับสถาปัตยกรรม จึงทำให้ความหมายและตัวหมายของ อนุสาวรีย์ประตู่ชัยแห่งนี้ได้เปลี่ยนไปด้วย

อนุสาวรีย์ประตู่ชัยทำหน้าที่เป็นตัวหมาย (Signifier) แบ่งออกได้ 3 ช่วงเวลา โดยใช้ ปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองเป็นที่ตั้ง กล่าวคือ ในแต่ละช่วงระยะเวลาถูกกำหนด หรือ ปฏิบัติการย่อมมีความแตกต่างกันออกไป ตัวหมายที่ถูกให้ความหมายจึงเป็นไปอย่างสลับซับซ้อน และสะท้อนให้เห็นถึงสังคมวัฒนธรรมลาวมีการสร้างสรรค์วัตถุสิ่งของรวมทั้งสถาปัตยกรรม รวมทั้ง การปฏิบัติการทางสังคมต่อสถาปัตยกรรมดังกล่าว ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่สำคัญๆ ดังนี้

ช่วงที่ 1 ตัวหมายและความหมายของประตู่ชัยจากภาครัฐและประชาชนลาวในสมัย ราชอาณาจักรลาว ตั้งแต่ ปีพ.ศ 2500-2518 (1957-1975) อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ที่ทำหน้าที่เป็นภาพ ตัวแทนของการผสมผสานรูปแบบทางศิลปะระหว่างตะวันออก (ลาว) และตะวันตก (ฝรั่งเศส) และความหมายอีกนัยยะหนึ่งได้ดำรงอยู่ในฐานะเป็น “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” นี้คือความหมาย (Signified) ที่ถูกยกย่องให้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการเชิดชูวีรชนผู้กล้าและการประกาศอิสรภาพ จากประเทศอาณานิคมตะวันตกโดยพลังของรัฐบาลราชอาณาจักรลาวโดยใช้เครื่องหมายของกองทัพ ซึ่งเป็นตัวหมาย(Signifier) มาประดับไว้บนมุขหน้าทั้ง 4 ทิศ

ช่วงที่ 2 ประตู่ชัย ตัวหมายในสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวระยะแรก ตั้งแต่ ปี พ.ศ 2518- 2529 (1975-1986) การระบุความหมายของอนุสาวรีย์เป็น “ประตู่ชัย” ในฐานะเป็นชัย ชนะของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือระบอบสังคมนิยมซึ่งเป็นรัฐบาลชุดใหม่โดยยึด อำนาจมาจากรัฐบาลราชอาณาจักรได้เปลี่ยนเครื่องหมายใหม่เป็นรูปเทพพนมนี้คือความหมาย (Signified) ว่าเป็สัญลักษณ์ของชัยชนะของประชาชน มาประดับแทนที่เครื่องหมายเดิมที่เป็นเครื่องหมาย ของกองทัพ

ช่วงที่ 3 ประตู่ชัย ตัวหมายและการให้ความหมายจากภาครัฐและประชาชนลาวในช่วง “ยุค จินตนาการที่ใหม่” หรือ บูรณการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ 2529 – 2563 (1975-2020) อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ถูกให้ความหมายใหม่ในฐานะสัญลักษณ์สังคมวัฒนธรรมลาวใหม่มาเป็นแลนด์มาร์ค (Landmark) ที่ สำคัญของชาติ ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางเมืองนครเวียงจันทน์ และได้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่คอยเชื่อมโยงลาว

กับโลกสากลเข้าไว้ด้วยกันทั้งในทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์การสร้างรายได้ให้กับประเทศนี้คือความหมาย (Signified) ใหม่ในปัจจุบัน นั่นเอง

เกี่ยวกับอนุสาวรีย์ "ประตูลี้" ส่วนในแง่มุมมองในการเมืองของอนุสาวรีย์ที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทางสังคม ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อและความหมายของอนุสาวรีย์ประตูลี้ในวันนี้ว่า "...เหตุผล สำหรับการเปลี่ยนชื่อ "อนุสาวรีย์" มาเป็น "ประตูลี้" นั้น ไม่ได้เป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะของคนลาวผู้กล้าหาญรุ่นก่อนในสงครามเพื่อปกป้องมาตุภูมิ ดังที่ ทำ ชัยสิทธิ์เสนา ได้ระบุไว้ แต่เนื่องมาจากรัฐบาลสปป.ลาว ได้สร้างอนุสรณ์สถานในรูปแบบสังคมนิยมในชื่อว่า "นักรบ-ทหารนิรนาม" ดังนั้น "ประตูลี้" จึงไม่สามารถเปลี่ยนหน้าที่เพื่อแทนที่อนุสรณ์สถานสงครามแห่งชาติได้

การฟื้นฟูประตูลี้ เป็นไปได้ที่ได้อาศัยส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเติบโตทางเศรษฐกิจของระบอบการปกครองใหม่ ตามที่คนลาวบางคนในนครหลวงเวียงจันทน์ เคยแสดงความคิดเห็นว่า "...ประตูลี้ ไม่มีอะไรสำคัญ คนลาวเองไม่เคยไปที่นั่น มีแต่นักท่องเที่ยว พวกเขาถ่ายภาพทุกอย่างเกี่ยวกับประตูลี้วันนี้ (2009:40) สอดคล้องกับ แนวคิดของเฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) กล่าวว่า มีคิดต่างที่ไม่ใช่ภาษาศาสตร์ คือการมองวัตถุโลกภายนอก โดยแยกความคิด ภาษา และโลกภายนอก หัวใจสำคัญในความคิดของโซซูร์มีความเกี่ยวพันกัน ระหว่างความคิด (Concept) กับ เสียง/ภาพ (Sound/Image) และเดอโซซูร์ได้ให้คำนิยามศัพท์ว่า ตัวหมาย (Signifier) แทนเสียง/ภาพ และสิ่งที่ถูกหมาย (Signified) แทนความคิด (Concept) จึงเรียกว่า เป็นการเกิดสัญลักษณ์ของระบบภาษา (ธีรยุทธ บุญมี. 2551: 63-64)

"สัญลักษณ์" หรือ Semiology เป็นแนวคิดการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ผ่านระบบของสัญลักษณ์ หรือมีความสัมพันธ์กับการสร้างความหมาย (Signification) ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ ผ่านสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้มีความหมายทางสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร. 2545:17-26) ในบริบทหนึ่ง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงเป็นตัวบททางสังคมวัฒนธรรมตัวบทหนึ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสัญลักษณ์ (Semiology) ของ เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) เพื่อนำมาใช้ถอดรหัส เป็นแว่นขยายมาอธิบายว่า อนุสาวรีย์ประตูลี้ นครหลวงเวียงจันทน์ นี้คือตัวหมาย "Signifier" แต่ในขณะเดียวกันถูกใส่ความคิด "Signified" อยู่ด้วยกัน ทางปรากฏการณ์ของกระบวนการสร้างความหมาย ที่ได้ให้ตัวหมายซึ่งประกอบด้วย "ตัวสาร" หรือ "Signifier" ซึ่งเป็นรูปแบบทางกายภาพของสัญลักษณ์ แนวคิด Cultural as Public Meaning คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford James Geertz) ที่ได้กล่าวถึง "วัฒนธรรมคือความหมาย" (2551) กับแนวคิดความทรงจำทางสังคม (Social Remember) เพราะอนุสาวรีย์ประตูลี้ นครหลวง

เวียงจันทน์ ประกอบด้วย เนื้อหา รูปแบบ กลวิธีหรือเทคนิค และ คุณค่าทางความงามอนุสาวรีย์ ประติมากรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในสังคมวัฒนธรรมลาว ส่วนประกอบที่สองของสัญวิทยา คือ “ความหมาย” หรือตัวหมายถึง หรือ “Signified” ของคนและสังคมที่เกี่ยวข้องที่มีทั้งระดับภายใน สังคมวัฒนธรรมเดียวกัน และขยายปริมณฑลปฏิสัมพันธ์ไปสู่ผู้คน กลุ่มคน องค์กร ฯลฯ ภายนอก ชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวสาร อาทิ การประกอบสร้าง อนุสาวรีย์ประติมากรรม นครหลวงเวียงจันทน์ ระยะเวลา ก็เพื่อใช้เป็นสารที่ต้องการการสื่อสารภายในสังคมวัฒนธรรมของตน จึงมีความหมายต่อ สังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นหลักอย่างเช่น แต่เดิม ประติมากรรมชื่อ “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” ซึ่งหมายถึง ความทรงจำ ตอบบุญแทนคุณ และเทิดทูนเกียรติศักดิ์ อันสูงส่งของบรรดา ทหารหาญ วีรชนไว้ในที่ สูงเพื่อไม่ให้หลงลืม แต่ในระยะต่อมา หน่วยงานอื่น ๆ อาทิ ภาครัฐอย่างเช่น กระทรวง แกล่งข่าว และวัฒนธรรมลาวก่อนก็ได้ให้ความหมายกับอนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวงเวียงจันทน์จากอนุสาวรีย์ “นักรบเก่า” ในความหมายเป็น “ประติมากรรม” ขณะที่นักวิชาการ ศิลปิน หรือ นักท่องเที่ยว คน ต่างชาติ ผู้นิยมบริโภคอัตลักษณ์ท้องถิ่น และ ลักษณะการของอดีต หรือ Nostalgia ในละบริบทโลกาภิวัตน์ ก็ได้เข้ามาจับจ้อง (Gaze) ให้ความหมายและมีปฏิบัติการ ต่ออนุสาวรีย์ประติมากรรม นครหลวงเวียงจันทน์ เช่น ชื่อเล่นของโครงสร้างที่ชาวอเมริกัน เรียกกันคือ "รันเวย์แนวตั้ง" หรือ “ประติมากรรม ดูเหมือนสัตว์ประหลาด ทำด้วยซีเมนต์“ ดังนั้น จึงกลายเป็นชุดทางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถักสาน กับสังคมวัฒนธรรมระดับรัฐ และสากลอย่างสลับซับซ้อนยิ่ง ขึ้น นั้นหมายถึงการทำความเข้าใจอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ผ่านการให้ความหมาย และปฏิบัติการของผู้คน กลุ่มคน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวงเวียงจันทน์ อย่างสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นนั่นเอง และ สอดคล้องกับ แนวคิด “สัญคดี” วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบศิลปะอนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวงเวียงจันทน์ ในฐานะตัวสาร อย่างมีความสัมพันธ์กับอนุสาวรีย์แต่ละด้าน แต่ละส่วน ในฐานะพื้นที่รองรับสถาปัตยกรรม อย่างมีความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นกลุ่มต่างๆ ในประเทศลาว ควบคู่ไปกับกา วิเคราะห์อัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมชุมชนลาว ผ่านการให้ความหมายและปฏิบัติการของชุมชน ต่อพื้นที่อนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวงเวียงจันทน์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อทำความเข้าใจระบบ คุณค่าของ ชุมชนคนลาว ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประติมากรรม ในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมในบริบทต่างๆ และ ศึกษาวิเคราะห์การให้ความหมาย และปฏิบัติการของ “คนอื่น” ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มคน หน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐ เอกชน และทั้งระดับประเทศและสากล ที่มีต่ออนุสาวรีย์ประติมากรรม นครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อทำความเข้าใจ “อนุสาวรีย์ประติมากรรมนครหลวงเวียงจันทน์” ในฐานะวัตถุวัฒนธรรมใน บริบทรัฐชาติและโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

ในด้าน ตัวหมาย (Signifier) อนุสาวรีย์ประตู่ชัยในฐานะของที่เป็นวัตถุทางศิลปะ สถาปัตยกรรมและประติมากรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ในฐานะตัวหมายของพื้นที่เมืองหลวงของ ประเทศลาว และความหมาย (Meanings) ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ในมิติประวัติศาสตร์และสังคม วัฒนธรรมระดับรัฐ เอกชน และประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ.2500 -2562 สามารถอภิผล ปรายได้ดังนี้

จากการศึกษาอนุสาวรีย์อนุสาวรีย์ประตู่ชัยในนครหลวงเวียงจันทน์ กลับมีความแตกต่างจาก อนุสาวรีย์อื่นๆโดยสิ้นเชิง เพราะไม่มี ชื่อ คำจารึก ความเป็นมา หรือเรื่องราวใดๆ ของอนุสาวรีย์ ปรากฏ นอกจากนั้น ชื่อของอนุสาวรีย์ดังเช่น “อนุสาวรีย์นักรบเก่า” “อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม” ไม่ได้เชิดชูบุคคลหรือเหตุการณ์ใด แต่กลับเป็นคำที่มีความหมายในเชิงนามธรรม ดังนั้น ถือเป็น อนุสาวรีย์ที่สร้างการจดจำเรื่อง ซึ่งเป็นนามธรรมแทนที่ความคิด การเชิดชูบุคคลหรือเหตุการณ์ใน อดีต สอดคล้องกับ มาลินี คุ่มสุภา, (2548) กล่าวถึงอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยของไทยกับอนุสาวรีย์ ประตู่ชัยของลาวว่าด้วยมีลักษณะร่วมกัน ว่าเป็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ตั้งบนเส้นทาง ซึ่งที่มี ความหมายต่อความเป็นชาติ คือ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยได้อยู่บนถนนราชดำเนิน แต่ขณะเดียวกัน อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ได้ตั้งอยู่บนถนนช้าง ซึ่งเป็นถนนสายหลัก แล้วก็มีพิธีกรรมของรัฐที่เกิดขึ้น เกี่ยวข้องกับอนุสาวรีย์ประตู่ชัย สำหรับพื้นที่ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัยมีความหมายที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยอนุสาวรีย์ประตู่ชัยทำหน้าที่เป็นตัวหมาย (Signifier) ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีความสัมพันธ์กัน 2 ช่วงเวลาของประเทศคือในช่วงระยะเวลาของราชอาณาจักรลาว และในช่วงระยะเวลาของระบอบสังคมนิยม หรือ สปป.ลาว ซึ่งเป็นการปกครองที่คู่ตรงกันข้ามกัน แต่อนุสาวรีย์ประตู่ชัยก็ยังคงดำรงอยู่ในฐานะที่ เป็นตัวหมายดั้งเดิม แต่ความหมายที่ถูกกำหนด หรือปฏิบัติการของแต่ละฝ่ายล้วนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นอนุสาวรีย์ประตู่ชัย จึงเป็นตัวหมายที่ถูกให้ความหมายอย่างสลับซับซ้อน สอดคล้องกับแนวคิด วัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Public Meaning) และสอดคล้องกับ แนวคิดคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford James Geertz) ที่อธิบายไว้ว่า วัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Public Meaning) เกี่ยวกับการตีความหมาย ของวัฒนธรรม (The Interpretation of Culture) ตัวของ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ มันล้วนแต่มีความหมายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่หลากหลาย และแตกต่างกันไป ทั้งระดับของบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล เพราะฉะนั้น ระดับของกลุ่มบุคคล ตัวความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับวัฒนธรรม เชิงวัตถุเป็นความสัมพันธ์ ที่กลายเป็นเรื่องข องวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งที่ถูกปฏิบัติการ ดังนั้นเมื่อมีความสัมพันธ์แล้ว วัฒนธรรมมันไม่ใช่เรื่อง การที่ถูกอธิบายในลักษณะที่เป็นสิ่งของ หรือ ว่าวัตถุ ที่แตกต่างจากความสัมพันธ์ของคน แต่มันคือ ความหมาย วัฒนธรรม มันเป็นการให้ความหมาย หรือว่า มันมีความหมายต่อวิถีชีวิตและกึ่งสังคม ทั้ง

ระดับของท้องถิ่น ระดับชาติและอื่น ๆ ที่มันเกี่ยวข้องกับตัวนี้ การทำความเข้าใจความหมาย จึงเป็นการที่ถอดรหัส หรือ กระบวนการถอดรหัส (Decode) ที่มันถูกบรรจุอยู่ในตัวหมายตัวนี้ และสอดคล้องกับ Keyes, Charles F ที่อธิบายเกี่ยวกับไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ความหมายสาธารณะ (Culture as Public Meaning) ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่า ในความเป็นวัฒนธรรมไม่ใช่ว่ามันได้เป็นความหมายทั่วไป แต่ว่า เป็นความหมายที่สังคมได้ร่วมกันให้ความหมายที่ตรงกัน สอดคล้องกับ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, (2556) ที่ได้กล่าวถึง อนุสาวรีย์ประตู่ชัย เมืองเวียงจันทน์ ว่า อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ไม่ใช่เรื่องของปัจเจก แต่มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับสังคม เพราะคนทุกคนเป็นส่วนหนึ่ง หรือ ถูกประกอบสร้างจากสังคมที่พวกเขาดำรงอยู่ อนุสาวรีย์ประตู่ชัย จึงเป็นผลิตผลส่วนหนึ่งของสังคม เช่นเดียวกับกิจกรรมด้านอื่นของคน เมื่ออนุสาวรีย์ประตู่ชัยอยู่ในสถานะของวัฒนธรรม ซึ่งเรียกว่าวัฒนธรรมอนุสาวรีย์ อนุสาวรีย์ประตู่ชัยจึงมีโครงสร้างที่ไม่เป็นอิสระจากพฤติกรรมที่เป็นต้นกำเนิด วัฒนธรรมอนุสาวรีย์ประตู่ชัย จึงมี 'รหัสหมาย' ทางสังคมวัฒนธรรมประจักษ์ เช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอื่น และสอดคล้องกับแนวคิดความทรงจำทางสังคม (Social Remember) เหตุด้วยว่า อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นหนึ่งในฐานะมรดกวัฒนธรรม ที่ส่งทอดมาถึงผู้คนและสังคมชุมชนท้องถิ่นลาวในปัจจุบัน และสอดคล้องกับแนวคิดวิกฤติวัฒนธรรม (Cultural Crisis) ของทานาเบ้ และ คายส์ (Sh. Tanabe and Charles F. Keyes.2002) ที่ได้อธิบายสภาวะ Cultural Crisis ผ่านตัวบทสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย เน้นกลุ่มไทยลาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับ คนลาวใน สปป.ลาวว่า ในอดีต มีอัตลักษณ์วัฒนธรรม (Cultural Identity) ร่วมกัน โดยมีพุทธศาสนาเป็นสถาบันเริ่มต้นในการวาง โครงสร้างและรากฐานประเพณีวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนและสังคม ด้านต่าง ๆ อาทิ ศาสนา พิธีกรรม วรรณกรรม และศิลปกรรม ซึ่งเป็นการแสดงออกอย่างมีแบบแผนความสัมพันธ์ ปฏิบัติการทางสังคมในวัฒนธรรม จึงเป็นกระบวนการทางสังคม ที่สะท้อนอัตลักษณ์สังคมวัฒนธรรม ของสังคมแต่ละกลุ่มในแต่ละบริบท และแบบแผนดังกล่าวในอดีต ได้ถูกปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยคนรุ่นใหม่ของสังคมในระยะต่อมา ส่งผลให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในแต่ละประเทศจึงมีความหลากหลาย อย่างไรก็ตาม ความเป็นสังคมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมเฉพาะตนได้รับผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติ (Nation State) ที่ครอบวัฒนธรรมย่อยเป็นของผู้คนและสังคมกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายไว้ร่วมกัน ประการสำคัญ รัฐชาติแต่ละชาติได้ใช้อำนาจในการสร้างอัตลักษณ์ของชาติ ด้วยการกำหนดให้ทุกคนในชาติต้องมีประวัติศาสตร์ชาติ ความทรงจำในระดับชาติ วัฒนธรรมของชาติ

การศึกษาชาติ ศิลปะของชาติ ชูต ฯลฯ นอกจากนั้นนโยบายและการปฏิบัติพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติก็กระทบกับระบบสังคมโลกชุดใหม่ ที่หลากหลาย และ ซับซ้อน ส่งผลสำคัญต่อ การประทะกับวิถีชีวิต วิถีสังคมที่เป็นแบบแผน ซึ่งเคยสืบทอดกันมาจากบรรพชน ผู้คนแต่ละคน สังคมวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม อยู่ในสภาพของการเผชิญกับการปรับตัวกับเงื่อนไขใหม่ ทั้งเงื่อนไขจากพลวัตของอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมชาติ และวัฒนธรรมสากลในระบบโลก สภาวะเช่นนี้ ทานาเบ้และคายส์ เรียกว่า “วิกฤติวัฒนธรรม” หรือ Cultural Crisis (Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes. 2002: introduction) และสอดคล้อง กับแนวคิดของ Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes ที่ได้ศึกษาในเรื่องของ Remembering และ Social Remember เพื่อการศึกษาว่าสังคมต้องการได้จดจำอะไร ซึ่งก็ให้เห็นได้ว่ามุมมองของเหล่านี้ ถูกอธิบายผ่านความทรงจำทางสังคมที่รัฐได้สร้างขึ้น อย่างเช่น รัฐชุดใหม่ของลาวได้สร้างรูปปั้นของ ไกสอน พรหมวิหาร รูปปั้นซึ่งเป็นอดีตแกนนำของการปฏิวัติในลาว หรืออนุสาวรีย์นักรบนิรนาม ที่รัฐได้สร้างขึ้นมาก็เพื่อให้ประชาชนเกิดการจำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ แต่การสร้าง ความจำนั้นยังมีเรื่องของการทำลาย อย่างเช่น สิ่งที่ไม่อยากให้อาจมีการได้ทำลาย ความทรงจำอย่างเช่นประวัติศาสตร์ลาว หรือ รัฐบาลใหม่ สร้างประเทศขึ้นมาใหม่ รัฐก็ได้ทำลายประวัติศาสตร์ดั้งเดิมของลาวทิ้งเลย ไม่ให้ใช้เพราะว่าประวัติศาสตร์ดั้งเดิมก็ได้สร้างความทรงจำทางสังคมเช่นกัน

ดังนั้นในช่วงทศวรรษ 1970 ถึงต้นศตวรรษ 1980 Grant Evans ยังได้ระบุว่า ในรัฐคอมมิวนิสต์ อนุสาวรีย์และรูปปั้น ต่างๆ กล่าวได้ว่า ผู้นำระดับชาติทำเพื่อส่งเสริมพวกเขาเอง การสร้าง อนุสาวรีย์หรือรูปปั้นเป็นเพียงการปฏิบัติตามปกติและลาวไม่ได้เป็นข้อยกเว้น เมื่อเข้ามามีอำนาจ เมื่อพ.ศ.2518 คณะปฏิวัติได้ทำลายรูปปั้นจำนวนมากที่คิดว่าเป็นสัญลักษณ์ของระบอบเก่า ปราบปรามการณ์ ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อการปกครองประเทศสมัยราชอาณาจักรมักได้ถูกลี้ม และไม่ได้ได้รับการปฏิบัติการสืบทอดต่อ ด้วยเป็นวัตถุที่มีความหมายตรงกันข้ามกับรัฐบาลสังคมนิยม โดยเฉพาะ เอกสารหลัก ฐานด้านประวัติศาสตร์ รวมทั้งกับมรดกวัฒนธรรม เช่น อนุสาวรีย์ประตูลีชย นครหลวงเวียงจันทน์ ก็อยู่ในสภาพเดียวกันกับอนุสาวรีย์แห่งอื่น ๆ รวมถึงประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นผลงานของรัฐบาลที่ผ่านมา แต่ถ้อยว่ายัง โชคดีที่อนุสาวรีย์ประตูลีชย ไม่ถูกรื้อทิ้งทำลาย เช่นเดียวกันกับรูปปั้นของผู้ปกครองเก่า ที่ถูกรื้อทิ้งทำลายย่อยยับและโยนทิ้งลงแม่น้ำโขง ดังเช่น รูปปั้นของเจ้าคำสุก (ผู้ปกครองนครจำปาสัก) ซึ่งสร้างโดยเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสักรูป รูปปั้นเท้ากระต่าย โตนสะโลรีด และอื่นๆ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ารูปปั้นของพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ (กษัตริย์แห่งราชอาณาจักรลาว) อันเป็นสัญลักษณ์ของระบอบกษัตริย์กลับยังสามารถตั้งระห่างอยู่ที่หน้าวัดศรีเมือง นครเวียงจันทน์ และอยู่ที่หน้าพิพิธภัณฑ์พระราชวังหลวงพระบาง การที่รูปปั้นทั้ง 2 รูปดังกล่าว

สามารถตั้งระหังานอยู่เช่นนั้นได้ อาจเพราะว่ารัฐบาลสหภาพโซเวียต เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณสร้างขึ้น หลังจากที่เจ้าศรีสว่างวัฒนาเสด็จเยือนสหภาพโซเวียต ในปีพ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) ก็เป็นได้ (Evans G. , 1998: 114-128) และสอดคล้องกับ Social Memory อนุสาวรีย์ประตู่ชัยซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปฏิบัติการของการทรงจำเห็นอย่างชัดเจน เมื่อสร้างขึ้นในปีพ.ศ. 2505 (ค.ศ.1962) มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ให้รำลึกถึงทหาร ที่เสียชีวิตในสมรภูมิ ที่ต่อสู้กับทางสังคมนิยม ซึ่งเราเห็นได้ว่า ในความทรงจำดังกล่าว รัฐในสมัยราชอาณาจักร พยายามได้ทำให้ได้จดจำวีรบุรุษของชาติ ดังนั้น การที่ทำให้จดจำเรื่องราวดังกล่าว จึงจำเป็นต้องทำให้เป็นความหมายกับอนุสาวรีย์ประตู่ชัยนี้ และทำให้ตัวสถาปัตยกรรมนี้ กลายเป็นวัตถุและพื้นที่ของการทรงจำ ที่เป็นการสร้างสังคมนิยมอีกชุดหนึ่ง ประเด็นสำคัญคือว่า วัตถุทางศิลปะชิ้นนี้ไม่ถูกทำลาย พอเปลี่ยนแปลงการปกครองในหนังสือของ Social Memory ซึ่งบอกว่า “การทรงจำเป็นกระบวนการสร้างความเป็นสังคม” (Remembering as a socially constructed process) รัฐได้ทำลายความทรงจำชุดเก่าทิ้งไป อย่างเช่น ประวัติศาสตร์ หนังสือ รูปปั้น ต่าง ๆ และรัฐได้เขียนขึ้นมาใหม่ สร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อสร้างความทรงจำชุดใหม่ขึ้นมา แต่ว่า อนุสาวรีย์ประตู่ชัย ถ้ามองในเชิงของความทรงจำแล้วปรากฏว่า รัฐไม่ได้ทำลาย แต่รัฐเลือกที่ได้ “ลืม” โดย ไม่ได้ใส่ใจ ไม่มีปฏิบัติการใดเลยต่ออนุสาวรีย์และได้นำมาบรรจุในประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการลืม (forgotten) แต่ว่าด้วยการปรับเปลี่ยนนโยบายประเทศ จากการเป็นประเทศสังคมนิยมที่รัฐบาล สปป.ลาว ปกครองประเทศด้วยความแข็งต้ง หันมาสู่การเปิดประตูค้าขายและเชื่อมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในโลกรวมทั้งประเทศในกลุ่มเสรีนิยม ซึ่งเรียกว่า “ยุคจินตนาการใหม่” หรือกลไกเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Mechanism (NEM)

การเปิดประเทศหรือยุคจินตนาการใหม่ ได้เรียกร้องให้เกิดการแสดงสัญลักษณ์ของเมืองหรือ ภาพตัวแทน (Representative) ที่สำคัญของประเทศ ด้วยปัจจัยดังกล่าว “อนุสาวรีย์ประตู่ชัย” ได้ถูกนำกลับมาขึ้นมาใช้อีกครั้งโดยรัฐบาลสังคมนิยม การพัฒนาประเทศ การเชื่อมโยงกับต่างประเทศ ปรากฏว่ารัฐก็ต้องได้ใช้อนุสาวรีย์นี้ในฐานะที่เป็นแลนด์มาร์ค (Landmark) ซึ่งรัฐได้ใช้โดยการจำยอมหรือว่าทำเป็นลืมอดีตของชาติไปและการสร้างความหมายใหม่ให้กับอนุสาวรีย์นี้ โดยการติดป้าย ที่เป็นของรัฐ และยังมีเงินที่เข้ามาร่วมในการสนับสนุนการฟื้นฟูบูรณะอีกทางหนึ่งด้วย

ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ได้กลายเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสวนสาธารณะซึ่งผู้คนส่วนหนึ่งก็ไม่ได้รับรู้ถึงอดีตความเป็นมาของอนุสาวรีย์ประตู่ชัยในอดีตเริ่มสร้าง เพราะว่ารรัฐเป็นผู้ทำให้ลืมแล้วก็กลายเป็นวัตถุที่เกี่ยวข้องกับแลนด์มาร์ค (Landmark) มากกว่าความทรงจำทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นปฏิบัติการของชุดความทรงจำชุดใหม่ นั่นเอง

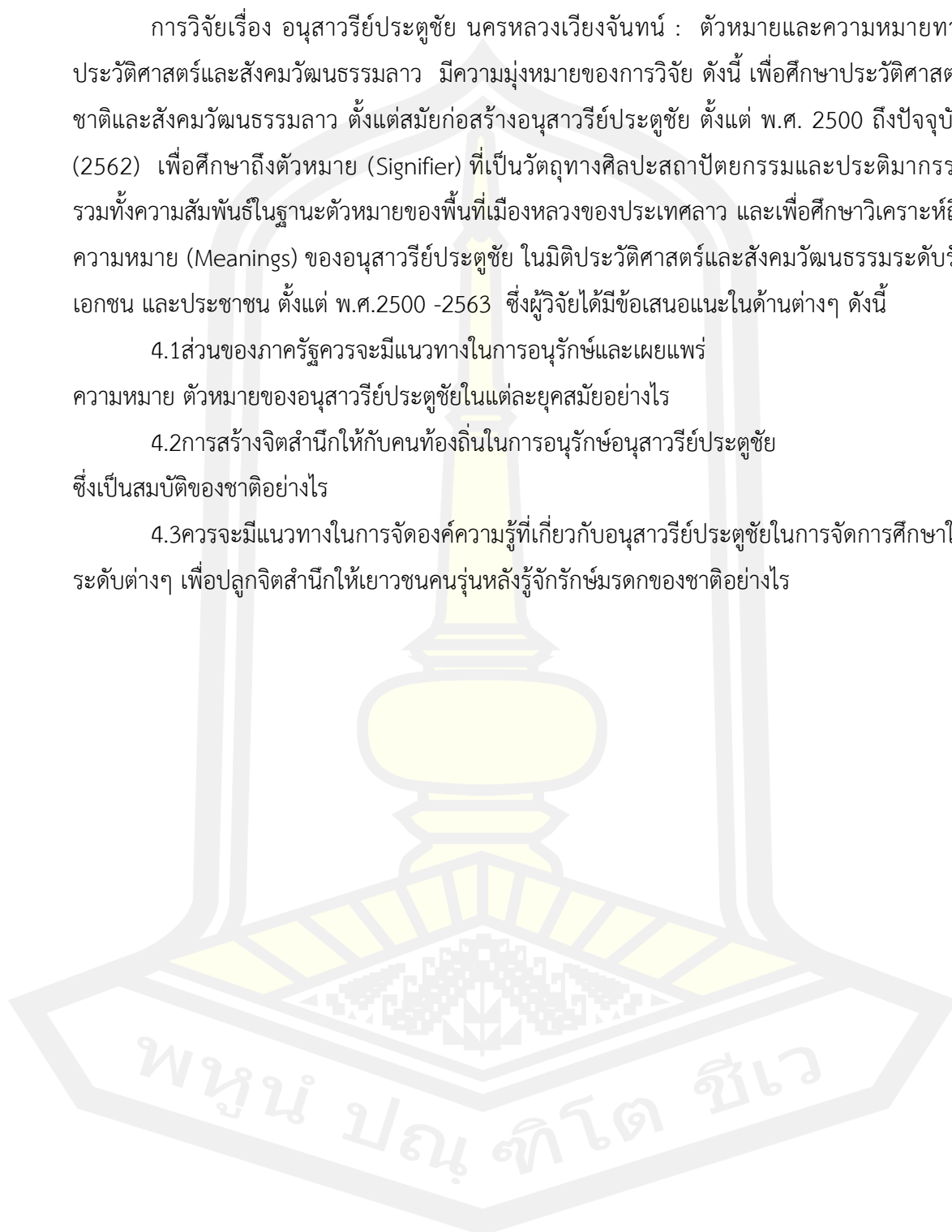
4. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง อนุสาวรีย์ประตู่ชัย นครหลวงเวียงจันทน์ : ตัวหมายและความหมายทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมลาว มีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชาติและสังคมวัฒนธรรมลาว ตั้งแต่สมัยก่อสร้างอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน (2562) เพื่อศึกษาถึงตัวหมาย (Signifier) ที่เป็นวัตถุทางศิลปะสถาปัตยกรรมและประติมากรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ในฐานะตัวหมายของพื้นที่เมืองหลวงของประเทศลาว และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงความหมาย (Meanings) ของอนุสาวรีย์ประตู่ชัย ในมิติประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมระดับรัฐ เอกชน และประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ.2500 -2563 ซึ่งผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ดังนี้

4.1 ส่วนของภาครัฐควรมีแนวทางในการอนุรักษ์และเผยแพร่
ความหมาย ตัวหมายของอนุสาวรีย์ประตู่ชัยในแต่ละยุคสมัยอย่างไร

4.2 การสร้างจิตสำนึกให้กับคนท้องถิ่นในการอนุรักษ์อนุสาวรีย์ประตู่ชัย
ซึ่งเป็นสมบัติของชาติอย่างไร

4.3 ควรมีแนวทางในการจัดองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับอนุสาวรีย์ประตู่ชัยในการจัดการศึกษาใน
ระดับต่างๆ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนคนรุ่นหลังรู้จักรักษามรดกของชาติอย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม. (2543). *วัฒนธรรมลาว*. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม. (2537). *การเสนอชื่อเข้ามรดกโลกขององค์การยูเนสโก*.
เวียงจันทน์: กรมพิพิธภัณฑสถานและวัตถุโบราณ.
- กิแดง พอนกระเส่มสุข. (2551). *ประเพณี วัฒนธรรมลาว*. นครหลวงเวียงจันทน์ :
โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- โกสอน พมวิหาน.(2528). *นิพนธ์เลือกเฟ้น 1*. เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จำหน่าย สปป. ลาว.
- โกสอน พมวิหาน.(2530). *นิพนธ์เลือกเฟ้น 2*. เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จำหน่าย สปป. ลาว.
- โกสอน พมวิหาน.(2540). *นิพนธ์เลือกเฟ้น 3*. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- โกสอน พมวิหาน.(2548). *นิพนธ์เลือกเฟ้น 4*. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- คำพา พอนแก้ว.(2012). *ประวัติศาสตร์ลาวโดยย่อ*. นครหลวงเวียงจันทน์: โรงพิมพ์สี่สวาด
- คำผุย พิลาวงส์. (2513). *วัฒนธรรมประเพณีโบราณลาว*. นครหลวงเวียงจันทน์ :
สำนักพิมพ์แสงสุวรรณ.
- จิราภรณ์ ภัทราภานุภัทร. (2528). *สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย*. กรุงเทพฯ:
โครงการไทยศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาบุญมี เทพสีเมือง. (2556). *ความเป็นมาของชนชาติลาว เล่ม 3 "อาณาจักรลาวล้านช้าง
ตอนปลายและการก่อสร้างสปป.ลาว"*. กรุงเทพฯ: ตาตา.
- มาลินี คุ่มสุภา, (2548). "อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย กับความหมายที่มองไม่เห็น". กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ไมสิง จันบุคดี, (2557). "อนุสาวรีย์: ภาพสะท้อนด้านอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ การเมืองและการ
สัมพันธ์ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว". ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2540). *พระพุทธศาสนาในเอเชีย*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2541). *พุทธวิธีในการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
สหธรรมิก.
- ท่า ชัยสิทธิ์เสนา. (2538). *ประตูแห่งชัยชนะ การก่อสร้าง ความหมาย ความสำคัญ ศักดิ์ศรี*
นครหลวงเวียงจันทน์: วิชาสาหกิจการพิมพ์
- ธวัช ปุณโณทก. (2530). *ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวอีสาน ในวัฒนธรรม
พื้นบ้าน คติความเชื่อ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2546). *ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์วิถีชีวิตในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรม พื้นบ้าน
คติความเชื่อ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธวัช ปุณโณทก. (2528). *ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กันวิถีชีวิตในสังคมอีสาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา โมสิกรัตน์ และคณะ. (2535). *เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- หุมพันธ์ รัตนวงศ์. (2537). *นาค (นาคะ) และความเชื่อของชนชาติลาว*. เวียงจันทน์: [ม.ป.พ.].
- ศุภชัย สิงห์ยะบุตร, (2553). "หลวงพระบางเมืองมรดกโลก ราชอาณาจักรแห่งความทรงจำ และพื้นที่พิธีกรรมในกระแสโลกาภิวัตน์". กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุตร. (2557) *ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัท วาตะศิลป์ จำกัด.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์, (2555). "เจดีย์ พระพุทธรูป รูปแต้ม ลีลา ศิลป์ ศิลปะลาวและอีสาน" กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มิวเซียมเพรส.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม. (2540). *ความเชื่อเป็นสิ่งที่ทำให้มีความมั่นใจ แหล่งอารยธรรมอีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม. (2546). *วัฒนธรรมพื้นบ้านศิลปกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ. [ม.ป.พ.]. *บรรดาชนเผ่าใน สปป. ลาว*. เวียงจันทน์: กรมการศาสนา เวียงจันทน์.
- สงวน รอดบุญ, (2526). *พุทธศิลปะลาว*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2552). *การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม แนวความคิด วิถีวิทยาและ ทฤษฎี*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุนทร โปธิสาร. (2543). *ประวัติศาสตร์ลาว*. นครเวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- สุนทร โปธิสาร และคณะ. (2545). *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ดึกดำบรรพ์-ปัจจุบัน*. เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- หิมมะกร มโนท่า, (2010). *ความเป็นมาของนครหลวงเวียงจันทน์ เล่มที่ 4 "นครหลวงเวียงจันทน์ สมัยรัตนจักรลาว"*. นครหลวงเวียงจันทน์: โรงพิมพ์ สีสวาด.
- อคิน รพีพัฒน์. (2555). *วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ช*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยา (องค์กรมหาชน).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	จันสะหมอน แก้วมุงคุณ
วันเกิด	10 ธันวาคม 2503
สถานที่เกิด	นครหลวงเวียงจันทน์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านโพนทัน อ.ไชยเศรษฐา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ข้าราชการบำนาญ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2521 ปริญญาตรี สาขารรณคดี มหาวิทยาลัย State University of Donetsk, Ukraine ประเทศอดีตสหภาพโซเวียตรัสเซีย พ.ศ. 2523 ปริญญาโท สาขาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย State University of Donetsk, Ukraine ประเทศอดีตสหภาพโซเวียตรัสเซีย พ.ศ. 2563 ปริญญาเอก สาขาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย

พหุบัณฑิต ชีวะ